Deprem

tep-re-mek (sarsmak)>dep-re-m (ÖTS 1439). Tepişme de diyebiliriz. Yerin kendi kendine tepişmesi. Hareket etmesi, kımıldaması.
Diğer Türk lehçelerinde daha açık anlaşılıyor. Kazakça'da jer silkinüv 'yer silkinmesi', Kırgızca'da cer titirö 'yer titriyor', Uygurca'da yer tevreşi 'yer titreşimi', Yakutça'da sir xamsaahına " yerin kendi hareketi" (xamsan 'kendi hareketiyle')
Bütün açıklamalarda yerin bir canlı gibi kendi kendine kıpraşması anlatılıyor.

11-1001

Dolar on lira oldu.

Allah Allah nidalarıyla hep beraber onu bir liraya indiririz inşaallah. Bıçak kemiğe dayandı. Ekonomik 15 Temmuz mu acaba? Hükümeti yıkmak için provokasyon mu? Asrın liderinin önünü mü kesmek istiyorlar? Ah şu ekonomi olmasa reis ülkeyi çok iyi yonetecekti ama olmadı. Yoksa biz gidelim, istim arkadan mı gelsin? Istim olmadan nasıl gideceğiz?
Insanın zoruna gidense milleti cahil kendini uyanık yerine koyup, dolarla ne işiniz var demeleri. Sanki üç beş ayet okuyarak halkı devre dışı bırakacak cahil Osmanlı halkı var karşılarında. Illa ki duruma uygun bir ayet gene vardır ama duruma en uygunu ise "aç adamın dini imanı olmaz" atasözüdür.

11-1002

Canlıların gözü olmasaydı ne olurdu?

Bilindiği gibi yaşam suyun altında başladı. Önce sözü bırak göz bile yoktu. Çünkü güneş ışınları okyanusların dibine kadar ulaşamıyordu. Okyanusun dibinden yukarı doğru hareket eden canlıların ışığın ulaşabildiği noktalara çıktıklarında ışığın duyarlılığı ile ilk göz oluşmaya başladı.
Göz olmasaydı sadece hissederdik. Hissetme yetimiz olurdu. Dokunma, tatma, duyma ve koku alma sistemlerimiz olurdu. Hislerimizle hareket ederdik.
Neyi bilebilirim sorusuna nasıl cevap verirdik? Neyi bilebilirdik? Bir dünya içinde olduğumuzu bilebilir miydik? Peki evreni bilebilir miydik? Bilemezdik.
Hissetme yetisinin nicel birikimine nitel sıçrama yaptırması göz ile olmuştur. Bir üst aşama olan anlama yetisidir. Anlarsak biliriz, bu da göz olmadan olmaz.
Anlama yetisinden bir üst safhaya nasıl sıçradık? Anlama yetisinin nicel birikimleri akıl yetisi olarak nitel bir sıçrama yapmıştır.
Peki burada durur mu? Akıl yetisinin bir üst sıçraması olur mu? Olursa ne ve nasıl olur? Hegel diyor ki "Gelecek öngörülemez" ama geleceğin de nicel birikimlere bir nitel sıçrama yaptıracağı bir gerçek.

Bğat Genç, Geronimo Çelik ve 34 diğer kişi 25 Yorum 1 Paylaşım

Beğen Yorum Yap Paylaş

11- 1003

Susku

Susku kelimesini duyunca biraz bocaladıktan sonra 'uyku' kelimesi ile açıklamaya çalıştım. Uyku 'uyuma hali', susku 'susma hali'. Uykun mu var? deriz ama suskun mu var? demeyiz. Çünkü uyumak doğal olan bir şey, susmak tercih edilen bir şey.
Aslında insan hiç susmaz. Suskun olduğu zamanda kendi kendine konuşur, düşünür. Konuşmak, sesli düşünmektir. Susmak, sesli düşünmeyi tercih etmemektir. Susmak da bir anlatma biçimidir. Wittgenstein "konuşulamayacak şeyler hakkında susmalıyız" der.
Platon ise felsefeyi, "ölüm hakkında düşünmek" olarak tanımlar.
Cenaze evinde herkes filozoftur. Hiç kimse konuşmaz, herkes derin derin düşünür.

Yararlanılan makale ve yazarı; Felsefi Bir Söylem Biçimi Olarak Susku - Vefa Taşdelen

11-1004

duyuş, ukuş, ögüş.

Neden bu kelimeleri kullandım? Insan devamlı kullandığı deyimleri kısa olarak kullanmak ister. Pratik olmak ister. Ben de felsefi terimler olan hissetme yetisi 'duyuş', anlama yetisi 'ukuş', akıl yetisi için de 'ögüş' kelimelerini pratik olarak kısa ve anlaşılır olarak kullanmayı düşündüm.
Duyuş kelimesinin başka bir biçimi 'duyusallık' (hissetme yetisi), felsefi bir terim olarak kullanılıyor zaten.
tuy>duy'un temel anlamı 'duymak, işitmek' olan fiil 'algılamak, fark etmek, hissetmek; haber almak, araştırmak' (TDK Yayınları:928. Hülya Arslan Erol. Sayfa:539).
Ukuş ve Ögüş kelimelerine ise Kutadgu Bilig III - Indeks - R.R.Arat - Sayfa: 490 - 352'de bakacağız.
uk- 'anlamak', uktur- 'anlatmak', ukul- 'anlaşılmak', ukug 'anlayış, anlama', ukuş 'akıl, anlayış'. Olarak ögüş kelimesi ile eş anlamlı kullanılmış. Eski Türkçe'den, Eski Anadolu Türkçesine geçerken ukuş kelimesi kullanımdan kalkmış sadece ög>ök 'akıl,zihin' olarak yaşıyor(Clauson 1972:99).
Kutadgu Bilig'de ö 'düşünmek', ög 'akıl, anlayış', öge 'çok akıllı, müşavir' olarak geçiyor.
Ukuş(anlama yetisi) ile Ögüş(akıl yetisi) arasındaki farkı şöyle anlatayım. Ukuş direk dış dünya ile muhatap olarak bildiklerimiz ve anladıklarımızdır. Ögüş ise dış dünya ile muhatap olmadan, kendi iç dünyamızda düşünerek anladıklarımız ve bildiklerimizdir. Bu durumda anlamak kelimesini iki durumda açıklayabiliriz. Birinci durum, direk dış dünya ile muhatap olarak anladıklarımız. Ikinci anlamamız ise dış dünya ile muhatap olmadan anladıklarımız. Işte bu ikinci anlayış biçimimiz ögüş oluyor. Akıl yetisi kaynaklı düşünmedir, düşünme üzerine düşünmedir. Direk doğa ya da dış dünyayla muhatap olmadan yaptığımız düşünmedir.
Ukuş kelimesinden daha çok anlam türetilmesine rağmen ögüş>öküş kelimesi daha ağır basmış ve ukuş kelimesini kullanımdan kaldırmış.
O dönemde ukuş(anlama yetisi) ile ögüş(akıl yetisi) arasındaki fark net çizgileriyle bilinmese de doğal olarak ayrışmış olduğunu gözlemleyebiliyoruz.

11- 1005

Neden felsefe ile ilgilenmeliyiz?

Acaba bir şey eksik kaldı mı? Unuttuğum bir şey var mı? Orasını hesap edemedim? Gibi sonradan sorulacak bütün soruları bir bütün olarak soran felsefedir. Eğer işimizi sağlam yapmak istiyorsak, onu felsefi zeminde boşa doluya koyarak sınamalıyız.
Her insan bilinçli ya da bilinçsiz olarak bir felsefeye göre düşünür davranır. Neye göre ve nasıl düşünüp davrandığımızın ayırdına varmak için felsefe ile ilgilenmek gerekiyor.
Psikolog bireyin psikoloji ile ilgilenir. Sosyolog, toplumun sosyolojisi ile ilgilenir. Tarihçi tarihi ile, antropolog insan bilimi ile ilgilenir. Ama her şey ile bir bütün olarak felsefe ilgilenir.
Bütün disiplinler bir felsefi bakış açısına göre değerlendirilir. Öncelikle felsefi bakış açımız olması gerekiyor ki sonra içinde bulunduğumuz disiplini bütünün içinde algılayabilelim. Yoksa kendi disiplinimiz içinde kaybolur gideriz.
Trafikte geçiş üstünlüğüne ambulans sahip ise eğer, düşüncede de geçiş üstünlüğüne felsefe sahiptir.
Anlamak zordur elbet ama ben de benim alanım olmamasına rağmen diğer disiplinleri de anlamaya çalışıyorum.

11-1006

Inanç nedir?
Inanç, doğru bilgi ile yanlış bilginin ortasıdır. Yani kesin olarak ne doğrudur, ne de yanlıştır.
Elimizle tutup, gözümüzle gördüğümüz şeyi biliriz. Elimizle tutamayıp, gözümüzle göremediğimiz şeyler hakkında da tereddütte kalırız. Uzun süre tereddütte kalamayacağımız için bir tercih yapmak zorundayızdır. Yaptığımız tercih inancımızıdır.
Neden bedenimin varlığına inanıyorum demiyoruz? Çünkü var. Var olan şey bilgidir. Var olduğunu biliyoruz. Ama ruhun varlığına inanıyorum diyoruz? Çünkü yok diyen olursa ona nasıl ispat edeceğiz? Inandığımız şeyler bilgi değil midir? Evet bilgidir ama subjektif bilgidir. Gözümüzle görüp, elimizle tuttuğumuz şeyler objektif bilgidir.
Objektif bilgi bilgi midir diye bir soru sormayız ama subjektif bilgi bilgi midir diye sorarız. Hatta subjektif bilgi bizi nereye götürür sorusu en doğru sorudur.
Tarih objektif bilgi ile hareket edenlerle, subjektif bilgi ile hareket edenler arasındaki mücadeledir.
Kopernikus devrimi diyoruz. Neden devrimdir? Çünkü objektif bilginin subjektif bilgiye karşı kazandığı zaferdir.

11-1007

Türklerde neden ruhban sınıfı yoktur?

Altay'da oluşan geleneklerimizde toplumun dini ihtiyaçlarını karşılayan Şamanlar kutsal bir meslek erbabıdır. Sadece şamanlar değil demirciler de kutsal meslek erbabıdır. Bunlara ilave büyücüler, destan okuyucuları ve hitabetle ilgili yetenekleri olanlar da üçüncü bir meslek dalı olarak vardır.
Şamanlıkta demircilik gibi kutsal bir meslektir. Şaman Ana kutumuz olan ruh meslegi ile ilgilenmekte, demirciler ise toprak kutumuz doğa ile ilgilenmektedir. Ağzımızdan çıkan sözler ve vücudumuzun nefes alıp veren canlı kısmı ise hava ile irtibatlı olduğu için hava kutumuzla ilgilenmektedir.
Insan bedeni bu üç kutun Gök Tanrı tarafından bir araya getirilerek, sür kut ile yaşama sevincimizi senkronize bir şekilde sürdürmemimiz sağlamaktadır.
Gök Tanrı yeryüzünün düzenini sağlaması için Han'ı görevlendirmiştir. Onun soyundan gelenler yeryüzünün kutsal yetkilileridir. Onlara verilen kut sıradan insanlara verilen kuta göre daha değerlidir. Onlara devleti ve milleti ayakta tutması için özel kut verilmiştir. Görevlerini doğru yapmamaları geleneksel yönetim kurallarının dışına çıkmaları demektir. Bu da Gök Tanrının ondan kutunu aldığının göstergesidir. Iktidardan indirilmesi için yeterli gerekçedir.
Şamanın ise yerel ruhsal olaylarla ilgili sorumluluğu ve yetkisi vardır. Devleti ve milleti yönetme yetkisi yoktur. Şamanların ruhları da tıpkı Hanların ruhları gibi aileden geliyor olsa da yetki alanları dardır.
Sonuç olarak Gök Tanrı Gökyüzünün ya da öbür dünyanın sorumlusudur. Han bu dünyanın sorumlusudur. Şamanlar ise halkın bu dünya ile öbür dünya arasındaki ruhlarının irtibatından sorumludur. Şaman'ın en önemli görevi ölenlere 40 gün içinde öbür dünyadaki yerine alıştırıp, bu dünyadakileri rahatsız etmelerini engellemektir. Ölülerin ölülerle, dirilerin dirilerle olduğu düzenin bozulmasının engellenmesinden sorumludurlar.

11-1008

Üç temel ide ve Türkler

Üç temel ide sırasıyla Kozmolojik ide "özgürlük, uzay ve zamanın farkındalığı". Psikolojik ide "Ben bilincinin farkındalığı". Teolojik ide "her şeyin yaratıcısının tanrı olduğu sonucuna varma".
İnsanoğlu doğa içindeki farkındalığına kozmolojik ide olan iradi olarak yapıp etmelerimizin bilinci olan uzay ve zaman içindeki farkındalığı aynı zamanda özgürlük idesidir. Çünkü kozmosun içinde varılan bir farkındalıktır.
Psikolojik ide ise ben ve diğeri olarak gene uzay içinde "yan yana" olarak kendisinin ve diğerinin farkındalığıdır.
Teolojik ide ise son olarak her şeyin yaratıcısı olan bir Tanrının varlığına inanmasıdır.
Türklerin üst, orta ve alt olarak üç dünya algısı vardır. Üst dünya teolojik ide olan Tanrının mekanıdır. Orta dünya psikolojik ide olan insanın mekanıdır. Ayağının altındaki kosmos ise özgürlüğünün farkındalığına vardığı ve kendini içinde farkettiği kozmolojik idedir. Başka bir deyişle uzay ve zaman algısıdır.
Türk zihin yapısı zaman merkezlidir. Sadece orta dünyada zaman kısıtlıdır. Oluş ve yok oluş vardır. Üst ve Alt dünyalarda zaman sınırsız yaşanır. Teolojik ide olan Gök Tanrı da insanı ölmek için türeten kısıtlı zaman ile bu dünyada var edendir. Zamanın sınırsız yaşanması ise öldükten sonra atalarının ve sevdiklerinin yanında üst dünyada devam etmektedir.

Murat Koc, Hürriyet Tekdurmaz ve 10 diğer kişi 4 Yorum

Beğen Yorum Yap Paylaş

11-1009

ürkçe Sözlük ve Teleüt Ağzı Sözlüğü

Öncelikle Türkçe Sözlük derken aklıma Türkçe yazılmış Orhun Yazıtlarından(kitabelerinden) beri yazılmış bütün sözlükler geliyor.
Şu anda yaşayan Türk dillerinin irili ufaklı en az otuz sözlüğü var. Orhun Kitabelerinden bugüne kadar olan sözlükleri de hesaba katarsak bu sözlük sayısı rahatlıkla yüz sözlüğe çıkar.
Bir kelimenin anlamına bakarken bu yüz sözlükten ilk önce hangisine bakmam gerekiyor? Kendimce en hızlı baktığım üç sözlük var. Eğer daha geniş bilgi almak istiyorsam diğer doksan yedi sözlüğe doğru yöneliyorum. Diğer sözlüklere yönelirken ilk önce Sibirya Grubu sözlüklerine bakıyorum.
Pratik olarak ilk kullandığım üç sözlük hangileri? Ilk Önce 'Orhun Kitabeleri' adlı Muharrem Ergin'in kitabının sonunda düzenlenmiş sözlüğe bakıyorum. Bir kelimenin ilk orijinal hali varsa ilk önce orada vardır. Ikincisi Kaşgarlı Mahmut'un sözlüğünün Besim Atalay'ın çevirisindeki dördüncü cilt olarak düzenlenmiş sözlüğe bakıyorum. En sonunda da Teleüt Ağzı Sözlüğüne (Sibirya Grubu bir sözlük) bakıyorum.
Bir kelime hakkında aşağı yukarı ilk izlenimlerimi ediniyorum. Peki bu üç sözlüğü bilinçli olarak mı seçtim? Hayır, yüz sözlük içinde boğuşurken kendiliğinden oluşan bir refleks olarak ilk önce bu üç Türkçe Sözlüğe bakıyorum.

11-1010

Bir ve Bil

Bir olarak her şeyi bilmek isteriz. Bütün mitolojiler bir olan sonsuz deniz ile başlar. Sonra birin ekki>ikki>iki'si oluşur. O da göktür. Sonsuz denizin dibinden alınan bir avuç toprak serpilerek oluşmuş yeryüzümüz. Bir olan sonsuz deniz üstünde yüzen kara parçası üzerinde duruyoruz. Birin ekki'si>eki'si>iki'si gök ile her şeyi bir bütün olarak anlıyoruz.
Önce bir vardı, biz ise bu biri bilmek istiyoruz.
Sonuç olarak bir parça olan değildir. Parça birden kopmuş olandır, ekkidir, ekidir. Bil ise birin eki olan insanın biri bilmek istegïdir.

11-1011

Feodal

Bir insanın diğer insanlar üzerinde otorite olmasıdır. Otoritedir, vesayettir.
Insan ilk önce yaşamını devam ettirmek ister. Karnını doyurup, kendini soğuktan ve sıcaktan koruyacak bir barınak arar. Ikinci amacı ise türünü devam ettirmek ister. Evlenip çoluk çocuğa karışmak ister. Üçüncü amacı ise bulunduğu ortamda otorite olmak ister. Bu otorite olma durumu aile içinde başlar. Çocuk büyüdükçe içinde bulunduğu aileyi yönetmek ister. O zaman insanlar arasında kim otorite olacak sorunu çıkıyor? Bu durumu aileden sosyal çevreye, oradan devlete, devletten de devletler arasındaki otoriteye kadar götürebiliriz.
Birisinin kayıtsız şartsız egemen olmasını engelleyecek sistem kurulabilir mi? Amerika daha düne kadar kayıtsız şartsız egemenliğini ilan etmişti. Feodal tek otorite benim demişti. Şartlar değişince, eski gücü kalmayınca feodal tek otorite yanına ona destekçi yeni unsurlar alır. Bu Amerika'nın yanına Ingiltere'yi, Avrupa'yı, Avustralya ya da Yeni Zelanda'yı alması gibi bir şey. Bu durum aile içinde de çocukların büyümesi ile babanın tek başına otorite sağlayamayacağını anlaması ile erkek çocuklarını yanına alarak otoritesini korumaya devam ettirme çabasıdır.
Feodal toplum erkek egemen toplumdur. Ama feodal olmak için illa erkeğin egemen olması gerekmiyor. Örneğin anaerkil düzen kadınların feodal egemen olduğu bir düzen idi. Ataerkil düzen ise erkeklerin feodal egemen olduğu bir düzendir.
Aslında anaerkil düzenden ataerkil düzene geçişte ara dönem olmuştur. Bu dönem için cinsiyetsiz dönem deniyor. Hiç bir cinsin egemen olmadığı dönem. Işte Türk dili bu cinsiyetsiz dönemden kalma arkeik özelliklerini hala korumaktadır. Hitap ederken kadın ve erkek ayırımı yapmadan direk insana hitap etmektedir. Örneğin He, She diye söze başlamaz. O diye söze başlar, o ise sadece insandır, cinsiyetsizdir. Fransızlar cinsiyetsiz yeni terimler üretmeye çalışıyorlarmış. Tabii gramer yapılarını değiştirmeden bunu nasıl başaracaklar bilemiyorum.
Sonuç olarak feodaliteyi ortadan kaldırabilmek için ilk önce cinsiyetçiliği ortadan kaldırmak gerekiyor. Buna da Fransızların yaptığı, bizde doğal olarak var olan olduğu gibi dilden başlamak gerekiyor. Ikincisi ise feodaliteye karşı birey olarak sorumlu ve bilinçli bir duruş göstermek gerekiyor.

11-1012

Üç Atasözümüz

Bu atasözleri Türkiye Türkçesinde kullanılan atasözleri değildir. Bunlar Gagavuz(Gökoğuz) Türkçesi, Çuvaş Türkçesi ve Yakut(Saha) Türkçesi atasözlerinde geçmektedir.
Çuvaş Türkçesinde geçen atasözümüzle başlayayım. "Çuvaş eliyle tutup gözüyle gördüğüne inanır". Saha Türkçesindeki atasözümüz ise "yarınki günü yarın bilir". Bunlar net dünyevi bakışımızdır. Dünyevi ile Uhrevi arasındaki bakışımızı net olarak belirleyen atasözümüz ise Gagavuz Türkçesinde geçen "ölüler ölülerle, diriler dirilerle" olan atasözümüzdür.
Sonuç olarak "yarınki günü yarın bilir" atasözümüz, "ölüler ölülerle, diriler dirilerle" diyen atasözümüze gönderme yapıyor. Öbür dünya yarındır, yarını yarına varınca bileceğiz. Ama bugün "elimizle tutup, gözümüzle gördüğümüze inanacağız".

11-1013

Bakmak ile görmek arasındaki fark nedir?

Eş anlamlı, birbirinin yerine de rahatlıkla kullanıyoruz. Peki bakıyorum ya da görüyorum derken aralarında nasıl bir nüans farkı var.
Benim kanaatimce görmek gözün doğal bir eylemi. Bakmak ise zihnin gözü yönlendirmesidir. Göz görmez akıl görür deriz. Aslında burada akıl göze baktırır. Göz doğal görme eylemini yaparken bir şey kendini farkettirir. Bu durum görmektir. Bakmak ise görmek istediğimizi gözümüzle aramamızdır. Bazen gözümüzün önünde olan bir şeyi göremeyiz. O şey bize kendini gösteremiyor. Daha sonra nereye koyduğumuzu düşünür ya da hatırlarsak bu sefer onu görürüz. Burada gördürme eylemini yönlendiren akıl ise bakarız. Eğer gözün doğal görme eylemi içinde bir şeyi fark edersek onu görürüz. Acaba elektrikler mi kesik? Bunu anlamamız için bir şeylere bakmamız gerekiyor. Örneğin televizyonun ışığı yanmıyorsa kesik demektir. Televizyonun ışığına bakarız. Başka bir odada istek hemen elektriği yakarız, yanmıyorsa kesik demektir. Anlamak için gözü araç olarak kullandığımız durumlarda bakarız. Yoksa göz doğal olarak seyreder.

11-1014

Eş zamanlılık

Şu anda burada olan bir olay ile aynı anda başka bir yerde olan olaya sonradan bakarsak eş zamanlı olarak diğer yerde olayın nasıl geliştiğini mukayese ederiz. Aslında eş zamanlılık aynı anda olayları birbirine mukayese etmek için kullandığımız bir deyimdir.
Eş zamanlılığın ikinci bir anlamı daha var. Bu ise uzay ve zamanın aynı anda olması. Diyelim Büyük patlama anı. O an uzay ve zaman eş zamanlı olarak aynı anda ve aynı zamanda oluşmuştur. Uzay ve zamanın oluşum anı eş zamanlı bir andır.
Varoluşçu felsefe için an be an uzay ve zamanın oluşması devam etmektedir. Yani zaman yoktur, varoluşsal

11-1015

Eş zamanlılık

Şu anda burada olan bir olay ile aynı anda başka bir yerde olan olaya sonradan bakarsak eş zamanlı olarak

Türkmen

Kaşgarlı Mahmut'ta şöyle geçiyor.
"Kim sen? Türk men(ben)"
Türkmen, Türk'üm ben demek anlamında kullanılıyormuş. Sonraki dönemlerde belli bir Türk boyunu ifade eder hale gelmiş.

11-1017

Varoluş mu? Var oluş mu?

Her iki şekilde de yazılmaktadır. Eş anlamlı olarak genel kabul görmüştür. Ben kendimce farklı bir görüş geliştireceğim.
Var(uzay), Oluş(Zaman) şeklinde kabul edersek, uzay ve zamana bakış açımıza göre kelimelere anlam yükleyebiliriz.
Varoluşçu felsefe bilindiği gibi uzay ve zamanın büyük patlama anı gibi tekrar tekrar oluş anı olarak algılar. O zaman uzayzaman(varoluş), uzay zaman(var oluş) diye iki şekilde düşünebiliriz. İkinci şekil ise Uzayın var olduğu ve zamanın uzayı hareket ettirdiği biçimidir. Klasik zihin yapımız "uzay ve zaman" biçiminde algılayışa göre çalışır.
Zaten varoluşçular fiili olarak her iki kelimeyi birleşik olarak yazmayı tercih ediyorlar. Varoluşçu felsefe taraftarı olmayanlar ise var oluş şeklinde klasik biçimimizle yazmayı tercih ediyorlar.

Fuat Genç, Furkan Arıcan ve 22 diğer kişi 19 Yorum

Beğen Yorum Yap Paylaş

11-1018

Fetişizm, Totemizm ve Animizm

Insanın zihinsel ve fiziksel evrimi kabaca üç safhada gelişmiştir. Bunlar fetişizm, totemizm ve animizmdir. Bunları kapsayan zoomorfizm ve antropomorfizm dönemleri vardır. Antropomorfizm dönemi ise anaerkil ve ataerkil dönemler olarak ayrılır. Anaerkil ve ataerkil dönemden geriye doğru gidersek ataerkil dönem erkeğin egemen olduğu dönem, bu dönem ise tarım devrimi ile başlamıştır. Binlerce insan bir yerde yerleşik olarak karnını doyuyarak yaşayabilmesini tarım devrimine borçluyuz. Buna tam yerleşik düzen de diyebiliriz. Köylü ya da çiftçi dediğimiz yaşam tarzı. Konar göçer yaşam tarzı ise avcı toplayıcı olarak anaerkil düzenin göstergesidir. O dönemde insanlar 15-20 kişilik gruplar halinde milyonlarca yıl yaşamıştır. Hayvan sürüleri gibi. Tarım devrimi öncesinde devam edersek ilk insanın bilincine varması dönemi fetişizm dönemidir. Bu dönemde insanları ve hayvanları parçalayan kurt, kartal gibi hayvanlara karşı, işkencecisine aşık olan insan gibi bu hayvanlara karşı mitik bir hayranlık besledik. Totemizm dönemi ise onları kutsallaştırmamızdır. Bizi parçalayan vahşi hayvanlar bizim ilk Tanrılarımızdır. Gökkurt kavramı da zoomorfik Tanrılarımızın arkaik biçimidir. Buna Kartal ve diğer yırtıcıları da ekleyebiliriz. Bize zarar vermesin diye onların bizi rastgele parçalamamaları için kendimiz onlara kurban vermeye başladık. Zoomorfik dönem hayvanlar için insanların kurban edilmesidir. Çocuğunu kurban eden peygamber dönemine kadar hep insanlar kurban verilmiştir. Insan yerine hayvan kurban edilmesi ise yani çocuğu yerine koçun kurban edilmesi zoomorfik dönemden antropomorfik döneme geçiştir. Artık Tanrılarımız hayvan biçimli değil, insan biçimlidir ve de Tanrılar için artık hayvanlar kurban edilmektedir. Son dönem ise totemizden animizme geçiş dönemidir. Animizm ruhçuluk demek, her şeyin içinde bir ruhun olduğunu varsayar. Buna dağlar, yer, gök hatta elimizde tuttuğumuz bıçak bile dahildir. Bıçağın elden ele verilmemesi bıçağın ruhunun harekete geçerek alanın elini kızarak kesmesine önlem olarak yapılır. Animiz dönemine totemizm döneminden geçerken soyumuzun kurt'un ruhundan geldiğine inanıyorduk. Çünkü zoomorfizm hakimdi. Kendi bağımsız ruhumuzun olması ve Tanrılarımızın hayvan biçiminden insan biçimine evrilmesi ile ruh anlayışımızda kendi bağımsız ruhumuzun olduğuna evrildi. Daha sonraki aşamada da GökTanrı'nın bizim ruhumuzu gönderdiği düşüncesine yöneldik. Insanın tarihsel olarak geçirdiği zihinsel ve fiziksel evreler bilinmeden sağlıklı bir sonuca varamayız.

11-1019

ataç, anaç, ekeç.

ataç "Halkın büyüğü imiş gibi büyüklük taslayan çocuğa 'ataç oğul' denir.
anaç "Herkesin anası imiş gibi kendini sevdiren, küçüklüğünde büyük bir anlayış gösteren kız çocuk. Bu söz, kız için, sevgi izeri olarak söylenir".
ekeç "Kendini herkese bir kız kardeş gibi sevdiren, daha, küçüklüğünde anlayış ve zeyreklik gösteren kız. Bu söz, kız çocuğu için bir sevgi izeri olarak söylenir".

DLT I - 52

11-1020

erük: Şeftali, kaysı, erik gibi meyvalara verilen genel bir adtır; araları bir sıfatla ayrılır.
"tülüg̃(tüylü) erük = şeftali".
"sarıg̃(sarı) erük = kaysı, zerdali".
"kara erük = erik".

DLT I - 69

11-1021

Neden anlama zorluğu çekeriz?

Anlama zorluğu çekmemizin sebebi yabancı kökenli kelimelerdir.
Dinimizi anlayamıyoruz. Çünkü Arapça kelimelerle anlatılıyor. Doktorun dediğini anlayamıyoruz. Çünkü Latince kökenli kelimelerle konuşuyor. Bilgisayarı anlayamıyoruz. Çünkü Ingilizce kökenli kelimelerle anlatılıyor.
O zaman her şeyden anlamak için bütün dilleri bilmek gerekiyor.
Türkçe kökenli kelimelerle karşılık üretemediğimiz sürece anlamamaya devam edeceğiz.
Aradan bin yıl geçse de gene anlamayacağız. Çünkü bizim dilimiz Türkçe.

11-1022

ürk mitosundan logosuna.

Biz son bin yılda Arap mitosundan logosa gitmeye çalışmışız. Buna alternatif olarak bugün Yunan mitosundan logosa gitmeye çalışıyoruz.
Ikisi de bize eğreti ve yabancı, ancak Türk mitosundan logosuna gitmeye çalışırsak vücudumuzun kılcal damarlarına kadar kan gider ve benliğimizi hissedebiliriz. Elin ayranı yürek soğutmaz, bizim ayranımız anca bizim yüreğimizi soğutabilir. Biz olabilmenin benliğini başka türlü hissedemeyiz. Mevcut gidişatımızla kendi kendimize yabancılaşmamız sürüp gidecektir. Benlik arayışımız bitmeyecektir.

11-2023

FELSEFE TARiHiNDE TÜRKLER
Ernst Fon ASTER
Istanbul üniversitesi profesörlerinden.

..... Farabi'nin metafiziğine entelektüalist bir mistisizm dedim. Bu metafiziği karakterlendiren nokta, bir taraftan her türlü panteizmin
zıddına olarak Allahın vahdet ve " transcendance„ ının, onun, kainatın fevkinde bulunduğunun kuvvetle iddia edilmesi, ve diğer taraftan da kainatın, Allahın hür bir iradi fiil ile hasıl olmayıp, kendi kendisini düşünmesiyle yaratıldığının ileri sürülmesidir.....

.....Türk felsefesi müstakil tefekkür karakterini taşımakta ve Eflatun ile Aristo'ya ait fikirleri inkişaf ettirip daha ileriye götürmektedir. Seleflerin entelektüel çalışmalarını terakki ettirmek diye tesbit edebileceğimiz bu vasıf, eski ve yeni zamanlara ait her nevi felsefede mevcuttur.....

Alınan kaynak: Felsefe Tarihinde Türkler - Ernst Fon ASTER - Belleten C. II F. 7

11-1024

tüp>dip

Ne kadar ilginç, tüp kelimesi değişime uğrayarak dip haline gelmiş.
Diğer Türk Lehçelerinde hala dip yerine tüp deniyor.
(KTLS - 174)
Artıp tüp deyince aklıma sadece bildiğimiz tüp gelmeyecek.

11-1025

Saf Aklın Eleştirisi

Burada aklın saf olması demek, içine bir şey karıştırılmaması demektir. Saf süt gibi. Süte su karıştırırsak artık saf değildir. Peki akla ne karışmazsa saf olur? Akıl dışarıyla hiç bağlantı kurmadan kendi kendisi ile çalışırsa saf olur.
Akıl kendi kendisi ile nasıl çalışır? Dışarıdan bir şey almadan kendi kendine düşünür. Dışarıdan bir şey almak ne demek? Beş duyumuzun dış dünyadan aldığı izlenim demek. Kant'ın yolunu Descartes açıyor. Mademki bu beş duyum beni aldatabiliyor onları yok sayıyorum der. Gözlerim yok, kulaklarım yok, koku alamıyorum. Dokunma ve tat alma duygularım da yok. Geriye bir tek şey kalıyor, düşüncem. "Düşünüyorum, öyleyse varım" sonucuna varıyor.
Saf olan şeye ulaştık. Adı ise düşüncedir. Bu saf sütü işlem yapmadan kullanamıyoruz. Onu yoğurt yapmamız gerekiyor. Peynir yapmamız gerekiyor. Yağ yapmamız gerekiyor. Dışarıdan bir şeyler karıştırmamız gerekiyor. Yoksa zihin boş kasnak gibi kendi kendisine döner durur.
Sonuç olarak boş kasnak gibi kendi kendine dönen bir zihnimiz var. Onun içine renk renk ipleri sürmeden bir şey üretemiyoruz. Zihnimizi çalışır hale getiremiyoruz.

Bat Genç, Furkan Arıcan ve 36 diğer kişi 20 Yorum 1 Paylaşım

Beğen Yorum Yap Paylaş

11-1026

Felsefileşmiş Medeniyet

Felsefileşmiş medeniyetin başlangıcı milattan önce 500 yıllarındaki döneme tekabül eder. Hint, Çin, Fars, Yunan felsefelerinin başlangıcı hep aynı dönemdedir.
Biz batılılaşmaya nasıl 200 yıl geriden başladıysak, felsefileşmeye de 1000 yıl geriden başladık. Biz Uygurlarla Maniheizm ve Budizm ile felsefileşmiş döneme evrildik. Islam felsefesine de bu altyapı üzerinden geçiş yaptık. Modern dönemde de din dışı felsefe olarak felsefi akımlarla Cumhuriyet dönemi ile felsefe yapmaya başladık. Gerek dini, gerekse din dışı felsefe yapmaya devam ediyoruz.
Felsefileşmiş medeniyet dönemi öncesi kültürel medeniyet dönemidir. Kültürel medeniyet döneminden felsefileşmiş medeniyet dönemine geç geçişişimizin bedelini tarihsel olarak ödedik. Ve bugünde geriden gelmenin bedelini ödemeye devam ediyoruz.

11-1027

Çocukluğumun televizyonu.

Televizyonu film seyreder gibi seyrederdik. Çünkü televizyon akşam açılır gece kapanırdı. Açılış saati yaklaşınca televizyonun açılış düğmesine basılırdı. Önce çocuk aklımızla karlanmaları anlamaya çalışırdık. Sonra yuvarlak bir şekil gelir arkadan inceden müzik çalardı. Peşinden Istiklal Marşı ile açılırdı. Programlar yatma saatine yakın bitince gene Istiklal marşı çalardı. Daha sonra "Televizyonunuzu kapatmayı unutmayınız" yazısı çıkar, açılıştaki karlanma yeniden devreye girerdi. Televizyonumuzu kapatır yatardık. Uzay Yolu'ndaki Mistir Sıpark ve Kaptan Körkün maceraları içinde rüyaya dalardım.

Not: Sonradan öğrendim ki televizyondaki karlanma "kozmik mikrodalga arkaplan ışıması" imiş. Yani, evrenin "Büyük Patlama" ile oluştuğu dönemden kalan ışıma imiş. Evrenin neresine gidersek gidelim hep o ışıma varmış. Televizyonumu evrenin öbür ucundada açsam gene karlanma olacakmış.

11-1028

Uzay ve Zaman Bilincinin Farkındalığı

"Uzay ve zaman bilinci hayvanlara ve insanlara önceden verilmiştir" der Kant. Peki biz bu farkındalığa nasıl varıyoruz? Önce kaba kısmından daha sonra ise ince kısmından bahsedeceğiz.
Kaba ve yaygın bilinen kısmı ilk insandan beri pratik olarak kullanılan kısmıdır. Uzay; "bir şeyleri 'yan yana' durur hissetme hali". Zaman; "bir şeyi 'art arda' hareket ediyorken hissetme hali". Bu durumlara dilbilimde uzay için 'isim', zaman için 'fiil-' diyoruz. Örneğin; Gelir ' elde edilen bir şey, yan yayana hissetme halinde durağan bir şey, para ya da soyut bir durum'. Gel- 'ise bir şeyin hareket halinde/art arda bize doğru gelmesini istememizdir'.
Karmaşık olan ise uzay ve zamanın ilk farkına varan insan ya da uzay ve zamanın ilk farkına vardığımız andır. Burada 'an' kelimesinin anlamını açıklayarak anlatmaya çalışacağım. An, eski sözlüklerde 1. Vahşi hayvan. 2. İlk görülen zaman olarak geçer. Zihin ve bilinç anlamları yerine 'an' kelimesinin kullanılması ise kelimenin anlam bütünlüğünü sağlıyor. Uzay ve zaman farkındalığımızı vahşi hayvanı ilk gördüğümüz an olarak kabul edersek, aynı zamanda hem 'yan yana' vahşi hayvanı başka bir şeyden ayırt etme olarak, hem de 'art arda' hareket eden şey olarak farketmemizdir. Bu durum an be an/aynı anda eş zamanlılıktır. Uzay ve zamanın ilk farkındalığıdır. Uzay ve zamanın bir anda belirişidir. 'Var-Oluş(Uzay-zaman)dır. 'Var Oluş' ise 'Uzay Zaman'dır. Bu durumu "zaman yoktur, varoluşsal anlar vardır" denilerek an be an uzayzaman'ın tekrar tekrar tekrar varoluşudur. Bu durum Kant felsefesinde uzay ve zamanın zihnimizin içinde olduğu/saf ben'e ait olduğu ön kabulü ile zihnimizin dışarıya uzandığı an eş zamanlılık+ yan yanalık, dıştan aldığı verileri içeride işlemesi ise 'art ardalık' olarak işliyor. 'zamanda süreklilik' yani zamanın biçim almış 'eş zamanlılık' ve 'art ardalığı' ise 'zamanda sürekliliğin' başka başka biçimleridir.
Sonuç olarak uzay algımızı zamansız yapamıyoruz. Zamanı uzaysız düşünebiliriz ama uzayı zamansız düşünemeyiz.

Rat Genç, TC T. Boğaç Cerit ve 20 diğer kişi 14 Yorum 1 Paylaşım

Beğen Yorum Yap Paylaş

11-1029

Türk tarihi nerede başlar?
Arap alfabesinden Latin alfabesine geçiş bir soykırım ise eğer, Uygur alfabesinden Arap alfabesine geçiş de başka bir soykırımdır.
Türk tarihine bakışta Islam öncesini cahiliye devri gibi görmek ve buna göre siyasi ve akademik akıl yürütmek akıl kıtlığıdır.
Arapların cahiliye döneminde diri diri kız çocuklarını toprağa gömmeleri Arapları bağlayan bir cahiliye dönemidir. O dönemden bin yıl önce benim ninem Tomris Hatun imparatorluk yönetiyordu.
Müslüman olduk diye Arap cahilliğini bizim cahilliğimiz gibi algılamak da başka bir akıl kıtlığıdır.

11-1030

Dört başı mamur.

Neden üç başı ya da beş başı denmemiş? Dört dörtlük deyince tamamlanmış oluyor. Bütün bu söylemler kareye gönderme yapıyor.
Ucu bucağı yok derken de ki ucu bucağı olan nedir? Dünya kare şeklinde suyun üstünde yüzüyor. Uçları karenin dört köşesi, bucakları ise yanlarıdır. Sonuç olarak zihnimizde bir uç ve bucak tasavvuru var.
Peki hep böyle mi düşünüyorduk? Hayır. İnsanoğlu bilincine vardığı günden beri hep döngüsel düşündü. Ayın ve Güneşin hareketlerini takip ederek döngüsel düşündü. Çadırlarını yuvarlak yaptı, Göbeklitepe'de hep yuvarlak mimarilerdir.
Yerleşik düzene geçene kadar hep döngüsel düşündü.
Döngüselliğin başı ve sonu vardır. Çizgisellik de başı ve sonu kare şeklinde olan bir döngüselliktir.
İnsanlar tam yerleşik düzene geçince evlerini kare şeklinde yapmışlardır. Döngüsellikten çizgiselliğe geçmişlerdir ama başı ve sonu olan geleneksel döngüselliğe uygun bir çizgisellik olarak düşünmüşlerdir.

Abdattin Diker, Mehmet Ayber Gürler ve 17 diğer kişi 1 Paylaşım

Beğen Yorum Yap Paylaş

11-1031

Bir tek varoluş vardır.

O da evrenin var olduğu varoluş anıdır. Bizim varoluş dediğimiz şey bu varoluş anını ve devamını sonradan farketmemizdir.
Varoluşun öncesi yoktur. Onu karşılaştırabilecek başka bir şeyde yoktur. Bu da sadece büyük patlamaya denk geliyor.
Varoluş anında ne olmuştur? Uzay ve zaman açığa çıkmıştır. Bildiğimiz tek şey de uzay ve zamandır. Uzay ve zaman içinde olduğumuzun farkındalığı vardır.
Sonuç olarak uzay ve zaman var olmuştur. Biz de onu sonradan farketmişizdir.
Peki bu uzay ve zaman nedir? Farkediş nedir? Uzay "iki şeyi yan yana duruyor gibi hissetme halidir".
Zaman "iki şeyi art arda hareket ediyor gibi hissetme halidir". Bu durum ancak göz duyusunun gelişmesi ile mümkün olmuştur. Gözümüz olmasaydı, uzay ve zaman içinde olduğumuzu bilemeyecektik.
Biz uzay ve zamanı algılayış biçimimize göre düşünür ve davranırız. Çünkü başka türlü düşünme ve davranma kabiliyetimiz yoktur.
Bütün felsefi, bilimsel ve sanatsal disiplinlerin temelinde uzay ve zamanı algılayış biçimimiz vardır.
Felsefeyi bu halin versiyonlarını düşünerek yaparız. Bilimi ise bunu yan yanalık(Geometri), art ardalık(Aritmetik) ve onların karışık versiyonları olan matematik ile yaparız. Bilim, matematiğin dili ile uzay ve zamanı anlamaya çalışmaktır. Sanat ise duygularımızla uzay ve zamanı yorumlayış biçimimizdir.
Uzay ve zamanın içinde olmamızın farkındalığı, onun dışını da hayal etmemize izin verir. Bu hayal edişi akıl yürüterek yaparsak buna felsefe diyoruz. Duygusal olarak yaparsak sanat diyoruz. Bilim ise felsefi hayal edişten faydalanır ama sanatsal hayal edişe kapalıdır. Bilim sadece ulaşabildiği ve ulaşabileceği şey ilgilendirir.
Insan her üçüne de muhtaçtır. Bunların versiyonlarının dışında hareket edebilme ve düşünebilme kabiliyetine sahip değildir.

11-1032

Üç katmanlı Türk zihin yapısı.

Aslında üç ayrı dünyanın varlığı ile sistem yürüyor. Bunlar alt, orta ve üst dünyadır.
Alt dünya dediğimiz ayağımızın altındaki dünya katı maddelerden oluşur. Orta dünya dediğimiz hava tabakasının bulunduğu dünyadır. Üst dünya ise hava tabakasının sınırı olan ay ve ay üstü dünyadır.
Her üç dünyada kendi içinde bütünsel olarak canlıdır. Bu üç dünyanın parçalarının birleşimi ile insan oluşmaktadır.
Toprak kutu dediğimiz insan vücudunun toprağa ait olan kısmıdır. Hava kutu ise toprak olan nesnenin(vücudun) hava kutu ile nefes alıp veren canlı haline gelir. Ana kut(ruh) ise üst dünyadan gelir. Bu üç kutu koordine eden ise sür kuttur. Sürdürülebilirliğini sağlar.
Gök Tanrı annemizin karnında toprak ve hava kutumuzla oluşan embriyomuza yukarından Umay ana ile ruh gönderir. Verilen zamanımız dolana kadar da Umay Ana ruhumuzu doğumdan ölüme kadar korur.
Ay ve Ay üstü dünya kutsal alandır. Orada nefes almadan ruhumuz sonsuza kadar yaşar. Ama ay altı dünya(orta dünya) nefes alıp verilen ve bu nefes alıp vermenin de kısıtlı bir zamanla sınırlandırıldığı alandır.
Aslında insanın bilme ve uçma kabiliyeti vardı, ay üstü dünyaya da gidip gelebiliyordu. Tanrı Ülgen ile boy ölçüştüğü için uçma kabiliyeti elinden alındı, sadece orta dünyada bilme kabiliyeti ile hareket edebilme kabiliyeti kalmıştır.
Öldüğü zamanda toprak olan kısmı alt dünyaya, nefes olan kısmı orta dünyaya, ruhu ise geldiği yer olan üst dünyaya gider.
Bu dünyada yaşarken de oluşmuş mesleklerimizde gene üç dala ayrılır. Ruhlar alemi ile olan irtibatımızı, direk ruhlar alemi ile irtibat kurma kabiliyeti olan Şamanlar(Kamlar) kurar. Şaman meslegini seçme şansımız yoktur. Şaman ruhları aileden kalıtımsal olarak gelir ya da birisinin delilik gibi belirtiler göstermesi, ağzından köpükler gelmesi gibi sıradan olmayan haleti ruhiyelerle o da şaman meslegine mecbur olur. Zaten öbür dünyaya giderken de şamanların ruhları şaman atalarının ruhlarının yanına gider. Insanların ruhları da insan atalarının yanına gider. Diğer meslekler ise diyelim marangozluk ya da demircilik gibi herhangi bir mesleki kabiliyetimiz de ölünce havada asılı kalır. Bu mesleklere meyilli ve bu meslekleri öğrenmeye çabalayanlara havadan iner. Artık o hava kutunda duran herhangi bir ustanın kabiliyetini almış ve bu ustalık kutunu ölene kadar devam ettirecektir. Bu toprak kutuna bağlı somut nesneler için olan mesleklerdir. Üçüncü bir meslek dalı ise bögü>büyü meslegidir. Bu da nesnesi olmayan düşünme ve sihirli söz söyleme meslegidir. Bu meslegi yapanlar ise genelde destan okuyucuları ve daha sonradan ozan diye tabir ettiğimiz, meslegini herhangi bir müzik aleti ile de yapan insanlardır. Konuşma ve düşünme kabiliyeti ile yapılan bir meslektir.
Doğayı, toplumu ve mesleklerimizi bu üç tarz zihin yapımızla ayrıştırıp yorumlamışız.

11-1033

Banka kartı mı, kredi kartı mı?

Banka kartı "paran varsa al". Kredi kartı "al, sonra ödersin".
Banka kartını kullanırken paran bitince duruyorsun. Ama kredi kartında durmak yok yola devam. Işte o devam ettiğimiz yol farkında olmadan girdiğimiz çıkmaz sokaktır.
Kredi kartı olmadan olmuyor diyoruz. Peki kredi kartı yokken ne yapıyorduk.
Banka kartına evet, kredi kartına hayır. Sonradan fitil fitil burnumdan geleceğine baştan fitil fitil burnumdan gelsin. Insanın başına geleceği önceden görmesi güzel bir şey.
Yaş tahtaya basmam deriz ama hep de yaş tahtaya basarız. Kredi kartı parası olanlar için kolaylıktır. Parası olmayanlar için tuzaktır.

11-1034

Büyüklere masallar.

Erdoğan konuşuyor. Tarih 12.01. 2022. Saat;13:02. Osmanlı döneminde Ayasofya camisinin önünde cemaat cenaze namaz kıldıracak hoca bekliyormuş. Ama namaz kıldıracak hoca yokmuş. Derken oradan geçen meşhur bir sarhoşu sarıklı görünce çağırıp cenaze namazını kıldırmışlar diye masal devam ediyor...
Biz geri zekalı mıyız? Osmanlı'nın hangi döneminde Ayasofya camisinde namaz kıldıracak hoca olmamış. Ikincisi önce vakit namazını kıldıran hoca cemaatle beraber dışarı çıkar cenaze namazını kıldırır. Cami yoksa ya da kapalı ise zaten onun önüne cenaze götürülmez. Hem orada cenaze kaldırmaya çalışan insanları geri zekalı yaptı. Hem de biz dinleyenleri geri zekalı yerine koyuyor. Bir akıllı kendisi.

11-1035

"Uzay ve zamanı görmeyiz, uzay ve zamanla görürüz". Kant

Teknik bir cümle ile devam edelim. "Uzay tüm dış görülerin zemini olan a priori temsil iken, zaman tüm görülerin zemininde yatan a priori temsildir."

Şimdi bu iki cümleyi açıklayalım. Uzay zihnimizin dışa bakan kısmı, zaman ise zihnimizin içe bakan kısmıdır. Teknik terimimizde uzayı dışa bakan kısım olarak açıkladık ama zamanı hem içe hem de dışa bakan kısım olarak açıkladık.
Demek istiyor ki zaman olmadan uzayla da muhatap olamazsın.
Ilk uzayla muhatap olduğumuz anı ilk gördüğümüz an olarak kabul edersek orada an 'zaman', görünen 'uzay'dır. Ikisini aynı anda tasavvur edersek uzay ve zamanı tasavvur edebiliriz. Bunu gene teknik bir terimle "zamanda eş zamanlılık" olarak tarif edebiliriz. Bu eş zamanlılık uzay ve zamanın eş olduğu, birbiriyle ayrı düşünemediğimiz ilk andır. Eş zamanlılığın ikinci bir anlamı var, o da bu anda burada olan başka yerde başka şey oluyor anlamındadır. Bizim kastettiğimiz eş zamanlılık uzay ve zamanın eş olarak hissetme yetisi ile farkettiğimiz andır. An kelimesi aynı zamanda vahşi hayvan anlamındadır. Vahşi hayvanı şekil olarak gördüğümüz an uzaydır. Onu görme eylemimiz ise zamandır. Işte uzay ve zamanın ilk anı budur.
Dış görü yani uzay zamanda eş zamanlılık+yan yanalık. Iç görü ise zamanda "art ardalık". Saf ben'de ise "zamanda süreklilik" algısı vardır. Zamanda sürekli olarak ileri ve geri gidebilme yetisi.
O zaman hidrojen gazını uzay, oksijen gazını zaman olarak düşünürsek. Hidrojen ve oksijenin birleşimi ile yaşam ya da uzay dışarıda oluşuyor. Oksijenin anlama yetisindeki "art ardalık", saf bendeki "zamanda süreklilik" biçimleri ile yaşam devam ediyor. Tıpkı gögüs kafesimizi aşağı yukarı hareket ettiren nefes gibi zamanın biçimleri de zihnimizi hareket ettiriyor.

11-1036

Kant'ta şematizm nedir?

Öncelikle basit olarak şema nedir sorusuna cevap bulmamız gerekiyor. Şema iki şeyi birbirine bağlama yönteminin açık olarak ifade edilmesidir.
Kant hangi iki şeyi birbirine bağlayarak bunun yöntemini arıyor? Görünür dünya nasıl düşünülür dünya oluyor? Görünür dünyayı düşünülür dünyaya hangi yöntemle bağlıyorum?
Bu soruların cevabını verebilirsek Kant'ta şematizmi de anlamış oluruz.
Görünür dünya dışarıda gördüğümüz dünya, düşünülür dünya ise dışarıda gördüğümüz dünyayı zihnimizde tekrar canlandırmamızdır. Bu işi kim yapıyor? Nasıl yapıyor? Bu işi hayal gücü yetisi yapıyor. Hissetme yetisinin beş duyumuzla dış dünyada hissetmesi görünür dünya demektir. Hayal gücü yetisinin bu hissedilenleri alıp düşünülür yapması ise görünür dünyayı düşünür yapmasıdır. Görünür derken göz her ne kadar ön plana çıksa da beş duyumuzla hissettiğimizdir.
O zaman şemaları hayal gücü yetisinin içinde arayacağız. Hayal gücü yetisinin hissetme yetisine uzanan alan eli ile anlama yetisine uzanan veren eli şemalardır.
Peki bu alıp verme biçimini nasıl izah edebiliriz? Nasıl şemalaştırırız? Arada elektrik akımı gibi bir akım oluşuyor. Bu akımın adı zamandır. Şemalar içeride akan 'art arda' zamanın bir biçimidir. Nasıl ki elektrik 12 volt, 24 volt gibi biçimlerde hareket edebiliyorsa zihnimizin içinde hareket eden zaman biçimleri de farklı farklıdır. Örneğin kategorilerdeki zamanın akış biçimi ya da şeması nasıldır? Birlik "zamanda bir andır". Çoğulluk "bir kaç andır". Bütünlük "tüm anlardır". Gerçek "zamanda duyum deneyimidir". Olumsuzluk "zamanda duyumun yokluğudur". Sınırlama " dolu ile boş arasındaki aralıktır".
Sonuç olarak içimizde olup biten her şeyi zaman periyodu ile açıklayabiliriz. Hayal gücü yetisinin uzaydan koparıp zamana aktarması da görünür dünyayı düşünülür dünya yapmasıdır.

Beşat Çamurlu, Alaattin Diker ve 34 diğer kişi 6 Yorum 3 Paylaşım

Beğen Yorum Yap Paylaş

11-1037

Merkez

Türkler merkez deyince ne anlıyor? Merkez algımız nasıl oluşmuş?
Merkez kelimesi Arapça kökenli bir kelime olduğu için bizi bir yere götürmez.
Bizim merkez yerine kullandığımız diğer lehçelerdeki sözlere bakalım.
Öncelikle Sibirya grubu lehçelerinde yaygın olarak kullanılan kin 'merkez', kindir 'göbek' kelimesi dikkat çekiyor. kir>gir köküne dayanıyor. İçeri doğru girmek anlamında. En arkaik hali böyle. Göbek kelimesi bizdeki gibi Sibirya lehçelerinde geçmiyor. or-ta ise Sibirya grubuna ait olmayan lehçelerde yaygın olarak var. İlginç olan ise özek>üzek olarak insanın içini göstermesi. İçeri doğru olan özüm. Bu or-buk >obruk kelimesini çağrıştırıyor. İçeri doğru, merkeze doğru çökmek. Kırgızcadaki borbor 'merkez' kelimesi de çok hoşuma gitti. bur>bor 'çevresinde dolanmak, burmak, burulmak anlamında. Ama burbur>borbor deyince lavabonun merkezinden içeri giren döngüselliği kasteden döngüselliğin merkezindeki döngüsellik, tıpkı karadelik gibi içine çeken bir döngüsel merkezi anlatıyor. İlginç olan başka bir şey ise kin'koku' anlamıdır. Dışarıdan içimize doğru gelen algısını uyandırıyor.
Sonuç olarak insan kendini merkez görüyor. Yeryüzünü de sırtüstü yatan insan gibi tasavvur edip göbeğini merkez olarak kabul ediyor. Biz göbek derken Sibirya grubu kindir diyor. Tabi bizde de kindir kelimesi var.

Reşat Çamurlu, Geronimo Çelik ve 18 diğer kişi 3 Yorum

Beğen Yorum Yap Paylaş

11-103

Dindar nesil mi, vasat nesil mi?

Dindar nesil yetiştirecegiz diye yola çıkanların geldikleri son nokta vasat nesil yetiştirmek olmuştur.
Geri zekalılığın bütün düşünce ve davranışlarını sergileyen ve bu mantıga göre ev basmaya giden tipler ortaya çıkmıştır.
Kadın şarkıyı yazıp söyleyeli kaç yıl oldu? Şimdiye kadar neredeydiniz geri zekalılar. Artık olaylar arasında mantık yürütmede bitti. Kılıç kalkanla dizi seyreden vasatlar artık sokakta bildiri okuyup ev basıyorlar. Vasat iktidarın vasat medyasından da seksen milyona da geri zekalı muamelesi yaparak seyrettiriyoruz.
Yeter ki onlardan yana olalım da ne olursak olalım. Ister PKK'lı, Ister Laik, Ister dindar ne olursak olalım farketmez. Onlara karşı olan düşmandır. Digĕr vasıfları ne olursa olsun.
Kalite bu kadar hiç düşmemişti.

11-1039

de-di ko(y)-du>dedikodu

Burada anlam olarak koymak mantıksız gelebilir. Koymak kelimesi ikinci anlamı olan 'dökmek' (su koymak) anlamı kastedilerek kullanılmış.
Sonuç olarak hepimiz içimizdekileri döküyoruz. Tabi suyunu çıkarmadan yapmak lazım.

(Gülensoy 198-442)

11- 1040

"Geometri bilmeyen giremez"den, "Kant bilmeyen giremez"e.

Platon'un görünür dünya ile ideler dünyasında-öbür dünya olmuştur- geometrinin kuralları geçerlidir. Kant'ta der ki görünür dünyada geometrinin kuralları geçerli de ideler/öbür dünyada da geometrinin kurallarının geçerli olduğunu nereden biliyorsun? Bu Platon için ofsayt düdüğü demektir. Maç artık Kant'ın ofsayt vuruşu ile devam etmektedir. Top karşı takıma geçmiştir.

11-1091

Anlam genişlemesi ve anlam daralması.

Kelimeler zaman içinde anlam genişlemesi, anlam daralması, anlam değişmesi ya da anlam kaymalarına uğrar.
Şu anda kullandığımız herhangi bir Türkçe kökenli kelime tarih içinde çeşitli anlam genişlemeleri, daralmaları, anlam kaymalarına uğrayarak günümüze gelmiştir. Yabancı kökenli Türkçe kelimeler konumuz değil, onlar bizi bir yere götürmez. Onların kökenini araştırmaya kalktığımızda diyelim Arapça ya da Latince bir kelime, onların dilinin kökenine doğru yolculuk yapmış oluruz. Biz kendi dilimizin kökenine yolculuk yapmak istiyoruz. Daha doğrusu ben öyle tercih ediyorum.
Şu anda kullandığımız herhangi bir kelimenin en arkaik(eskicil) kökünü bulduk diyelim. O güne gelen serüveninde de kelime belli bir anlam genişlemesine ya da daralmasına gelmiş haldedir. Demek ki köken konusunda bir sona ulaşmamız için ilk insanların kullandıkları kelimelere kadar gitmemiz gerekiyor. O da yazılı kaynak olmadığı için imkansızdır.
Bizim yapmamız gereken kendi dilimizin kökenine nasıl gideriz sorusuna cevap aramaktır.
Altay dil ailesine mensup olduğumuz için arkeik Altayca kelimelerle en eski anlamı diye bildiğimiz kelimelerin bile aslında daha bir çok anlamlarda da kullanılan kelimeler olduğunu görebiliriz. O gün için bile kelime anlam genişlemesi ya da daralmasına uğramış halindedir.

11-4 11-1042

Ölmek

Ölmek en eski Türkçeden beri ölmek anlamında. Ölmek kelimesi nasıl bir ortamda türemiş hep merak ederdim.
Sorumun cevabını Ana Altayca Sözlükteki karşılığını görünce buldum.
öl 'acıkmak, bitkin düşmek, ölmek'. Diğer Mançu-Tunguz, Moğul, Kore, Japon dillerindeki anlam karşılıkları 'acıkmak', 'bitkin düşmek' gibi anlamlara gelebiliyor. Ama Arkaik Türkçede sadece bir karşılığı var. öl 'ölmek'.
Demek ki ölmek bir anda olan bir şey değil, bir süreç. Açlık çekmek, devamında bitkin düşmek ve sonra ölmek. Şimdi kelimenin anlamını zihnimde oturtturdum.

11-1043

Nietzsche

Nietzche deyince aklıma iki aforizması gelir. "Kavram metaforun tortusudur." ve "Arı nasıl bal üretirse insanda metafor üretir. Insan düpedüz hayvandır"
Genelde Nietzsche "insan düpedüz hayvandır" şeklinde aforizma ile tanınır. Bu tanım eksik tanımdır. Neden böyle düşünmüştür sorusuna cevap vermez. Üstelik ip ucu da vermez.
Nietzche'nin bilgi felsefesi de metafor kavramı üzerine kuruludur. Sinir sistemimizin algılaması ilk metafordur. Metafor aslı gibidir. Fotokopidir. Her ne kadar aslı gibidir desek de hiç bir zaman aslı olmaz. Asıl olan doğadaki ilk algılandığı andaki imajdır. Bu imajda dış dünyanın zihnimizde yansımasıdır. Nietzsche'de bu ilk metafor sinir sistemimizin algıladığı. Ikinci metafor zihnimizde imaj oluşması. Üçüncü metafor ise kavram olarak diyelim at dememizdir. Kavram dediğimiz şey metaforların tortusudur. Buraya kadar sorun yok. Bilgi sistemini böyle kurmuş.
Ikinci cümlesi sorunlu "Arı nasıl bal yaparsa insanda metafor üretir. Insan düpedüz hayvandır". Arının bal üretmesi doğal varlık olmasının sebebidir. Insanın metafor üretmesi ise kültürel varlık olduğunun göstergesidir. Birisi doğal bir olay diğeri kültürel bir olay. Insanın doğa dünyasına ve kültür dünyasına ait olduğu, iki ayrı gerçek yok sayılmaya çalışılıyor. Düpedüz hayvandır yargısına varması ise akıl yetisini görmek istememesidir. "Akılsız yaşam olur ama yaşamsız akıl olmaz" der. Doğru, yaşamdan bağımsız bir akıl olmaz. Akıl yetisinin ortaya çıkması da kültür varlığı olmasının sonucudur. Insan kültür varlığı olmasaydı akıl yetisi de olmazdı. Bunlar birbirini tetikleyen olaylardır.
Keşke Çinli dediği Kant'a biraz kafası bassaydı.
Sonuç olarak geldiği nokta bize ayetler gibi aforizmalar bırakmıştır. Bir bögü>büyü gibi aforizmalardır. Belki de son peygamber benim demek istemiştir. Tabi dünyevi bir peygamber.

11-1044

Tek heceli, bitişimli ve bükümlü diller.

Kabaca diller bu üç biçimde tasnif ediliyor.
Tek heceli diller safhası gördüğümüz anın safhasıdır. Burada isim ve fiil ayrışmaz. Sonradan isim ve fiil ayrışmasının olduğu bitişimli dönemde de tek heceli safhanın izlerini taşır. Bir kelime hem isim hem de fiil olabiliyor. Bükümlü safha ise bitişik düzenin bozulması kendince bükümlü bir düzenin kurulmasıdır.
Bilindiği gibi tek heceli dil Çince, bitişimli dil Altay dil ailesi, Bükümlü dil ise Hint-Avrupa dil ailesidir.
Bilindiği gibi anlama yetisi hayvanlarda ve insanlarda ortaktır. Anlama yetisinin uzay ve zaman içindeki farkındalığı ise akıl yetisinin gelişimi ile olmuştur.
Akıl yetisinin gelişiminin ilk izini Homo Habilis'in yonttuğu taş ile gözlemleyebiliyoruz.
Akıl yetisinin ilk safhası fenomenolojik safhadır. Uzay ve zamanın bir algılandığı, isim ile fiilin birbirinden ayrışmadığı safhadır. Tek heceli dil safhasını bu safha kabul edebiliriz.
O zaman Çin'in dil yapısı insanoğlunun en arkaik dil yapısıdır.
Bitişimli dil yapısı ise uzay ve zaman bilincinin ayrı ayrı farkındalığının olduğu yapıdır. Uzayın yan yanalığı ile zamanın art ardalığına anlama yetisinin dış dünyanın biçimine dönük uygulamaları ile devam etmiştir.
Bükümlü dil safhasından dış dünyanın algılayış biçiminde deformeye uğratma, akıl yetisinin anlama yetisinden bağımsız kurgularını anlama yetisinin aşkınlığı olarak algılaması ise yeni bir safhadır. Artık zihnimizdeki dünyanın gerçek dünya ile uzaktan yakından ilgisinin olmadığı bir hayal dünyasıdır. Hint Felsefesinin özünde böyle bir dünya vardır. Öbür dünya olgusunun milattan önce yediyüz yıllarından, milattan sonraki binyediyüz yıllarına kadar bu Hint Felsefesi egemen olacaktır.
Modernizm anlama yetisine geri dönüş ile İngiliz-İskoç empirizmi ile başlamıştır. Kıta rasyonalizmi ile devam etmiştir. Bu iki ekolün toplandığı Kant'tan sonra da fenomenoloji, analitik, diyalektik ve romantizm ile felsefi akımlar çeşitlenmiştir.
Sonuç olarak bugün Çin'de, Altay dil ailesinde ve Hint-Avrupa dil ailesinde de felsefe yapılmaktadır. Dil yapıları her ne kadar farklı ekolde olsa da özde hepsinde felsefe yapılabiliniyor. Bu duruma göre tek heceli diller fenomenolojik, bitişimli diller analitik, bükümlü diller ise diyalektik bir altyapıya sahiptir diyebiliriz.

Hürriyet Tekdurmaz, Şenol Yıldız ve 14 diğer kişi

11-1045

Köşe taşı ve kilit taşı.

Köşe taşını her yerde köşeye koyarlar. Köşe taşı yönelimsellik için gereklidir, ihtiyaçtır.
Kilit taşı ise kemerin en ortasındaki taştır. Kilit taşı olmasa kemer olmaz. Kilit taşı yapıcı bir unsur olarak olmazsa olmazdır. Onu aşmadan ilerleyemeyiz. Ama köşe taşını koymadan pekala ilerleyebiliriz.
Felsefede Kant'ta kilit taşıdır, Kant'ı anlamadan ilerleyemeyiz.
Kemerin ilk iki taşı Aristo ile Platon ise üçüncü ya da kilit taşı Kant'tır. Sonra zevkinize göre dördüncü ve beşinci taşlara ya Husserl ile Heidegger dersiniz, ya Frege ve Wittgenstein dersiniz ya da Fichte ve Hegel dersiniz ve kemerinizi tamamlarsınız.

11-1046

amo>um 'ağız; tat'

Ağzımızla bir şey tatmanın beklentisinde olmak gibi hayatta bir şeyleri tatmanın beklentisinde olmakmış umut etmek. umutlu>mutlu. mutlu 'tad alan'.

11-1047

2117 Feysbuk(Facebook) arkadaşımın anatomisi.

Ömrümün ilk otuz senesi Istanbul/Çeliktepe'de, son otuz senesi ise Istanbul/Silivri'de geçti.
Çocukluğumdan bugüne kadar bir vesileyle irtibatta olduğum arkadaşlarımı kendime göre sınıflandırdım.
Öncelikle Silivri'de eş dost olan arkadaşlarımı ortak arkadaşlarımla gözlemlediğimde 300 kişi toparlıyor.
Felsefe camiasından arkadaşlarım 200 kişiyi toparlıyor. 100 kişi Türkoloji camiasından arkadaşım var. 100 kişi akrabalarım. En az 100 kişi çocukluk ve gençlik arkadaşlarım. Diğerleri de Silivri dışından sosyal ve kültürel çevreden arkadaşlarım.
Ilginç olan ise 500 kişi ile bir şekilde Massenger'da konuşmuşum.

11-1048

Saf Aklın Tarihi

Saf akıl deyince hep aklıma saf zeytinyağı geliyor. Doğal zeytini sıkıyoruz, posası saf olmayan kısmı, yağı ise saf olan kısmı. Demek ki doğada saf zeytinyağı olmadığı gibi saf akıl da yok. Doğal akıl saf akıl değildir. Zeytin gibi posası ile beraber olandır. Aklın posası ise dış dünyadan beş duyusu ile algıladıklarıdır.
Kant saf akla fenomenolojik safha ile başlar, analitik safha ile devam eder, diyalektik safha ile bitirir. Sonradan her bir safha kendine göre bir ekol olmuş, günümüzde de varlıklarını ve söylemlerini devam ettirmektedir.
O zaman saf aklın tarihini fenomenolojik, analitik ve diyalektik safhalar olarak sınıflandırabiliriz. Ama bu safhalar kendi başına müstakil safhalardır. Bir diğeri diğer ikisini önceleyerek sistemini kurabilir.

11-1049

Bilmek mi, anlamak mı?

Bence anlamak önce gelir. Anladığımız şeylerin toplamı bilgidir. Anlamak da görmektir. Rüya görmek de vardır. Rüya ile gerçeği ayırmak için de deneyimlemek gerekiyor. Gördüğümüz şeylerin gerçek hayatta karşılığı var mı? Yoksa rüya aleminde mi yaşıyoruz?
Ikincisi rüya aleminde yaşamayla, gerçek hayatta yaşama da tercih meselesidir. Problem rüya aleminde yaşayan ve o alemde insanları yaşatmak isteyenlerin rüyayı gerçek olarak inandırmaya çalışmasıdır. Hiç rüyadan uyanmadan yaşayıp ölme olasılığımızda yok değil. Örneğin Hintliler hiç rüyadan uyanmadan yaşayıp ölüyorlar.
Peki bizde Hint bozuntuları yok mu?

11-1050

Ikinci büyük patlama.

Birincisini biliyoruz, evrenin oluşum anı. Ikincisi ise insanın oluşum anıdır.
Bu anı nasıl tespit edeceğiz? Elimizde insana dair olan ilk izle tespit edebiliriz. Bu da ilk insanın yonttuğu taştır.
O güne kadar insan doğa tarihinin bir parçasıdır. O günden sonra insanın ikili tarihi başlar. Doğa tarihinin parçası olan insan ile kültür tarihinin parçası olan insan.
Büyük patlamadan öncesini bilemiyoruz. Küçük patlamadan öncesi için de elimizde doğanın parçası olan bir tür olmaktan başka bir iz yok.

11-7051

ters
ter>tez ' kaçmak, koşmak' anlamı da var. Tersine koşmak ya da kaçmak mı acaba?
Başka bir anlamı ise kuzey. Güney yönü güneşin olduğu bu dünya, tersi ise kuzey yönü olan öbür dünya. Hatta öbür dünyanın ters olduğuna inanılır. Mezara gömerken kap kaçaklar kırılır, öbür dünyada düz olacağına inanılır. Güneşin ve ayın çok soluk olduğu dünya ters bir dünyadır. Soluk ve göz göze zor görülen bir dünyadır. Sadece bir kelimemizden yola çıkarak genel dünya görüşümüzün izini de sürebiliriz. Ters yüz etmek bir nevi dünya değiştirmektir de diyebiliriz. Buradan da düz olanın, değerli olanın bu dünyadır sonucuna da varabiliriz.

11-1052

Türklerde Renkler

Bilinen klasik anlayışta merkez sarı, yani ayağımızı bastığımız yer. Yüzümüzün doğuya dönük olduğu biçimde devam edersek. Doğu mavi, gök ve deniz rengi. Güneşin gidiş yönüne göre güney kırmızı, gün ortasında güneşin en kırmızı olduğu an. Güneşin batışı ile ay meydana çıkıyor. Dolayısıyla batı da beyazdır. Gece ise kuzeydir ve karanlık olduğu için siyahtır. Döngü şafağın atması ile devam ediyor.
Bu analitik dönemi kapsar. Bir önceki dönem ise fenomenolojiktir. Fenomenolojik dönemde nasıl bir zihin yapısı vardı? Neye göre renkler anlamlandırıldı? Burada renklerle ilgili kelimelerin anlamlarını inceleyerek bir sonuca varabiliriz.
Ön kelimesi renkler demektir. Önümüzü gördüğümüz an renklerle muhatap oluruz. Bu açıklama tek başına doyurucu değil. Sarı ve ürün(beyaz) kelimelerinin Ana Altayca anlamlarını açıklayınca tatmin edici sonuca varabiliriz. Sarı ve beyaz kelimeleri Ana Altayca'da ışığın biçimleri olarak eş anlamlı kullanılabiliyor. Hatta gökkuşağı anlamına bile geliyor. Açık renklerin kök anlamı sarıdır. Ürün(beyaz) ise süt ve yoğurt anlamlarına da gelebiliyor. Demek ki ürün(beyaz) temel gıdalarımızın rengini de anlatan süt beyazı anlamına geliyor.
Işığın çeşitli renkleri bir düşünülmüş. Işığın olmaması ise karanlık ya da kara olarak düşünülmüş. Işığın anlamı da 'yarık'tır. Karanlığı yaran anlamındadır. Ay ışığını karanlığa karşı mücadele veren, karanlığı yaran olarak da düşünebiliriz. yarıg-kararıg(aydınlık-karanlık)'dır. Ay ve güneşin birbirini kovalayarak hareket ettiği düşünülürse belki de güneşin yolunu açan ay bir kahramandır. Başlangıç ise karanlığı yaran aydan güneşe doğru hareket ediyor.
Kırmızı rengi de Ana Altayca'da 'kırmızı, kırmızımsı, kahverengi, kararımsı' anlamlarına gelmektedir. Mavi ise Ana Altayca'da göktür. Buna da süt rengi gibi direk muhatap olduğumuz şeyin anlamı yüklenmiş. Süt gibi gökle de sabahtan akşama kadar muhatap oluyoruz. O da mavi ve yeşil anlamlarına gelmektedir. Bizde ve Moğolca'da aynı anlamda, Tunguzca'da ise sadece mavi anlamındadır. Türkçesi konur olan kelime ise kırmızı-kahverengi, koyu kahverengi anlamlarında olan rengin Ana Altaycası ise siyah ve kahverengidir.
Ön kelimesinin Ana Türkçe'deki anlamı da; ön '1. ön, doğu. 2. dış, renk, yüz' anlamındadır. Böylece ön 'renkler' kelimesinin içinin anlamını da doldurmuş olduk.
Sonuç olarak ilk safhamızda yani fenomenolojik safhamızda renklerin adları genel ışığın koyuluğu ve açıklığına göre adlandırılmıştır.

Yararlanılan kaynak: Etymological Dictionary of Altaic Languages. Starostun-Dybo-Mudrak

20at Genç, Hayati Acun ve 18 diğer kişi 4 Yorum 1 Paylaşım

Beğen Yorum Yap Paylaş

11-1053

Platon, Aristo ve Kant

Platon felsefe tarihine düşülen bir dip not ise eğer felsefe tarihinin kendisi de Kant'a gelene kadar Aristodur.
Kant'la bir sonraki sayfaya geçilmiştir. Dip notta, Kant'a gelene kadar olan felsefe tarihi de bir önceki sayfada kalmıştır.
Yeni sayfada felsefe tarihi devam etmektedir.

11-1054

"Görüsüz kavramlar boş, kavramsız görüler kördür." Kant

Burada görü denilen şey uzay ve zaman kalıbıdır. Hissetme yetisi/Beş duyumuz uzay ve zaman kalıbı içinde hareket eder. Yol gibidir. Eğer diyor zihnin içinden dışına uzanan bu yol olmazsa zihnimiz kavram üretemez. Kavram, görü yolundan dışarı doğru uzanarak hissetme yetisinin alıp içeri getirdiği algılardır. Görü algılarımızın içinde hareket ettiği bir kalıptır. Burada görünün bildiğimiz görmekle ilgili anlamına zihnimiz kaydığı anda anlam kargaşasına düşeriz. Bahsedilen görü başka bir şeydir.
Ikinci düşülen hata ise kavram kelimesine yüklenen anlamdır. Bizim bildiğimiz kavram, olmuş bitmiş kavradığımız şeydir. Buradaki kavram kelimesine yüklenen anlam ise zihnin boş halindeki anlama yetisinin kalıplarıdır. Kavrama kabiliyetine sahip olmamızı gerektiren yetileridir.
Son derece teknik bir cümledir. Görü denilen şeyin(uzay ve zamanın) içinde hareket eden bir hissetme yetisi vardır. Hissetme yetisinden gelen verileri işleyen anlama yetisinin boş kabı olan kavram vardır. Anlama yetisinin boş kabı da kavramdır. Anlama yetisinin ürettiği şeyde kavramdır. Bizim kavram olarak bildiğimiz anlama yetisinin ürettiği 'kavram' kelimesine yüklenen birinci anlamıdır. Burada bahsedilen 'kavram' kelimesine de ikinci bir anlam yüklenmiştir.
Sonuç olarak görü ve kavram kelimeleri felsefi anlamlar yüklenerek kullanılmıştır. Gündelik dildeki anlamları ile hareket edersek zihnimizin kargaşaya düşmesi kaçınılmazdır.

11-2055

Koşmak ve Yürümek

koş 'çift' anlamındadır. Koşmak çift ayakla yapılan eylemdir. Öküz koşmak 'çift öküzle tarla sürmektir'. koş at 'yedek at, çifti, ikincisi' anlamındadır.
Yürümek ise hareket etmektir. yörük 'yürüyen', yürek 'hareket eden'.
Ilginç olan ise neden ayrı kelimelerin kullanılmasıdır? Dışarıdan gözlemlediğimiz zaman yürüyen insanı veya herhangi bir şeyi, bir bütün olarak gözlemleyebiliyoruz. Ama koşan insanı gözlemlediğimiz zaman dikkat çeken şey hareket eden iki ayaktır. Türkçe kökenli kelimeler gözlemlenerek türetilmişlerdir. Cümle kurmaktaki amacımız da daha önceden gözlemlediğimiz, olmakta olan ya da olmasını istediğimiz bir şeyi anlatmaya çalışmaktır. Bazen bir kelime bile bir cümlenin anlattığını anlatabiliyor. Örneğin koş 'hızlı bir şekilde hareket et'. yürü ' hareket et'.

11-1056

Biliş

Biliş deyince ilk aklımıza gelen hissediş yolu ile bilmektir. Bu fenomenelojik bir biliştir. Hislerimizle bilmektir. Hislerimizin bilişi ve isteyişi bir şey hakkında süreklilik arzederse buna da gönlümüzün kayışı diyoruz. Biliş o zaman fenomenolojik olarak gönlümüzün oluşumunu sağlamıştır. Insan kendi bilincinin farkındalığına bilişi ve gönlünü oluşturmayla başlamıştır.
Bilişin analitik yorumu ise bilen ile bilinenin olmasıdır. Bilen özne ile bilinen nesnedir. Bilgi dediğimiz zaman, olmuş bitmiş bir nesne gibi, fabrikasyon olarak ambalajlanmış bir ürün ortaya çıkarırız. Ama özünde biliş hissediştir. Içinde ya da dışındaki bir şeyi hissediştir. Kendini ve ötekini ayırmayıştır. Fenomenolojik ve analitik bilişin ayrımı buradadır.
Bilişin döngüsel olarak düşünülmesi ise diyalektiktir. Doğanın diyalektiği, doğanın fiziksel dönüşümüdür. Bu durumu Hegel gibi metafiziksel başlangıç ile da yapabiliriz. Metafiziksel Tanrının fizikselliği bilişi ve dönüşü olarak da düşünebiliriz. Ya da Spinoza gibi doğa ve Tanrı bir ve aynı şey de diyebiliriz. Arkaik diyalektik bilişimiz üst dünyanın metafizik görünen dünya olması. Alt dünyanın ise fizik bilinen dünya olmasıdır. Metafizik ile fiziğin döngüselliği ile insanlar öbür dünyadan bu dünyaya gelir ve bu dünyaya gelirken verilen zaman dolunca tekrar öbür dünyaya dönerlerdi.
Sonuç olarak bilişe fenomenolojik, analitik ve diyalektik bakıyoruz. Her bakışımız da yeri ve zamanı gelince kendini açığa çıkarıyor.

11- 1057

Yeni Fenomenoloji

Sözünü ettiğiniz vücutsallık kavramı yeni fenomenolojinin alımlanmasında büyük bir öneme sahip. Vücut, daha doğrusu vücutsallık ile ne anlamamız gerekiyor?

Hermann Schmitz -- Aslında son zamanlarda vücut kavramını merkeze alan birçok filozof var. Bunların en tanınmışı Merleau-Ponty'dir, fakat o da vücuttan değil, esasında beden olarak çevrilmesi gereken corps'dan söz etmektedir. Çünkü Merleau-Ponty'nin corps'unun ciğerleri, tırnakları ve kasları vardır. Bu gerçekte, bir insan bedeninin salt doğabilimsel soyutlanması karşısında -ki bunun aslında ne olduğu çok açık değildir- belli bir canlılıkla kuşanmış fiziksel bedendir. Benim yaklaşımımın Merleau-Ponty'den farkı, vücudun kendine özgü bir nesne, insan bedeninden farklı bir şey olmasıdır. Insan bedeni sürekli ve belli bir biçimi olan şeydir; durum ve mesafeye uygun olarak her yerde göreli bir konum tarafından belirlenir. Buna karşılık hissedilen vücut, insanın duyularını kullanmadan kendi bedeninin sınırları içinde, kendine ait olarak hissettiği her şeydir. Benim düşüncemde bu hissetme [Spüren] fikri çok önemlidir. Ilk olarak kaygı, acı, şehvet, tiksinti, yorgunluk gibi tüm vücutsal dürtüler [Regung], ikinci olarak her spontane duygulanmışlık [Ergriffensein] ve üçüncü olarak da vücutta hissedilebildiği ölçüde hissedilebilir müdahale [Eingreifen] ve işleyiş [Laufen] bu alana dahildir.

https://viraverita.org/.../hermann-schmitz-ve-yeni...

Insan bedenini temel alan ve de onun iç ve dış hissedişleri ile fenomenolojik bir yaklaşım sergilemesi son derece güzel bir yaklaşım.

11-1058

Descardes, Kant, Husserl

Ya da "Düşünüyorum, öyleyse varım.", "Düşünüyorum.", "Bir şey düşünüyorum."
Görüldüğü gibi hepsi de insan zihninden dışarı çıkmaktadır. Sadece aralarında dışarı çıkış farkı vardır. İçeriyi ve dişarıyı algılayış biçimleri farklıdır.
"Düşünüyorum, öyleyse varım"da Descardes, zihnin içinden dışarı doğru algılamamızı sağlayan beş duyumuzu yok sayarak saf düşünmeyi bulduğuna kanaat getirmiş, varlığımı ispat eden şeyin saf düşünmem olduğu sonucuna varmıştır.
Kant ise "Düşünüyorum." derken, evet saf düşünmem var ama saf düşünmem varlığımı ispat etmez. O boş kendi kendine Tanrı gibi bir düşünmedir. Onun karşılığının olması gerekiyor. O karşılık ise beyindir. Beynin doğuştan saf düşünme kabiliyeti vardır ama ortada da saf düşünmesi sağlayan somut bir beynin de olması gerekiyor der. Sonuç olarak iki varolandan hareket eder. Iki var olanın ayrı ayrı var olması ve var olanlar olarak birbirini tetiklemesi ile sonuca ulaşabiliriz kanaatine ulaşmıştır.
Husserl'in "Bir şey düşünüyorum."u ise düşünen ile düşünülen aynı şeydir. Düşünülenin kendini açması ile düşünce düşünce oluşuyor. Gündelik dilde konuşursak ortada bir beyin var. beyin düşünürse düşünce ortaya çıkar. Ortada fiziki bir şey olması gerekiyor. Husserl'in "Bilinç, bir şeyin bilincidir." deyişini de hatırlarsak, bilinç bir şeye yönelir. Yönelimsellik ile bilebiliriz. Bilinç neye yöneliyor? Uzay ve zaman içine, uzay ve zaman nerede? İçimizde ve dışımızda. Kant'ın uzay dışımız, zaman içimiz anlayışının ilk uzay-zaman ile muhatap olduğumuz safhasından hareket ediyor. Uzay-zaman'ın belirişini tekrar tekrar bozuk filmin bir an karanlık tekrar aydınlık gibi olması. Heidegger'de bu durumu sık ormanlık yolda arabayla girmek der, ışık bir an var, diğer an yok gibi. Fenomenolojik ya da Varoluşçu mantık uzay ve zamanın her an tekrarlandığı peşi sıra uzay ve zaman olarak ayırışmadığı safhaya gelmez.
Kant'ta ise fenomenolojik safha dışarıda oluşur, analitik safha içeride oluşur. diyalektik safha ise içerinin üstü ve yönlendiricisi olan saf ben'de oluşur. Sistemi üç safhalıdır. Kant'tan sonra bu üç safhalı sistemin fenomenolojik olanı temel alınarak Husserl, Heidegger ve Sartre tarafından yürütülmüştür. Analitik olanı temel alınarak Frege, Russell ve Wittgenstein tarafından yürütülmüştür. Diyalektik olarak temel alınanı ise Fichte, Hegel ve Marx tarafından yürütülmüştür.

11-1059

Göç geri dönmez.
Hangi göç geri dönmüş ki? Almanya'ya gidenler geri döndü mü? Ülkemizdeki Suriyeliler geri döner mi? Ukrayna'dan çıkanlar beş on sene geçtikten sonra gittikleri yere alışırlar ve geri dönmezler. Atasözleri tecrübe ile sabitlenerek ortaya çıkmışlardır.

11-1060

Batı, batıcı ve batılı.

Batı, coğrafi olarak batıda kalan ülkelerdir. Batıcı, batı hayranıdır. Batılı, batının değer yargılarını önceleyendir.
Japonya ve Güney Kore, ne batıdadır, ne de batıcıdır. Ama batılıdır. Batının değer yargılarını öncelerler.
Ziya Gökalp'in batı medeniyetindenim deyişinin arkasında yatan mantık da batı değerleridir. Batı değerleri ne demek? Önce Laik hukuk gelir sonra ulusal değerler gelir.
Bizde maalesef batılı olmakla batıcı olmak hep karıştırılmış. Batılı olmak ulusal değerleri yok saymakla eş anlamlı tutulmuştur.
Ümmetçiliği ve Hümanizmi ön plana çıkararak ulusal bilinç iğdiş edilmeye çalışılmaktadır. Ama politik realite bize ulusal değerleri ve ulusumuza sahip çıkmayı hiç bir şey önceleyemez mantığını da öğretmiştir.
Bilenler zaten biliyordur, sözüm bilmeyenlere.
Dünya vatandaşıyım deniyor. Yaşayacağın ülke neresi? Yok. Demek ki hayali bir vatandaşlık. Toprak uğruna kan dökebilirsen vatandır. Bu tecrübe ile sabittir. Yoksa sana Isviçre gibi rahat ülke sunmazlar. Sonuçta Isviçre bile uğruna Isviçrelilerin kan dökmeye hazır oldukları bir vatandır. Senin milyarlarca dolar paran da olsa Isviçre'ye anca sığınmacı olursun.
Önce Vatan sözü de tecrübe ile sabittir. Ümmetçi ve Hümanist saikleri önceler.

11-1061

09. 03. 2022 12:55 Reis uzun bir Arapça ayet okudu.

Sonra onun Türkçe mealini okudu. Reis Arapça biliyor mu? Bilmiyor. Kelime kelime ekleriyle açıkla desen açıklayamaz. Arapçasını ezberlemiş okuyor. Birde Türkçesini ezberlemiş okuyor. Peki neden Arapçasını okumadan direk Türkçesini söylemiyor.
Benim gibi cahil cühelalara bak ben Arapça'da biliyorum havasını atıyor. Ama tabi Arapça bilmiyor.
Belkide önce Arapçasını okumasa ayet tesirli olmayacak: Mevzudan maksimum tesir almaya çalışıyor

11-1062

Kütüphaneli evde doğmak.

Tabi aktif olarak kullanılan bir kütüphanenin olduğu bir evde doğmak. Belki kütüphaneli evde doğmak bizim kaderimiz olmayabilir. Ama çocuklarımızın kaderine biz etki edebiliriz. Ne demişler, tavuk kakar böcüğü, kalkar öğrenir cücüğü.
Genelde üniversite mezunlarımızın bile okuma alışkanlığı yok. Okul bitikten sonra defter kitapla da işleri bitiyor. Bu durumu kütüphaneli evde doğmamış olmanın ve de kendisinin de dolayısıyla aktif kullanılan kütüphaneli bir evi çocuğuna miras bırakamaması demektir.
Çocuğumuza miras sadece gayrimenkul ve paralar değildir. Okuma alışkanlığımız ve aktif kullanılan bir kütüphanede manevi bir mirastır.

11-1063

Kategorik Imperatif ve Hipotetik Imperatif

Imperatif ahlaki buyruklardır. Kategorik olunca koşulsuz yani herhangi bir koşula bağlanmadan. Hipotetik olursa koşullu, herhangi bir koşula bağlanarak. Hemen bir örnekle açıklayalım.
Diyelim ki bakkalız. Bir çocuk bizden alışveriş yapıyor. Paranın üstü çocuğa tam verilmese de çocuk bunun bilincinde değil. Bakkal paranın üstünü iki gerekçe ile tam verebilir. Birincisi, eğer ben paranın üstünü tam vermezsem ailesi anlar, gelir burada bağırır çağırır ve benim esnaf olarak güvenilirliğim sıkıntıya girer. Işte bu durum hipotetik imperatiftir. Çünkü, dürüst davranmayı bazı koşullara bağlıyorum. Tam tersi olursa diyelim ki kim olursa olsun, ister turist ister çocuk olsun ben prensip olarak paranın üstünü hep tam veririm dersem bu da kategorik imperatiftir. Hiç bir koşula bağlı olmadan sadece ahlaklı olmak için ahlaklı olmaktır.

11-1064

Meditasyon

Türkçe karşılık olarak dalınç kelimesi bulunmuş ama yaygınlaşmamış. Dalmak, içeri doğru dalmak. İçeri doğru düşünceye dalmak. Birde dışarı doğru düşünce oluyor.
Homo sapiens 'akıllı insan, düşünen insan' ama dışarı doğru yönelerek düşünen insan. Gördüğünü anlayan ve düşünen insan. Homo sapiens sapiens ise içeri doğru yönelerek düşünen insan "düşünme üzerine düşünen insan".
Meditasyonun ortaya çıkışı Hint felsefesine dayanıyor. Düşünce üzerine düşünen Hintli, gözlerini kapatıyor, dışarı ile bağlantısını keserek içeri doğru düşünüyor, Tanrıyı düşünüyor. Kabaca Tanrıyı bulmanın bir yöntemi meditasyon. Bu durum meditasyonun mitolojik ya da dini kullanımı.
Ama biz bu dini kullanım biçimini diyelim bir problem çözmek için kullanıyoruz, odamıza kapanıyoruz. Düşünme üzerine düşünerek problemi çözmeye çalışıyoruz. Sonuç olarak her halükarda meditasyon yapıyoruz ama aradığımız şeyler farklı birisi Tanrıyı arıyor. Diğeri pozitif yararı olan bir şeyi arıyor.
Hintliler binlerce yıldır meditasyon yapıyorlar, insanlık yararına ne bulmuşlardır? Hiç bir şey.
Ama pozitif bir şey arayanlar bir şey bulamasalarda en azından o konu üzerinde bir mesafe kaydetmişlerdir.
Sonuç olarak mitostan logosa yani mitolojik düşünmeden pozitif düşünmeye doğru Hintliler bize bir yöntem göstermişlerdir. Tıpkı mitosun her şeyi bir bütün olarak anlama çabası gibi, logosun ya da akıllı düşünmeyle her şeyi bir bütün olarak anlamaya çalışan pozitif bilimlerin yolunu açan bir miras bırakması gibi.
Ek olarak da bu Transandantal Meditasyon denen şeyin uydurma bir kavram olduğu, Transandantal kavramı ile de uzaktan yakından alakasının olmadığını söylemek isterim. Kant'ta Transandantal olanlar doğuştan zihnimizde var olan 'saf ben', 'uzay ve zaman' ve kategorilerdir. Bunlara ek olarak da ideler ve yetilerdir. Bu Transandantal Meditasyon kavramını kullananların akıl yürütmesi ile uzaktan yakından alakası yoktur.

11- 1065

Türkiye kökenli

Peki Almanya kökenli ya da Fransa kökenli diye bir kavram var mı? Yok.
Alman Başkan Scholz diyor ki "Bizde Türkiye kökenli milletvekilleri var". Sanki o insanların dedeleri buradan oraya giderken kimliksiz bu coğrafyadan o coğrafyaya göçmüş düzensiz göçmenlerdi. Peki Scholz "Fransa kökenli milletvekilleri, Ingiltere kökenli milletvekilleri var diyor mu? Demez. Onları derken Fransız kökenli, Ingiliz kökenli der.
Çünkü onlara göre, onlara ait olmayan topraklarda yaşayanlar o topraklar üzerinde yaşayan insanlardır. Ancak onlardan olursa kabul görür.
Türkiye bir coğrafi bölgedir ve bu coğrafi bölgede yaşayan insanlar vardır. Ama onların coğrafi bölgesinde yaşayan insanlar bir millete aittir. Onlara göre Türkiye'de yaşayanlar bir millete ait değildir. Hemen doğru diye cevap verebiliriz. Peki Almanya'da yaşayanlar aynı millete mi ait? Fransa'da yaşayanlar aynı millete mi ait?
Alman ve Fransız üst kimliği vardır. Bir kişinin ana ve babası karışık da olsa sonuçta bir üst kimliği tercih etmek zorundadır. Annesi Alman babası Fransız olsa da ben Alman'ım ya da Fransız'ım der. Ona göre kimlik alır. Ben Alman'ım demeyene Alman kimliği vermezler.
Bu durumda doğal olarak Türk kökenli demesi gerekiyordu ama bilinçli olarak Türkiye kökenli dedi. Çünkü bizim Türk ulusal bilinci ile tek bir millet olmamızı istemiyorlar. Ama kendilerine gelince bir birey ulusal bilinci ile kendini ifade eder. Ben Alman'ım ya da Fransız'ım der. Ama bize ben Türk'üm demeyi yadırgatırlar.
Sonuç olarak bir tilki kurnazıdır Almanya kökenli Scholz efendi hazretleri. Almanya kökenli ama ne idüğü belirsiz. Fransız mı, Ingiliz mi yoksa Alman mı? Hiç belli değil. Almanya diye bir coğrafyadan gelmiş bir adam.

11-1066

Türk Tarihi

Türk tarihi islamiyetten öncesi, islami dönem ve islamiyetten sonrası diye üç dönem olarak incelenir.
Ziya Gökalp bu tarihi katmanı şöyle ifade ediyor. Türk milletindenim, Islam ümmetindenin, Garp medeniyetindenim.
Ilk dönemde Türklük bilincinin egemen olduğu bir yaşam felsefesi vardır. Ikinci dönemde müslümanlık bilincinin egemen olduğu bir yaşam felsefesi vardır. Üçüncü dönemde ise genel insani değerlerin egemen olduğu bir yaşam felsefesi vardır.
Katmanlar birbirinin üstüne inşa edilmiştir. Zemindeki katmanımız Türklük, sonraki katmanımız müslümanlık ve en üst katmanımız ise insani değerlerdir.
Yanılgıya düşmemizin sebebi katmanlara tarihsel gelişimine göre bakamamamızdır. Önceliklerin ne olduğunu kavrayamamamızdır. Yanlış olarak birini diğerinin önüne geçirmemizdir.
Sonuç olarak şu anda insani değerlerimiz Türklüğümüzü ve Müslümanlığımızı önceler. Tabii ki mevzubahis vatan olmadığı sürece. Çünkü vatanımız olmazsa ne Türklüğümüz ne müslümanlığımız ne de insanlığımız kalır. Suriye ve Ukrayna gibi tarımar oluruz.
Böyle bir durumda var olabilmemiz için ilk önce Türklük bilinci devreye girer. Müslümanlık bilinci sonra gelir. Bize saldıran müslüman olursa ne yapacağız? Onun için tarihi katmanlarımızı iyi bilmemiz önceliğimizin ne olduğunun farkında olmamız gerekiyor.
Devletimizin zeminindeki varoluş sebebi Türklük bilincidir. Bu bilinci kaybedersek devletimizi ayakta tutamayız.

11-1067

Türk Tarihi

Türk tarihi islamiyetten öncesi, islami dönem ve islamiyetten sonrası diye üç dönem olarak incelenir.
Ziya Gökalp bu tarihi katmanı şöyle ifade ediyor. Türk milletindenim, Islam ümmetindenin, Garp medeniyetindenim.
Ilk dönemde Türklük bilincinin egemen olduğu bir yaşam felsefesi vardır. Ikinci dönemde müslümanlık bilincinin egemen olduğu bir yaşam felsefesi vardır. Üçüncü dönemde ise genel insani değerlerin egemen olduğu bir yaşam felsefesi vardır.
Katmanlar birbirinin üstüne inşa edilmiştir. Zemindeki katmanımız Türklük, sonraki katmanımız müslümanlık ve en üst katmanımız ise insani değerlerdir.
Yanılgıya düşmemizin sebebi katmanlara tarihsel gelişimine göre bakamamamızdır. Önceliklerin ne olduğunu kavrayamamamızdır. Yanlış olarak birini diğerinin önüne geçirmemizdir.
Sonuç olarak şu anda insani değerlerimiz Türklüğümüzü ve Müslümanlığımızı önceler. Tabii ki mevzubahis vatan olmadığı sürece. Çünkü vatanımız olmazsa ne Türklüğümüz ne müslümanlığımız ne de insanlığımız kalır. Suriye ve Ukrayna gibi tarımar oluruz.
Böyle bir durumda var olabilmemiz için ilk önce Türklük bilinci devreye girer. Müslümanlık bilinci sonra gelir. Bize saldıran müslüman olursa ne yapacağız? Onun için tarihi katmanlarımızı iyi bilmemiz önceliğimizin ne olduğunun farkında olmamız gerekiyor.
Devletimizin zeminindeki varoluş sebebi Türklük bilincidir. Bu bilinci kaybedersek devletimizi ayakta tutamayız.

11-1068

Temel kuvvetler.

Bilindiği gibi büyük patlama anında dört temel kuvvet oluştu ve evrenin işleyişi de bu dört temel kuvvet ile açıklanıyor. Bunlar 1. Kütle çekimi. 2. Elektromanyetizma. 3. Zayıf nükleer kuvvet 4. Güçlü nükleer kuvvet. Evrende olup biten her şeyi bu dört biçim ile açıklıyoruz. Kaos anında oluşan kozmik çorbadan kosmoza geçerken bu dört temel kuvvet belirleyici olarak açığa çıkıyor.
Peki insan zihninin de hayvan zihninden insan zihnine evrilirken oluşmuş temel kuvvetleri olabilir mi? Kant bunları üç temel ide olarak açıklar. Bunlar 1. Özgürlük. 2. Ruh/Ölümsüzlük. 3. Tanrı.
Kaos dönemini yani geçiş dönemini fenomenolojik dönem olarak kabul edersek, henüz ideler evrenin oluşumundaki kuvvetler gibi açığa çıkmamışlardı. Bu geçiş dönemine bir nevi mitostan logosa geçiş dönemi de diyebiliriz.
Doğal olarak kendi kendine hareket eden bir canlı olarak insan kendilik bilincine varmıştır. Bu bilince varış özgürlük idesinin ona yapıp yapmama kabiliyetini iradi olarak vermesi ile olmuştur. O zaman özgürlük bilinci ile kendilik bilinci/farkındalık biribirini tetikleyen bir süreçtir. Tanrı idesi mitosun her şeyi bir bütün olarak anlama çabası sonucunda oluşmuş bir idedir.
Insanlık tarihine Özgürlük, Ruhun ölümsüzlüğü ve Tanrı idesinin oluşum ve gelişim tarihi olarak başka bir pencereden de bakabiliriz.

11-1069

Politika ve Ahlak

Politika, "yılanlar gibi ihtiyatlı olun" der; ahlak buna şöyle bir sınırlama koyar: "Ama, kumrular gibi de saf." Eğer bu iki kuralın aynı buyruk içinde bağdaşmasına olanak yoksa, politika ve ahlak arasında bir savaşım, bir çekişme, bir karşıtlık var demektir; ama bu iki kuralın birleşmesi kesinlikle zorunlu ise, o zaman karşıtlık düşüncesi saçmadır, boştur; hatta, politika ile ahlakın nasıl bağdaştırılacağı sorusunu bir problem olarak ortaya koymaya da gerek yoktur. Her ne kadar "dürüstlük en yetkin politikadır" cümlesi uygulama açısından ne yazık ki sık sık yalanlanmış bir kuram ise de, yine de teorik olan "dürüstlük, her türlü politikadan daha iyidir" kuralı, hiç bir zaman çürütülmediği gibi, politikanın da en temel koşullarından biridir.
Immanuel Kant

Alınan Kaynak: Immanuel Kant - Seçilmiş Yazılar - Çeviren: Nejat Bozkurt - Remzi Kitabevi - Sayfa:251

11-1070

Metafizik

Fizikten sonra gelendir. Gözümüzle gördüğümüz fizik, gözümüzü kapatıp gördüğümüzü zihnimizde canlandırmamız ise metafiziktir. Fizik ve metafizik insan doğasının ayrılmaz iki parçasıdır. Sürekli fizik ile metafizik arasında gider geliriz.

11-1071

Körle yatan şaşı kalkar.

Insanın iki temel gerçeği olarak bilinen -yalnız yaşamadığı ve birbirini etkilediği- gerçeğini çok iyi anlatıyor. Etkilenmemizi doğru yönlendirmek için konusunda uzman ve otorite olmuş insanlarla yatıp kalkmamız gerekiyor ki uyanınca şaşı olduğumuzu farketmeyelim.
Yatıp kalkmak demekle de konusunda uzman insanların kitaplarını ve makalelerini takip etmek gerektiğini anlatmak istedim.

11-1072

Zorunlu postulat

Sadece postulat dersek 'önkabul' anlamına gelir. Matematik, fizik, biyoloji ve bütün bilimlerin kendi akışına göre ön kabulleri vardır. Sonucunu öngörebilmektir postulat.
Ama zorunlu postulat dersek Kant'ın metafizik önermelerle zorunlu olarak kabul etmemiz gereken üç önermesidir. 1. Özgürlük. 2. Ruhun ölümsüzlüğü. 3. Tanrı.
Normal postulatların nesnel yeterliliği/deneyimlenebilirliği vardır. Ama zorunlu postulatın fizik ya da matematik önermeleri gibi gidebileceği, üzerinde hareket edebileceği nesnel bir durum yoktur.
Öznel yeterliliği/akıl yürütülebilirliği vardır.
Kant'ın üç zorunlu postulatını akıl yürüterek birbirine bağlıyalım. Birinci postulat özgürlüktür. Özgür iradem olduğu için kararlarımı kendim verebiliyorum. Eğer Özgür iradem olmasaydı bir ruhumun olup olmadığını ve de evreni yaratan bir Tanrının olup olmadığını düşünemezdim.
Eğer özgür iradem ile karar verebiliyorsam, karar verme mekanizmamın olduğu bir ruhumun olması gerekiyor. Zorunlu olarak ikinci postulatı kuruyorum. Bu evren kendiliğinden olamayacağına göre, bir yaratıcısı olması gerekiyor. Üçüncü zorunlu postulata yani Tanrı postulatına ulaşıyorum.
Zorunlu postulatlar için inanıyorum deriz. Çünkü sadece akıl yürüterek vardığımız sonuçtur. Öznel yeterliliği vardır. Nesnel yeterliliği yoktur. Ama sayıları sayarken zorunlu olarak varacağımız sonuçları biliyoruz. Sayarak elli sayısına varacağımı biliyorum derim. Biliyorum dediğimiz zaman hem öznel yeterliliği, hem de nesnel yeterliliği var demektir. Nesnel olarak parmaklarımızla sayarak elli sayısına ulaşabiliriz.
Sonuç olarak biliyorum demek deneyimleyebilmek, inanıyorum demek ise deneyimleme şansım olmadan akıl yürüterek zorunlu olarak kabul ediyorum demektir.
Zorunlu postulatlar antinomiktir. Yani iki türlü doğrusu vardır. Akıl yürüterek benim ruhum vardır sonucuna varabilirim. Bir başkası da gene akıl yürüterek ruhum yoktur sonucuna varabilir. Bunu nesnel olarak doğrulayamayacağımız için her ikisini de doğru kabul etmek zorundayız. Bu duruma antinomik diyoruz. Iki tane doğru var. Birini seçmemiz ise inançtır. Ama nesnel yeterliliği olsaydı birini seçmek zorunda kalmazdık. Saya saya elli sayısına varacağıma inanıyorum demezdim. Biliyorum derdim. Özgürlük, Ruh ve Tanrı zorunlu postulatlarına antinomik yaklaşabiliriz.
Nasrettin hoca misali, var diyene de haklısın deriz, yok diyene de haklısın deriz. Bu duruma aklın yanılsaması/ bir türlü doğruyu bulamaması da diyebiliriz.

11-1073

Düşünüyorum, öyleyse varım.

Neyi düşünüyorum? Uzay ve zaman içinde var olduğumu düşünüyorum. Düşüncemde uzay ve zamanı aşabiliyorum. Bu safha insanoğlunun vardığı diyalektik safhadır. Düşünme üzerine düşünme yani refleksiyon ve de refleksiyonun diyalektik sonucu olarak uzay ve zaman içinde olduğunun farkındalığıdır. Insanoğlunun zihinsel yapısı uzay ve zamanı algılayış biçimine göre gelişmiştir. Bu biçimleri fenomenolojik, analitik ve diyalektik olarak gelişen safhalar olarak görebiliriz.
Fenomenolijik safha henüz uzay ve zamanı ayrı ayrı düşünemediğimiz safhadır. Isim(uzay) ile Fiil(zaman) köklerinin birbirinden ayrılmadığı tek heceli dönemimiz. Örneğin var kelimesi hem gitmek hem de varlık anlamındadır.
Tek heceli dönemi eklemeli(bitişimli) dönem takip etmiştir. Bu dönem analitik dönemdir. Artık var kelimesi uzayda var olanlar ve zamanda var olanlar olarak iki varlık alanına bölünmüştür.
Üçüncü dönemimiz ise diyalektik dönem, dilde de bükümlü diller dediğimiz, eğip bükülebilen, düşüncenin düşünce üzerine eğilmesi gibi yeniden bir sonuca varılabilen dönemdir. Düşüncede uzay ve zamanı aşma safhasıdır.
Milattan önceki bin yıllarına kadar gelen safha insanoğlunun fenomenolojik ve analitik safhalarıdır.
Insanoğlu milattan önce bin yıllarında zihinsel olarak diyalektik safhaya geçmiştir. Bu eş zamanlı olarak Hintte başlayarak Çin ve Eski Yunan'a kadar gelmiştir.
Görünen uzay ve zamanın üstünde bir dünyanın varlığına inanmak diyalektik safhanın göstergesidir. Öbür dünya algısı gözle görünmeyen, düşüncede olan bir dünya algısıdır artık.
Fakat, analitik safhadaki öbür dünya algısı gözle gördüğümüz yıldızlarda olan bu dünyadır.
Bu ilkel diyalektik safhanın net olarak söylem haline gelmesi ise modern döneme denk gelmektedir.
'Düşünüyorum, öyleyse varım' söylemi milattan önce bin yıllarında başlayan sürecin milattan sonra iki binli yıllara denk gelen üç bin yıllık bir sürecin net olarak açıklanmasıdır.

11-1079

Sentetik apriori

Dört parçalı kavramın bir tanesi ve en önemlisi. Dört kavramı da sırasıyla sayacak olursak analitik apriori, analitik aposteriori, sentetik apriori ve sentetik aposteriori.
Şimdi açıklamaya geçelim. Apriori deneyden önce demek, önsel diye de karşılığı var. Aposteriori ise deneyden sonra demek, sonsal diye de karşılığı var.
Deneyden önce olanlar zihnimizde doğuştan var olanlar. Deneyden sonra olanlar ise dışarıdan beş duyumuzla alıp getirdiğimiz malzemenin önsel olanlarla sentezlenmesidir. İşte o zaman bilmiş oluyoruz.
Analitik apriori'ye bir örnek verelim. "Cisimler uzayda yer kaplar". Bunu analitik aposteriori olarak deneyimlememiz gerekiyor. Nasıl yapacağız. Cisimleri uzayın dışına çıkarıp tekrar içine sokmamız gerekiyor. Bunu yapamayacağımıza göre analitik aposteriori işlevsizdir. Çünkü analitik önermeleri deneyim leyemiyoruz. "Üçgenin üç köşesi vardır". Bu da analitik aprioridir. Zaten üçgenin üç köşesi olduğu kendi içinde belli. Bunu da analitik aposteriori olarak deneyimlemek boş tekrardır.
Analitik önermeler bize yeni bir şey söylemez.
Sentetik önermeler ise deneyimlenen önermelerdir. "Cisimler ağırdır". Bunu elimize bir terazi alarak tartıp deneyimleyebiliriz. Bize yeni bir şey öğretir. Bazı cisimler çok ağır, bazı cisimlerin ise daha hafif olduğunu deneyimleyebiliriz.
Sentetik apriori'de ise deneyden önce zihnimizde var olanlarla dışarıdan duyularla gelenleri sentezleriz. Tıpkı cisimlerin ağır olup olmadığını deneyimlememiz gibi. Sayı sayarken de zihnimizde art ardalık akışı vardır. Buna zamanda art ardalıkta diyebiliriz. Her koyunun çitten atlamasını zihnimizde canlanlandırmamızı örnek verebiliriz. Sentetik olan koyun ile zihnimizdeki art artalık eşgüdümlü hareket ediyor demektir. Sayı saydığımız zamanda bir, iki, üç, dört deriz. Art ardalık önsel olandır. Bir, iki, üç, dört kavramları ise sentetiktir.
Uzayda iki şeyi yanyana algılamamız önseldir. Uzay algımız vücudumuz dahil hiç bir şey olmadan uzay boşluğunda sadece zihnimiz bile olsa bir şeyleri yan yana algılama haleti ruhiyesine girecektir. Yan yanalık(uzay), art ardalık(zaman) bize önsel olarak verilmişlerdir. Doğada ve matematiksel olarak algıladığımız her şey sentetik aprioridir. Doğada önsel olarak uzay ve zaman vardır. Matematiksel olanda ise gene uzay ve zamanın biçimi olan art ardalık ve yan yanalık vardır. Bu önsel olanları deneyimleyerek sonsal bilgilerimize ulaşırız.
Sentetik aposteriori ise "Cisimler ağırdır"ın arasına nesnelerin sokulmasıdır. Örneğin "Demir cismi pamuk cisminden ağırdır". Özne ile yüklem arasına nesnenin sokulmasıdır.

Büat Genç, Reşat Çamurlu ve 29 diğer kişi 29 Yorum 1 Paylaşım

Beğen Yorum Yap Paylaş

11-1075

kendinden şey ve bizim için şey

Kendinde şey, var olan ama bizim farkında olmadığımız şeydir. Bizim için şey ise onun bilinir hale gelmesidir. Bizim olmasıdır.
Örneğin maddenin parçacıkları kuarklar kendinden şey idi, biz onları bilinir hale getirdik ve bizim için şey oldular. Karanlık madde de kendinden şey idi ama tam anlamıyla bizim için şey haline getiremedik. Henüz flu yanlarının tam aydınlatılması gerekiyor. Belki de her şeyin teorisi bulunduğunda tam anlamıyla bizim için şey olacaktır.

11-1076

Göz mü, söz mü?

Gözün temsili resimdir. Sözün temsili yazıdır. Eğer fotoşop değilse resim yalan söylemez. Ama söz yalan söyleyebilir. Gözle doğrulanamayan söz yalandır. Insanoğlu tarih boyunca yalan rüzgarında yaşamıştır ve yaşamaya da devam etmektedir. Mahallenin girişinde söylediği yalan mahallenin sonuna kendisinden önce geldiğinde kendi yalanına bile inanmaktadır.

11-1077

Particiler

Tesisatçılar, elektrikçiler ve particiler diye söylersek daha net anlaşılır.
Particilik bir meslektir. Ama kumardır. Bir koyup binde alabilirsin, elindekileri kaybedip züğürtte kalabilirsin.
Örneğin Türkiye'deki ilk yüz zengin kimdir? Bunlar nasıl zengin olmuşlardır? Bir vatandaş zengin olmak için ne yapmalıdır?
Particiler devlet ile vatandaş arasındaki aracı kurum gibidir. Bu particiler referans verirse işe girebilirsin. Yoksa devletin çeşmesinden su içemezsin.
Ister dindar ol, ister seküler ol hiç farketmez. Bunlar alt kademe insanlar için geçerlidir. Particilerde ya onlardansın ya da ötekisin.
Lafa gelince herkes eşit ama gerçekte bizim her şeyimizi çaldılar.
Önceden Milli piyango alırdık bir kişi zengin olurdu. Onun yerine bizde sevinirdik. Artık sadece tüpçüye çıkıyor büyük ikramiye. Üniversite sınavına girerdik kazanamasak da hakkımıza razı olurduk. Artık onda da particiler egemen.
Halk olarak umudumuzu ve geleceğimizi particiler çalmıştır.
Seçim zamanı hararetli olarak bir partiye oy veririz. Seçimden sonra pastadaki payı particiler kapar. Bir koyanın bin kazanma zamanıdır onlar için.
Halka da aç karnına bol nutuk dinlemekten başka bir şey kalmaz.
Yıllardır aynı filmi seyrediyoruz. Olsun en azından bir film seyrediyoruz. Yoksa akşam televizyonu açınca ne seyredeceğiz? Insanın hiç bir meşgalesinin olmaması da kötü bir şeydir.

11-1078

Felsefe Türk

Türk zihin yapısının felsefedeki biçimi Felsefe Türk'tür.
Bu biçim nedir? Zaman merkezli bir biçimdir. Zaman uzayı önceler.
Bu biçim nasıl oluşmuştur? Tarih içinde sürekli hareket halinde olması mekanı değil zamanı öncelemesine sebebiyet vermiştir.
Mekan merkezli zihin yapısı yer merkezlidir. Sabit bulunduğu yeri dünyanın merkezi kabul eder. Zihin sistemi de ona göre şekillenmiştir.
Hareket halinde olan Türk Altay toplumları için yer merkez değildir. Çünkü sürekli yeryüzünde hareket halindedir. Merkez gökte sabit duran Kutup yıldızıdır. Kutup yıldızı Gök Tanrının evidir. Gök çıkrısını kutup yıldızı etrafında çeviren Gök Tanrıdır. Gök Tanrı gök çıkrısını çevirdiği için yerde de zaman akmaktadır. Zamanı Tanrı yaşar ya da zamana hükmeder. İnsanoğlu ölmek için türetilmiştir. Sonsuzluk, zaman ve Tanrı bir ve aynı şeydir.
Felsefe Türk zaman merkezli Türk felsefesidir. Türk zihin yapısının tezahürüdür.
Zaman sonsuzdur. Sonlu zaman bize verilen sonsuz zamanın bir kısmıdır.
Türk'ün görevi verilen kısıtlı zamanı en iyi şekilde kullanmaktır.
Peki bu zamanı ne için kullanacağız? Adalet için. Çünkü adalet göğün direğidir. Bu direğin üst ucu kutup yıldızına saplıdır. Alt ucu ise yere saplıdır. Biz ise yer ile gök arasındaki orta dünyada yaşıyoruz. Evren bu şekilde ayakta durmaktadır. Orta dünyada adalet olmazsa, adalet direği yıkılır, üstten gök çeker. Alttan ise yer yarılır. Depremde çöken bina gibi evren ve içindeki biz mahvoluruz.

Bûat Genç, Alaattin Diker ve 19 diğer kişi 14 Yorum

Beğen Yorum Yap Paylaş

11-1079

Söylem

Söylem iki 'unsurdan' -dilin bütünü ve düşünürün zihni- oluştuğu için, anlama sanatı bu iki unsurun etkileşimini içeriyor olmalıdır.

Alınan Kaynak: Hermeneutik ve Hümaniter Disiplinler - Derleme ve Tercüme : Hüsamettin Arslan - Paradigma Yayınları - Sayfa: 19

20at Genç, Reşat Çamurlu ve 18 diğer kişi 12 Yorum

Beğen Yorum Yap Paylaş

11-1080

Anlamak

Ana Altayca Sözlük'te anlamakla bağlantılı sözlerin karşılıklarına baktım.
Anlamak, duymak ve görmek ile ilgili kelimelerin etrafında toplanıyor.
Düşünmek(ög), anlamak(uk) kavramları mesela Ana Altayca'da, Ög 'görmek, anlamak'. Uk 'duymak, anlamak' olarak karşılık buluyor.
Diğer işit, duy, bil, anla, gör gibi kavramların kökenide Ana Altayca'da ög-uk bağlamının versiyonları olarak aynı anlam yüklemelerini sahipler.

11-1081

Göz, kulak ve ağiz.

Göz dışa dönük, kulak içe dönüktür. Ağiz ise konuşur.
Ağzı olan konuşur, dili olanın konuşmasını önceler. Konuşma deyince ilk önce ağzın hareket ettiğini düşünürüz. Ağzında dil olan insanın dilinin konuşmaya aracılık ettiğini sonradan düşünürüz. Ilk bakışta dili görmeyiz. Hareket eden bir ağzı görürüz. Onun içindir ki bize göre dili olan değil, ağzı olan konuşur deyimi önce gelir. Ağzı olanın dili ile konuşması öncelik sırası ile yapılmış bir düzenlemedir.
Aynı düzenleme gözümüzün dışımızdakileri dönük algılaması, kulağimizin ise dışımızdakileri içimize alan algılama olarak ilk biçimi vardır. Sonraki safhamızda dışardan duyduğumuz görme ile içeride duyduğumuz işitme, iç ve dış duyu diye iki anlam biçimine dönüşmüştür.
Duymak ve görmek kelimelerinin anlam kökenleri göz merkezci bakış açımızın zihin yapımızdaki evriminin böyle değişim gösterdiğini düşünüyorum.

11- 1082

1071

1071 deyince aklımıza Malazgirt zaferi gelir. Benim aklıma üç şey geliyor. Aynı yıllarda Orhun kitabelerinden(732) sonra yazılmış iki eserimiz daha var.
Birincisi Yusuf Has Hacib'in yazdığı Kutadgu Bilig (Kutlu Bilgi). Ikincisi ise Kaşgarlı Mahmut'un yazdığı Divan'ü Lügat-it Türk (Türk Dillerinin Grameri) adlı kitaplardır. Kısaca DLT'de deniyor.
Orhun kitabeleri ile 1071 dönemi arasındaki Uygur döneminde dilimiz felsefileşmiştir. Bu felsefileşmiş dili Islami dönemde geliştirerek bugüne getirmişiz.
Uygur dönemi kültürel medeniyetten felsefileşmiş medeniyete geçiş dönemimizdir.
Genelde Islam felsefesi ile felsefeyle tanıştığımız gibi genel bir yanılgı vardır.
Dilimizin felsefileşmesi Uygur döneminde çevrilen Budist ve Mani metinlerinin çevrilmesiyle başlamıştır.
Tarihte süreklilik vardır. Düşünce tarihinden felsefe tarihine giden sürekliliğimizin kırılma noktası da Uygur dönemidir.
O döneme ait elimizde bir sürü yazılı kaynak vardır.
Yazılı kaynaklara göre araştırma yaparken Orhun kitabelerinden başlayıp Uygur dönemi metinleri ile devam ederek Kutadgu Bilig ve DLT'den Yunus Emre'ye, oradan da günümüze kadar ana hat belirleyerek tarihsel süreklilikte kendi tarihimize bakabiliriz.

11-1083

Ne felsefe değildir?

Edebiyat felsefe değildir. Bilim felsefe değildir. Sanat felsefe değildir. Din felsefe değildir.
Peki felsefe nedir? Edebiyatçı felsefe aracılığı ile edebiyat yapar. Derin bir felsefesi olmayan edebiyatçı yüzeysel bir edebiyatçıdır. Saman alevi gibi yanar söner. Bilim felsefe değildir ama felsefi derinliği olmayan bilim adamı neyi nasıl araştıracağını belirleyemez. Aynı şeyleri sanatçılar ve din adamları içinde söyleyebiliriz.
Felsefe kendi başına müstakil bir disiplindir. O olmadan hiç bir disiplin yürümez. Bütün disiplinler onu yedeğine almak ister. Ama aslında bütün disiplinler onun yedeğindedir.

11-1084

Ideler neden önemlidir?

Insanın kendini anlaması ve anlamlandırması için ideler önemlidir.
Bilindiği gibi üç temel idemiz. 'Özgürlük, Ruhun ölümsüzlüğü ve Tanrı'dır.
Özgürlük idesi içgüdülerimizin yönlendirdiği bedenimizi kendi irademizle yönlendirme kabiliyetine kavuşmamızdır. Kendi kendine kendi iradesi ile hareket eden bir canlı. Içgüdülerimiz de olağan durumda irademizin kontrolündedir artık.
Irademiz doğal tahakkümden kurtulmuştur artık. Cin kutudan çıkmıştır. Fakat diğer insanlar tarafından iradesi tahakküm altına alınması gibi bir sorunla karşı karşıya kalmıştır. Köleci düzen onun gönlünce yaşamasına engel olmuştur. Halen de engel olmaktadır.
Insanlık tarihi özgürlük mücadelesi tarihi olarak yapılan tespit son derece yerindedir. Özgürlük ezmeden ezilmeden gönlünce yaşamaktır.
Kendi kendinin bilincinde olan insanın ikinci arayışı ise ölümsüzlüktür. Ölümlü olmayı aşmak istemesi ölümsüzlük idesini doğurmuştur. Ölüm olduğu sürece ölümsüzlük idesi de var olacaktır.
Insanın son temel idesi ise Tanrıdır. Bu da her şeyi bir bütün olarak anlama çabasında vardığı sonuçtur.
Insanın tarihteki izi bu üç temel idenin oluşum safhasıdır. Bundan sonraki tarihinde bırakacağı izde bu üç temel idenin etrafında dönüp dolaşacaktır.
Dinler ve diğer felsefi inançlar bu üç temel ide etrafında dönüp dolaşmaktadırlar.
Samanyolu galaksimizin kendi iç döngüsü gibi.

11-1085

Fenomenoloji ve Pozitivizm

Fenomenolojiyi anlamak için Kant'tan yola çıkmak gerekiyor. Kant'ı anlamak içinde Aristo ve Platon'dan yola çıkmak gerekiyor. Felsefe söz konusu oldumu felsefe tarihi ile de hesaplaşmak söz konusu oluyor. Aristo'nun kategorileri ve Platon'un idealar dünyası ve onun karşılığı olan fenomenler dünyası Kant'ın belkemiği.
Kategoriler, dışarıdan gözlemlediğimiz dış dünyadaki olup bitenlerin bağlı olduğu sistemlerdir. Bu sistemler öncelikle uzay ve zamandır. Uzay ve zaman içinde bir şeyler hareket ediyor. Birlik, çokluk, nedensellik gibi diğer kategorilerle dış dünyayı belli prensiplere göre anlayıp yorumluyoruz.
Platon'un idealar dünyası ise gerçek dünyadır. Değişmeyendir. Değişen fenomenler dünyası ise gelip geçicidir. Ideanın açığa çıkması şeylerin var olmasıdır. Idealar dünyasına öbür dünya olarak anlam yüklenmiş. Bildiğimiz, bizim gerçek dünyamız öbür dünyadır deyişi de Platon'un düşüncesinin dini yorumudur. Ortaçağ dediğimizde bu dünyayı yadırgamak, gerçek dünyaya ulaşmak için bu dünyayı aracı görmek. Bizi öbür dünyaya hazırlayan kutsal kitapların uygulamalarını yapanların emirlerine uymaktır. Taliban'ın dayattığı yaşam tarzının başka bir biçiminin Hristiyanlık mantığı ile uygulanması idi. Batı bu açmazdan çıktı,Islam dünyası henüz bu açmazdan çıkamamıştır.
Kant, Platon'un idealar ve fenomenler dünyasını görünür ve düşünülür dünya olarak başka bir biçimde yorumlamıştır. Gözümüzle gördüğümüz dünyamız, zihnimize transfer olarak düşünülür dünyayı başka bir biçimde oluşturmaktadır.
Işte Kant bu transferi yaparken Aristo'nun kategorilerini de kendine göre yorumluyor. Nasıl yorumluyor? Öncelikle uzay ve zaman kategorilerini ayırıyor. Uzay zihnimizin dışa bakan kısmı, zaman ise zihnimizin içe bakan kısmı. Diğer kalan kategorileride zihnimizin içindeki anlama yetisine yerleştiriyor. Zihnimizin içi ve dışı diye farklı bir perspektif getiriyor.
Ama bizim bildiğimiz zihnimizle beraber biz dış dünyadayız. Uzay ve zaman dahil dışarıdan bir gözlemciyiz. Kant bizi dışarıdan değil içeriden bir gözlemci haline getiriyor.
Fenomenoloji dediğimiz şey ise içeriden bir gözlemci olarak dünyayı ve insanı anlama ve yorumlamaya çalışmaktır.
Gene Aristo'nun dışarıdan gözlemci olarak dünyayı ve insanı anlama akımı pozitivizm biçiminde mutasyona uğrayarak devam etmektedir.
Pozitivizm ve fenomenoloji iki ana akım olarak felsefi terminolojide yer almaktadır.

11-1086

Güzel ve Yüce

göz-el>güz-el şekline dönüşmüş. -el ekinin anlam yüklemesi için -elge ekinden hareket edeceğim. Ekelge "Ekilen yer, tarla", gezelge "Gezilen yer", dönelge "Çift süren öküzlerin dönüm başında döndükleri yer". Peki biz güzelge desek bunu nasıl açıklarız. Gözle görülen yer dememiz gerekiyor. gözel>güzel "Gözle görülmeye değer" desek yanlış bir açıklama yapmış olmayız herhalde.
Yüce kelimesinin açıklaması kolay uca>yuca>yüce diye açıklaması var. Uca doğru yönelmek yüce olana ulaşmaya çalışmaktır.

T. Boğaç Cerit, Murat Koc ve 18 diğer kişi 13 Yorum

Beğen Yorum Yap Paylaş

11-1087

Türkçesini söylemek ne demek?
Anlaşılabilir şekilde gündelik dil ile izah etmek demektir.
Akademik dil ile söyleneni gündelik dile çevirmektir.
Akademik dil derken de sadece gündelik dil karşıtı olarak kullanıyorum. Akademik dili de felsefi ve bilimsel dil olarak kendi içinde iki ayrı dil olarak da değerlendirebiliriz.

11-1088

Hermeneutik

Anlama ve yorumlama olarak açıklaması yapılıyor.
"Anlama dünyasında temel fonemen dili anlama değil dil aracılığı ile anlamadır". Bu açıklama Heidegger'in "Dil varlığın evidir"açıklamasını akla getiriyor. Fenomenolojik hermeneutik deyişi ise dil aracılığı ile anlama ve yorumlamadır. Fenomenler dünyasına dil aracılığı ile bakmaktır.
Teolojik hermeneutiği ise şu cümle açıklıyor. "Hermeneutik, teoloji dünyasında inancın dil doktrinidir".
Sonuç olarak yorumlama ve açıklama dini inanç merkezli ve dil merkezli olarak iki biçimde kendini gösteriyor.

11-1089

Filozofları birbirinden nasıl ayırırız?

Uzay ve zamana bakış açısıyla. Kendisini uzay ve zamanın neresinde konumlandırıyor. İçinde mi, dışında mı yoksa uzay ve zamanla beraber mi bakıyor?
Çıkış noktası başlangıcıdır. Sonradan da uzay ve zamanın içine ve dışına girip çıkabiliyorlar.
O zaman uzay ve zamana ilk adımda nasıl bakıyorlar? Onu çözmemiz gerekiyor. Sonra da gidiş istikametine bakmak gerekiyor.

11-1090

Pozitif bilimler ve Sosyal bilimler.

Pozitif bilimler konusunda herkes mutabık. Ispatı olan her şey doğrudur. Tekrar tekrar deneyerek aynı sonuca varırız, kimse itiraz etmez.
Sosyal bilimlerde ise pozitif bilimler gibi kesinlik yoktur. Yüksek olasılıkla deriz.
Sosyal bilimlerde her kültür kendi kültürünü ön plana çıkarır. Bütün insanlığın okuyabileceği bir tarih kitabı yazamayız. Bütün kültürler tarihe kendilerini kahraman görerek bakarlar.
Diğer bütün sosyal bilim teorileri de görecelidir.
Genel olarak aldandığımız konu batılıların pozitif bilimlerindeki gibi sosyal bilim önerilerini de mutlak doğru olarak kabul etmemizdir.
Biz ancak kendi tarihimizi kendimiz yazarsak, kendi araştırmalarımızla kendi sosyal teorilerimizi geliştirirsek bir yere varırız.
Yoksa Batılıların senin deden barbar, benim dedem medeni zokasını yutmaya devam ederiz.
Başka türlü aşağılık kompleksinden kurtulamayız.
Sonuç olarak pozitif ve sosyal bilimlerde kendi bilimsel çalışmalarımızı yapmamız elzemdir.

11-1091

Transendent ve Transandantal
Gündelik dilde transa geçme olarak biliriz. Kim transa geçer? Uhrevi kabiliyetleri olanlar. Üçüncü gözü açık olanlar. Transa geçenlerin neyi görüp de bilinmeyen neyi açıkladıkları Buda'dan beri henüz net olarak açıklanmış değil. İnsana psikolojik olarak iyi geldiği kabul edilebilir. Ama onun ötesinde bir realitesi yoktur. Varsa da şahsamünhasırdır. O şahıstan başka kimse bilmiyor.
Transandantal kavramı insanın uzay ve zaman içindeki farkındalığının kabiliyetidir. Buna sıçrama kabiliyeti de diyebiliriz. İnsan uzay ve zaman içindeyken onun farkına varmasıdır. Dışını da düşünebilmesidir. Böyle bir kabiliyete sahip olabilmesidir. Sıçramasıdır. Düşünerek ulaşabilmek yeterli midir? Örneğin Higgs bozonuna da düşünerek ve hesap ederek ulaştık. Fakat bizim için yeterli olmadı. CERN denilen laboratuvar ortamında da ispat etmeyi gerektirmiştir. Sonuç olarak transandantal düşünerek sonuca ulaşabilmeye çalışmaktır.
Transendent ise insanın uçmasıdır. Fakat insanın uçma kabiliyeti yoktur. Uzay ve zamandan bağımsız hareket edebilme kabiliyeti yoktur. Uzay ve zamanın dışına çıkıp tekrar içine geri gelemiyoruz. Transendent kavramı uzay ve zamanın dışına çıkma kabiliyetidir. Uzay ve zamanın dışının da sanki içiymiş gibi hareket edilebilen bir alan olduğuna inanmaktır. Bir nevi hayal dünyasında yaşamaktır denilebilir.

Başat Çamurlu, Kenan Kizilsafak ve 31 diğer kişi 2 Yorum 2 Paylaşım

Beğen Yorum Yap Paylaş

11-1092

Eş zamanlılık

Şu dakikada burada bir şeyler olup biterken aynı dakikalar içinde başka yerde başka şeyler olmaktadır. Aynı anda iki ayrı yerde olup bitene eş zamanlılık diyoruz. Bu eş zamanlılığın klasik açıklamasıdır.
Bir de uzay ve de zaman diyoruz. Uzay ve zamanın aynı anda olması. Bunu ancak başka bir uzay ve zamanla aynı anda kıyaslayabiliriz. Başka bir uzay ve zaman bilmediğimiz için uzay ve de zamanın aynı anda olması da eş zamanlılıktır. Bu da deyimin ikinci anlamıdır.
"Hayvanlara ve insanlara uzay ve zaman bilinci önceden verilmiştir" der Kant. Hayvanlarda bir uzay içinde zamanlama yaparak hareket edebilmektedirler. Bu da onların da uzay ve zaman bilincine sahip olduğu anlamına gelir. Peki insanların farkı nedir? Insanların farkı, uzay ve zaman bilinci ile hareket ettiğini bilmesidir. Uzay ve zaman bilincinin farkında olmasıdır.
Bilebildiğimiz uzay ve zaman büyük patlama anı ile başlıyor. Işte o an eş zamanlı bir andır. Uzay ve de zamanın aynı anda oluştuğu andır.
Küçük patlama da bizim bu uzay ve zaman bilincine vararak doğal varlık olmaktan kültürel varlık olmaya geçtiğimiz andır.
O günden sonra doğaya da kültürel bir varlık olarak bakmaya devam ettiğimiz andır.

11-1099

İl gider töre kalır.

İl kelimesi anlam daralmasına uğrayarak vilayet anlamında kullanılmaktadır. Asıl anlamı bütün devletin topraklarıdır.
Töre kelimesi de anlam kötüleşmesine uğrayarak, cinayetle sonuçlanan katı Arap aşiret kanunları olarak bilinmektedir. Törenin iyi anlamı ise toplumda yazılı olmayan hepimizin uyduğu kurallardır. Her yıl toplanan kurultaylarda töreler güncellenirdi.
İnsanların birarada yaşayabilmesi için belli kurallara uyması gerekiyor. Bu kurallarda kültürden kültüre farklılık göstermektedir.Bizim kültürümüzün kuralları da güncellene güncellene bugünlere gelmiştir.
Sonuç olarak merkezi devletin dağılsa da sen toplumun koyduğu kurallara uyarak yaşamaya devam etmelisin denmek istenmiştir. Devletin dağılması demek başka bir devletin hükmü altına girmek demektir. Bir başka devletin hükmü altında olsan da kendi kültürüne yabancılaşma demenin başka türlüsüdür.
Orhun kitabelerinde Çin'in hükmü altındayken bağımsız bir devlet olarak yeniden eski özgürlüğümüze kavuşmamız anlatılmaktadır. Bu da ilin gittiği halde törenin korunması ile gerçekleşebilmiştir. Töresini koruyamayan kavimler ise Çinlileşmişmiştir. Artık onlar başka bir toplumun kurallarına göre yaşamaktadırlar. Artık bizden değildirler. Tıpkı Bulgarlar gibi.

Murat Koc, Mehmet Ayber Gürler ve 13 diğer kişi 2 Yorum 3 Paylaşım

Beğen Yorum Yap Paylaş

11-1094

Şa-man.

Tunguzca şa 'bilmek', şaman ise 'bilge' demektir.
Insanlar dünyevi ve uhrevi olarak karşılaştıkları sorunları şamanlara sorarlarmış. Şamanlar aynı zamanda ilk şairler, filozoflar, bilim adamları, din adamları ve hekimler imiş.
Sonradan ilk şamanlardan diğer alanların uzmanları ayrışmış.
Insanın aklına şöyle bir soru geliyor. Göbeklitepe döneminde de şamanlar var mıydı acaba?

11-1095

Neden Kant önemlidir?

Dinler tarihi ve düşünce tarihi Platon ve Aristo felsefeleri ile son biçimini almıştır. Aristo bu dünyaya dönük temsilcimiz, Platon ise öbür dünyaya dönük temsilcimiz haline gelmiştir.
Modern felsefe ise Descartes ve Kant ile birlikte insan zihninden bu dünyaya ve öbür dünyaya bakış olarak dönüşüme uğramıştır.
Descartes'in "Düşünüyorum, öyleyse varım." deyişi ile insan zihninden dışarı doğru bakış ile felsefe yeni bir yön almıştır. Kant ise bunu derinleştirmiştir. Gerek fiziksel nanofelsefe ile gerekse düşünsel modern felsefe sonuçta zihin felsefesi çıkışlıdır.
Kant ne yapmıştır? Öncelikle düşünüyorum diyen ben ile öyleyse varım diyen benlerin ayrı ayrı benler olduğunu göstermiştir. Varlığımızı beş duyumuzla hisseden beni temel alarak onun üzerindeki düşünen bene gitmiştir. Aşağıdan yukarı doğru hareket etmiştir. Fakat Descartes ise düşünen benden hisseden bene doğru, yukarıdan aşağı doğru hareket etmiştir. Bir nevi Platon'un takipçilerinin öbür dünyadan bu dünyaya gelmesi gibi hareket etmiştir. Kant ise Aristo'nun takipçileri gibi bu dünyadan öbür dünyaya hareket etmiştir. Bu dünyayı yaşadığımız dünya, öbür dünyayı ise düşüncemizdeki dünya düşünmüştür.
Kant'ın en önemli özelliği ise kendisinden sonra gelen bütün disiplinlerin modern anlamda çıkış noktası olmasıdır. Kant'ı çözmek demek modern felsefenin kollarını anlamak demektir. Örneğin fenomenoloji akımı Husserl'de Kant'ın saf ben'i ile Transandantal estetiğinden çıkan bir akımdır. Kant'ın başlangıç noktası. Heidegger ise Kant'ın şemalarından hareketle zamansallık olarak sistemini kurmuştur. Buna da Kant'ın ikinci adımı diyebiliriz. Kant'ın üçüncü adımı ise 'anlama yetisi'dir. Buna da transandantal analitik diyoruz. Anlama yetisi filozofları ise Frege, Russell, Wittgenstein'dir. Kant'ın dördüncü adımı ise transandantal diyalektik dediğimiz 'akıl yetisi' ile ilgilidir. Bundan da Hegel ve Marx hareket etmiştir. Romantizm akımı ise Kant'ın 'yargı gücünün eleştirisi' adlı kitabından esinlenerek çıkan bir akımdır.
Sonuç olarak modern felsefenin kökünü Descardes ekti ise Kant'ta dallı budaklı, kökünden yaprağına kadar geliştirip büyütüp koskoca ağaç haline getirmiştir. Ağacın bütününü anlamak için Kant bilmek gerekiyor. Yoksa el yordamıyla karanlıkta fili anlamaya çalışmak gibi felsefeyi anlamak için çok zaman kaybederiz. Ama ne kadar zaman kaybedersek kaybedelim. Tilkinin dönüp dolaşıp kürkçü dükkanına gelmesi gibi gene Kant'a geleceğiz.

Fuat Genç, Furkan Arıcan ve 50 diğer kişi 7 Yorum 8 Paylaşım

Beğen Yorum Yap Paylaş

11-1096

Et öz ve İsig öz

Et öz deyimi bildiğimiz et ve kemikten olan kısmımızdır. Bugün vücûd dediğimiz deyime daha önceden etöz diyormuşuz.
İsig kelimesini ise isilik çıkarmak deyişi ile daha rahat açıklayabiliriz. İsilik sıcaktan vücudumuzda çıkar. İsig ise sıcak olan canımızın olduğu kısmımızdır. Vücudumuzdan canımız çıkınca vücudumuz soğur.
Vücudumuzun sıcaklığını sağlayan canımızdır/isigdir. O çıkınca geriye kalan ise soğuk et ile kemiktir/etözdür.
Ruh nerede diye bir soru geliyor hemen akla, onu da açıklamak için Yakutların can yerine kut kelimesini kullanarak ancak açıklık kazandırabiliriz. Öncelikle her şeyin ayrı ayrı ruhu olduğuna inanılan animizmi açıklamak gerekiyor. Animizme göre ruhu olmayan hiç bir şey yoktur. Taşın bile ruhu vardır. Niye bıçağı diğer insanın elinden direk almayıpta yere bıraktırıp sonra alırız? Çünkü bıçağı diğer insanın elinden alırken bıçağın ruhu bıçağı hareket ettirerek elimizi kesebilir. Diğer bir örnek ise hastaya verilen ilaç hastaya iyi gelmez. İlacın ruhu hastanın ruhuna iyi gelir. Üç tane kutumuz vardır. Bunlardan ana kut ruhumuzdur. Göktanrı tarafından gönderilir. Diğer etöz dediğimiz toprak kutudur. İsig öz dediğimiz ise hava kutudur.
Öldüğümüz zaman ana kutumuz/ruhumuz Göktanrının yanına gider. Hava kutumuz/canımız havaya karışır. Toprak kutumuz ise toprağa karışır. Sonuç olarak her şey yerli yerine ulaşır.

Reşat Çamurlu, Hayati Acun ve 15 diğer kişi 1 Yorum 2 Paylaşım

Beğen Yorum Yap Paylaş

11-1097

bilek+(y)üzük>bile:zük>bilezik.
bilezik 'bileğe takılan yüzük'

ÖTS(Ötüken Türkçe Sözlük) - 730

11-1098

Macaristan başbakanı "biz Atilla'nın torunuyuz" diyor. Bizim reis de can kulağı ile dinliyor. Bizim reisin soyu nedense Alparslan'dan öteye gitmiyor. Ne zaman o da Atilla'nın torunuyuz diyecek merak ediyorum. Belki de hiç bir zaman demeyecektir. 🙂

11-1099

Cumhuriyet bir Türk ihtilalidir. Tıpkı Fransız ihtilali gibi. Peki ihtilaller neye ve kime karşı yapılmıştır?
Dinsel tahakküme karşı yapılmıştır. Ortaçağ zihniyeti olan dinsel kanunlara karşı aklın kanunlarının hükümranlığını kurmak için yapılmıştır.
Tabii ki dinsel kanunların hükümranlığını isteyenler Atatürk düşmanı olacaktır. Çünkü Atatürk dinsel kanunların değil aklın kanunlarının hükümranlığını kurmuştur.
Hümanizm anlayışı da müslüm-gayrimüslüm dikotomisine göre değildir. Laik hukuğa göredir. Devletimizde yaşayan insanlar müslümlerin icazeti ile değil, laik hukuğun güvencesi ile yaşamaktadırlar.
Laik hukuk ise akla dayalı Türk insanının hümanist anlayışıdır. Hiç bir dini kitaptan referans almaz. Sadece ve sadece insan aklından referans alır.
Akıl dışı ortaçağ kafalılara karşı siyasi kaygı gözetmeksizin açık ve net konuşur.
Hümanist varoluşumuz başka türlü mümkün değildir.
Sonuç olarak yobazların kral olduğu düzene karşı sadece ve sadece aklın egemen olduğu bir düzen taraftarı olmak gerekmektedir.
Atatürk bunların panzehiridir.
Bitmedi bu kavga sürüyor ve sürecek, yeryüzü aşkın yüzü oluncaya dek.

11-1100

tat>dad

dadanmak 'tadını aldığı bir şeyin sürekli üstüne düşmek, tadını almaya devam etmek istemek'.
ÖTS(Ötüken Türkçe Sözlük) - 1311

11-1101

Manasçılık

.....Kırgız Türklerinde mesleklerin yücesi, sanatların en üstünü olarak kabul edilir. Bu meslegin kendine has özelligi vardır. Meslek icracılarının birtakım özel yeteneklere sahip olması gerekmektedir. Çünkü Manas Destanı, Kırgız Türklerinin tarihini, kültürünü, dinini, dilini, günlük hayatta edindikleri birikimleri aksettiren ve bir sanatkarın sahnede icra ettigi muazzam bir eserdir.....

.....Diger Türk boylarında yer alan destan anlatıcılarından hiçbiri anlatmış oldukları destanın adı ile isimlendirilmemiştir.....

Diger Türk boylarındaki destan anlatıcıları ise şöyle isimlendirilmektedir.

1- Saha Türklerinde "olonghosut"
2- Hakaslarda "haycı"
3- Altay ve Şorlarda "kaycı"
4- Tuvalarda "toolçu"
5- Kazak ve Karakalpak'larda "jirav, cırav"
6- Özbek ve Türkmenlerde "bagşı ve bahşı"
7- Başkurtlarda "sesen"
8- Tatarlarda "çeçen"
9- Azerbaycan Türklerinde "aşıg"
10- Kırgız Türklerinde "manasçı, ırçı, comokçu, akın"
11- Uygurlarda "bahşı, dastancı"

Genel olarak baktıgımızda bizde Tunguzca şaman yerine agırlıklı bakşı/bagşı/bahşı kelimesi kullanılmaktadır. Destan söyleme geleneginin kökü şamanist bir geleneğin devamıdır.
Türkiye Türklerindeki aşıklık geleneğimizin kökünü de aynı geleneğe baglayabiliriz.

Alınan kaynak: Kırgız Türklerinde Sınçılık Geleneği ve Kırgız Sınçıları - Nezir Temur -TDK yayınları - Sayfa:21

11- 1102

Heidegger, insan varoluşunun hem ontik (fiili buradalık), hem de ontolojik (Dasein-olma) bakımından irdelemeyi hep sürdürmüştür. Heidegger, zaman ve varlık/var-olma filozofu olmuştur hep. Heidegger varoluşçu değil, varlık-oluşçu bir filozoftur.
Sayfa:18

11- 1103

ir/iz/is. Irdelemek, izlemek, istemek.

Üçü de aynı köke gönderme yapıyor. ir<iz aslında ayak izi, ayak izini takip ederek istediğimize ulaşıyoruz. izengü>üzengü'de ayak tabanımızı bastığımız yer. Istememiz bir izi takip ederek ulaşabileceğimiz bir şey. Irdelemek de gene istediğimiz bir şeye ulaşma çabası.

11-1104

Bilişim

Türkiye'de 'bilişim' kelimesi bilmek fiilinin bir türevi olan bilişmek fiilinden çıkmıştır. Ilk kez Aydın Köksal tarafından kullanılmıştır.
Prof. Dr. Aydın Köksal bilgisayar, bilgi işlem, bilişim, yazılım, çevrimiçi, yazıcı, bellek, donanım, iletişim, komut ve bellek konumu, işletim gibi 2 bin 500 sözcüğü Türkçeye kazandırmıştır.
Aydın Köksal; Ingilizce, Italyanca, Fransızca, Almanca ve Ispanyolca bilmesine karşın eğitim dilinin 'Türkçe' olması gerektiği, yabancı dille eğitim veren ülkelerde, ulusal dillerin yok olduğu yolundaki uyarılarıyla da Türk bilim dünyasına damgasını vurmuştur.

Helal olsun demekten başka bir kelime bulamadım.

11-1105

Yaşayan Türk lehçeleri 20 tane ama burada 9 Türk lehçesi alınmış. 1- Türkiye. 2- Azerbaycan. 3- Başkurt. 4- Kazak. 5- Kırgız. 6- Özbek. 7- Tatar. 8- Türkmen. 9- Uygur. Bunlara ilave olarak 10- Gagavuz. 11- Karakalpak. 12- Nogay. 13- Karaçay-Balkar. 14- Kırım. 15- Kumuk. 16- Tuva. 17- Hakas. 18- Altay. 19- Yakut. 20- Çuvaş olsaydı ne kadar harika olurdu bilemezsiniz. Inşaallah eksik olan lehçelerde tamamlanır da bu konularda araştırma yapanlar bir ızdıraptan kurtarılır.

11- 1106

kazganç>kazanç 'Toprak kazılarak elde edilen gelir'
Tabii anlam genişlemesine uğramış sadece toprak kazılarak değil her türlü elde edilen gelir anlamında kullanılmaktadır.
Gülensoy - 391 ve ÖTS(Ötüken Türkçe Sözlük) - 3126

11- 1107

Türklerde mitostan logosa gidiş.

Insanoğlunun zihin yapısı zaman ve mekan içinde olduğunu algılaması ile başlamıştır. Zihin yapımız zamanı ve mekanı mitolojik algılayıştan akılcı algılayışa dönüşüm yapmıştır. Mitostan logosa doğru yol almıştır. Her kültür kendi mitosundan logosuna uzanmaktadır. Kendi zihin yapımızın kökenini anlayabilmemiz için kendi mitosumuzdan logosumuza gelmemiz gerekiyor. Ya da geriye doğru logosumuzdan/aklımızdan mitosumuza gitmemiz gerekiyor.
Biz şimdiye kadar Hint, Fars, Arap ve Yunan mitoslarından logosa gitmeye çalıştığımız için hep kimlik bunalımına düşmüşüzdür. Çünkü elin ayranı yürek soğutmaz. Kendi ananın bacının ikram ettiği ayranı içince oh be dersin. Yüreğini soğutursun.
Türk mitosundaki zaman ve mekan anlayışı Türkçe kökenli kelimelerde ve deyişlerde kendini gizler. Türkler zamanı ve mekanı nasıl algılamışlardır? Bizim orijinal zihin yapımız nasıldır? Nasıl modifiye olmuş zihin yapımız içinde kimlik aramaya çalışıyoruz? Arap hayranlığı ile batı hayranlığı arasında kendimize orta yol aramamız nafiledir. Ancak Türk hayranlığı ile kendimizi aşabiliriz. Bizim yüreğimizi bizim ayranımız soğutur. Bizim ayranımız ise bizim mitolojimizdir.
Yabancı mitolojilerin dünya algılayışı ile kendimize yol çizmeye çalışmamız bizi bir yere götürmez. Götüreceği yer asimilasyondur. Kendine yabancılaşmadır. Başka milleti kendi milletinden aşağı gören aşağılık kompleksidir. Öz sevgimizi ve güvenimizi ancak ve ancak kendi mitolojimizden logosumuza giderek inşa edebiliriz.
Türk zihin yapısında zaman mekanı önceler. Bilindik zihin yapılarında duran bir şey hareket edince zaman akar. Duran mekan hareket edince zaman da ortaya çıkan. Türk zihin yapısında ise bu tam tersidir. Hareket eden bir şey zumlandığında mekan oluşur. Kutup yıldızı etrafında Göktanrı, gök çıkrısını çevirdiği için yerde de zaman akar. Göktanrı insanı yaratırken kısıtlı bir zaman vermiştir. Sınırsız zamanı Göktanrı yaşar. Insanoğlu ölmek için türetilmiştir. Gök, zaman ve Tanrı bir ve aynı şeydir. Insanoğlu sınırsız zamanı Göktanrının yanına gidince yaşar. Göktanrının yanına gidince daha önce onun yanına gitmiş atalarımıza ve dedelerimize de kavuşuruz.
Işte bizim mitosumuzdan logosumuza gidişimiz böyledir. Yunan'ın, Hint'linin, Arap'ın, Fars'ın mitostan logosa gidişini zaten papağan gibi sürekli tekrar ediyoruz. Ama yüreğimizi bir türlü soğutamıyoruz.

11-1108

"Felsefe evrensel fenomenolojik ontolojidir ve Dasein'ın hermeneutiğinden kalkış ilkelerini alır" Sayfa:52 Çok bilinmiyenli denklem gibi. Heidegger'in felsefesinin hareket noktasını anlatan bir cümle. Fenomenoloji Husserl'in Kant'tan esinlenerek saf ben'in dış dünyaya uzandığı anları an be an sürekli -zaman yoktur varoluşsal anlar vardır- mottosuna göre devam ettirmesidir. Fakat Heidegger saf ben'i Kant'ın şemalarınının içinde hareket eden bir şey yani 'dasein' haline getirmiştir. Şemalar zaman manifoldu içinde hareket eder. Dasein'de o zaman, zaman manifoldu içinde hareket ediyor. Hayal gücü yetisinin faaliyet alanı içinde hareket eden şemalar o zaman Heidegger'in dasein'in de hareket alanıdır.

11- 1109

şu>uş+imdi>şimdi

amtı>emdi>imdi 'şimdi, önceyi ve sonrayı birbirine bağlayan'
uş imdi 'işte şimdi' (Tietze VII - 612)
amtı>emdi>şemdi>şimdi (Clauson 156)

Fuat Genç, Alaattin Diker ve 9 diğer kişi 3 Yorum

Beğen Yorum Yap Paylaş

11-1110

Akıl yürütmek.

Türkçemize giren Arapça kökenli kelimelerden akıl yürüterek düşünürsen Arap gibi düşünürsün. Türkçemize giren Latin kökenli kelimelerden akıl yürüterek düşünürsek Latin gibi düşünmüş oluruz. Aynı şeyleri Farsça, İngilizce, Almanca, Fransızca için de söyleyebiliriz.
Türkçe bir imparatorluk dilidir. İmparatorluk dillerinin bütün dillerle teşriki mesaisi olduğu için bütün dillerden alıntı kelimeleri vardır.
Türkçe kökenli kelimelerden akıl yürüterek düşünürsek Türk gibi düşünürüz.
Ne demiş Yahya Kemal Beyatlı "Türk ana babadan doğup Türk ismi almak kafi değildir. Türk gibi düşünmek gerekir". İşte Türk gibi düşünmek içinde Türkçe kökenli kelimelerden akıl yürüterek kendi mitosumuza ve logosumuza bakmamız gerekiyor.

Barkan Arıcan, Alaattin Diker ve 21 diğer kişi 5 Yorum 1 Paylaşım

Beğen Yorum Yap Paylaş

11- 1111

Yobazlar Atatürk düşmanıdır.

Trabzon'da yobazlar Atatürk'ün resminin olduğu Türk bayrağını indirdi.
Devlete çöreklenmiş diğer gizli Atatürk düşmanı yobazlar neden içeri atılmıyor.
Örneğin ulema bozuntusu Ayasofya imamının bayrağı indiren yobazdan ne farkı var.
Illa fiili olarak bayrak mı indirmesi gerekiyor?
Yobazlara karşı mücadele ne zaman devlet politikası haline gelecek?
Hükümetin gerçekten yobazlıkla mücadele diye bir sorunu var mı? Yoksa yobazlığı teşvik etme gibi bir politikası mı var?

11- 1112

Kant'ın Şemsiyesi

Aristo ve Platon'un şemsiyesini kapatarak kendi şemsiyesini açtığı dönemimiz. Kant'a kadar Aristo ve Platon'un açtığı şemsiyenin altında akıl yürütüyorduk. Kant'tan sonra ise Kant'ın açtığı şemsiyenin altında akıl yürütüyoruz.
Aşağıda Kant'ın Saf Aklın Eleştirisini yazmadan önce Kant'ın arkadaşına yazdığı paragrafta kitabın yazarı (H. Bülent Gözkan) alıntı yapılarak yorumlamıştır.
.....Bu mektup Saf Aklın Eleştirisi'nin adının telaffuz edilerek yayımlanacağının haber verilmesi açısından da önemlidir. Mektubun başlarında adını "Duyuların ve Aklın Sınırları" koymayı düşündüğü bir kitap tasarladığını, sonra yukarıda sözü edilen sorunları çözmek adına bu tasarıyı dönüştürdüğünü ve hem teorik hem de pratik bilginin doğasını ele alacak olan Saf Aklın Eleştirisi kitabı üzerinde çalıştığını ve üç ay içinde yayımlanabilecek duruma getireceğini umduğunu yazıyor. Kant'ın 1772'nin Şubatında üç ay sonra yayımlanabileceğini haber verdiği kitap, 1781'de, yani dokuz yıl sonra yayımlanacaktır. Üç ayın dokuz yıla uzama süreci, tüm zamanların en önemli düşünce anıtlarından birinin doğum süreci olacak, Platon ve Aristoteles'in şemsiyesinin kapatılması ve yeni bir şemsiyenin açılışının da başlangıcı olacaktır aynı zamanda.....

Sayfa:32

11-1113

Felsefe okumak.
Romanı bir sefer okursun ikinciye sıkıcı gelir. Felsefe kitabını ise bin sefer de okusan binbirincide gene yeni bir şeyler bulursun.
İnsanı hayrete düşüren ne menem büyülü bir şeydir anlayamadım gitti. Zamanla tutku haline geldiği de başka bir gerçek.

11- 1114

Türksüz Türkçe olur mu?
Latinsiz Latince kaldı mı? Yok. Demek ki bir dili benim dilim diye benimseyen bir millet olmazsa o dil ölü dil haline gelir.
Bilinçli olarak Türkçecilik ve Türkiyelilik gibi kavramları türeterek Latincenin ölü dil haline gelmesi gibi Türkçeyi de ölü bir dil haline getirmeye çalışıyorlar.
Birinci grupta olanlar ve başı çekenler ümmetçilik saiki ile hareket ediyor. Türkçe konuşuyoruz ama Türk değiliz.
Osmanlı'nın resmî dili Arapça yapıp Türk milletini Araplaştıramamasının hatasını bizim yerli ve milli ümmetçiler tamamlamak istiyorlar.
İkinci grup ise batı hayranı grup. Onlarda Türkiyeli ve Türkçeci kavramları konusunda ümmetçilerle mutabıklar. Onlarda seküler olan kanat. Her iki kanat da Türksüz bir Türkçe için elinden geleni ardına koymuyorlar.

Reşat Çamurlu, Alaattin Diker ve 24 diğer kişi 9 Yorum 1 Paylaşım

Beğen Yorum Yap Paylaş

11-1115

r/l ve z/ş

Bazı kelime ortasında ya da sonunda r yerine z ya da l yerine ş kullanılmasıdır. Örneğin Oğur/Oğuz ve tal/taş gibi.
Ilk Türkçe bir r/l dili imiş. Ana Bulgarca ve Ana Türkçe olarak ikiye ayrılan Ilk Türkçemizde Ana Bulgarca r/l dili olarak devam etmiştir. Ana Türkçemiz ise z/ş'ye dönüşmüştür. Yaşayan Türkçe diller içinde sadece Çuvaşça r/l dili olarak kalmıştır. Diğer yaşayan bütün Türk lehçeleri z/ş dilidir.
Kabaca dilimizin ilk ayrışım biçimi böyledir.

11- 1116

Düşünce deyince bir an dururuz.

Düşen bir insan gelir ilk önce aklımıza. Hatta düşte gör deriz.
Düşünce deyince biraz duraklarız. Düşüncenin oluşumu konusunda somut akıl yürütemeyiz. Düş görmek somut akıl yürütmedir. Düşünceye dalmak düşe dalmak değil midir? Uyanıkken düş görmek. Düş görmek hayal görmek değil midir? Bazen kendi kendimize gelin güvey olup hayal dünyasında yaşamıyor muyuz? Uyanıkken gördüğümüz rüya. Bilinçli olarak kendi kendimizce kurguladığımız rüya. Aklı da çalıştıran düş gücü/hayal gücü değil mi? Mantıklı düş görmek de diyebiliriz düşünceye.
Bizim kullanmadığımız düşmenin ikinci anlamı da inmektir. Burada iç dünyamıza inmişiz gibi de akıl yürütebiliriz.
Eski anlamı ise ögüştür. ö- 'düşünmek', ög- 'düşünce', öge 'düşünür'.
Tabii bu örneklere on tane daha ilave yapabiliriz ama konu dağılır, teknik açıklamaya döner. Hep düşünmüşüz ama farklı zamanlarda farklı kelimeler kullanmışız.

11- 1117

Kadınlar cenazeye gelmesin.

Neden? Kim ve ne hakla böyle bir talimat verebiliyor.
Yobazlığın geldiği son nokta.
Yavaş yavaş Taliban kanunlarına geçiyoruz.
Laik Cumhuriyetten Taliban yönetimine doğru gidiyoruz.
Gravatlı yobazların tahakkümü adım adım ilerliyor.
Bilin bakalım yobazın önde gideni kim?

11-1118

Yorumlamak

yor- kökü Gülensoy'da üç tanedir. 1. yor- 'yorulmak'. 2. yor- 'yürümek'. 3. yor- 'yorumlamak'. Hepsi farklı köklerden geliyor. Ana Altayca Sözlükte de (Starostun; Dybo; Mudrak; 482) yürümek ve yorumlamak farklı köklerden geliyor.
*dōre>*jori-/ *jüri- 'yürümek'. *dòru>*jor- 'açıklamak, rüya yorumlamak'

İlhat Genç, Alaattin Diker ve 9 diğer kişi 5 Yorum

Beğen Yorum Yap Paylaş

11- 1119

Mevcut tarikat örgütlenmelerinin hepsi kalleş örgütlenmelerdir.

Saddam'ın askerlerinden Genel Kurmay başkanına kadar örgütlendiler. Amerikan işgali başlayınca herkes evine gitsin otursun dediler. Bir tek Irak askeri işgalci Amerikalılara karşı tek kurşun bile atmadılar.
Saddamın İran ile savaşan ordusuna ne oldu? Neden Amerika'ya karşı savaşmadı?
Yabancı istihbaratların kontrolündeki tarikat örgütlenmelerine karşı devlet politikası yürütülüp hepsinin faaliyetlerine son verilmelidir.
Sivil toplum örgütüymüş falan filan hepsi hikaye. Yeri geldiğinde Taliban gibi silahlandıracak eleman devşiriyorlar. Psikolojik ve fiziki olarak kendi milis ordularını kurmaya çalışıyorlar.

Reşat Çamurlu, Mehmet Ayber Gürler ve 19 diğer kişi 1 Yorum 2 Paylaşım

Beğen Yorum Yap Paylaş

11- 1120

arikatlar neden kalleştir?
Tarikat mensuplarında esas olan ibadettir. Bir millete ait olma duygusu öldürülüyor. Tarikat mensuplarında Türk milletine aitim duygusu yoktur.
Çünkü öbür dünyada ona hangi bayrak altında yaşadın diye sormayacaklar. Namazını kıldın mı? Orucunu tuttun mu? Hacca gittin mi? Diye soracaklar.
Milliyet duygusu olmadığı için siyasi şartlar değişince başka bir millete aidiyet hissine dönüşebilmektedir. Örneğin Meşhur Fesli hocanın Kemalizm rejimi altında yaşamaktansa Yunan bayrağı altında yaşamayı tercih ederim demesinin altında da bu mantık yatmaktadır.
Amerika'ya giden fetöcüler ilk önce Amerikan toprağını kokluyor. Sonra Amerikan bayrağını öpüyor sonra da iki rekat şükür namazı kılıyor.
O insanları bu hale getiren Türk milletine ait olma duygusunu öldüren tarikat zihniyetidir.
Bugün Çeçenler'in Rusların yanında savaşması da Tarikat zihniyetinin sonucudur. Çünkü onun için önemli olan namazını kılıp, orucunu tutmak ve hacca gitmektir öncelikli olan, Çeçen olması ise kavmiyetçiliktir.
Bugün Türk devletine düşman olmayan tarikatlar yarın siyasi şartlar değişince düşman milis örgütlenmeler haline gelebileceklerdir. Kendini yeterince güçlü hissedince devleti ya da devletleri ben yöneteyim cesaretini gösterebilmektedirler.
Fetönün bu amaca yönlendirilmesi de tarikat zihniyetinin emperyalistler tarafından kullanılmasıdır. Tarikat liderini yönetti mi yeterlidir. Ajan yetiştirmek ve operasyon yapmak için uğraşmadan rahatlıkla hareket edebilmektedir. Üstelik bunun finasmanını da tarikatların içinde bulundukları devleti soymaları ile de bedavaya getirmektedir. Bir taşla bir sürü kuş vurulması da buna denir herhalde. Tarikatlar Ingiliz ve Amerikalıların Islam dünyasını yönlendiren velinimetleridirler.

11- 1121

Türk Rönesansı

Rönesans kelime anlamı ile yeniden doğuş demektir. Neyin yeniden doğuşu? Aslolan dünya bu dünyadır anlayışının yeniden doğuşudur. Ilk çağda insanlar bu dünyaya göre yaşarlardı. Öbür dünya tasavvurları olsa da esas olan bu dünya idi. Ortaçağ zihniyeti bu dünyanın imtihan dünyası olduğu gerçek dünyanın öbür dünya olduğu mantığı ile hareket eder. Bu dünyayı yadsımak yaşantımızı öbür dünyaya göre düzenlemek gibi bir mantıktan hareket etmektedir. Bu dünyadan bu dünyada iken vazgeçmek. Aslı Hint mantığına dayanır.
Rönesans ile insanlık din esasına göre örgütlenmeden millet esasına göre örgütlenmeye geri dönmüştür. Batı milletleri birbirinden etkilenerek kendi içinde rönesansı değişik biçimlerde algılayıp yorumlamışlardır. Kendilerine göre rejimler kurmuşlardır. Fakat temel mantık ilahi kanunlara göre değil aklın kanunlarına göre yönetime geri dönülmesidir.
Bizim rönesansımız Tanzimat döneminde başlamış ve Ziya Gökalp'in Türk milletindenim, Islam ümmetindenim, Garp medeniyetindenim şiarıyla son şeklini almıştır. Özde bu dünyanın asıl dünya olduğu, kanunlarında ilahi kanunlar değil aklın kanunları olduğu mantığı yatmaktadır. Burada lokomotif kelime medeniyet kelimesidir. Islam medeniyetinden Garp medeniyetine dönüşüm yaptık. Bu ne demek? Ilahi kanunlardan aklın kanunlarına geçiş yaptık demektir.
Bizim yeniden doğuşumuz ise binlerce yıldır Türk milletinden olarak dünyevi yaşam tarzı ile yaşayışımıza geri dönmemizdir.
Türk tarihinde hiç bir zaman öbür dünyaya dönük bir yaşam tarzına özenti olmamıştır. Hatta Hint dini olan Budizm'e Gök Türk imparatorluğunun genel kurmay başkanı olan Tonyukuk karşı çıkmıştır. Bizi bu dünya yaşantısından uzaklaştırıp esir olmamıza sebebiyet verir mantığı dönemine göre son derece doğru bir mantıktır. Ve de o dönem Hint tesiri kırılmıştır. Türkler her zaman bu dünyaya dönük yaşamıştır. Ölüler ölülerlen, diriler dirilerlen atasözümüzdeki mantığa göre yaşamışızdır. Bu dünyada bu dünyadaymış gibi yaşayacağız. Öbür dünyaya gidince de öbür dünyadakiler gibi yaşayacağız.
Türk Müslümanlık anlayışı ise bu dünyayı yadsımadan, aşağılamadan yaşama anlayışına göre gelişmiştir. Yavuz Sultan Selim'den sonra öbür dünyacı ulemaların ağzına bakarak bu dünyamızı yönlendirmeye çalışmamız ise sonumuzun başlangıcı olmuştur. Cumhuriyetle yeniden bu dünyayı esas alan rejim zorla ker bela kurulabilmiştir. Fakat bizi tekrar öbür dünyacı ulemaların tahakkümüne sokmak isteyen zihniyet kırılamamıştır ve de iktidardadır.

11- 1122

Tarih neden Sümer'de başlar?
Insanoğlu iradi olarak doğal bir taşa müdahale ettiği günden beri, doğal olarak ağzından çıkan seslere de müdahale etmiştir.
Elimizde insanoğlunun iradi olarak müdahale ettiği ilk taşlar vardır ama dilimize nasıl müdahale ettiğini ancak Sümerler'le ilk taş verileri gibi ilk cümleler ve edebi metinlerle karşılaşıyoruz. Tarihin Sümer'de başlamasının sebebi de elimizde ilk yontulmuş taş gibi yazılı metinlerin olmasıdır. Öncesi hakkında akıl yürütmemiz sadece spekülasyondur.

11 - 1123

Kendini Bil

kendü(DLT)< *ki/ke 'içerde' (+) -n (+) -tü 'bulunma hali eki' (Gülensoy 397). Demek ki kendi kelimesinin anlamı içimizde bulunma hali. Kendi kendimizin bilincine varma hali.

Bilmek ise beş duyumuzla algıladığımızdır. Hissetme yetimizdir. 1-Görünce biliriz. 2- Duyunca biliriz. 3- Kokusunu alınca biliriz. 4- Dokununca biliriz. 5- Tadınca biliriz.

Anlamanın sistemi kendimizi de dışımızdakiler gibi beş duyumuzla bilmemizdir.

Akıl etmek ise bu beş duyumuzla ayrı ayrı hissettiklerimizi bir bütün altında toplamaktır.

Anlamak parça halinde bilmek. Akıl etmek ise parçaları bir bütün olarak tasavvur edebilmektir.

Ilk önce kendimizi hissetme yetimizle bir bütün halinde biliriz. Tasavvur ederiz.

Sonra da kendimizi ve içinde bulunduğumuz sistemi bir bütün halinde anlamaya çalışırız.

Ne demiş Aristo da "Insan doğal olarak bilmek ister". Bilmek istediği de her şeyi bir bütün olarak anlamaya çalışmasıdır.

11-1124

Transandantal Mantık ve Genel Mantık.

Genel mantık, uzay ve zamanın dışından içine doğru bakmamız. Transandantal mantık ise uzay ve zamanın içinden dışına doğru bakmamızdır. Her halükarda bakan bir ben vardır.
Insanoğlu ben bilincine vardığı günden beri uzay ve zamanın dışından içine doğru bakmaktadır. Dışında olup bitenlere dışarıdan gözlemci gibidir. O zaman genel mantığın tarihi insanlık tarihi kadar eskidir.
Transandantal mantık ise Kant'ın söylemidir. Zihnimizin dışa bakan kısmı uzay, içe bakan kısmı zaman diyerek uzay ve zamana içeriden bakmıştır. Meşhur sözü "Uzay ve zamanı görmeyiz, uzay ve zamanla görürüz" ile bu durumu açıklamaktadır.
Felsefe tarihini Kant'tan önce ve Kant'tan sonra diye ayıran da bu bakış açısıdır.
Zihnimizin algıladığı her şeyde uzay ve zaman ambalajı vardır. Bu ambalajı yok sayarak algılama biçimi eksik algılama biçimidir. Saf nesne dediğimiz şeyin üzerindeki ince ambalajı bize gösteren Kant olmuştur.
Ambalaj da kendi içinde iki katmandır. Ilk katmanı zamandır. Zamanın biçimleri ile uzayı da algılarız.
Sonuç olarak çepeçevre zaman içindeki uzay ve onun içinde ben bilinci vardır. Ben bilincinden dışarı doğru baktığımızda saf uzay ve zamanı görmeyiz. Uzay ve zaman camından dışarıyı görürüz.
Tıpkı dışarıdan gelen ışığın camdan geçerek bize ulaşması gibi bizde ben bilincinden uzay ve zaman camından dışarı bakarız.
Teknik detayları ise akademiktir.

11-1125

Yadsımak
ya:t>yad 'yabancı'. Yad eller ya da yaban eller de denir.
yadsı- '1. Yaptığı bir işi, söylediği sözü veya tanık olduğu bir şeyi yapmadığını, bilmediğini söylemek, yaptığını saklamak, inkar etmek. 2. Ilgili, bağlı bulunduğu bir şeye yabancı kalmak; 3. (Tanrının varlığını) Tanımamak' (Gülensoy 842)
Yadsımak olan felsefi terim ise bir şeyin kendine yabancılaşması. Hatta yadsımanın yadsıması deriz. Örneğin; Tohum kendini yadsır çiçek olur. Çiçek kendini yadsır meyve olur. Böylece yadsımanın yadsıması gerçekleşmiş olur.
Yabancının olduğu yaban ise başka bir kökten hareket eder. yaban 'insan yaşamayan ıssız yer' = OT. yawa (~ yafa, yava) 'sıcak, kuytu(yer)' (DLT)+n (Gülensoy 840)
Hatta "Atalar sözüne uymayanı yabana atarlar" diye de bir atasözümüz var. Yani toplumun denenmiş ve sınanmış kurallarına uymayanı toplum dışlar anlamındadır.

11-1126

İnsan nedir?

Hayvanlar kendi aralarında insandan dert yanarken Aslan konuşulanları duymuş. Şu insan nedir? Gidip bir göreyim, o mu büyük ben mi büyüğüm anlayalım demiş.
Derken ormandan çıkmış çift süren bir çiftçiye denk gelmiş. Çiftçiyi görünce sen nesin de bütün hayvanlar senden yaka silkiyor. Gel seninle bir güreşelim bakalım, sen mi büyüksün yoksa ben mi büyüğüm demiş. Çiftçi tabii hay hay demiş, emin adımlarla aslanın yanına gelmiş. Tam güreşe tutuşacaklarken Çiftçi -'kisvem!...' demiş. Aslan -'Kisve nedir?' Çiftçi -'Biz insanlar güreşirken kisve giyeriz'. Aslan -'kisven nerede?' Çiftçi - 'Evde'. Aslan - 'Git al gel o zaman'. Çiftçi 'Ama kaçma, bekle burada beni'. Aslan -'Ben ormanlar kralıyım, sözüm senettir'. Çiftçi -' Ben sana güvenmiyorum, sen kaçarsın'. Aslan -'Ne yapalım, o zaman?' Çiftçi 'Seni iple şu ağaca bağlayayım, gelene kadar kaçmanı önlerim'. Aslan -'Tamam, bağla'. Çiftçi aslanı ağaca bağladıktan on beş dakika sonra gelmiş. Elinde bir kamçı varmış. Sen misin bana kafa tutan diye aslana vurmaya başlamış. Aradan beş on dakika geçince aslan iki elini kaldırmış. Adam durmuş. Aslan -'Tamam, sen büyüksün. Sal beni gideyim' demiş.

Fırat Genç, Alaattin Diker ve 16 diğer kişi 3 Yorum

Beğen **Yorum Yap** **Paylaş**

Önceki 2 yorumu gör

11-1127

Insan tipolojilerimiz.

Islam felsefesinde Farabi ve Ibni Sina, Aristo mantığı ile kurucu ekoller olmuşlardır. Gazali'nin Farabi eleştirisinden sonra mantık değil dini duygu ağırlıklı insan tipolojimiz oluşmuştur. Bu tipolojiye karşı Farabi ekolüne dönük alternatif bir tipoloji Tanzimat'a kadar çıkarılamamıştır.
Tanzimat'la beraber pozitivist alternatif bir tipolojimiz çıkmıştır. Iç siyasetimiz Gazalici duygusal dindar tipoloji ile pozitivist seküler tipoloji arasındaki çekişme ile günümüzde de devam etmektedir.
Sol akımların ağırlık kazanması ile pozitivist tipolojinin yanında birde solcu seküler tipoloji oluşmuştur.
Mevcut tipolojilerimiz genel hatları ile bu üç akıma ayrılmaktadır. Iktidarda olan tipolojiler ise Gazalici duygusal dinci tipolojilerdir.

11- 1128

İlim merhale merhaledir.

Der Reşit Rahmeti Arat. Atatürk'ün "Hayatta en hakiki mürşit ilimdir, fendir" deyişi de manidardır.
Mürşit kimdir? Yol gösteren tarikat şeyhi. Cübbeli Ahmet Hoca gibi. Ne diyor Cübbeli "Salaklar Mars'a gidip milyar dolarlar harcıyorlar. Versinler bana 100 milyon dolar onlara orada ne olduğunu söyleyeyim." Bu tarikat şeyhleri gerektiğinde depremin yönünü bile değiştirebiliyorlar. Hatta Challenger Uzay Mekiğini ben düşürdüm diyenleri bile var. Eski siyasetçi Hasan Mezarcı'da bizzat Allah'la yaptığı sohbetlerden kesitler anlatıyor. Biz desek zındık diye tefe tutarlar. Evimizi ocağımızı ateşe verirler.
Demek ki biz bilimsel araştırmalara bakacağız. Bize yol gösterecek olan uluslararası düzeyde kendini kabul ettirmiş olan uzmanlardır. Her şeyden önce akla mantığa bakacağız. Bu müspet ilimlerden aldığımız feyzle merhale merhale kendimizi aşmaya çalışacağız.
Yoksa Hasan Mezarcının yol arkadaşı mevcut yarım akıllı siyasetçilerin yol göstericisi olan yine yarım akıllı mürşitlerin peşinden giderek hiç bir yere varamayız.

Fırat Genç, Hayati Acun ve 12 diğer kişi 3 Yorum

Beğen Yorum Yap Paylaş

11-1129

Fenomenoloji, Psikoloji ve Sosyoloji.

Psikoloji, bireysel olarak var olan psikolojimizi geçmişten geleceğe doğru inceler. Sosyoloji ise sosyal bir varlık olarak topluluğu geçmişten geleceğe doğru inceler. Peki fenomenoloji neyi geçmişten geleceğe doğru inceler?
Fenomenin yani görünüşün ilk anını geçmişten geleceğe doğru inceler. Görünüşün ilk anı neresidir? Büyük patlamadır. Büyük patlama uzay ve zamanın oluşum anıdır. Küçük patlama ise insanın uzay ve zaman içindeki oluşum anı gibi kendi bilincinde kendisini ve dışındaki uzay ve zamanı algılama anıdır.
Doğal olarak gördüklerine bilinçli olarak baktığı andır. O zaman fenomenoloji, psikoloji ve sosyolojiyi önceler.
Fenomenolojik bakış küçük patlama anına bakışımızdır. Insanın bilinçli olarak ortaya çıktığı ana bakıştır.
Uzay ve zamana ilk bakışımız nasıldı? Öncelikle uzay ve zamana, uzay ve zaman diye ayrı ayrı olarak değil bir bütün olarak bakıyorduk. Ilk kelimelerimizde özneyi, nesneyi, ismi, fiili ayrı ayrı olarak değil hepsini bir kelime ya da ses içinde anlatıyorduk. Bu ilk anlatış fenomenolojik anlatıştır. Çünkü insan psikolojik ve sosyolojik olarak varlığının bilincine daha sonraki safhalarda varacaktır.
Sonuç olarak fenomenolojiden yola çıkarak benliğim ve diğerleri diye psikolojimin açığa çıkması ikinci safhadır. Sosyal bir varlık olarak varlığımın farkına varmam ise üçüncü safhadır.
Biraz teknik terimlerle açıklayacak olursak. Uzay; "bir şeyleri 'yan yana' hissetme halidir". Zaman ise bu 'yan yanalık' halinin üç ayrı biçimde kavrama anlarıdır. Birinci an 'zamanda eş zamanlılık' dediğimiz, uzay ve de zamanı algıladığımız andır, fenomenolojik andır. Küçük patlama anıdır. Ikinci an ise 'zamanda art ardalık' dediğimiz ben ve diğerlerinin peş peşe hareket ettiği andır. Üçüncü an ise 'zamanda süreklilik' anıdır. Tanpınar'ın "Ne zamanın içindeyim, ne de dışında, parçalanmaz bir anın akışındayım" dediği benliğimizde var olan 'zamanda süreklilik' anıdır. 'Kendini bil' demek zamanın içindeki sürekliliğini bil demektir.
Içimizden dışımıza doğru uzanan üç zaman biçimi ile dışımızdaki uzayı ve uzayın içindeki benliğimizi algılamamız demektir. Bütün felsefi ekollerin başlangıç zemini demektir.

11-1130

Ahlak, geliştirilmesi ve işlenmesi sonsuz yararlar vadeden insanın doğal yapısının en soylu özelliği ile başladı, yobazlıkta ve boş inançlarda son buldu.

Alınan kaynak: Pratik Aklın Eleştirisi - Immanuel Kant - Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları - Sayfa:175

11-1131

Dodurga seçimleri diyoruz da dodurga ne demek?

dodurga, (eT. tut-ur-mak 'ele geçirmek'>dodur-ga) sf. 1. Yurt almayı ve korumayı bilen. 2. tar. 24 Oğuz boyundan birinin adı.
ÖTS(Ötüken Türkçe Sözlük) 1558
tut 'tutmak, kavramak', tutun- 'yakalanmak', tutaş>tutuş 'mücadele etmek, tutuşmak'
Eski Türkçe'de o>u ve t>d değişimi olabiliyor. tut>dod biçimine dönüşmüş.

11-1132

Yeni kitabım geldi. Gene mutluyum. 🙂
Toplam 550 sayfa, ilk 50 sayfasından öğrendiklerimi paylaşayım.
ya:z 'ilk bahar', ya:y 'yaz', kü:z 'sonbahar', kïs 'kış'.
Burada ilginç olan ilk bahar ve yaz kelimeleri ayrı ayrı iken karışmış birbirinin yerine kullanılır olmuş. Hatta ilkbahar ve yaz tek kelimede ifade edilir hale gelmiştir. Ayırma ihtiyacı zamanla Farsça 'bahar' kelimesine ilk eki eklenerek ilk bahar, yazdan sonrası bahar için de son bahar denmiş. Ama kelimelerin kökeni Proto-Türkçe'ye doğru gittiğinde ya:z 'ilk bahar', ya:y 'yaz' olarak ayrışmaktadır.
Ikinci bildiğimiz kün>gün 'gündüz' ve tün>dün 'gece' kelimeleridir. Evvelki gece yerine tün>dün denirken bu durum zaman içinde bir önceki güne dönüşmüş. Bildiğimiz dün dün olmuş, gün 'bugün' anlamına dönüşmüştür. Gece ise geçmekten türemiş, güneşin geçip gitmesi keçe>gece biçimi tün yerine benimsenmiş ve tün>dün yerine kullanılmaktadır.

11-1133

Kanunlar fakirler içindir.

Bir İtalyan mafya filmi seyrediyordum. Liderleri şeflerine şunları şunları yapın diye talimat yağdırıyordu, derken şef "efendim kanunlar var, nasıl yaparız?" deyince lider "kanunlar fakirler içindir" diye cevap veriyor. Filmin Türkçe gerçek versiyonunu seyrediyoruz. İçişleri bakanı başka mafya, partiler başka mafyalara arkasını dayamış. Dışlanan mafya başka türlü davranıyor. Mafyanın uluslararası boyutu da var tabii. Peki kim yönetiyor? Amerika Birleşik Devletleri. Neye göre yönetiyor. Amerikan çıkarlarına göre. Rusya Rus çıkarlarına göre. Çin devleti Çin çıkarlarına göre. Bizde işler kimin çıkarına göre dönüyor? Mafyanın üstünde devlet aklı var mı? Yoksa devlet aklı dediğimiz mafya aklı mı?
Kapitalizm bataklığında mafya kaçınılmazdır. Ama her devlet mafyayı kendi çıkarlarına göre yönetiyor. Bizde ise işler tam tersi mafya çıkarlarına göre devlet yönetiliyor. Mafya gücü siyaseti bile yönlendirilebiliyor. Sonuç olarak bizde mafya yasama, yürütme ve yargının üstündedir.
Garibanın bir kilo domates alacak gücü yok. Birileri de milyar dolarla pempez oynuyor. Devlette onlar, güç de onlar. Siyasette onlar. Halk ise yövmiyeyle çalışan filmin figüranları.

11- 1134

Muallimi Sani

Muallim(Aristo) 'öğretmen', muallimi sani 'sonraki öğretmen'. Kimin için söylenmiştir? Farabi için söylenmiştir.
Modern dönemin muallimi kimdir? Bir tek isim vermek gerekirse, Descartes'in hakkını saklı tutarak söylersek Kant'tır. Modern dönemin muallimi sanileri Kant'tan sonra gelen filozoflardır. Kant, modern felsefenin eşiğidir. Eşiği atayıp atlamadığımızı bilmek, Kant'ı anlayabilmek demektir.
Yoksa Aristo'nun çizdiği ufuk içinde dolanır dururuz. Tıpkı uzay mekiğinin atmosferi aşıp dünyanın dışına çıkamaması gibi.

11- 1135

Normal sözlükler ile bu sözlükler arasındaki fark nedir?

Normal terazi ile hassas terazi arasındaki fark gibidir.
Bu iki sözlük arasındaki fark ise birincisinde Türkçeye girmiş yabancı kökenli kelimelerde dahildir. İkincisinde ise sadece Türkçe kökenli kelimeler vardır. Şunu da belirtmekte yarar var. Türkçede kabul görmüş bütün kelimeler Türkçedir. Onlar artık bizim malımızdır. Herhangi bir kelimenin kökenini ve anlamını merak edince ilk önce Ötüken Türkçe Sözlüğe bakıyorum. Sadece Türkçe kökenli olan kelimenin kökenini merak edince Gülensoy'un sözlüğüne bakıyorum. Aynı bilgiler Ötüken Türkçe Sözlük'te olsa da Türkçe kökenli kelimeler arasında hızlı geçiş yapabilmek için daha doğrusu Türkçe kökenli kelimeler üzerinde araştırma yapabilmek için ilk önce Gülensoy'un sözlüğüne bakıyorum. Tabii sadece bu iki sözlükle kalınmıyor. Bunlardan başka etimoloji sözlüklerine de sıçranıyor. Hemen ilk akla gelenler DLT(Divan-ü Lügat-it Türk), Clauson, Tietze ve Tarama Sözlüğüdür.

11-1136

Hafız

Hafızı biz Kuranı baştan sona ezbere okuyan olarak biliriz. Peki ezberlemenin mantığı nedir? Aslında ezber olarak bilgi aktarımı yazının icadından ve de yaygınlaşmasından önce bir gelenektir. Bu iş meslek olarak yapılmaktadır. Hatta bunlarda kendi aralarında çırak, kalfa ve usta olarak ayrışmaktadır. Yakutistan'da uzun kış gecelerinde bir destan okuyucu davet edilir. Aylarca ezbere bildiği destan heyecanla dinlenirdi. Halende bu gelenek devam etmektedir. Örneğin Manas destanı da sonradan yazıya geçirilmiştir. Ilk destan olan Gılgamış destanı da o dönem için düşünülmüş ve yazıya geçirilmiş olmasından ziyade edebi olarak anlatabilen usta hafızlar tarafından eskiden beri anlatılagelen bir destan olarak yazıya geçirilmiş olması gerektiğini düşünüyorum.

11-1137

Fenomenolojik ve Analitik

Bunlar iki tarz düşünme ve davranma biçimidir. Anaerkiliği fenomenolojik, ataerkilliği ise analitik diyebiliriz. Gündelik dille anlatacak olursam fenomenolojik duygu ağırlıklı, analitik ise mantık ağırlıklıdır. Hanımlar kararlarında duyguyu öncelerler, erkekler ise mantığı öncelerler. Hanımların egemen olduğu dönem anaerkil dönemdir. Türkçede duygu ağırlıklı karar vermenin karşılığı 'gönül' kavramıdır. Mantığımıza bakarız, bir de gönlümüze bakarız. Her iki karardan birini tercih ederiz. İşte bunların her ikisinin kökeni anaerkil zihin yapımızın ataerkilliğe dönüşmesidir. Aslında mitostan logosa geçişte anaerkillikten ataerkilliğe geçiştir. Her ne kadar logosa geçmiş olsak da mitostan vazgeçemememizin sebebi gönlümüzün sesine kulak vermemizden vazgeçememizdir.

Reşat Çamurlu, Alaattin Diker ve 15 diğer kişi 5 Yorum 1 Paylaşım

Beğen Yorum Yap Paylaş

11-1138

Bir dili konuşmak ideolojidir.

Başka bir dil ise karşı ideolojidir. Demek ki ideolojiden kurtuluş yoktur. Ben ideolojik değilim deyip de başka bir ideolojiyi savunuyoruz.
Egemen ideoloji Ingiliz-Amerikan ideolojisidir. Ingilizce konuşulan dünya, Almanca konuşulan dünya, Fransızca konuşulan dünya, Rusça konuşulan dünya, Arapça konuşulan dünya, Farsça konuşulan dünya, Çince konuşulan dünya arasında rekabet vardır. Diğerleri bu ideolojilerden birini tercih etmeye mecbur bırakılıyor.
Peki biz hangi ideolojinin taraftarıyız. Arapça konuşulan dünya ile Ingilizce konuşulan dünya arasında gidip geliyoruz. Iç rekabetimiz hangi dünyaya ait olduğumuz konusundaki rekabetimizdir. Acı da olsa gerçeklerle yüzleşmek zorundayız.
Peki Türkçe konuşulan bir dünya var mı? Olması gerekiyor mu? Bizim de kendi ideolojimizi dayatma şansımız var mı? Böyle konuşunca hemen adama ırkçı-faşist derler. Ama herkes şakır şakır Ingilizce konuşsun dersem o zaman ideolojik olmam. Ya da karşı argüman olarak herkes şakır şakır Arapça konuşsun dersem gene itiraz olmaz. Bizim dinimizin dilidir deriz.
Aslında ideolojilere karşı olduğumuzu zannederek bir ideolojinin savunucusu olabiliriz.
Ispanya sokaklarında röportaj yapan bir muhabir yoldan geçenlere Ingilizce bir şey soruyor. Istisnasız her Ispanyol karşılık olarak Ispanyolca cevap veriyor. Röportaj yapan muhabir sonunda çıldırdı, bu nasıl bir şey diye isyan etti. Bütün Ispanyollar şakır şakır Ingilizce bildiği halde Ispanyolca cevap verdi. Peki aynı durum bizde olsa ne yaparız, şakır şakır Ingilizcemizi konuşturmak için sıraya gireriz. Hatta trajikomik olanı ise Ingilizce bilmeyen Türklerin yanında birbirimizle Ingilizce konuşarak göye hava atmış oluruz. Ama tabii o dili bilmeyen insanların yanında bile bile yabancı dilde konuşmanın terbiyesizlik olduğunu bilmeyiz. Bizim uzaktan bir tanıdık Almanya'dan dönerken benim yanıma uğradılar. Baba oğul bir saat kendi aralarında Almanca konuşup gittiler. Garipler bana hava attıklarını zannettiler ama terbiyesizlik yaptıklarının farkında değildiler. Rahmetli babamla bir Gürcü komşumuzun evine misafirliğe gitmiştik. Hane halkı kendi aralarında Gürcüce konuşmaya başlayınca biz de mal gibi ne dediklerini anlamaya çalışarak birbirimizin yüzüne bakıyorduk. Babam birden sinirlendi ayağa kalktı ve evi terketti. Biz hepimiz kalakaldık. O zaman babamın ayıp ettiğini düşündüm ama şimdi doğru bir hareket yaptığını anca kavrıyorum.

11-1139

Türkoloji ve Felsefe
Yoğun olarak yaptığım Türkoloji okumalarında şişince bu sefer felsefe okumalarına geçiyorum. Felsefe okumalarında şişince gene Türkoloji okumalarına geçiyorum. Ikisi senkronize olduğunda Türk Felsefesinde aşama kaydedeceğime inanıyorum.

11- 1140

Avrat

Elöve'nin uragut kelimesinin Arapça avret ile ilişkilendirilmesine karşı çıktığı görülmektedir. "Yükselmek" anlamındaki ağ- fiilinden türemiş ağak "yüce, yüksek, âli" kelimesinin son sesi düşmesiyle oluşan ağa ile agut "yüksek, yüce" kelimesini birbirine yaklaştırmıştır. Alpagut "alp ağa" ve uragut "kadın ağa" isimlerinde agut kelimesi bulunmaktadır. Elöve'ye göre or, ar kelimeleri dişilik bildirmektedir. Urgaçı, urugut ve uravut biçimlerinden sonra kelime önce arvat, daha sonra göçüşme ile avrat şekline gelmiş olup Arapça "çıplaklık" anlamına gelen avret kelimesiyle ilgisi yoktur (Deny, 2012: 706).
Tietze, bir yandan Räsänen'in görüşüne dayanarak avret kelimesinden geldiğini söylerken diğer yandan kelimeyi Eski Türkçe uragut'a bağlamak için de delillerin kuvvetli olduğunu ekler (2002: 128).

file:///C:/Users/pc/Downloads/be449c0f16c8e30d7f64e7f13bf8095e.pdf

11-1141

Dilin Doğuşu ve Evrimi
Basamak Teorisi
Ahmet Bican Ercilasun

.....Teoriye göre "doğrudan taklit"ten sonra dil, yedi basamaktan geçerek evrimleşmiştir. Bunlar sırasıyla "zaman ve mekân engelinin aşılması, simgesel kelimelerin doğuşu, belli anlam ve işlevlerin seslerin karakterinden doğuşu (fonosemantik), kelimelerin çoğaltılması, söz dizimi, çekimin ortaya çıkışı, farklılaşma (lehçelere ve dillere ayrılma)" basamaklarıdır.....
Zaman ve mekan engelinin aşılması ise anlık olan olayları ses çıkararak haberdar edilmesinden ziyade önce ve sonra ile ilgili bilgi veren sesler çıkarılmasıdır.
.....Son dönemlerde Türkolog Timur Kocaoğlu da bir çalışmasında konuyu ele almıştır. Eylül 2004'te yapılan V. Uluslararası Türk Dili Kurultayı'nda "Türk ve Dünya Dillerinde Ses-Anlam Eşitliğine Dayalı Karşıt Denklikler" başlıklı bir bildiri sunan Kocaoğlu'na göre "dudak ve dil-damak ünsüz sesleri [b/m/v/f/p/w/g/k/l/r] yakınlık/sevgi/bağlanma anlamları ve diş ve dil-diş ünsüz sesleri [t/d/s/z] ise uzaklık/nefret/ayrılma anlamları içeren kelimeler oluşturur... İnsanların sevgi için dudaklarını öne çıkarması ile, birine karşı koymak ve nefret için ise dişlerini göstermesi veya onları birbirine sürtmesi bunun en belirgin göstergesidir." (2004: 1988). Kocaoğlu bu olgunun evrensel olduğunu belirterek 325 dilde şahıs zamirlerini gösteren bir çizelge4 ile 700 dilde zamirler dışı karşıt denklikleri gösteren bir çizelgeyi bildirisinin sonuna eklemiştir.5.....

11-1142

Bilmek

Bilmek deyince ilk akla gelen "Insan doğal olarak bilmek ister" cümlesi olsa da hayvan da biliyor ve bilmek istiyor. O zaman doğal olarak bilmek isteyen hayvandan insana süren evrimde hayvan bilmesi ile insan bilmesi ayrışmıştır.
Doğal olarak bilmek isteyen hayvan evrim geçirerek kültürel olarak da bilmek isteyen insan haline gelmiştir.
Hayvan bilmesi yaşamını ve türünü devam ettirmek içindir. Insan bilmesi ise "bilmek için bilmek"dir.
Yaşarken gördüğümüz eğitim de aslında yaşamımızı ve türümüzü devam ettirmek için bir meslek öğrenmek amaçlıdır.
"bilmek için bilmek" para kazandırmadığı için bir avuç meraklı tarafından sürdürülmektedir.
Yaşamak için ekmek parası peşinden koşanların mazareti anlaşılabilir. Genelde düşülen hata ekmek parası kazanma derdini aştıktan sonra para kazanmak için yaşamak tercih edilmektedir. Yaşamın amacı daha çok para kazanmak olarak belirlenmektedir. Insanların toplum içindeki hiyerarşisi de kazandığı paraya göre belirlenmektedir.
Yaşamının sonuna geldiğinde her insan kendine şu soruyu soruyor. Ben ne için yaşadım? Geçim derdim olmadığı halde para kazanmak için mi yaşadım yoksa bilmek için bilmek için mi yaşadım?
Her yaşayan insanın geçim derdini aşması zorunlu bir aşamadır. Ikinci aşama ise tatmin hissini tam olarak yaşayabilmek için bilmek için bilmeyi hedef olarak seçmesidir.
Her şeyi bilmemiz imkansız olduğu için kendimize bir alan seçmemiz gerekiyor. Hatta seçtiğimiz alan içinde hedef alanımızın olması gerekiyor. Örneğin doktorum diyene ne doktorusun diye soruyoruz. Felsefeciyim diyene de ne felsefecisin diye soruyoruz.
Bir hedefe dönük olarak bilmeye yönelmeliyiz. Yoksa günün sonunda her şeyden yarım yamalak bilen birisi oluruz.
Bütün bilme yönelmeleri için en genel akıl yürütme felsefi bilgidir. Felsefi bilgi bütün bilgilerin harmanlandığı tek yerdir. Ilkokuldan felsefe eğitimi verilmesi ve çocuklara para kazanmak için mi yoksa bilmek için mi yaşaması gerektiği tercihlerinin anlatılması gerekiyor.
Yaşamımızı tesadüflerin yönlendirmesinin önüne geçilmelidir.

11- 1143

Homo Sapiens

....Homo Sapiens, Hominid kuzenleri Neandertallere göre çok daha iyi taş aletler yapmaya başladı. Dini çağrıştıran teçhizatlarla ölülerini gömmeye başladılar. Ve belki de en anlamlısı, "bilge" maymunlar olan Homo Sapiens'in sanat yaratmaya başlamasıydı.
Insanlar bu dönemde eskisinden çok daha fazla hayal gücüne sahip olmaya başladı.....
Merritt Ruhlen

Antropolojik tahliller Kant'ın bilme sürecimizdeki "hissetme yetisi", "hayal gücü yetisi", "anlama yetisi" ve "akıl yetisi" olarak giden aşamalarda "hissetme yetisi" ve "anlama yetisi" için belki de aynı kökten geliyorlar diyerek "hayal gücü yetisi"nin aracılık yaptığı her iki tarafa doğru taşan bir şelale gibi her iki yetinin oluşumuna ve gelişimine sebebiyet verdiğini düşünmüştür. Doğal "hayal gücü yetisi"nin gelişimi tıpkı doğal el ve ayaklarımızın aynı kabiliyette olmasından ellerimizin ayağa kalkmamızla daha nitelikli hale gelmesi gibi "hayal gücü yetisi" de "hissetme yetisi" ile "anlama yetisi"ne aracılık etmiştir. "akıl yetisi" de "anlama yetisi"nin bir sonraki safhasıdır. Bu durum Homo Sapiens'i tam bir kültür varlığı haline gelmesini sağlamıştır.
Artık hayvan sürüsü kendini kapsayıp aşarak kültürel bir insan toplumu haline gelmiştir. Kendisini kapsayıp aşması demek iradi olarak içgüdülerine kesin olarak hükümran olması demektir. Artık içgüdülerinin yönlendirmesi ile değil kendi iradi yönlendirmesi ile hareket etmesidir. Bu da kendi kendine hareket eden şeyden kendi kendini hareket ettiren şeye dönüşmesi demektir. Özgürlük idesinin açığa çıkmasıdır.

11-1144

Dolunay

Amerindçe; *tele "görmek"
Boreanca; TVLV ~ *tele "uyandırmak; görmek"
Avrasyatikçe; tVlV ~*tele "uyanmak, netleşmek"
Ana Altayca; *t'i̯ōlo "parlama, yansıtma"
Türkçe; *tolun "dolunay olmak"> dolun-ay
Tunguzca; *tī "dolunay"
Moğolca; *tolui "yansıtan yüzey, ayna"
Japonca; *tàir- (~ tiàr) "parlamak"

Alınan kaynak; EDAL 1435 (starlingdb.org)

8

11- 1145

Türklerde Tanrı kavramı

Bilindiği gibi Türklerin zihin yapısı Islamiyet öncesinde oluşmuştur. Islami dönemde ise arkaik(eskicil) zihin yapımız yeni duruma göre biçim almıştır. Islamiyet Arap zihin yapısı ile doğal açılımını yapmıştır. Fars zihin yapısı da Islamiyeti kendi zihin yapısına göre biçimlendirmiştir. Bütün kültürlerde Islamiyeti kendi zihin yapılarına göre algılamıştır. Hristiyanlık içinde aynı şeyi söyleyebiliriz. Örneğin Afrikalı Hristiyanlar Isa zencidir deme ihtiyacı duyarlar.
Türkler de sonradan kabul ettikleri Budizm, Maniheizm, Hristiyanlık, Musevilik ve Müslümanlık gibi dinleri mevcut zihin yapılarının üstüne inşa etmişlerdir.
Kabul edilen dinler öncesi zihin yapımız nasıldı? Dinlerin kabulünden sonraki zihin yapımız nasıl biçim almıştır?
Ben bizim zihin yapımızın arkeik(eskicil) biçimini araştırıyorum. Sadece bizim zihin yapımızın nasıl şekillendiği üzerine bilgi vereceğim.
Öncelikle doğa üç ayrı dünya olarak algılanmıştır. Üst, orta ve alt dünyalar. Mevcut hayvanlarda üç dünyaya ayrılmışlardır. Örneğin kuş, üst dünyaya aittir. Üst dünyanın bağlantı aracıdır. Balık, alt dünyaya aittir. Toprağın altında yaşayan hayvanlarda alt dünyaya aittir. Orta dünyada yaşayan hayvanlar ve insanlar aynı dünyanın insanlarıdır. Ayrıcalıklı hayvan yılandır. Çünkü alt dünyaya da gider, orta dünyada da yaşar, en büyük ağaçların en tepelerine tırmanarak üst dünyaya da giderler. Tanrı üst dünyadadır. Ölülerimizin ruhu üst dünyaya gider. Bedenlerimiz orta dünyada yaşar ve ölürler.
Bu üç dünya kavramı herkesin yaşam alanını belirlemiştir. Örneğin; "ölüler ölülerlen, diriler dirilerlen" atasözümüz bu açıklamalardan sonra daha anlaşılır olmaktadır. Ölülerimiz ölenlerin dünyasındadır, yukarıdadır. Dirilerimiz ise dirilerin dünyasındadır, orta dünyadadır.
En önemli konu ise insanın insana yabancılaşmasının engellenmesidir. Bir insan diğer bir insanla ilişkisinde üçüncü bir yabancı unsur olarak Tanrı bulunmamaktadır. Insanla insan direk muhatap olmaktadır. Daha sonradan kabul ettiğimiz dinlerin hepsinde insan diğer insanla Tanrı dolayımı ile ilişki kurmaktadır. Insan insana yabancılaşmaktadır. Yabancılaşma sorunu modernizm döneminde ele alınmış olsa da Türklerin birbirleriyle ve diğer kültürle ilişkilerinde yabancılaşma sorunu sonradan kabul ettiği dinlerle ortaya çıkmıştır. Türkler büyük bir aile gibi kendi iç dünyalarında yaşamışlardır. Birbirlerine Tanrı dolayımı ile yaklaşmamışlardır. Tanrı korkusu veya Tanrıdan gelecek çıkar beklentisi ile birbirlerine davranmamışlardır. Çıkar gözetmeden Insanlar kendi dünyalarında birbirleri ile etkileşim halinde yaşarlar. Paylaşma kültürü egemendir. Altaylardaki Türk boylarındaki çadırlardan alış veriş yapan turistlerden topladıkları paraları akşamleyin bir araya getirip eşit şekilde pay etmektedirler. Paylaşma kültürünü büyük bir aile bilinci ile yaşatmaktadırlar. Tanrı üst dünyadan pozitif veya negatif olarak insanları etkilemektedir. Insanların kendi özgürlük alanı vardır. Doğaya saygısızlık yaptıklarında ya da adaletsiz davrandıklarında Tanrı onları interaktif olarak cezalandırmaktadır. Sebep sonuç ilişkisi bu dünyada açık ve net olarak belirmektedir. Öbür dünyaya dönük bir hesaplaşma, ceza ya da mükafat verilmemektedir. Doğaya saygı aynı zamanda Tanrıya saygıdır.
Kabul ettiğimiz bütün dinler Türkün Türke yabancılaşmasının dolayısı ile Türkün Türkü katletmesinin birinci sebebidir. Türklere en büyük katliamı yabancılar yapmamıştır. Müslüman Türkler müslüman olmayan Türklere süreç içinde Arapların on misli katliam yapmıştır. Halende Türkün Türke olan düşmanlığının birinci sebebi kabul ettiği dinleridir.
Modernizm dinci kafa yapısını aşarak Türkün Türke yabancılaşmasının önündeki engelleri aşıp yeniden büyük bir aile olmamız için bize yeni bir fırsat penceresi açmaktadır.
Fırsat sakal altın geçermiş, iş onu yakalayabilene diyerek bitireyim sözümü.

11- 1146

Amerindçeden Türkçeye

Amerindçe; *ti "söylemek"
Boreanca; TVHV ~ *tihe "söylemek"
Avrasyatikçe; tVHV ~ *tihe "söylemek"
Ana Altayca; *te_"söylemek, ses"
Ilk Türkçe; *de_ "söylemek"
Türkçe; de- "söylemek, demek"

Alınan kaynak; EDAL 1358 (starlingdb.org)

11-1147

Ortaçağdan çıkamadık.
Ne zaman çıkarız bilemiyorum. Belki 50 yıl, belki de 100 yıl sonra çıkarız ya da yok oluruz.
Esas sorunumuz ortaçağda yaşıyor oluşumuzdur. Bireylerin ortaçağ kafasında olmaması toplumun ortaçağda yaşadığı gerçeğini değiştirmiyor.
Ortaçağ kafası egemen kafadır. Son sözü o söyler. Başımıza gelen müsibetlerin birinci sebebi budur.
Hainler ve vatanperverlerde kendi içinde ortaçağ kafalılar ve modern kafalılar olarak ikiye ayrılıyor. Işte at izinin it izine karıştığı nokta burasıdır.
Sekülerler ve dinciler kendi hainleri ile aralarına mesafe koyamıyorlar. Toplum ortaçağ ile modern çağ arasındaki kafa yapısı değişimini tamamlayamamıştır.
Modern çağ kafasının egemen olması birinci önceliğimizdir. Tabii hain olmayan modernler dışındakilerle bu başarılabilir.
Atatürk Cumhuriyetimizi hain olmayan modernlerle kurmuştur ama süreç içinde ortaçağ kafası egemen güç haline gelmiştir.
Aslında Fetö örgütlenmesinin beyin takımı ortaçağ ve modern kafalı hainlerin batı tarafından bir üst akıl olarak örgütlenmesidir.
Bu çıkmazdan çıkış yolumuz modern kafa ile dine ve topluma bakabilmektir. Toplumu dinin değil, seküler yasaların egemenliği ile yönetilmesini sağlamaktır.
Işte o zaman ortaçağ kafasından modern kafaya evrilen bir toplum oluruz. Bugünkü kısır tartışmalardan da kurtuluruz.

11- 1148

Seçmek

Bir şeyi diğerinden ayırmak. Akıllıca hareket etmek. Diğer Ana Altay dillerinde seçmek kelimesi "akıllı" yerine kullanılıyor. Akıl ve zihin ile ilgili kavramlara karşı özel ilgim olduğu için seçmek kelimesinin "tercih etmek" yerine akılla karar verilen bir kavram olarak kullanılmasıyla ilk defa karşılaştım. Diğer türetilen akıl ile ilgili kavramlar ya göz, kulak, beyin, kafa dolayımı ile üretilmiş kavramlar ya da dikkatli olmak, kendini korumak gibi içgüdüsel gereklilikle üretilmiş kavramlardır. Burada dikkatli olmak için içgüdüsel refleks değil akılla seçme tercihi var. Bu özelliği ile "seçmek" kavramına safi soyut bir akıl kavramıdır diyebiliriz.

Ana Altayca; *sač' i "bilge, dikkatli"
Moğolca; *seče-n "bilge, akıllı"
Japonca; *sita-ta- "1. kesinlikle 2. kabul etmek, tanımak, belirlemek.
Tunguz-Mançu; *sace- "dikkatli olmak"
Proto-Türkçe; *sEč- "seçmek"
Eski Türkçe; seč-
Azerbaycan Türkçesi; sec-
Gagavuzca; sec-
Karayca; sec-

Alınan kaynak; EDAL - 1195

11-1149

Im bilse er ölmez. (DLT)

Parola bilse er ölmez. Bizim asker bir millet olduğumuzun göstergelerinden biridir. Örneğin; "Her Türk asker doğar, asker ölür" sözümüzde vardır. Ama içini doldurmak gerekiyor.
Bozkır açık alan olduğu için 70-80 kilometre hızla gelen atlarla her yönden size saldırıldığında beş dakika içinde yok edilirsiniz. Bozkırda hayatta kalmak için güvenlik önlemi olarak bir saldırı olduğunda yedisinden yetmişine kadar o an herkes ne yapması gerektiğini bilir. Asker millet olmak demek saldırı anında herkesin ne yapacağını bilmesi demektir.
Kül Tigin ani saldırıya maruz kaldıklarını anlatırken eğer ben çevik davranmasaydım. Hepimiz esir alınacaktık. Erkeklerimiz köle, kızlarımız cariye olacaktı demişti.
Orta ya da ordu kelimesi merkez demektir. Konuşlanırken ortadan çevreye doğru hale hale konuşlanılır. En son haledeki gözcülerden haber gelince merkezden tek emir komuta ile herkes tek vücud gibi hareket edebilmektedir.
Türklerde lider kavramının hayati önemi ve birlikte hareket etmenin mecburiyetinin kökü kültürel genlerimizde yatıyor. Tarihimiz varolma mücadelesidir. Halen bugünde yaşadığımız topraklarda istenmeyenler olarak var olma mücadelemiz devam ediyor. Kelimelerimizde bu zihin yapısına göre üretilmiştir.
Yeri geldiğinde Atatürk'ün "Ben size savaşmayı değil ölmeyi emrediyorum" demesi ise tam bir Türk komutanına yakışır bir reflekstir.
Yok olmamak için geleceğe Türk neslinin devam etmesi için yeri geldiğinde alınması gereken zorunlu bir karardır. Işte Ergenekona çekiilişimiz ve yeri geldiğine ölümüne varolma mücadelesi vermemiz Türk neslinin devamının sorumluluğunu taşımaktır. Bu sorumluluk taşındıgi için bugünlere geldik. Yarınlara gidebilmemizin koşuluda kültürel genlerimize yüklü bu "hazır asker" deyiminde kendini gösteren sorumluluğun bilinciyle yaşayabilmektir. Yoksa tarihteki yerimiz yok olmuş milletlerden biri olarak yazılır. Başkaları için gerek dini gerekse hümanist saiklerle Türk neslinin devamı önemli ve değerli olmayabilir. Benim için önemli ve değerlidir.

Ana Altayca; *p' imu "işaret" > Türkçe; *im "işaret, parola" (EDAL 1143)

Avrasyatik(Nostratik) *warV "iç taraf" > Ana Altayca; *orú "iç taraf" > Proto-Türkçe; *or- 1. Yer 2. Saray 3. Sığinak 4. Orta 5. Yerleşim yeri 6. Ordu > or-(du) ya da or-(ta) aynı köke gönderme yapıyorlar. (EDAL 1062)

Bir milletin başkent seçmesi de gene orta yere dönük bir reflekstir. Bizde başkente denk gelen arkeik(eskicil) deyim ise ötükendir.
Ötüken ormanlarının korunaklı olduğu için terkedilmemesi sık sık Orhun kitabelerinde anlatılır.

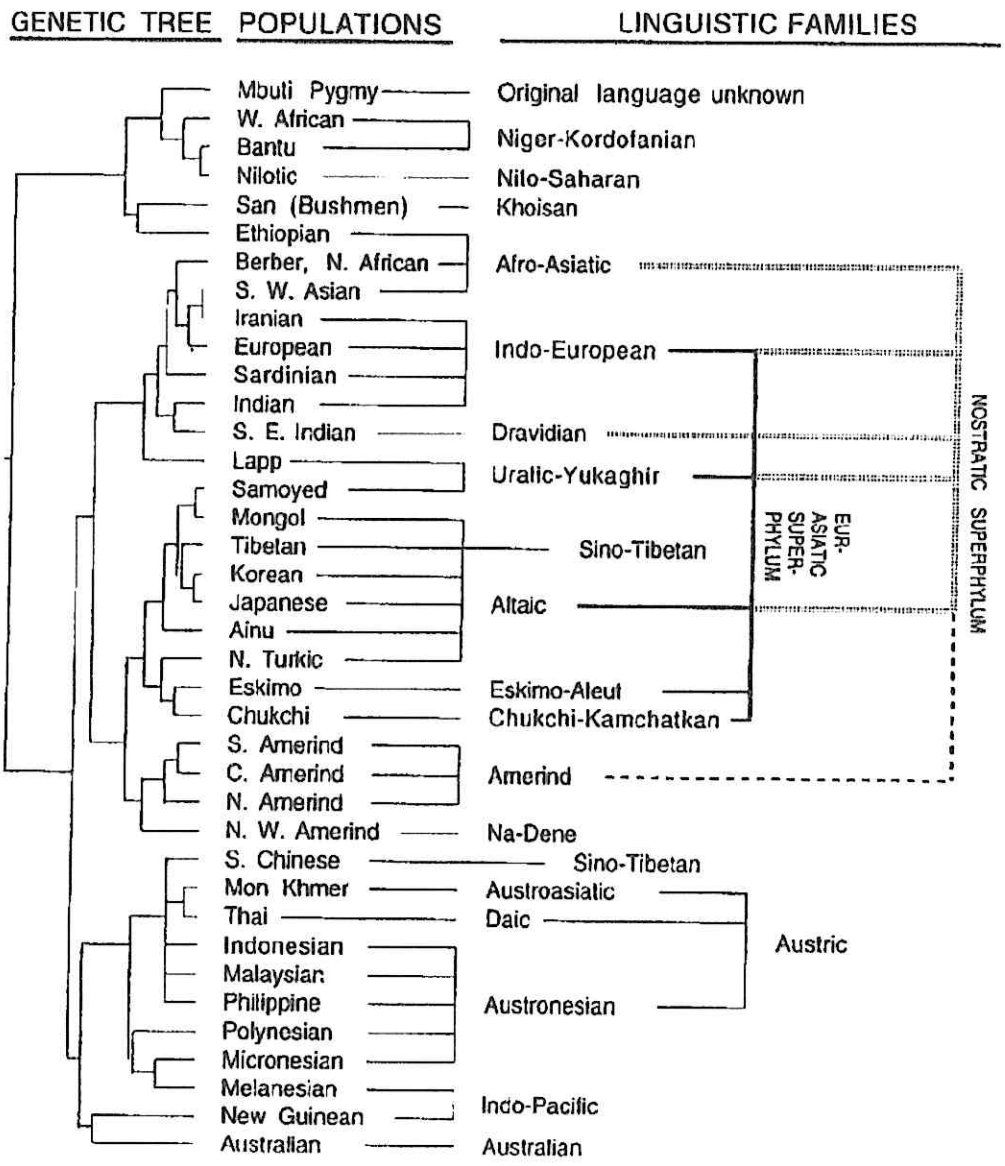
Ötüken kelimesi ise sözlükte şöyle yapılandırılmış.

Amerindçe; *wata "yıl(geçmiş)"
Boreanca; WVTV "yıl(geçmiş)"
Avrasyatik; *w(e)tV "yıl(geçmiş)"
Ana Altayca; ot' è "eski"
Proto-Türkçe; otü- 1. eski 2. eski, terkedilmiş ev 3. her şeyin eskisi 4. Türklerin anavatanının adı ("eski ülke")
Türkçe; ötüken. Yakutça; ötöx. Dolganca; ötok. Tuvaca; ötükän.

Alınan kaynak; (EDAL 1066 ve starlingdb.org)

11- 1150

Genetik ve Dilbilimsel Soy Ağacı

6

11- 1151

Yukarı

Amerindçe; *nuka "ayakta durmak"

Boreanca; NVKV ~*nuka "ayağa kalkmak, yükselmek"

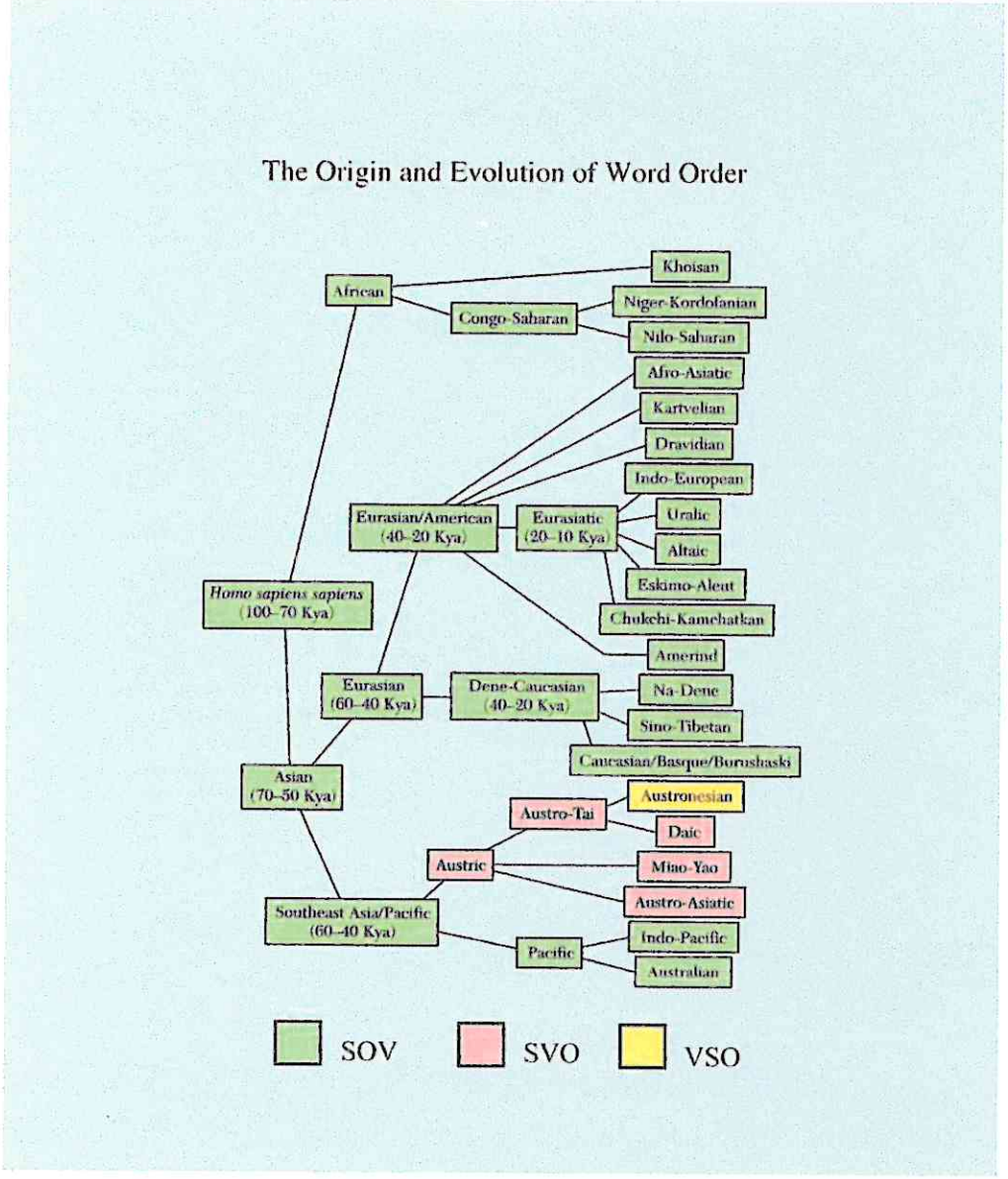
Avrasyatikçe; *ñwVkV ~ *niuka "yükselmek"
Altayca; *njok'è "yükselmek, yükseklik"
Proto-Türkçe; jok- > (yok-) 1. yukarı 2. tepenin üzerinde, yükseklik.
Türkçe; jukari >yukarı

Not; Yok kelimesi de başka bir kökten hareket ediyor. Ana Altayca; *žok'e "nerede, neredeyse" > Ilk Türkçe; *jok ´yok(hayır, mevcut değil)' > Türkçe; yok "yok" (EDAL 1550)

Alınan kaynak; EDAL 1031 (starlingdb. org)

11-1152

Afrika'dan yayılışımız.
En altta Avustralya'ya giden 40-60 bin yıllık Aborjinlerin hikayesi, ortada ise 40-20 bin yıllık Altaylar olarak bizim hikayemiz. Amerika'ya ilk göç eden Amerindler ile bizim akrabalık derecemizi de gene 40-20 bin yıl öncesinden gelen izini şema gösteriyor.
Çuvaşlarla olan akrabalığımız gibi Amerindlerle olan akrabalığımızda elbet bir gün ispat edilecektir.

16

11-1157

Gönül

Boreanca; *KVNV ~ *kani "göbek, kalp"

Amerindçe *kamin "göğüs"

Aynu dili; kemi "kan"

Avrasyaca; *kuñV ~ *kuni "göbek, kalp"
Proto-Türkçe; *göjn-il "kalp, ruh hali"
Eski Türkçe; köñül
Türkçe; gönül
Tatarca; küñel
Azerbaycan Türkçesi; konül
Oyratça; kü:n
Halaççа; kiil
Çuvaşça; ke(w)me(w)l
Yakutça; köñül "irade, özgürlük"
Dolganca; köñül "izin"
Balkarca; köl
Gagavuzca; Gön

Tunguz-Mançu; *kuñ- "kalp, kalbin atması."
Proto-Korece; *kàón-tái "orta"

Uralca; *kunV ~ *kuni "karın"
Proto-Dravid; gund- "kalp"
Chukchee-Kamchatkan; *kinu "göbek"

Proto-Afro-Asya; *gVnVH- *ganih "iç; kalp"
Semitik; *ga/in(a)n- "iç; kalp"
Mısırca; gnnw "bağırsaklar arasındaki ve çevresindeki yağ"
Merkez Çad; ~*ha-gwin "bağırsaklar, mide"

Proto-Çin-Kafkas; *(x)kúnHV ~ *kunha "böbrek"
Çince; *ginh "böbrek"
Klasik Eski Çince; gin
Modern (Pekin) okuma; shèn "böbrek"

Afrika / Makro-Khoisan *k(n)u "böbrek"

Alınan kaynak; EDAL - 741 (starlingdb. org)

6

11-1154

Proto- Hint-Avrupa; *geleu- "baldız"
Toharca; kúli "kadın"
Ermenice; *tal (*cal) "kız kardeşi"
Eski Yunanca; gálo-s "kardeş"
Latince; glos "kız kardeş, yenge"

Alınan kaynak; EDAL - 659 (starlingdb. org)

11- 1155

Gelin

Gelin kelimesinin gelmekten türediğini düşünmüşümdür hep ama yanılmışım. Etimoloji sözlüklerinde onaylatmadan yürütülen bütün önermelere "halk etimolojisi" deniyor. Yani kafana göre uydurmuşun deyişinin nazikçesi.
Etimoloji sözlükleride yazılı kaynaklar ve yazılı kaynaklara dayanarak dilbilimsel dayanaklarla spekülatif akıl yürütmeler olarak ikiye ayrılıyor.
Onun dışında kalanlar ise gene "halk etimolojisi" kapsama alanı içine giriyor.
Yazılı kaynaklardan spekülatif akıl yürütmelere dayalı sözlükler ise en azından uzmanlar gözüyle incelenen ve tartışılan kaynaklardır. Bu kaynaklardan biride starlingdb. org sitesidir. Burada dilbilim uzmanlarının spekülatif küresel dil oluşturma çabaları var.
Bu sitede ilgimi çeken ise Amerindçedir. Amerindler Amerika kıtasına ilk göç eden insanlardır. 15-25 bin yıl arasında göç ettiklerini arkeologlar ellerindeki verilerle söylemektedir.
Amerindçe herhangi bir dil ailesine bağlanmıyor. Fakat Nostratikçenin bir üst dil ailesi olan Borean dil ailesinin Amerindçe temel alınarak akıl yürütüldüğünü gözlemledim.
Ilgi alanım ister istemez Amerindçe üzerine yoğunlaştı. Boreanca kelimeler Amerindçe kelime başı ve kelime ortası harflerle birebir yapılandırılmış.
Gelin kelimeside zaman içinde anlam kaymalarına uğrayarak Boreanca; KVLV ~ *kele mesela Amerindçe; kila "kız", kuna "kadın" biçimindedir. Amerindçe'de karşılığı olan kelimelerin ilk yapılandırmasında bu özellik hiç şaşmıyor.
Görünen odur ki Amerika kıtasına göç eden Amerindlerin dilinde ilk kelimelerin arkaik(eskicil) özellikleri korunmaktadır.
Gelin kelimesinin Boreanca'dan günümüz Türkçesine ve diğer dil ailelerine yayılışı ise sözlükte şöyle yapılandırılmıştır.

Boreanca; *KVLV ~ *kele "kaynana"

Amerindçe; *kila "kız", kuna "kadın"

Avrasyatik; *kälU "kaynana"
Proto-Altay; *kele "gelin"
Proto-Türkçe; *gelin "gelin"
Eski Türkçe; kelin "gelin"
Türkçe; gelin "gelin"
Tatarca; kilen "gelin"
Özbekçe; kelin "gelin"
Çuvaşça; kin, kilen-
Yakutça; kıjit
Kumukça; gelin

Proto-Tunguz-Mançu; *keli "kız kardeş"

Uralca; *kälV ~ *kele "baldız"
Fince; käly "yenge, baldız"
Estonca: käli "erkek kardeşi ve karısı"

Proto-Kartvelce; *kal- "kadın"
Gürcüce; kal-
Lazca; kale

Proto-Dravidiyan; *kal- "kadın akraba"

Proto-Afro- Asyatik; *kal- "gelin, kaynana"
Sami; *kall- "gelin, baldız"
Berberi; yVkl "kaynana"
Merkez Çad; kol- "evlenmek".
Batı Çad; *kul- "kaynana"

11-1156

Kara "siyah"

"kara" kelimesinin küresel bir kelime olduğunu söyleyebiliriz.

Boreanca; KVRV ~*kara "siyah"

Avrasyatik; karV ~*kara "siyah"
Hint-Avrupa; *keres- "siyah"
Eski-Hintçe; krsná- "slyah"
Litvanca; kérša- "beyaz ve siyah benekli, benekli"
Eskl Prusça; kirsnan "siyah"

Proto- Altayca; *kàru "slyah"
Türkçe; kara "siyah"
Moğolca; kara "siyah"
Japonca; *kùrua- "siyah"

Dravidian; *kar- "1.siyah 2. yakmak"

Eskimo-Aleut; *(e)qrug̑ "mavi, yeşil, karanlık, gökyüzü"

Afroasyatik; kVRh- ~karh-
Proto-Kuzey Kafkas; *karV ~ *kara
Çin-Kafkas; *xkarV "siyah; kömürler"
Proto-Yenisey; *qorVn-
Ketçe; qollen; "küller"

Amerind; *kara "siyah"

Alınan kaynak; EDAL 651 (starlingdb.org)

11-1157

Kuma

Kelimenin ilginçliği en eski biçiminden fazla bir deformasyona uğramadan bugünkü dillere gelmesidir.

Boreanca; *KVMV ~ *koma "doğurmak, aile"
Avrasyatikçe; *KVmV? ~ *koma "evlenmek"
Ana Altayca; *gámo "cariye, eş"
Ilk Türkçe; *Koma 1. Cariye 2. Aynı kocanın ikinci karısı
Türkçe; kuma
Tatarca; kuma
Karaimce; kuma
Tunguz-Mançu; *gama "kız kardeş çocukları"

Korece; kómá "cariye"

Hint-Avrupa; *g'ame "damat, nişanlı; evlenmek"
Latince; gener, -eri_"damat"
Eski Hintçe; jara-m "aşk, aşık; gizli arkadaş; evli bir kadının sevgilisi"
Arnavutça; dhendhër "damat"
Eski Yunanca; gambró-s "damat, kayınbirader"

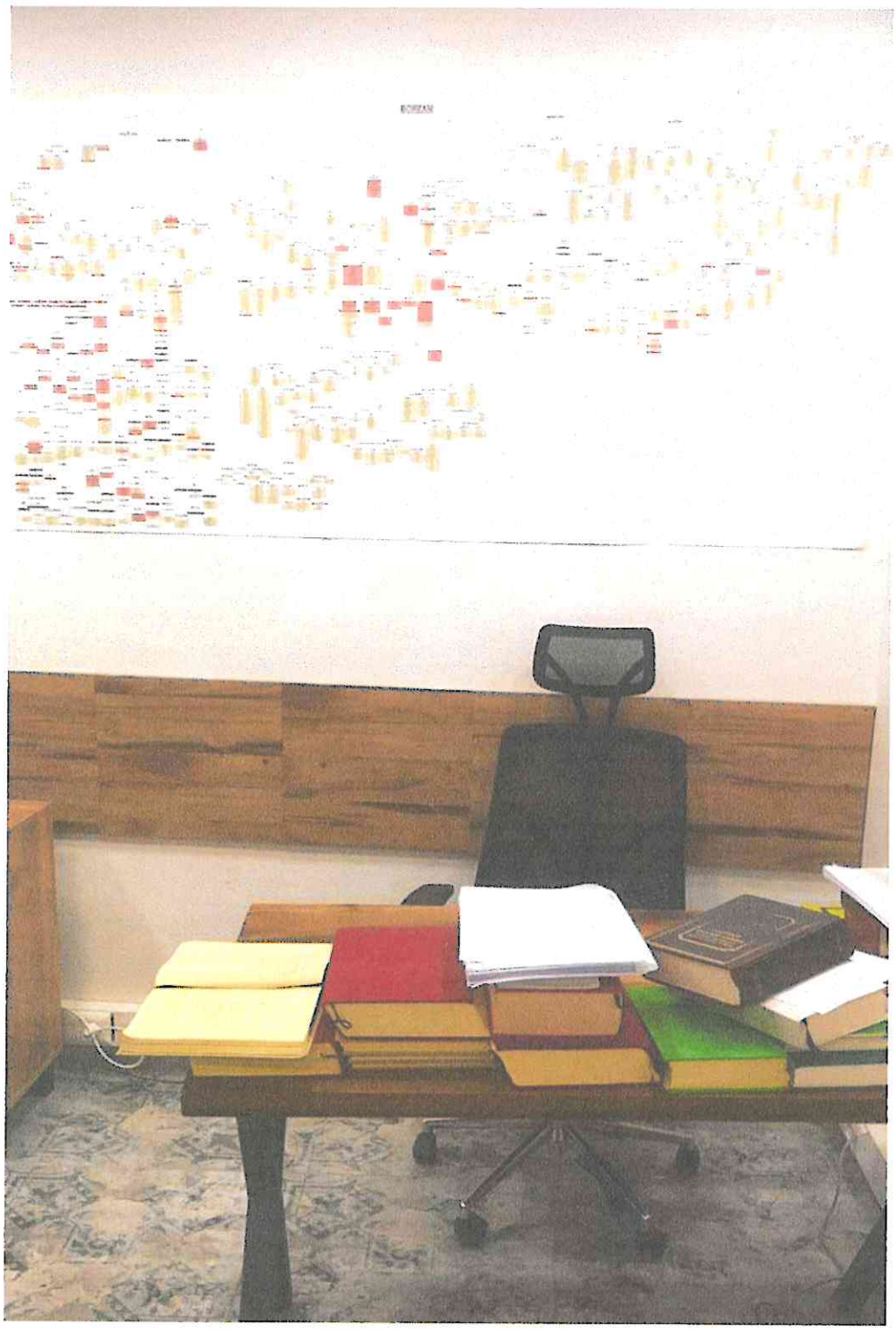
Kartvelce; *kmar- "koca"
Gürcüce; kmar- "koca"

Afroasyatik; kim- "aile", kVm "doğurmak"

Alınan kaynak EDAL - 529 (starlingdb. org)

11-1158

Borean (Küresel) Dil Ailesinin şeması artık elimin altında. Gene mutluyum. 🙂

32

11-1159

Yavuklu

Yavuk "yakın" anlamındadır. Yavuklusu ise yakınında olan, daha arkaik(eskicil) biçimleri ise M.Ö. 30 binlere kadar kökü olan Borean diline kadar gidiyor. Avrasyatik kökü M.Ö. 10 binlere, Ana Altayca kökü ise 6 binlere kadar gidiyor. Ilk Türkçe kökü ise M.Ö. 2 binlere kadar giden *jagu- "yakın" biçimidir.

Şimdi kök kelimelerin dilbilimciler tarafından yapılandırmasına bakalım.

Borean dili; *TVKV ~ *taku "ense, geri"
Avrasya dili; *dVgV ~ *dagu "geri"
Ana Altayca; *dágá "yakın; takip etmek"
Ilk Türkçe; *jagu- "yaklaşma, yakın"
Türkçe; yavuk "1. Sevgili 2. Nişan 3. "yakın, hısım"
Azerbaycan Türkçesi; yavi-
Türkmence yovu-
Yakutça; çugalar
Nogayca; yuwi-
Çuvaşça; sĭvьx

Alınan kaynaklar; EDAL - 457 (starlingdb. org) - Gülensoy - 896

11-1160

Amerika yerlileriyle ortak bir kelimemiz.

Amerindçe; hisu "ateş" , hasi "güneş" anlaşıldığı gibi "ısı(isig)" köküne gönderme yapıyor.

Nostratikçenin de içinde olan "Borean dili"ne (Küresel dil) diyebiliriz.
Borean dili; *HVCV ~ *hace "yakmak"

Avrasyatik(Nostratik); *Hase "yakmak"
Ana Altayca; *ase "yakmak"
Türkçe; isig >ısı "sıcaklık"

Proto-Afro-Asya; ~*his- "ateş"
Semitik; ~hiss- "ateş"
Ibranice; ~*hes
Akatça;~*hisatu

Asya-Amerikan;
Amerind dili; hisu "ateş", *hasi "güneş"

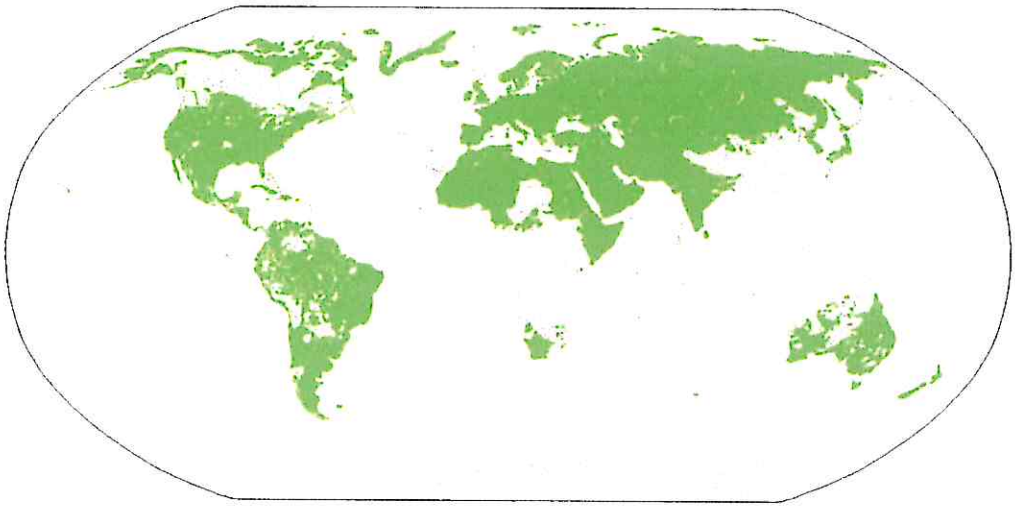
Hint-Avrupa; *as "yakmak, kurutmak, ocak, küller"
Hititçe; hassa "ocak"
Toharca; Bas "kuru"
Eski Hintçe; asa- "küller"
Germence; *as-ko
Latince; areo

Alınan Kaynak; EDAL - 136 (starlingdb. org)

11-1161

Dilbilimin kanseri eş sesliliktir.

Bu cümleyi duyduğum andan beri hiç unutmadım. Zaten çocukluğumdan beri hep merak ederdim. "yüz" nasıl hem insan yüzü, hem deriyi yüzmek, hem de suda yüzmek oluyor diye. Birbirleriyle bağlantı kurmaya çalışmıştım çocukluk aklımla.
Şimdi anlıyorum ki geçmiş kökleri farklı, buna da eş seslilik deniyor.
Ana Altayca'ya geri gidince orada da eş seslilik var. Altayca'dan Nostratikçe'ye gidince orada da eş seslilik var. Şimdi de küresel dil yapılanması var. Bununda İngilizcesi "Borean dili" Türkçeye "Bore dili" diye çevriliyor. (https://starlingdb.org). Yunanca kuzey anlamına geliyormuş. Kuzey yarımkürede konuşulan dillerin ağırlıklı olduğu anlamına geliyor.
Demek ki Nostratikçe'den de önce gelebilecek bir küresel dil de oluşturulmuş. Borean dilinin ilginç tarafı Amerika'ya ilk göç eden Asyalılar (MÖ 15-20 bin arası) olan Amerind'lerle aynı dil ailesinden olan Nostratikçe ile kardeş bir dil olarak babaları Borean dil ailesinde de eş sesli kelimeler mevcut.
Sonuç olarak eş seslilik kökün geriye doğru arayışında engel ya da handikap gibi durmaktadır. Onun için dilbilimin kanseri olarak nitelendirilmiş.
Not: Harita "Borean Dil Ailesi"nin kapsamını gösteriyor.

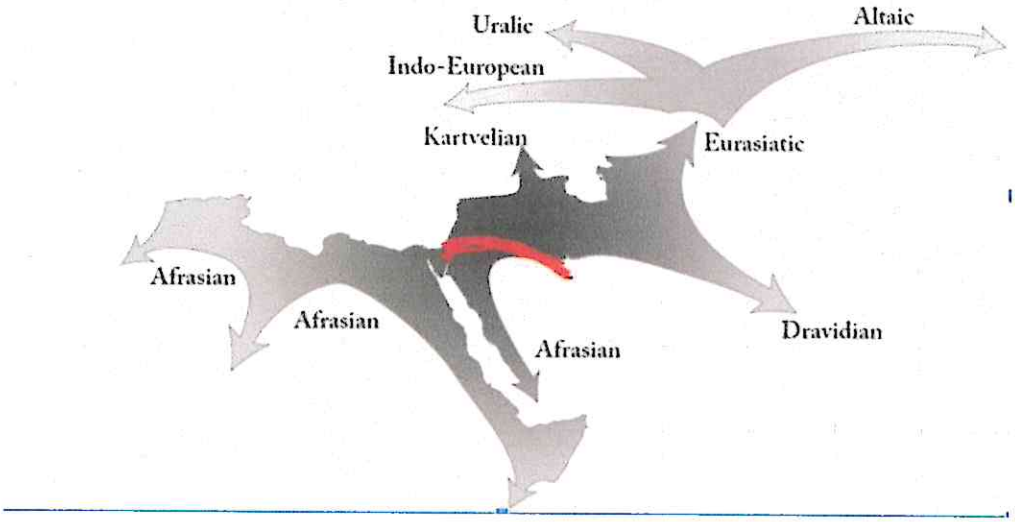

11

11-1162

Dilbilimde farklı bakışlar.

Avrasyatik veya Nostratik dillerin nereden yayıldığı tartışma konusu. Yakutistan'dan yayıldığını söyleyen görüşten, Anadolu'dan ve Ukrayna bölgesinden yayıldığını söyleyen görüşe kadar bir sürü görüş var. Ama ilk insan izlerini Afrika'dan yola çıkarak takip edersek haritadaki yol güzargahı daha mantıklı gibi duruyor.
Tabi tarihlendirme konusunda da 100 bin yıl öncesine ve daha geriye doğru gidildiğinde gene Afrika'dan hareket etmek gerekiyor.
Avrasyatik veya Nostratik dil teorileri ise son buzul çağı sonrası yani 15-20 bin yıl öncesine tekabül ediyor.
Görülen harita da Nostratik dilin merkezden çevreye doğru yayılımını farklı bir şekilde ifade ediyor. Dikkat çeken ise Amerika kıtasına giden güzergahın Altay dil ailesinin güzergahı olduğudur.
Türkçenin Altay dil ailesinde baskın olduğu, Ana Altayca'nın da Nostratik dil ailesinde baskın olduğu da başka bir gerçek.

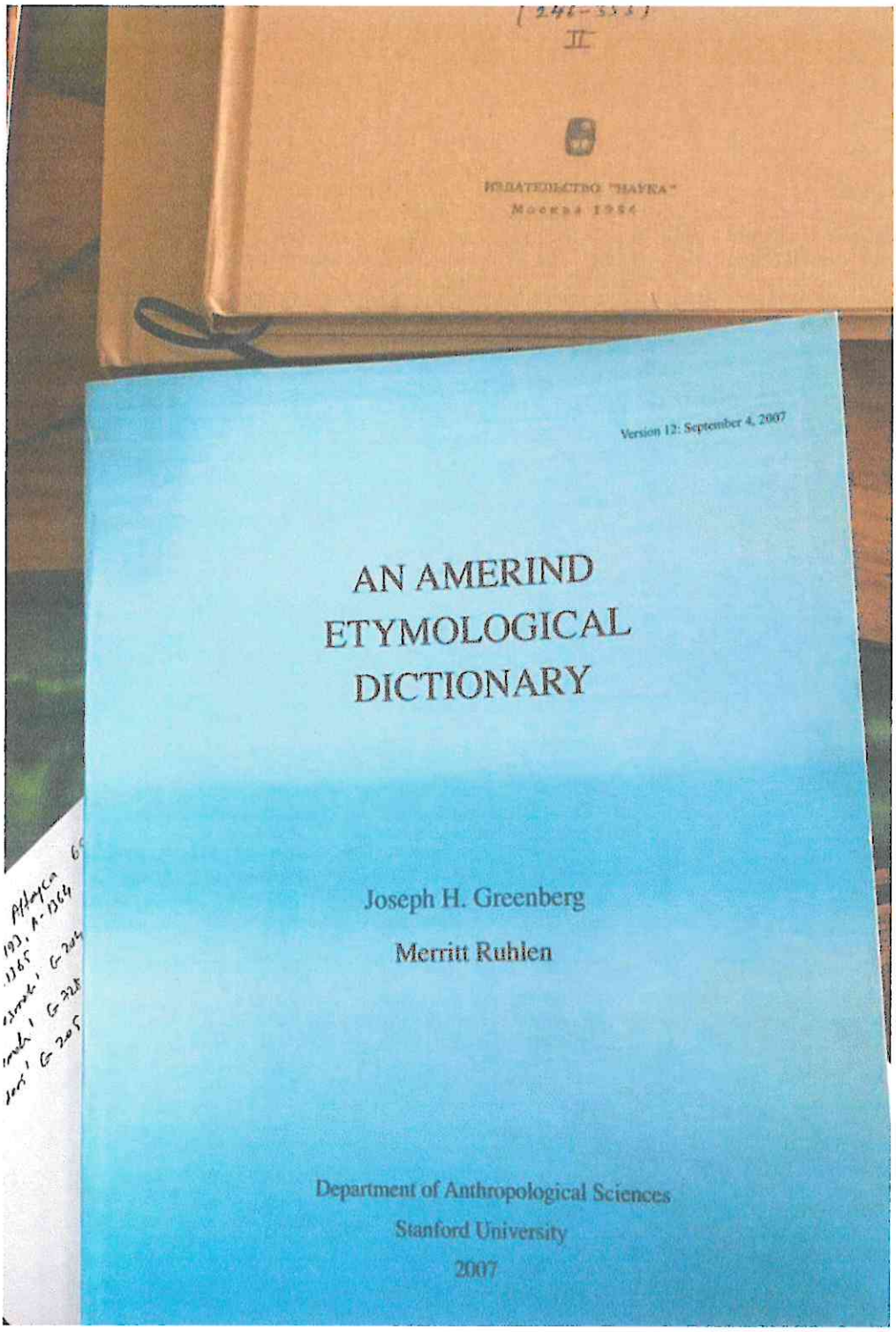

16

11-1163

eni sözlüğüm geldi. Gene mutluyum. 🙂

Amerindler, Amerika kıtasına ilk göç edenler olarak kabul ediliyor. Takribi M.Ö 15-20 bin yıllar arasına tekabül ediyor.
İkinci büyük göç dalgası ise Na- Dene'ler. Son büyük göç dalgasını ise Eskimo- Aleutlar oluşturuyor.
En yaygın Amerikan yerli dili Amerind dil ailesine aittir. Diğer iki küme, çoğunlukla Alaska ve Kuzeydoğu Kanada'da konuşulan bir dil grubu olan Na-Dene ve kuzey Alaska ve Kanada'da konuşulan Eskimo-Aleut'tur.

Atıf Altınay ve 16 diğer kişi

11-1164
13 Mart 2023

Ben ve Sen

Ben öznedir. Sen ise nesnedir. Özneler arasılık ise sosyalliktir. Başkasının beni benim için nesnedir. Insan bir özneden hareket etmek mecburiyetindedir.
Ilginç olan ise insanın kendi benine başkasının beni dolayısı ile varmasıdır. Yani bir başka insan olmasa kendi benliğimizin farkında olamayacağız.
Ormanda kaybolmuş ya da savaşlarda saklanmış tek başına kalan kişilerde gözlenen ilk önce konuşmayı unutmasıdır. Ikincisi ise kendisini bir başka hayvanla özdeşleşerek hareket etmesidir.
Bu durum doğal varlıktan kültürel varlığa geçen insanın da nasıl bir psikolojik evrim geçirdiğinin ip uçlarınıda vermektedir.
Ilk insanlar ilk önce kendisini başka bir canlıya angaje etmişlerdir. Bu döneme fetişizim diyoruz. Yırtıcı vahşi hayvanları kafalarında ideleştirmiştir. Soyunun onlardan geldiğine inanmıştır. Ben bilincine vahşi hayvan dolayımı ile varmıştır. Ben vahşi hayvanım yanılsaması ilk aşamadır.
Ikinci aşama ise totemizm aşamasıdır. Bu vahşi hayvanları memnun etmek için diğer insanları rahatlıkla kurban verebilmektedir. Kurban vermesi ile beraber ruh idesi ortaya çıkmaktadır. Kurbanın ruhu gönderilmektedir.
Insanın diğer hayvanlardan bağimsız kendi ruhuna kavuşması ise Hayvan biçimli Tanrılardan insan biçimli Tanrılara evrim geçirmesidir. Bunun sembolü ise oğlu yerine koçu kurban veren Ibrahim peygamberdir.
Bu durum ruh idesinin ve Tanrı idesinin kesin çizgilerle ayrıldığı son biçimdir.
Özgürlük idesi ise başlangıcını kendini vahşi bir hayvan yerine koyarak doğal varlık olmaktan kültürel varlık olmaya evrilmesi ile başlamıştır.
Kant'ın özgürlük, ölümsüzlük(ruh) ve Tanrı idelerinin oluşum safhaları da idelerin oluşum ve gelişimi olarak başka bir bakış açısı ile gerçekleşmiştir.
Özgürlük, iradi olarak hareket edebilme kabiliyetimizdir. Ruh idesi ise tarihsel süreç içinde oluşmuş ölümsüzlüğe dair inancımızın son halidir. Tanrı idesi ise her şeyi bir bütün olarak anlama ve anlatma çabasıdır.

11-1165

ele güne karşı yapayalnız....

Burada ele "yabancıya", küne>güne "millete, halka" anlamındadır diye düşünüyorum. Bu şekilde olursa anlamı anlaşılır oluyor. elgün(Oğuz-name) "devlet, diyar" el wa kün diye başka bir kaynakta geçiyor Eski Türkçe - Sangl.)

Ana Altayca sözlükte ise kün>gün "insanlar, ülke" kelimesinin yapılandırması şöyle;

Ana Altayca; *kiune "insanlar, ülke"
Ilk Türkçe; *Kün "halk": Eski Türkçe; elgün (Eski Uygurca); Karakh. el kün (Kutadgu Bilig); Türkçe; elgün (Osmanlıca XIV c.); MTurk. el wa kün (Sangl.), elgün (Pav. C.), elgün (Oğuz-name), elgün "devlet, diyar" (Ettuhf.)

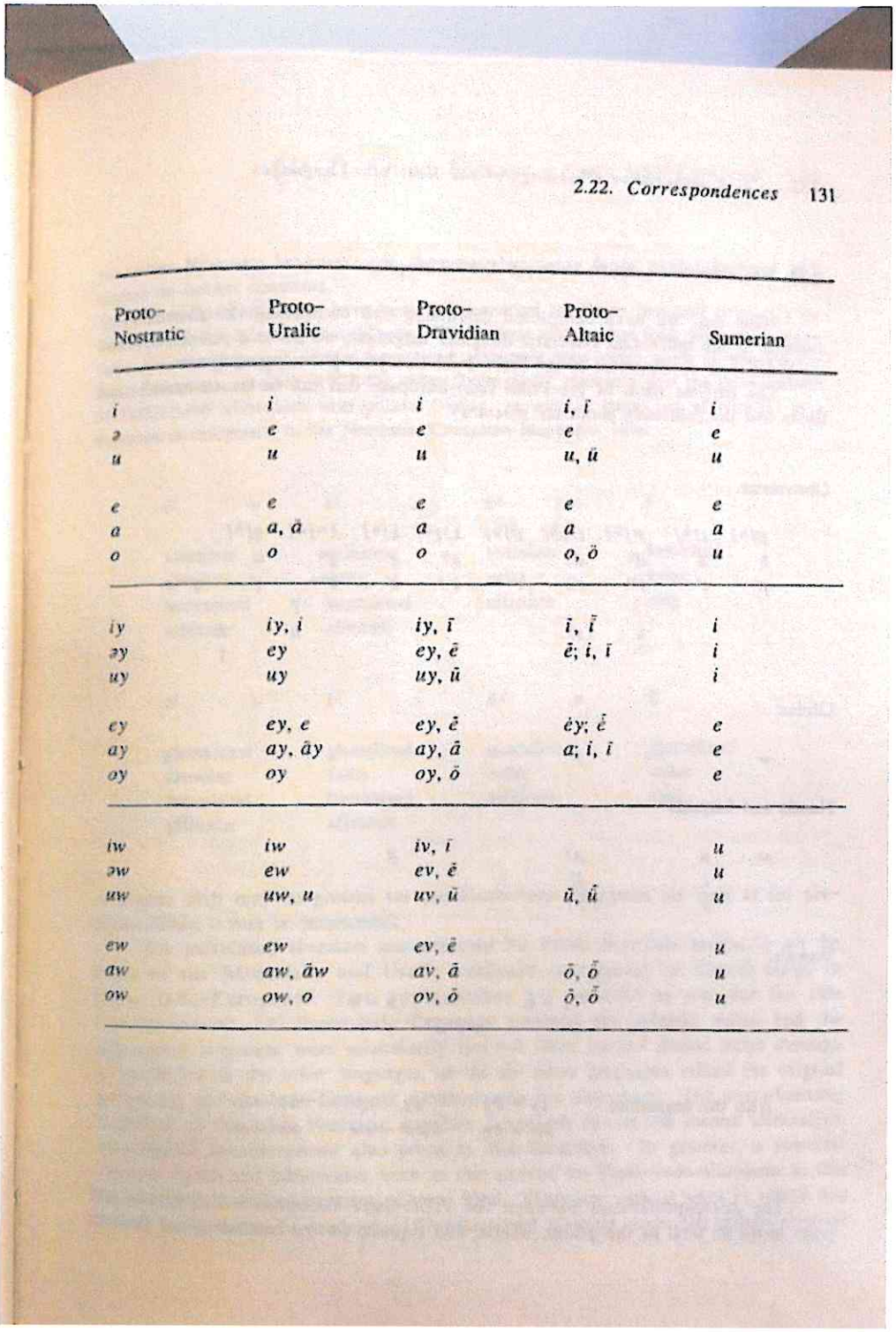
Alınan kaynak; EDAL - 705

11- 1166

Uzun ünlülerin kökeni.

Nostratikçe'de uzun ünlü olmadığı kabul edilmektedir. Nostratikçe'den Ana Altayca'ya geçen uzun ünlü biçimi yukarıdaki şemada da görüldüğü gibi iy> ī, i:, ey>ē, uw> ū, ü:, aw> ō, ö:, ow > ō, ö: ve benzerleri şeklindedir.

Alınan kaynak fotoğraf; The Nostratic Macrofamily - Allan R. Bomhard, John C. Kerns - Sayfa: 130

2.22. *Correspondences* 131

Proto-Nostratic	Proto-Uralic	Proto-Dravidian	Proto-Altaic	Sumerian
i	*i*	*i*	*i, ī*	*i*
ə	*e*	*e*	*e*	*e*
u	*u*	*u*	*u, ū*	*u*
e	*e*	*e*	*e*	*e*
a	*a, â*	*a*	*a*	*a*
o	*o*	*o*	*o, ö*	*u*
iy	*iy, i*	*iy, ī*	*ī, ǐ*	*i*
əy	*ey*	*ey, ē*	*ē; i, ī*	*i*
uy	*uy*	*uy, ū*		*i*
ey	*ey, e*	*ey, ē*	*ey; ē*	*e*
ay	*ay, ây*	*ay, â*	*a; i, ī*	*e*
oy	*oy*	*oy, ô*		*e*
iw	*iw*	*iv, ī*		*u*
əw	*ew*	*ev, ē*		*u*
uw	*uw, u*	*uv, ū*	*ū, ǔ*	*u*
ew	*ew*	*ev, ē*		*u*
aw	*aw, âw*	*av, â*	*ō, ŏ*	*u*
ow	*ow, o*	*ov, ô*	*ō, ŏ*	*u*

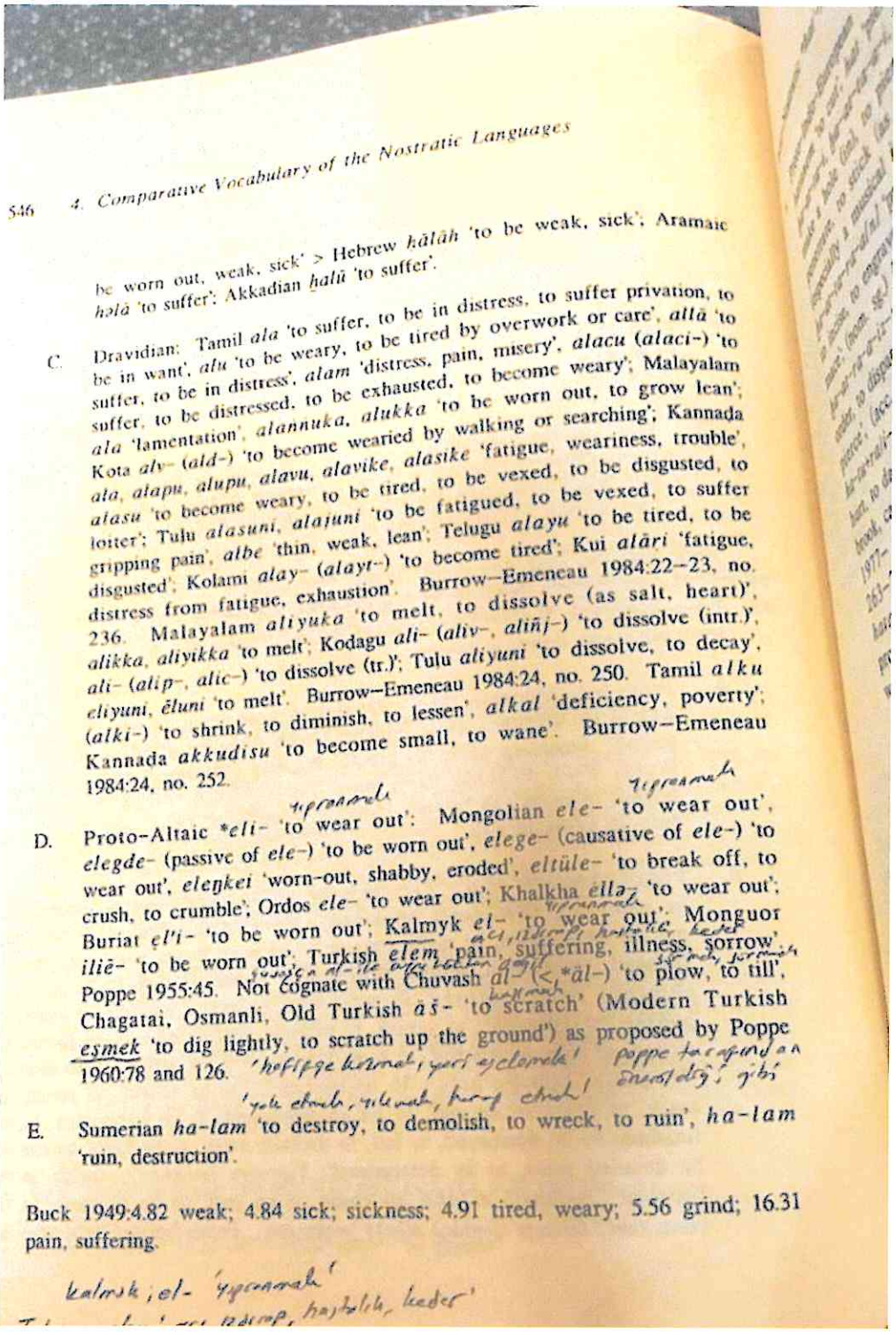
11

11–1167

elem “acı, ızdırap”

Nostratikçe; *hal- /hel- “yıpranmak, zayıflamak”
Ana Altayca; *eli- yıpranmak”
Moğolca; ele- “yıpranmak”
Türkçe; elem “ acı, ızdırap, hastalık, keder”
Sümerce; ha-lam “yok etmek, yıkmak, harap etmek”.

Alınan Kaynak; The Nostratic Macro Family - Alan R. Bomharda, John C. Kerns - Sayfa: 546

546 4. Comparative Vocabulary of the Nostratic Languages

be worn out, weak, sick' > Hebrew *hālāh* 'to be weak, sick'; Aramaic *həlā* 'to suffer'; Akkadian *ḫalû* 'to suffer'.

C. Dravidian: Tamil *ala* 'to suffer, to be in distress, to suffer privation, to be in want', *alu* 'to be weary, to be tired by overwork or care', *allā* 'to suffer, to be in distress', *alam* 'distress, pain, misery', *alacu* (*alaci*-) 'to suffer, to be distressed, to be exhausted, to become weary'; Malayalam *ala* 'lamentation', *alannuka*, *alukka* 'to be worn out, to grow lean'; Kota *alv*- (*ald*-) 'to become wearied by walking or searching'; Kannada *ala*, *alapu*, *alupu*, *alavu*, *alavike*, *alasike* 'fatigue, weariness, trouble', *alasu* 'to become weary, to be tired, to be vexed, to be disgusted, to loiter'; Tulu *alasuni*, *alajuni* 'to be fatigued, to be vexed, to be tired, to be gripping pain', *albe* 'thin, weak, lean'; Telugu *alayu* 'to be tired, to be disgusted'; Kolami *alay*- (*alayt*-) 'to become tired'; Kui *alāri* 'fatigue, distress from fatigue, exhaustion'. Burrow–Emeneau 1984:22–23, no. 236. Malayalam *aliyuka* 'to melt, to dissolve (as salt, heart)', *alikka*, *aliyikka* 'to melt'; Kodagu *ali*- (*aliv*-, *aliñ*-) 'to dissolve (intr.)', *ali*- (*alip*-, *alic*-) 'to dissolve (tr.)'; Tulu *aliyuni* 'to dissolve, to decay', *eliyuni*, *ēluni* 'to melt'. Burrow–Emeneau 1984:24, no. 250. Tamil *alku* (*alki*-) 'to shrink, to diminish, to lessen', *alkal* 'deficiency, poverty'; Kannada *akkudisu* 'to become small, to wane'. Burrow–Emeneau 1984:24, no. 252.

D. Proto-Altaic **eli*- 'to wear out': Mongolian *ele*- 'to wear out', *elegde*- (passive of *ele*-) 'to be worn out', *elege*- (causative of *ele*-) 'to wear out', *eleŋkei* 'worn-out, shabby, eroded', *eltüle*- 'to break off, to crush, to crumble'; Ordos *ele*- 'to wear out'; Khalkha *ellaz* 'to wear out'; Buriat *ęl'i*- 'to be worn out'; Kalmyk *el*- 'to wear out'; Monguor *iliẽ*- 'to be worn out'; Turkish *elem* 'pain, suffering, illness, sorrow', Poppe 1955:45. Not cognate with Chuvash *al*- (<**äl*-) 'to plow, to till', Chagatai, Osmanli, Old Turkish *äš*- 'to scratch' (Modern Turkish *eşmek* 'to dig lightly, to scratch up the ground') as proposed by Poppe 1960:78 and 126.

E. Sumerian *ha-lam* 'to destroy, to demolish, to wreck, to ruin', *ha-lam* 'ruin, destruction'.

Buck 1949:4.82 weak; 4.84 sick; sickness; 4.91 tired, weary; 5.56 grind; 16.31 pain, suffering.

14

11-1168

baştan başa

"bašdan bašga" (baştan ayağa) ya da bašdan (h)adaka "baştan ayağa"
Nostratikçe; pal'qV ~ palka > Ana Altayca; palka "bacak, ayak" > Türkçe; bašaq "ayakkabı"
Kaşgarlı Mahmut'ta Cigil Türkçesi; bašaq "ayakkabı". Türkçe, Türkmence, Kırım-Karaim, Çağatay; bayar "bitirmek"

Not: padak>hadak>adak>ayak biçimi ise başka bir kökten geliyor.

Alınan kaynak; Nostratik Dillerin Karşılaştırmalı Deneyimi - Illiç Svitiç - (Cilt: III - Sayfa: 68)

11-1169

Dil ve Nostratik dil

Dünyada konuşulan bütün dillerin anası kabul ediliyor Nostratik dil. Nostratikçe M.Ö. 15-10 bin yıllarında Avrasya, Amerika ve Ortadoğu bölgesinden Afrikaya doğru yayılan geniş bir coğrafyanın egemen dili olarak kabul ediliyor.
Nostratiklerin dünyanın hangi bölgesinden yayıldığı kesin olarak bilinmemektedir. Fakat son buzul çağı kabul edilen dönemden sonra yayıldığı konusunda mutabakat vardır. Nostratiklerden öncesi için Abarjunlerin M.Ö 40 bin yıllarında Avustralya kıtasına gittiği düşünülmektedir. Nostratik öncesi dillerin izide Afrika kıtasında takip edilmektedir. Avrasya ve Amerika kıtasındaki egemenlikleri M.Ö. 15-10 bin yılları arasından ileri gitmez.
Öncelikle her dilin yeni doğan bir çocuk gibi doğal olduğunu bilmek gerekiyor. Nasıl ki yeni doğan bir çocuğun eğitimle Einstein olma ihtimali varsa Abarjunlerin dili geliştirilirse dünya dili olarak Ingilizcenin yerine rahatlıkla kullanılabilir. Hiç bir dilin hiç bir dile önceliği ve üstünlüğü yoktur. Sadece geliştirilme sorunu vardır.
Mevcut bütün dillerin üst dil aileleri kanalıyla Nostratik dil ile bağlantısı kurulabilmektedir. Bu kapsama girmeyecek çok az dil gözükmektedir.
O zaman bizim dilimizinde Nostratik dildeki köklerini bilmemiz gerekiyor. Nostratik sözlükte aşağı yukarı düzenlenmiş 2800 kelimeden 1000 tanesi Türkçe kökene gönderme yapmaktadır. Gündelik dilde kullandığımız "al, ver, getir, götür, ev, bark" ve hayvan isimlerinden insana dair her türlü Türkçe kökenli kelimemizin Nostratik dilde kökü vardır.
Tabii öncelikle Türkçe kökenli kelimelerle, ödünçleme aldığımız kelimeleri ayırmak gerekiyor. Ödünçleme aldığımız kelimelerin de Nostratik dildeki kökünü alınan kelimenin dil ailesinden Nostratik köke kadar götürebiliriz.
Doğal konuşulan bir dil sonradan dil ailelerine ayrılmıştır. Ya da son buzul çağı döneminde Nostratik dil dünyanın konuştuğu egemen dil haline gelmiştir.
Bizim gündelik dilde kullandığımız kelimeleri Altay dil ailesindeki kökünden Nostratik dil ailesindeki köküne kadar takip edebiliriz.
Sadece yapmamız gereken sözlükleri kullanma zorluğunu aşmamızdır. Çünkü kelime başındaki harfler değişime uğradığı için hangi harfle başlayacak bir sözlük yapacağız? Kelime başı harf en az iki üç değişime uğruyor. Ilk kullanıldığı andan mı yoksa son kullanıldığı kelime başı harfi mi esas almak gerekiyor?
Milletlere göre de alfabeler ve kelime başı harfler değişmiştir. Gündelik dilimizde olan Türkçe kökenli kelimelerden hareketle kelimenin Altayca ve Nostratikçe köküne gitmek en doğru yoldur. Nostratikçeden Türkçeye gelmek ise meşakketli bir yol. Çünkü Ana Altayca, Ilk Tükçe ve Türkçe'ye gelen güzargahta bayağı dolambaçlı bir yol izlemektedir. Bu değişimlerin kurallarını öğrenmek ise ona keza daha zahmetli bir iştir.

11-1170

Insanı insan yapan ahlaktır.

Ahlaklı ya da ahlaksız olduğumuzu başkasına sormayacağız. Kendi kendimize soracağız. Ben ahlaklı mıyım? Insanın ahlaklı ya da ahlaksız olduğunu kanunlar belirlemez. Insan iradi olarak ahlaklı ya da ahlaksız olmayı tercih eder.
Kant, bütün soruları kendisine sorar. Ben ahlaklı mıyım sorusuna ise şöyle cevap verir. Bir bakkal olduğunuzu düşünün alışveriş yapan bir çocuğun para üstünü bilmediğini kabul edin. Eğer ben para üstünü çocuğa tam versem de duyulur işim bozulur kaygısıyla tam veriyorsam ben ahlaksızım. Eğer ben her ne olursa olsun ben her şartta ahlaklı olacağim dersem, kendi koyduğum ahlak ilkeme uyarsam ben ahlaklıyım. Bu kural ancak ölüme sebebiyet verecek ya da bir başkasının suç işlemesine sebebiyet vermemek için bozulabilir. Susmak veya yalan söylemek hayati bir durum olmadıkça yapılmamalıdır.
Deprem sonrası için kendi kendimizi nasıl hazırlayacağız? Kendi kendimize şu soruyu soracağız. Ben ahlaklı mıyım? Bundan sonra ahlaklı bir yaşam için kararlarımı hangi kıstasa göre almalıyım? Bu soruyu kendi kendimize sormamız gerekiyor.
Felsefenin görevi insanın kendi kendisini eğitmesine herhangi bir koç ya da bilirkişiye gerek kalmadan yapabilmesidir. Bunun içinde kendi kendine soru sorup gene kendi kendine cevap araması gerekmektedir.
Homo sapiens, düşünen insandır. Homo sapiens sapiens ise düşündüğü üzerine düşünen insandır. Yani ahlaklı olmayı kendi kendine sorma kabiliyetine sahip olan insandır.

11-1171

Dil doğuş teorilerinde taraflılık.

.....„Dil doğuş teorilerinde bilim adamlarının ırk mensubiyetlerinin çoğunlukla belirleyici olduğu bir gerçektir. Insanlar kendi dillerinin en eski dil olduğu duygusuyla hareket ettiklerinden bilimsel gerçeklerden uzağa düşmüşlerdir. Greenberg'in bir Altay dilleri uzmanı olmadığını, fakat teorisinde Altay dilleri (Türkçenin) nin önemli yer tuttuğunu göz önünde bulundurursak, gelecekte yapılacak çalışmalarda, Türkçenin diğer dillere yaptığı katkılar konusunda daha fazla bilgiye ulaşacağımız kanaatindeyim.....

Alınan kaynak; Makale adı; Greenberg'in Avrasyatik Dil Teorisi ve Türkçe - Ekrem Arıkoğlu

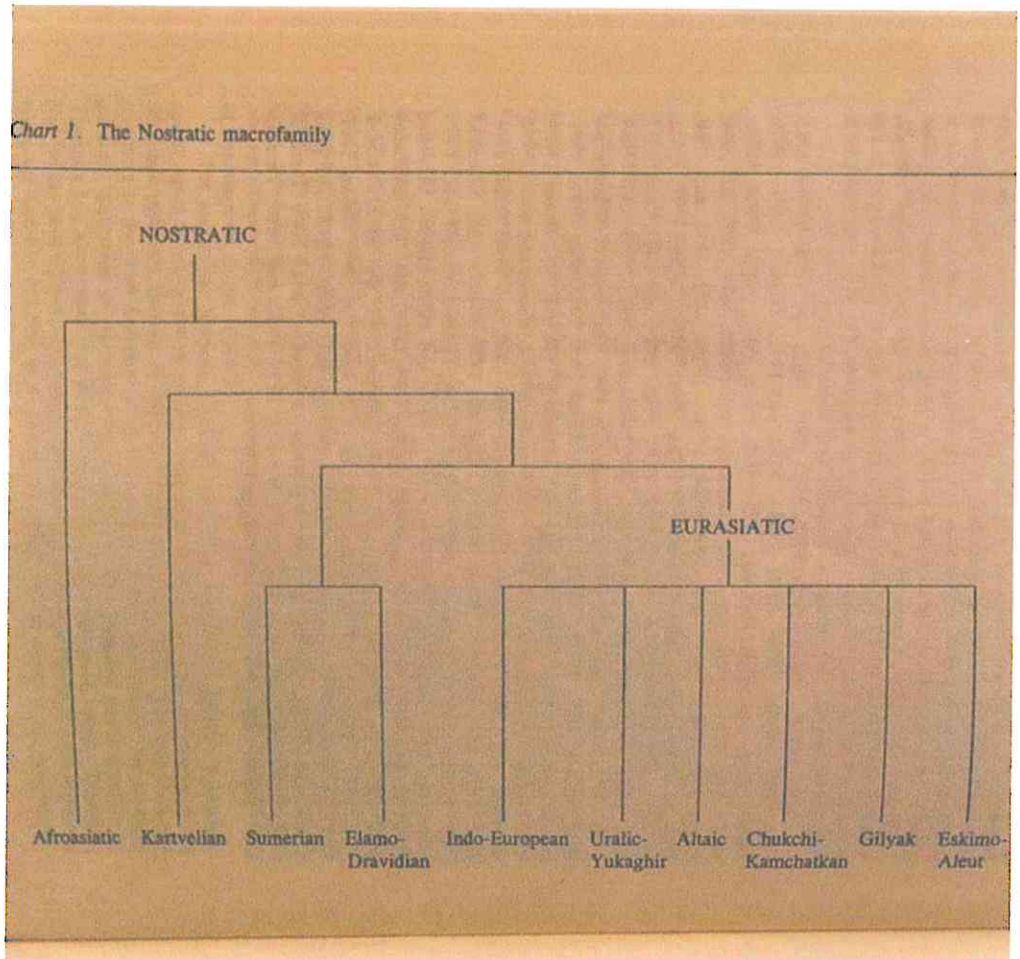
Nostratik dilin kurucuları ve devamında Altay dil ailesinin ve Nostratik dil ailesinin uzmanlarının sözlükleri incelendiğinde Türkçe baskın olarak kendini göstermektedir. Özellikle Dolgopolsky'nin çalışmasında bu bariz olarak gözükmektedir. Ama Greenberg'in Hint-Avrupa dil teorisinin geri planda kaldığı alınganlığı ile Altay dillerini ve Türkçeyi yok sayarak hareket etmesi bariz bir şekilde gerek sözlüğünde gerekse bizzat kendisi Hint-Avrupa dil ailesinin geri planda kaldığını vurgulamaktadır. Bu sıkıntılı durumu Arıkoğlu hocanın dile getirmesi benim rahatsızlığımın yerinde olduğunu açığa çıkarmıştır. Greenberg'in Türkçeyi yok sayan yaklaşımına, özellikle Sümerce ile Türkçe arasında hiç ilgi yokmuş gibi davranmasına sözlüğünde şahit oldum.
Demek ki bu konuları araştıracak olanlar kendi Türkologlarımızın olması gerekiyor. Nostratik ve Avrasyatik dil teorileri konusunda bizim Türkologlarımızın çalışmalarını dikkatle takip ediyorum. Elin ayranının yürek soğutmayacağını bir kez daha görmüş olduk.

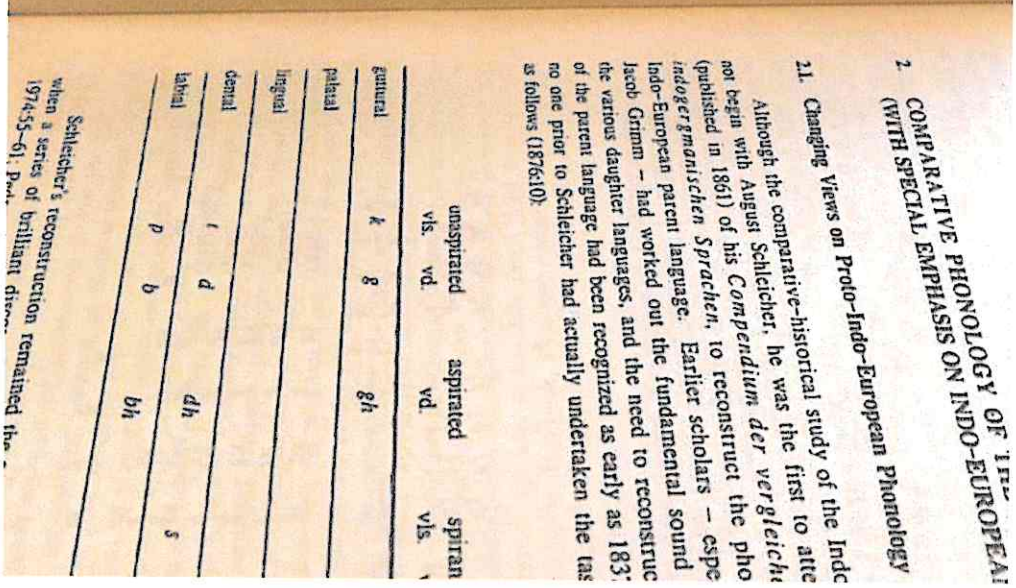
11-1172

Nostratik dil ailesinin başka bir sınıflandırması.

Sümerleri de sınıflandırmanın içine almışlar.

Alınan kaynak; The Nostratic Macrofamily - Allan R. Bomhard - John C. Kerns - Sayfa;36

2. COMPARATIVE PHONOLOGY OF [illegible]
(WITH SPECIAL EMPHASIS ON INDO-EUROPEAN)

2.1. Changing Views on Proto-Indo-European Phonology

Although the comparative-historical study of the Indo
not begin with August Schleicher, he was the first to atte
(published in 1861) of his *Compendium der vergleichen*
indogermanischen Sprachen, to reconstruct the pho
Indo-European parent language. Earlier scholars – espe
Jacob Grimm – had worked out the fundamental sound
the various daughter languages, and the need to reconstruc
of the parent language had been recognized as early as 183
no one prior to Schleicher had actually undertaken the tas
as follows (1876:10):

	unaspirated		aspirated	
	vls.	vd.	vd.	vls.
guttural	*k*	*g*	*gh*	
palatal				
lingual				
dental	*t*	*d*	*dh*	
labial	*p*	*b*	*bh*	
				s

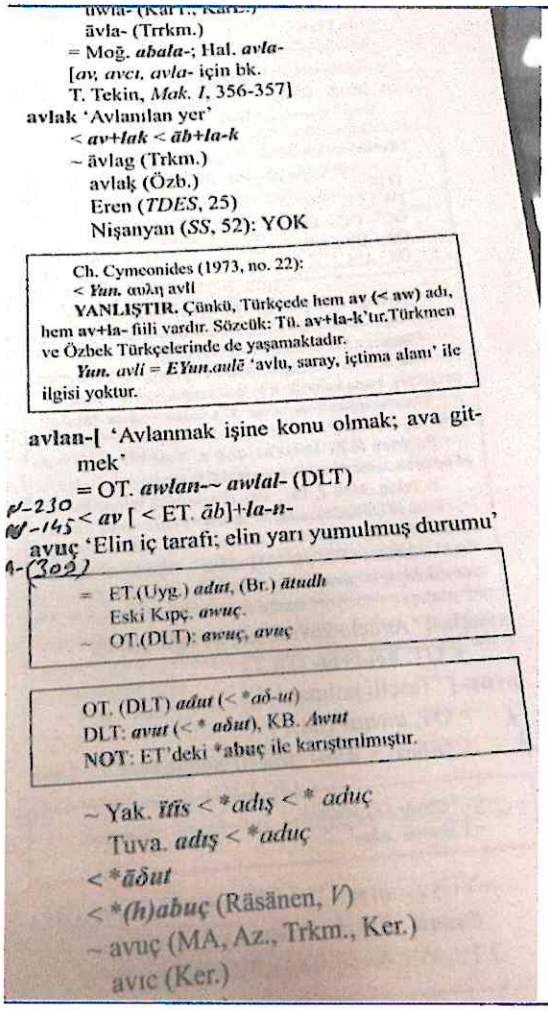
Schleicher's reconstruction remained the
when a series of brilliant discov
1974:55–61; Pedi

12

11-1173

Kılavuz sözlüğüm.

Kılavuz sözlüğüm artık Gülensoy sözlüğü. İlk etapta Nostratikçe ve Ana Altayca sözlükten kelimelerin karşılığı gelen sayfaları kaydediyorum. İleriki hedefim Kaşgarlı ve Radloff sözlüğünün de karşılığında gelen sayfalarına göre sayfa numaralarını yazacağım. Böylece hızlı bir şekilde bütün sözlüklerde aradığım kelimenin karşılığını bulabileceğim.

āvla- (Trrkm.)
= Moğ. *abala-*; Hal. *avla-*
[*av, avcı, avla-* için bk.
T. Tekin, *Mak. I*, 356-357]

avlak 'Avlanılan yer'
< *av+lak* < *āb+la-k*
~ āvlag (Trkm.)
avlaḳ (Özb.)
Eren (*TDES*, 25)
Nişanyan (*SS*, 52): YOK

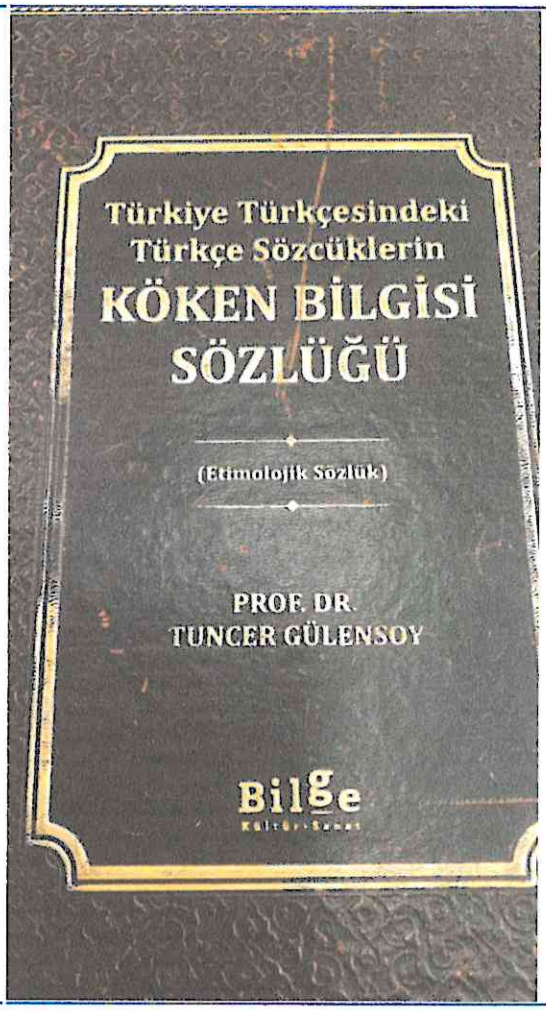
Ch. Cymeonides (1973, no. 22):
< *Yun.* αυλη avlí
YANLIŞTIR. Çünkü, Türkçede hem av (< aw) adı, hem av+la- fiili vardır. Sözcük: Tü. av+la-k'tır.Türkmen ve Özbek Türkçelerinde de yaşamaktadır.
Yun. avlí = *EYun.aulē* 'avlu, saray, içtima alanı' ile ilgisi yoktur.

avlan-['Avlanmak işine konu olmak; ava gitmek'
= OT. *awlan-~ awlal-* (DLT)
< *av* [< ET. *āb*]+*la-n-*

avuç 'Elin iç tarafı; elin yarı yumulmuş durumu'
= ET.(Uyg.) *adut*, (Br.) *ätudh*
Eski Kıpç. *awuç*.
~ OT.(DLT): *awuç, avuç*

OT. (DLT) *aḍut* (< **að-ut*)
DLT: *avut* (< * *aðut*), KB. *Awut*
NOT: ET'deki **abuç* ile karıştırılmıştır.

~ Yak. *ïtïs* < **adış* < * *aduç*
Tuva. *adış* < **aduç*
< **āðut*
< **(h)abuç* (Räsänen, *V*)
~ avuç (MA, Az., Trkm., Ker.)
avıc (Ker.)

22

11-1174

23 Ocak 2023

unutmak

Nostratikçe; *humñu "uyumak, bilinç kaybetmek"
Ana Altayca; *umñU-(t), *umñU-ta- "uyumak, unutmak". Ilk Türkçe; *umun- > Yakutça; umun-, Çuvaşça; man- "unutmak". > Eski Türkçe; unıt- ~unut-. Türkçe, Gagavuzca, Türkmence, Azerice; unut- "unutmak"
Mogolca; *umurta "unutmak".
Tunguzca; *omña- "unutmak"
Hami- Sami; Mısır; hwn "uyumak"
Uralca; *wune "uyumak, rüya"
Dravidçe; *um "aptallık, aptal"

Alınan kaynak; Nostratic Dictionary - Aharon Dolgopolsky - Sayfa: 217

11-1175

Kant ve Nostratikçe

Kant insan aklı ile felsefi olarak ilgileniyor. Nostratikler ise bizzat yaşadığı döneme doğru akıl yürütmelerini takip edebileceğimiz insanlar. Nostratikçenin güzel tarafı insanların nasıl bir ortamda kelimeleri üretmişlerdir sorusuna tatmin edici cevap aramamızdır. Kant'ın güzel tarafı ise Nostratiklerden beri kelime üretmeleri konusunda akıl yürütebildiğimiz insan aklını tahlil etmeye çalışmasıdır. Kant ve Nostratikçe benim çalışma alanım haline geldi.
Nostratiklerin nasıl kelime ürettiklerini anlayabilmemiz için nasıl yaşadıklarını bilmemiz gerekiyor. Bunun içinde doğadaki diğer canlılarla iç içe yaşayan insanları doğa ortamında düşünmek gerekiyor. Doğa ortamının işleyişini ve insanların doğa karşısındaki tavrını da gözlemlemek gerekiyor. Arta kalan zamanlarımda doğa ve insanla ilgili belgeselleri ve Türk-Altay kültürü ile ilgili otorite kaynak kitaplardan mitolojik, antropolojik ve etimolojik verileri inceleyerek Türk insanının geçmişten günümüze gelen doğal yapısını felsefi bir bakış açısıyla daha doğrusu Kant'ın saf aklın gelişiminin gelişimine yaklaşımına göre tahlil etmeye çalıştım.
Doğal yaşamdan kültürel yaşama evrilen insan türünün bakışı da kültüreldir. Yani insan gözü ile hayvan gözü biyolojik olarak aynı olsa da doğaya ve diğer insana aynı bakmıyor. Hayvan doğal bakıyor, insan kültürel bakıyor. Doğal bakışı kapsayıp aşarak bakıyor. Bu bakışada kültürel bakış diyoruz.
Insan doğal yaşamdan kopup kültürel yaşama nasıl evrildi? Doğanın iradesinin nedensellik yasası ile hareket eden doğal hayvan, kendi iradesi ile doğanın nedensellik yasasından ayrı olarak kendi iradesi ile kendi nedensellik yasasını başlatmasıdır. Bu da iradi olarak olayların başlatıcısı bizzat insanın kendisidir. Buna da özgürlük yasaları diyoruz. Yapıp yapmamaya karar verebilen insan kendi özgürlük yasalarını ya da kültürel yasalarını başlatmıştır. Artık insan doğada yaşasa da kültür dünyasına ait bir canlıdır. Doğayı kapsayarak aşan kültürel bir varlıktır.
Hayvanlar dünyasındayken çıkardığımız doğal sesleri tıpkı gözümüzü kültürel kullanmamız gibi sesimizi de kültürel kullanarak anlatma ve anlama aracı olarak kullanmışız.
Neyi anlatma ve anlama ihtiyacı duymuşuz? Nostratikçe kelimelere baktığımızda insanı ilgilendiren sadece insandır. Doğayla olan ilişkimiz bizim gündelik yaşantımızda bize ne yararlı olacaksa onunla ilgili kelimeler türetmişiz. Ikincisi bizi ne rahatsız ediyorsa onunla ilgili kelimeler türetmişiz. Örneğin böcek deyince sokan böcek ile normal böceği aynı kategoride görmemişiz. Uçan kuş ile beraber yaşadığımız diğer hayvanlarıda bir bütün olarak hayvan kategorisinde görmemişiz. Havaya ait olan hayvanlar, yer altına ait olan hayvanlar ve bizim yaşadığımız yer yüzeyinde olan hayvanları ayrı ayrı değerlendirmişiz. Aynı şekilde diğer insanları da hep beraber bir insan türü olarak düşünmemişiz. Sadece kendi akrabalık bağımıza ve aynı dili konuştuğumuz insanlara kendimize yakın hissetmişiz. Bunun dışındaki insanları hayvan statüsünde görmüşüz. Bütün kültürlerde o kültürün dilini konuşamayanlara dilsiz ya da hayvan yerine koyan terimler kullanılır. Bu ötekileştirme dinler ile aynı dinden olanlar ve olmayanlar olarak biçim değiştirmiştir. Millet bilinci modern döneme ait bir bilinçtir. Geriye doğru gittiğinizde din bilinci ve klan bilincine doğru gideriz.
Sorun geçmişte hangi dil ailelerinin baskın olduğu sorunudur. Hint-Avrupa dil ailesi kendisinin baskın dil ailesi olduğunu buna karşılık Altay-Türk dil aileleride kendi dillerinin baskın ve belirleyici dil olduğunu iddia etmektedir. Sosyal bilimlerin pozitif bilimler gibi neden sonuç ilişkisine bağlanamaması insanın keyfiliği faktörünün sonucudur. Insan nedensel olayların gerektirdiği gibi değil de keyfi olarak davranabiliyor. Ama pozitif bilimlerde nedensel bağlarla akıl yürütebiliyoruz.
Sonuç olarak sosyal teoriler siyasi bakış açılarından soyutlanarak değerlendirilemiyor. Bunun en basit örneğide her milletin kendine göre tarih yazmasıdır. Bütün milletlerin anlaşıp herkesin okuyabileceği tek bir tarih kitabı yazmak imkansızdır. Çünkü her millet kendi kültürel kodlarına göre tarihini yazmaktadır. Ama pozitif bilimler için herkesin okuyabileceği bir doğa tarihi yazabiliriz.
Bizde o zaman kendi teorilerimizin ağır bastığı tarih tezlerini, felsefeleri ve diğer sosyal çalışmaları tıpkı kendi tarihimizi kendimizin yazması gibi yazmalıyız.

11-1176

Sözlük nedir?

Sözlerin yazıldığı kitaptır. O zaman esas olan sözlü gelenektir. Sözlü geleneğin yazıya geçirilmesidir. Yeni keşfedilen bir kültürün kullandığı kelimeleri yazıya geçirmek için elimize kağıdı kalemi alır yazarız.
Peki ilk sözlük hangisidir? Ilk sözlük Sümerce- Akadça sözlüktür. Türk Dil Kurumu yayınlarında mevcuttur.
Sözlük yapılırken gündelik dilde konuşulan kelimeler kayıt altına alınır. O zaman sözlüğe giren kelimeler gündelik dilde kabul görmüş ve de yaygın olarak kullanılan kelimelerdir. Kullanılan her kelime sözlüğe girme hakkı kazanmıştır.
Kullandığımız kelimelerin bir ana dlimizden gelenleri vardır. Birde diğer dillerden ödünç aldığımız kelimeler vardır. Artık o kelimelerde "ödünçleme" olarak bizim malımızdır. Bütün diller birbirlerinden ödünç kelime alırlar. Türkçeye yabancı dilden kelime aldığımız gibi diğer dillere de ödünç kelime vermişiz. Önemli olan bunun dozajının kaçırılmamasıdır. Maalesef Arapça ve Farsçadan dozajını kaçırarak aşırı derecede ödünçleme kelime almışız. Bunun sebebi ise Islami dini terimlerdir. Türklerin daha önceden kabul ettiği Budizm ve Maniheizm gibi dinlerin metinlerini Türkçeye çevirirken çoğu kelimeleri Türkçeleştirmişiz.
Budizm ve Maniheizm döneminde dilimize giren yabancı kelime oranı % 5'i geçmez. Dini terimleri Türkçeleştirmişiz.
Dilimizin felsefi altyapısı Budizm ve Maniheizm terimlerini Türkçeleştirdiğimiz dönemde oluşmuştur. Islam felsefesi ile de Yunus Emre'nin diline ulaşmamızı sağlamıştır. Eğer Budizm ve Maniheizm dönemini yaşamadan direk Islam ile karşılaşsaydık asimile olmamız yani Araplaşmamız kaçınılmaz olurdu. Farslılarda önceden Zerdüştlük ile felsefi bir altyapıya sahip oldukları için Araplaşmadan kendini kurtarabilmişlerdir. Arap coğrafyasındaki diğer kültürler Islamdan sonra Araplaşmışlardır. Araplaşma Afrika kıtasına doğru hızla devam etmektedir.
Sonuç olarak kelimelerin ödünç alındıkları dildeki anlamı değil, kullanım anlamları esastır. Örneğin "moral" kelimesi Fransızcadan alınmıştır. Ahlak anlamındadır. Fakat bizim dilimizdeki kullanımı "canım sıtkın" anlamındadır. Akademik makalelerde ahlak kelimesi yerine kullanılsa da halk arasında "canım sıtkın" anlamında bilinmektedir. Sözlüğü geçirilirken birinci anlam olarak "canım sıtkın", ikinci anlam olarak da "ahlak" olarak belirtilmelidir. Bu kelime alınırken anlam değişmesine uğramıştır. Her iki anlamda da yerine göre kullanılmaktadır. Her iki anlamıda doğrudur. Moral kelimesini yanlış kullanıyoruz diyemeyiz. Mevcut gerçeklikten hareket etmek zorundayız. Genelde Arapçadan alınma kelimeler içinde aynı şey söylenir.
Toplumun kabul gördüğü anlamı esastır. Ödünç alınan dildeki anlamında olmamasının kafa karışıklığı yaratmaması gerekiyor. Kelimeyi ilk duyduğumuz andaki zihnimizdeki canlanan anlamı neyse kelimenin yaygın anlamı odur. Toplumun kabul ettiği anlamı esastır. Bırakın yabancı kökenli kelimeleri Türkçe kökenli kelimeler bile zaman içinde anlam iyileşmesi, anlam kötüleşmesi, anlam değişmesi ya da anlam kaymasına uğrayabilirler.
Gündelik dilin konuşması esastır. Akademik dil gündelik dil üzerine inşa edilir. Gündelik dilden bağımsız bir akademik dil inşa edilemez. Edilmeye çalışılırsa Osmalıda oluşan saray dili gibi bir dil oluşur. Süreç içinde gündelik dilin egemenliğine yenik düşmek zorunda kalır.
Doğal ve en iyi olanı ise gündelik dilin kelimelerinin anlam genişlemesine uğrayarak akademik dil haline gelmesidir. Bu da akademi ile halkın iç içe olabildiği bir ortamda ancak oluşabilir.

11-1177

Eski Türk-Altay Göç Yolları

Neolitik çağ öncesine mezolitik çağ deniyor. Bu da M.Ö 22.000 - 10.000 yıllar arasını kapsıyor. Türk-Altay Kuramı, göçlerin o dönemde başladığının arkeolojik buluntularla açıklanmasıdır.
Resmin alındığı kaynak; Türk-Altay Kuramı- Arkeolog Semih Güneri - Sayfa:39

na göre bir
kabileceğimiz bir tek yer
Neolitik Çağlardan itibaren tanımlay
var, biz de ona bakmak durumunday
Altaylarda karşımıza çıkan en belir
Proto-Okunyev/Okunyev ortak kültü
Lena Neolitik kültürleriyle olan açık
açalım. MÖ 4. binlerde Afanas'yev-P
Altaylarda iki farklı etnik yapının ort
döneminin erken evrelerinde yerli A
üzerinde Yenisey-Lena arkeolojik kü
rüliyordu. Bu durum bize yerli Alta
Yenisey-Lena bölgesi erken halkları i

Aslında karmaşık gibi görünen b
sında uyumsuzluk yoktur. Bu kültür
gelişen baskın yerli kültürün kayna
rinden geldiğini düşünmek durumu
tarafından temsil edilen Altaylar er
doğrudan onun kaynaklarını teşkil
bağlayabiliriz. Arkeolojik belgeler an

7 Son Buzul Çağı Doruğu'nda buzullaşma kesintileri dikkate alınmazsak, Altaylar kül ren kesintisiz denilebilecek belgeleri, Altaylar

14

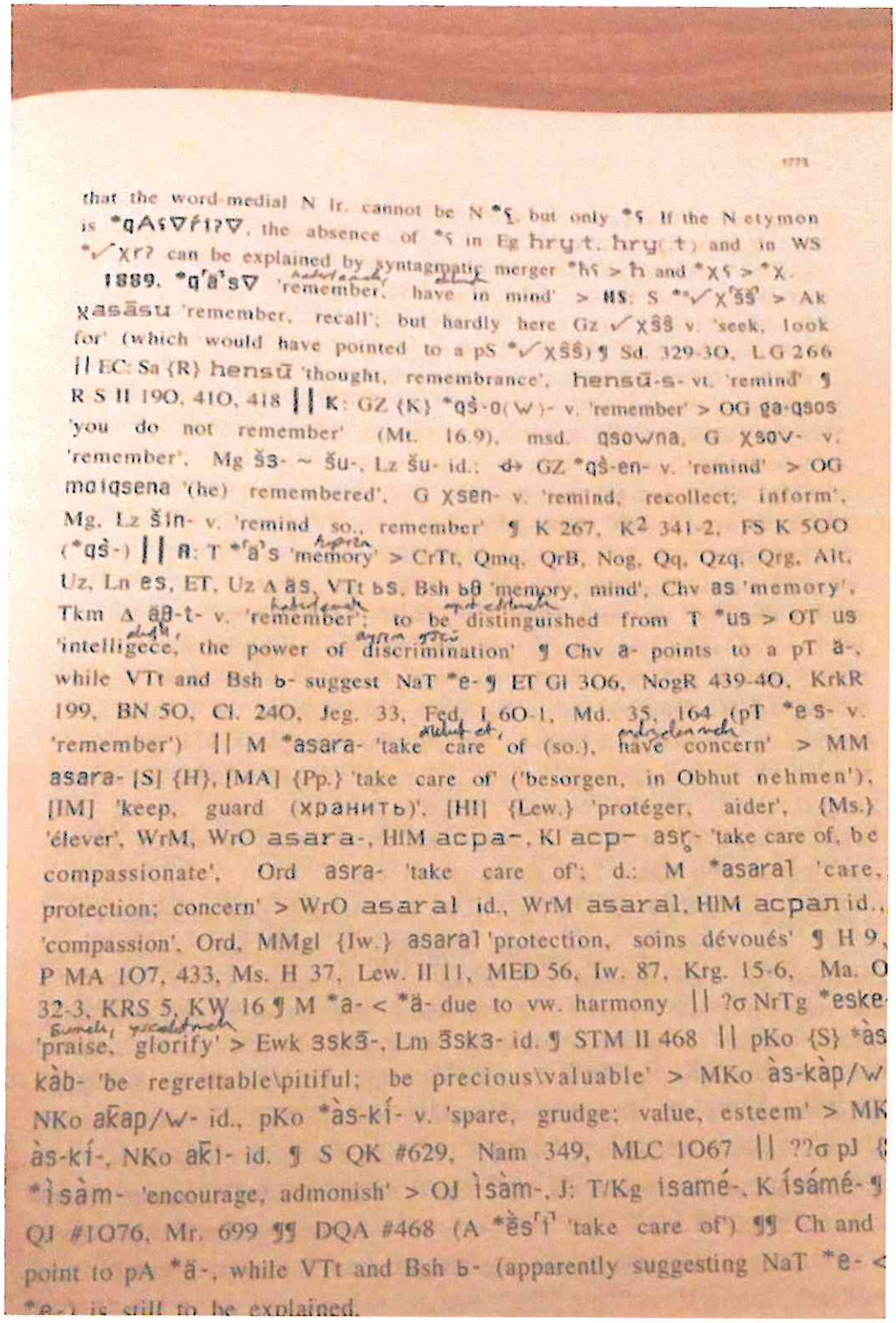
11-1178

es ve us aynı kökten geliyormuş.

Nostratikçe; *qäsV ~ kese "hatırlamak, aklında olmak"
Kartvelian; *qs-o(w)- "hatırlamak"
Ana Altayca; Eski Türkçe; *äs "hafıza".
Çuvaşça; as "hafıza". Nogay, Altay, Özbekçe; äs "hafıza, zihin" Türkçe; us "akıl, ayrım gücü"

Alınan kaynak; Nostratic Dictionary - Aharon Dolgopolsky - Sayfa;1773

Not; Gülensoy, sözlüğünün 798 inci sayfasında şöyle not düşmüş. " as (Çuvaşça) [Eren (TDES, 424): es/is/as sözcükleri için 'us' ile birleştirilemez" der, ama neden(ler)ini açıklamaz.]
(eski Türk dilinden > Macarcaya; "ész" olarak geçtiği belirtiliyor.)

that the word-medial N Ir. cannot be N *ʂ but only *ʂ. If the N etymon is *qAʂ∇ʔ1ʔ∇, the absence of *ʂ in Eg hry.t, hry(.t) and in WS *✓χr? can be explained by syntagmatic merger *hʂ > ħ and *χʂ > *χ.

1889. *q'ā'sV 'remember, have in mind' > HS: S *ʿ✓χʿŝŝ > Ak χasāsu 'remember, recall'; but hardly here Gz ✓χŝŝ v. 'seek, look for' (which would have pointed to a pS *ʿ✓χŝŝ) ¶ Sd. 329-30, LG 266 || EC: Sa {R} hensū 'thought, remembrance', hensū-s- vt. 'remind' ¶ R S II 190, 410, 418 || K: GZ {K} *qŝ-ə(w)- v. 'remember' > OG ga-qsos 'you do not remember' (Mt. 16.9), msd. qsowna, G χsəv- v. 'remember', Mg šə- ~ šu-, Lz šu- id.: ↔ GZ *qŝ-en- v. 'remind' > OG moiqsena '(he) remembered', G χsen- v. 'remind, recollect; inform', Mg, Lz šin- v. 'remind so., remember' ¶ K 267, K² 341-2, FS K 500 (*qŝ-) || A: T *ʿā's 'memory' > CrTt, Qmq, QrB, Nog, Qq, Qzq, Qrg, Alt, Uz, Ln es, ET, Uz ∆ äs, VTt bs, Bsh bθ 'memory, mind', Chv as 'memory', Tkm ∆ äθ-t- v. 'remember'; to be distinguished from T *us > OT us 'intelligence, the power of discrimination' ¶ Chv ă- points to a pT ä-, while VTt and Bsh b- suggest NaT *e- ¶ ET Gl 306, NogR 439-40, KrkR 199, BN 50, Cl. 240, Jeg. 33, Fed. I 60-1, Md. 35, 164 (pT *es- v. 'remember') || M *asara- 'take care of (so.), have concern' > MM asara- [S] {H}, [MA] {Pp.} 'take care of' ('besorgen, in Obhut nehmen'), [IM] 'keep, guard (хранить)', [HI] {Lew.} 'protéger, aider', {Ms.} 'élever', WrM, WrO asara-, HlM асра-, Kl аср- asr- 'take care of, be compassionate', Ord asra- 'take care of'; d.: M *asaral 'care, protection; concern' > WrO asaral id., WrM asaral, HlM асран id., 'compassion', Ord. MMgl {Iw.} asaral 'protection, soins dévoués' ¶ H 9, P MA 107, 433, Ms. H 37, Lew. II 11, MED 56, Iw. 87, Krg. 15-6, Ma. O 32-3, KRS 5, KW 16 ¶ M *a- < *ä- due to vw. harmony || ?σ NrTg *eske- 'praise, glorify' > Ewk ɜskɜ̄-, Lm ɜ̄skɜ- id. ¶ STM II 468 || pKo {S} *às kàb- 'be regrettable\pitiful; be precious\valuable' > MKo às-kàp/w- NKo akap/w- id., pKo *às-kí- v. 'spare, grudge; value, esteem' > MK às-kí-, NKo akı- id. ¶ S QK #629, Nam 349, MLC 1067 || ??σ pJ {} *ìsàm- 'encourage, admonish' > OJ ìsàm-, J: T/Kg isamé-, K ísámé- ¶ QJ #1076, Mr. 699 ¶¶ DQA #468 (A *ès'ı' 'take care of') ¶¶ Ch and point to pA *ă-, while VTt and Bsh b- (apparently suggesting NaT *e- < *e-) is still to be explained.

15

11- 1179

Kültürlerin varoluş mücadelesi.

Tarih boyunca çeşitli kültürler var olmuştur. Bir kısmı yok olmuş, bir kısmı ise varolma savaşından başarılı çıkarak bugüne kadar varolabilmiştir. Hızlı bir şekilde onlarca kültür yıllar içinde yok olmaktadır.
Türk kültürü ise Arkeolojik, Dilbilim, Halkbilim araştırmalarına göre Sümerlerde bulunan en az 200 tane kelime ile Sümerler döneminden beri var olduğu bilinmektedir. Sümerler Türk olmasa da dillerine Türkçeden geçmiş kelimerin olması o dönemde Türklerin varlığını ispat etmektedir.
Yeni yapılan Nostratik ve Avrasyatik dilbilim çalışmalarında da Altay dil ailesinin içinde Türkçenin baskın bir dil olduğu görülmektedir.
Türkçenin 5 bin yıllık tarihi denen söylemin gerçeklik payı gün geçtikçe genel kabul görür hale gelmektedir.
Sorun kültürlerin neden yok olduğu ve kalanlarının da binlerce yıl sonrasında neden varlığını devam ettirebildikleridir. Bundan sonrası içinde insanoğlu içinde Türk varlığının binlerce yıl sonrasına gidip gidemeyeceği sorunudur. Eğer gidemeyecekse ne engel olmaktadır? Varlığımızı binlerce yıl sonrasına devam ettirmenin stratejik yöntemi nedir?
Epik, destansı varoluş biçimidir. Türk edebiyatının bütün yapıtlarını terazinin bir kefesine koyup diğer kefesine de Oğuz destanını koysak Oğuz Kağan destanının ağır basacağı söylenmektedir. Tabii bunlara Ergenekon destanını, Alp Er Tunga destanını ve de modern dönemde Çanakkale destanı ile Kurtuluş savaşı destanını ilave etmemiz gerekiyor. Oğuz Kağan destanının Islamiyet öncesi ve Islami versiyonları vardır. Birinci itici gücü epik olarak kabul edebiliriz.
Ikincil güç ise din idi. Türk tarihini üç dönemde incelemek gelenek haline gelmiştir. Bunlar Islamiyet öncesi, Islami dönem ve Islamiyet sonrası dönem olarak adlandırılıyor. Hemen Islamiyet sonrası dönem için dinin toplumda belirleyici birincil güç olmasının modernizm ile ikincil güç haline gelmesidir. Birincil güç aklın kanunlarının dini kanunlara uyup uymamasına bakılmaksızın akıl kanunları ile yönetilen devlet biçimidir. Ulemaların yönetiminden, entelijansiya yönetimine geçiş demektir. Halen Ortaçağ ulema kafası ile modern entelijansiya kafası arasında yönetim biçimleri konusunda tartışma vardır. Modernleşmemiz geriden gelmektedir. Avrupanın 200 yıl önce bitirdiği ulema tahakkümünü maalesef biz hale devam ettiriyoruz. Süreç içinde aşılacağı muhakkaktır.
Modern dönemin daha doğrusu bütün dönemlerin temel sorunu felsefileşmiş medeniyet olabilmektir. Ilk dönemimiz olan Türklük dönemindeki felsefileşmemiz Islami dönemde olduğu gibi kendi kimliğimizden bağımsız felsefileşme olmuştur. Dini felsefileşmemiz Budist kültürü ile başlamış Islam kültürü ile devam etmiştir. Modern dönemde ise din sonrası felsefileşmemiz ise Osmanlıdan devraldığımız geleneklerle devam etmektedir. Osmanlıda gelişen modernizm akımında pozitivizm ile geleneksel olarak gelen din felsefesi yeni iki karşıt dinamik olarak bugünde varlığını devam ettirmektedir.
Binlerce yıl sonrası için var olabilmemizin koşulu felsefileşmiş medeniyet olma vasfımızı korumamızdan geçiyor. Korumakla kalmayıp dünyadaki felsefi akımları güncel olarak takip etmek gerekiyor. Geriden gelen bir felsefe geleneğinden kurtulmamız gerekiyor. Bununda felsefe, bilim, sanat öncülüğünde yapılması gerekiyor. Devlet politikası olarak yürütülmesi gerekiyor. Devlet günü kurtarmanın değil binlerce yıl sonrasının hesabını yapmalıdır. Bu hesabı yapanda felsefedir.

11-1180

uçmak

Nostratikçe; *PučV ~ puçu 'düşmek'
Hami- Semitik; S *-puB > Arapça; fvd / -fudu 'ölmek'. fawd 'ölmek'.
Uralca; *pučV ~ puçu 'düşmek(aşağı)'
Ana Altayca; Eski Türkçe; *Uç 'düşmek'. (Türkçe; *Uç 'uçmak'). Türkçe; uç-. Türkmence; uč. Hakasça: us. Tuvaca; uš.
Tunguzca; *puç 'zıplamak'

Alınan kaynak; Nostratic Dictionary - Aharon Dolgopolsky - Sayfa: 1571

Son derece mantıklı. Insan nasıl uçabilir? Yukarı doğru uçamaz. Aşağı doğru uçabilir. Yukarı doğru anca zıplar. Uçurumdan aşağı düşen insan haliyle uçmuş oluyor. Tabii uçunca gideceği yer ölümdür. Uçmak, aşağıdadır. Tekirdağ/Şarköy'deki Uçmakdere'de Uçurumun üst tarafı, Uçmakdere'den aşağıya doğru bakınca aşağıdaki insanlar sinek gibi ufak gözüküyor.

11-1181

Ulema mı, entelijansiya mı?

Bizim siyasetçiler genelde ulema. Özellikle Cumhurbaşkanımız ulema kafasının modern biçimini daha doğrusu kendine özgü biçimini temsil ediyor.
Gerçekten Cumhurbaşkanımız ulema mı? Yoksa din taciri bir siyasetçi mi? Bana din taciri bir siyasetçi olduğu fikri daha yakın geliyor.
Modernleşme ile birlikte ulema sınıfına alternatif bir sınıf daha doğdu, buna da entelijansiya dendi. Artık toplumun ileri gelenleri içinde dünyaya sadece din penceresinden bakmayan insanlar demektir.
Her dönemin kendine göre entelijansiyası vardır. Fakat AKP döneminde medyanın tamamı entelijansiya yerine ulema sınıfını tercih edenlerin elinde olduğu için sunni bir yavanlık dönemi yaşıyoruz.
Cumhurbaşkanı sadece ulema takımının oluşturmaya çalıştığı entelijansiyayı var sayarak hareket ettiği için kendi dünyalarının ulemalarını yetiştiriyorlar. Peki seküler entelijansiyaya yer var mı? Bir şartla var. Eğer AKP'li olursa seküler camiadan olanların da AKP'nin seküler camiası olarak ikincil olarak söz hakları var. Birincil söz hakkı ulema tipi entelijansiyaya aittir.
Dinin siyasette belirleyici olması Ortaçağ kafalı Iran ve Afganistan tipi zihniyetlerdir. Bizde de modern Afganistan tipi oluşturulmaya çalışılıyor. Modern Iran tipi olamaz. Çünkü onlar Şiilik meshebinden. Ama biz Sunniyiz.
Modern kafa Şiilik ya da Sunnilik kazır mı? Kazımaz. Katoliklik ya da Protestanlık kazır mı? Onu da kazımaz. Modern kafa insan olmanın önünde hiç bir dini öncelik tanımaz. Işte bizim seküler entelijansiyamızda bu et kafalıların içinde var olma mücadelesi veriyor.
Devlet destekli oluşturulmaya çalışılan ulema sınıfı sadece kendi yandaşlarına hitap eden ulemalar olarak kalacaklardır. Karakterli seküler entelijansiyalarımızla ancak yol alabiliriz. Ortaçağ kafasına sahip dinci ulemalar bizi hiç bir yere götüremezler. Ancak götürse götürse Fetö ve Mafya bataklığının yeni biçimlerine götürürler.

11-1182

bitik 'yazı'

biti'yi Çince fırça anlamında öğrendik. Haliyle bitik 'yazı' kelimesininde Çinceden geçtiğini biliyoruz. Ama burada başka türlü bir çözümleme yapılıyor.

Nostratikçe; *ma|eV 'hissetmek, farketmek'
Ana Altayca; Moğolca; *mede 'bilmek, anlamak'. Tunguzca; *mede- 'hissetmek, farkına varmak' Korece; *mìt- 'inanmak'
Türkçe; Yakutça; bit ~ büt 'işaret, kehanet'. Eski Türkçe; *bit'- 'çizmek(çizgiler)' - 'yazı; kaderi belirlemek'. (Pekarsky 478-479, ET B 155-8)

Alınan kaynak; Nostratic Dictionary - Aharon Dolgopolsky - sayfa:1410.

11-1183

lar / -ler

Nostratikçe; *larwV ~*larva 'bir arada, bir çok'
Ana Altayca; *la|är > Ilk Türkçe; *-lar / *-lär
Türkçe; -lar / -ler 'çoğul eki'

Alınan kaynak; Nostratic Dictionary - Aharon Dolgopolsky - Sayfa: 1245

11-1184

Felsefe sözlüğü neden olmaz?

Çünkü filozoflar kavramlara kendine göre anlam yüklüyorlar. Bir kavramın anlamını hangi filozofu kıstas alarak açıklayacağız? Şunu yapabiliriz. Kelimenin gündelik dilde kullanılan anlamından başlarız. Sonra felsefi anlam yüklemelerinin hangi filozofa ve döneme göre nasıl değişkenlik gösterdiğini açıklayabiliriz. Bunu açıklarkende gene başka bir sorunla karşılaşırız. Hangi tip felsefi terminolojiye göre açıklamayı yapacağız. Örneğin materyalist terminolojiye göre mi yoksa idealist bir terminolojiye göre mi açıklama yapacağız?
Sorunu daha derinlemesine kadar götürürsek insanoğlu kullandığımız kelimelere ilk anlam yüklemesini yaparken materyalist bir kafa yapısı mı vardı yoksa idealist bir kafa yapısı mı vardı? Bence idealist bir kafa yapısı vardı. Idealiteden realiteye gelmiştir. Realiteden idealiteye gitmemiştir.
Tarihi yorumlarken yaptığımız yanlış insanoğlunun realiteden idealiteye doğru düşünmeye başladığı yönündeki yerleşmiş yanlış algıdır. Aslında tam tersi olmuştur.
Sonuç olarak güncel sözlük gibi felsefe sözlüğü yapamayız. Yapmaya kalkarsak eğer her kelime için felsefe tarihini gözden geçiren bir ufuk turunu da ilave etmek gerekiyor.
Bütün felsefe sözlükleri kısa zamanda zaman aşımına uğramaya mahkumdur. Onun için genel kabul gören güncel sözlük gibi üzerinde uzlaşılan bir felsefe sözlüğü hiç bir dönem için yoktur. Doğası gereği olmazda.

11-1185

Nostratikler nasıl alfabe yaparlardı?

Muhtemelen alfabelerinin ilk harfleri "ha, he, hi" diye başlardı. Çünkü Nostratiklerde sesli harfle başlayan bir kelime yok. Bütün kelimeleri sessiz harfle başlıyor. Onun oğlu olan Altaylarda baştaki sesli harf düşerek ha>a, he>e, hi>i şeklinde olduğu düşünülüyor. Neden 'ha' harfi diyecek olursak en yaygın kullanılanın 'ha' olduğu izlenimi edindim. Tabii diğer sesli harflerde var. Örneğin Nostratikçede; "*de, *ge, *ze",(yüksek sesli). "*te, *ke, *ce" (alçak sesli). "*tı, *kı, *cı" ise (vurgulu) olarak adlandırılıyor. (Dolgopolsky- Sayfa:8).
Bizim Abc ya da Elif, be, te, se diye başlayan alfabelerimiz ise düşünülen Nostratik alfabenin sonraki versiyonları. Sonuçta aynı dedenin torunlarıyız. Hepimiz Göbeklitepeliyiz. Göbeklitepeyi kuranlar büyük ihtimalle Nostratikçe konuşuyorlardı. Onların alfabeleri ve yazılı kaynakları yoktu ama biz bugün nasıl bir alfabeleri olabileceğini, nasıl yazabileceklerini hayal edebiliyoruz.

11-1186

Kelimelerin genetiği

Nasıl ki bir kişi ile akraba olduğumuzu kesin bilmek için genetik testi yapıyorsak. Ve de bunu tıp uzmanı yapıyorsa kelimeler için de genetik test yapılmaktadır. Kelimeler için genetik test yapan bilim dalına 'dilbilim' ya da etimoloji diyoruz.
Biz dışarıdan bakarak bir başkasına bize benziyor, akrabamızdır diyebiliriz. Bunun bilimsel dayanağı yoktur. Gerçek bilgi için genetik test yapmak gerekiyor. Işte bizim dışarıdan benzettiğimiz gibi dilbilim ya da etimoloji konusunda da kelimelerin kökenine dair yaptığımız benzetmelere halk etimolojisi deniyor. Bilimsel bir dayanağı olmuyor. Onun için normal sözlüklerden başka birde etimoloji sözlükleri de vardır. Kelimelerin kökenini merak edenler bu konularda otorite olmuş sözlüklere bakmaları gerekiyor. Örneğin Türkçenin etimoloji sözlüğü için Clauson'un sözlüğü ilk bakmamız gereken sözlüktür ya da Gülensoy'un etimoloji sözlüğüne de bakabiliriz. Türkçeye girmiş yabancı kökenli kelimelerin de kökenine bakmak için ilk etapta Ötüken sözlüğe ve Tietze sözlüğüne bakmak gerekiyor. Köken konusunda ilk elekten geçirdiğimizde kendi yaptığımız yakıştırmanın yani halk etimolojisinin insanın genetik tahlilini gözle yapmak gibi yanılgıya düşmüş olduğumuzu görmüş olacağız.

11-1187

Türklerin Altın Çağları

Türklerin fiziki olarak varlığının ispat edildiği Milattan önceki 2 binli yıllardan beri Altay Dil Ailesinin kültürünün içinde baskın, yönlendiren ve ileri olma vasfını hala korumaktadır. Ilk altın çağını fiziki doğuşu ile bilinen tarihi ile başlatabiliriz. Avrasya kıtasının her tarafında etkin ve baskın bir kültürel güç olmuştur. Ilk gerileme devrimizi ise milattan önce bin yıllarında dinlerin ve felsefenin baskın olduğu dönemde kendi doğal dinimizi ve felsefemizi baskın bir şekilde oluşturamamızın sonucunda dinde Hint kültürü, Felsefede Eski Yunan kültürü baskın kültürler haline gelmiştir. Egemenlik alanlarını fiziki olarak milattan sonra bin yıllarına kadar Osmanlının son dönemleri gibi getirmiş gibi gözüksek de fiili olarak Türk kültürü kitaplı dinler karşısında kendi ekolünü yaratan bir Çin ya da Fars medeniyeti gibi olamamıştır. Islamiyetle birlikte yeni bir egemenlik sahası elde etmiş olsa da kültürel olarak Arap etkisi Türk kültürünü Budizmden sonra başka bir biçimde negatif olarak etkilemiştir. Gerek Budizm, gerekse Islamiyet kültürel bünyemizin geç hazmettiği olgulardır.
Islamiyette kendi ekolümüz olan Yeseviliği her ne kadar kurmuş olsak da ilk yaygın din ve felsefenin etkisi gibi modernleşme ile ikinci bir fetret devrine daha girdik. Şimdiki durumumuz ise yeni fetret devrinden çıkma çabasıdır.
Dini hegomanyanın insanlığa etkisi Türklerde kültürel zaafiyet yaratmıştır. Dünyada dini hegomanyanın tekrar etkisini kaybetmesi ise Türklerin yeniden doğuşudur.
Türkler doğası gereği dünyevi olduğu için uhrevi sistemlerle kültürel olarak hiç bir zaman bağdaşamamıştır. Yeni dönem kültürel ve dünyevi yaşamı için tekrar kendi benliğine dönme dönemi olacaktır. Bu dönemin kapısını açan ise Atatürk'ün kırdığı dünyevi cumhuriyet rejimidir. Doğamıza uygun yaşantımıza bizi yeniden kavuşturmuştur. Yapmamız gereken sadece dünyevi rejimi korumak ve ilerletmektir. Bu bizi tekrar ilk dönemlerimizin egemenliğine kendiliğinden geri götürecektir.

11- 1188

Göz ve Kulak

Düşünce kavramlarının Nostratik ve Ana Altayca sözlüklerdeki karşılığı dönüp dolaşıp göz ve kulağa geliyor. Beyin kavramına ise kulak dolayımı ile kulaktan beyine doğru gidiliyor.
Göz merkezli düşünce sistemi ile kulak merkezci düşünce sistemleri olarak daha sonraları iki farklı felsefi akım şekline geliyorlar.
Göz merkezci felsefi akımın temsilcisi Aristo'dan modern empiristler ve pozitivistlere kadar uzanır.
Kulak merkezci felsefi akım ise Platondan modern dönem rasyonalistlerine ve idealizme kadar uzanır.
Türk zihin yapısı göz merkezci felsefi akıma daha yakındır. Hatta Çuvaş Türklerinin bir atasözü der ki "Çuvaş, gözüyle görüp eliyle tuttuğuna inanır".
Retorik konuşmalar, büyülü hayal dünyaları hep kulağa hitap etmiştir. Türk tarihi boyunca dinlerin büyüsü Türk milletini hep yolundan şaşırtmıştır. Çünkü onun doğasında göz merkezci bakış açısı vardır. Modern dönemde ise pozitivist akımın göz merkezci yaklaşımı Türk zihin yapısına en iyi hitap eden akım olmuştur. Türkün kendini yeniden keşfetmesi için bir fırsat doğurmuştur. Modern dönemin Türk pozitifleri bize tarihimize dönük bir ufuk açmıştır. Pozitif felsefenin dayandığı kapitalist sistemi savunmuyorum, öyle bir intiba yaratmasın. Sadece pozitivist düşünce sistemi yani göz merkezci düşünce sisteminden yola çıkmak istedim.

11- 1189

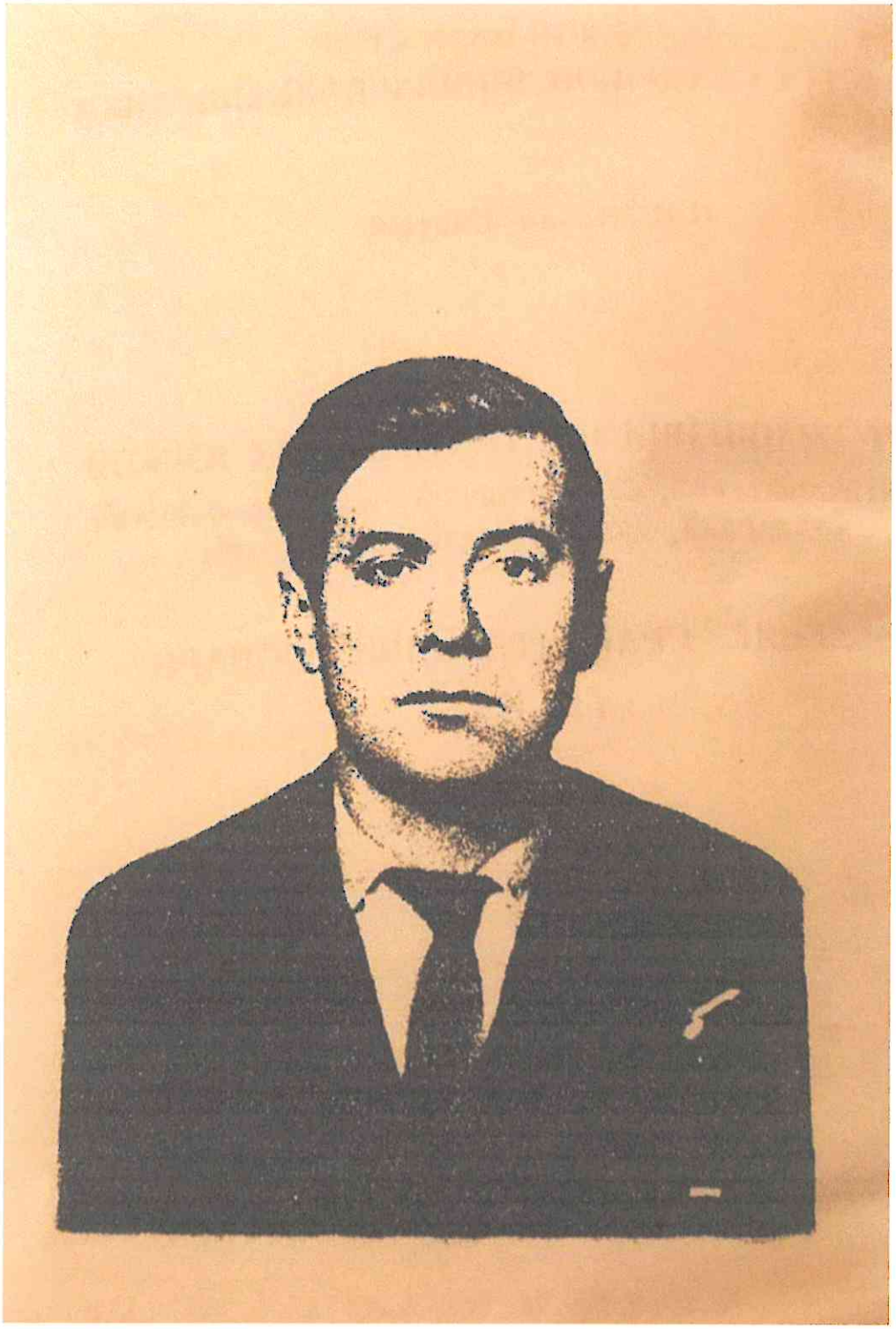
Nostranikçeden ilk izlenimlerim.

Standart bir dört harfli kelime üzerinden hareket ederek ilk izlenimlerimi aktarayım. Örneğin; Nostratikçe; 'hata'(gel, yürü)> Altayca'da 'ata' (adımlar, yürümek)> Türkçe'de 'at/ad' (ad-ım atmak). (Nostratic Dictionary - Aharon Dolgopolsky -Sayfa: 175)
Bu örnekten hareketle konuşursak. Öncelikle Nostratikçede hiç bir kelime sesli harfle başlamaz. Muhakkak sessiz harf ile başlaması gerekiyor. Nostratik dil ailesinin özelliğidir('hata'). Ikincil dil ailemiz olan Altay dil ailesinde öyle bir özellik yok. Sesli harf ile de başlayabilir. Altay dil ailesinde sesli harf ile başlaması genellikle baştaki sessiz harfin düşmesi ile oluyor. Örneğin; Nostratikçe; 'hata' kelimesi, Altayca'da 'ata' oluyor. Baştaki /h/ harfi düşüyor. Her kelimede böyle olacak diye bir kural yok. Baştaki sesli harf düşmeyebilir ya da başka bir harfe dönüşebilir. Altay dil ailesinin bir özelliği ise hiç bir kelime sessiz harfle bitmez. O zaman sonda muhakkak bir sesli harf olması gerekiyor. 'ata' kelimesinde de bu özelliği görüyoruz. Altaycadan Türkçeye geçerken de sondaki sesli harf düşüyor 'at/ad' oluyor. Türkçeye geçerken de sondaki sesli harf düşmeyebilirdi ya da başka bir harfe dönüşebilirdi. Bu örnek bu kurala uyuyor. Başka bir örnek ise here>ere>er 'adam' (sayfa:152) kelimesi için verilebilir. Başka bir örnek göce>öce>öc 'intikam'(sayfa:194). Kelimenin eskicil hali korunabilir de sonradan da öne ve arkaya doğru yeni harflerde türeyebilir. Onların ayrıntısı ise dilbilim konusunun uzmanlık alanı. Kabaca edindiğim ilk izlenim böyle. Nostratik dil ailesi bilindiği gibi Altay, Ural, Kartvelian, Hint-Avrupa, Hami-Sami, Dravit dil ailelerinden oluşuyor. Nostratik dil ailesinden kopan Altay dil ailesi ise Türk, Moğol, Tunguz, Mançu, Japon ve Kore dil ailelerinden oluşuyor. Başka türlü bir eksik iki fazla sınıflandırmalarda yapılabiliyor. Genel kabul gören çerçeve bu şekilde.

11-1190

"Dil zaman ırmağının bir geçididir. Bizi gidenlerin yurduna götürür; ama derin sulardan korkarsak oraya gidemeyiz".

Nostratik Dil'in kurucusu Viladislav İllich-Svitych (1934-1996)

42

11-1191

sting' > MKo sär, NKo sär[illegible]

*sàsì 'sharp stick' > OJ sasi, J T saśí id.: *sās- v. [illegible]

T/K sás-, Kg sàs- ¶ S AJ 271-2, S QJ #191, Mr. 748 || M *silbmuxu-sun 'needle of a conifer' > WrM silbusun ~ silmugusun, HlM шилмүүс id., WrO {Krg.} silbusun, Kl шилвсн 'tree neddle(s)' ¶ MED 705, 707, Krg. 447, KRS 672 ¶¶ - S AJ 288 [#282] and DQA #2097 (> T, Tg, Ko, J) || B *č̀ḱe]- ({∂GS} *s-?) 'twig, rod' > Kt čeŋ 'a long round stick', Kn seŋe 'twig, small branch, stick', caŋŋu, ceŋu, ceŋŋu, seŋŋu 'long flexible twig\rod', Kdg ǯaŋe 'long thin pliable stick', Tu cilæ, silæ 'fishing rod', Tl seia 'twig' ¶¶ D #2790 || HS: DEg šlh 'Sproß, Zweig' ¶ Er. 520 || Ch: ? Hs sàrfā 'stalk', ?? Hs šállà 'the reed guaranya', 'flowering spikes of the reed guaranya' (× N *śaʾrəʾ 'willow') ◇ A *-T- (for the expected *e) may be due to contamination with N *ʂʃɛɪʂɪ∇yâ and *ʂɪ,ʔ,L∇.

2283. *ʳʂʾaña 'word; say' ([in descendant lgs.] → 'think') > U: FU (att. in BF) **ʂʂaNa 'word' > F sana, Krl A sana ~ šana, Krl Ld, Vp sana, Es sõna, Δ sana, Lv sanà, Lv W sinà ~ sünà id.: ↔ F sanoa, Es sõna-ma, Vp sanu-da 'to say' ¶ SK 964-5, ZM 496, Kt. 360 || A: M *sana- v. 'say, think' > MM [HI] {Ms.} sana- 'calculer', WrM, WrO sana-, HlM сана-, Kl сан-, Brt нана-, Dg, Dx, Mnr H {SM} sana- 'say'; MM [HI] {Ms.} sana- 'calculer' may have been influenced by Chn M suan⁴ ({Kg.} suanʾ) 'calculate' ¶ Ms. H 93, Pp. fM 164, MED 668, Kow. 1281, Krg. 384, KRS 441, SM 323, T 357, T DnJ 133, T DgJ 161, Kg. AD #825 || HS: WCh: Bd {Sch.} zśnân 'speak', ? Ngz {Sch.} zʲńzʲn 'riddle, tale' ¶ ChL I 260 [#373], Sch. DN 181 || Eg fMK šny v. 'question, inquire into, say, think' > DEg šn 'ask (a question)' > Cpt: Sd ⲯⲓⲛⲉ šine, B ⲯⲓⲛⲓ šini 'demander, interroger'; Eg fMd šny 'beschwören, besprechen', šn.t '= Beschwörung' ¶ Eg šny belongs here unless it is a sd. from šny 'turn around' (as suggested by Vc.) ¶ EG IV 495-6, Fk. 268, Vc. 265-6, Crn. 246 || ? EC: amb Or sēnā 'memory' (unless derived from sēn- v. 'enter' or belongs to N *cuŋ∇ 'know' [q.v.]) ¶ Grg. 354, Brl. 371 (Or sena 'ricordo, memoria') ¶¶ Not here Ag: Bln {R} senā 'fable', Km {CR} sen-iz- 'tell a fable' (adduced by IS [IS MS 339]), because it is a sd. from senā 'as, like', cp. Ar maθal- 'proverb, parable' ← maθal- 'similar' < S *maʾθal- id. ◇ The semantic change from 'say' to 'think' is typologically justified (=σ: Hb wayʾyōmer bəlibʾbō 'and he thought', lit. 'and he said in his heart') ◇ IS MS 339 (*sanʌ 'think'; U, M + [illegible] [with

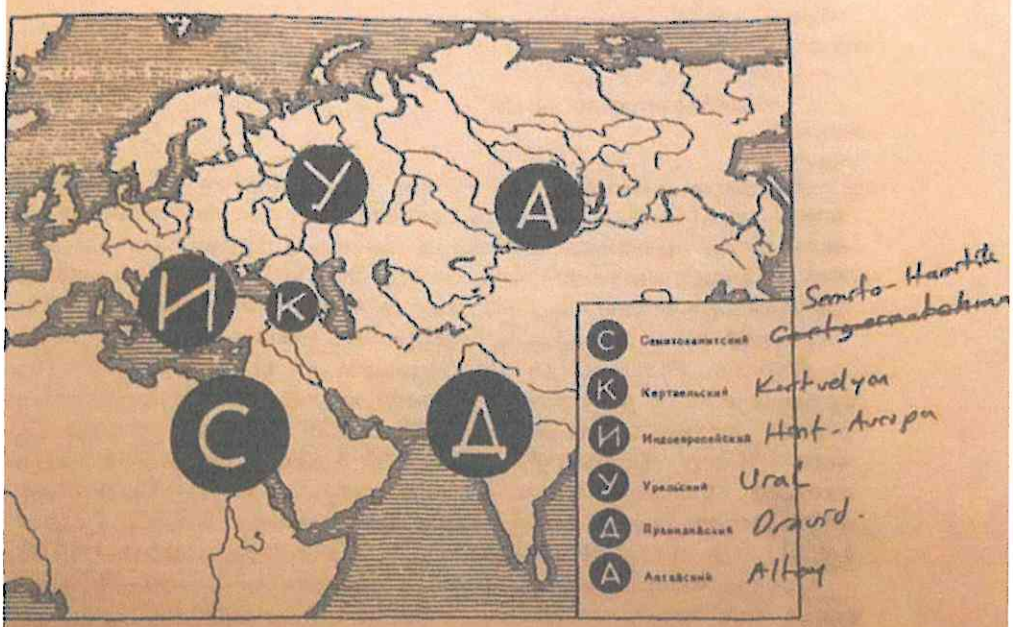
11-1192

saymak...

Gündelik dilimizde olan sıradan bir kelime. Kelimenin geçmişine doğru ufuk turu yaptığımızda bizi 14 bin yıl öncesinin Nostratik dil ailesine geri götürüyor.
Nostratik sözlüğümüz. Allan R. Bomhard ile John C. Kerns'in düzenlediği "The Nostratic Macrofamily" adlı sözlük sayfa 365, madde no: 195'de şöyle bahsediyor.
Proto- Nostratik; *sah-/*seh- "incelemek, düşünmek, bulmaya çalışmak, anlamaya çalışmak".
A. Hint- Avrupa: Eski İngilizce; sēcan "aramak, bulmaya çalışmak, elde etmeye çalışmak, araştırmak, soruşturmak".
B. Afroasyatik: Eski Mısırca; sh "hatırlamak, düşünmek, aklına gelmek".
C. Proto- Altay: *sā "düşünmek, dikkatli olmak, saymak". Moğolca; sana- (*sā-n-a) "düşünmek, yansıtmak, kafa yormak". Mançuca: sa- "bilmek, aşina olmak". Eski Türkçe: sa- "saymak, san "sayı". Türkmence; sāy- "saymak", sān "sayı"; Yakutça: āx- (<*saq-) "saymak". Poppe 1960:29, 97, 123.
Not: sana "düşünmek" kelimesi Sibirya grubu Türk lehçelerinde yaygın olarak kullanılmaktadır. Türk lehçeleri sözlüklerinde Moğolca alıntı diye de belirtiliyor.
Yukarıdaki resimde ise başka bir nostratik sözlükte dilbilimsel teknik terimlerle açıklama yapılıyor. Sözlüğün adı: "Nostraric Dictionary". Yazarı: By Aharon Dolgopolsky. Cilt:2. Sayfa:2038. Madde no: 2203
Belki de Göbeklitepe'yi yaparken düşünmek ve saymak derken "*sah-/*seh-" kelimelerini kullanıyorlardı.

11-1193

нал юкагирской и чукотско-камчатской групп (Angere 1959, ср. 1957). Возможность отдаленного родства "урало-алтайских" с индоевропейскими принимает также Л.Шиор, относящийся, м, скорее к числу противников генетической гипотезы (Sinor . В последнее время проблемы связей большинства "ностратических" языковых семей разрабатывают К.Менгес (лексические: Menges 1964, морфология; падежная система: Menges 1960 – работа, ценная по методу. Ср. общие соображения: Menges 1958), лгопольский (Долг. 1964[2] – большая сводка лексических соответствий, Долг. 1964[1]) и автор этих строк (Иллич-Свитыч 1964 – о-уральско-индоевропейские соответствия: вокализм и консонантизм; Иллич-Свитыч 1968). По-видимому, пришло время для создания достаточно широкой по охвату материала обобщающей работы области.

Карта предполагаемых прародин шести ностратических языков, на ленная в черновиках автора. [Прим.ред.] .

21

11-1194

Nostratik dil ve Mezolitik çağ

Mezolitik çağ insanların M.Ö 22 000 - 10 000 yıl arasında yaşadığı dönemdir. Bu dönemin özelliği son buzul çağının bitmesi yani insanlığın kıştan yaza dönmesi gibi kapalı alanlardan engin Avrasya ve Afrika-Asya denilen bugünkü Ortadoğu ve aşağısına Afrika'ya doğru olan kısıma yayılmasıdır.
Nostratik kelimesinin kökeni Latince "bizim ülkenin insanları" anlamında bir kelimedir. Nostratik teoriye göre M.Ö. 22 bin'li dönemlerde insanlar kapalı ortamlardayken tek bir dil konuşuyorlardı ya da baskın egemen dil haline gelmiş dildi. Buzul çağının bitmesi ile Avrasya ve Afrika kıtasına doğru dillerin yayılması mevcut dillerin kökenini oluşturan Nostratik aileden kopan altı dil ailesi yukarıdaki haritada gözükmektedir.
C= Hami-Sami dilleri. K=Kartvelyan dilleri. И=Hint-Avrupa dilleri. У=Ural dilleri. Д=Dravid dilleri. A=Altay dilleri
Kabaca izlenim edinmek için dilleri anlamaya çalışırsak Hami-Sami dilleri Arap yarımadası bölgesinin dilleri ilk aklımıza gelen Arapça ve Yahudice dilleri ve diğerleridir. Kartvelyan dili deyince aklımıza ilk Gürcüce geliyor ve bu dil grubuna giren dillerdir. Hint-Avrupa dilleri ise Avrupalıların dilleri ile Farsça, Hintçe, Slavca gibi diller ilk aklımıza gelen bu aileye ait dillerdir. Ural dilleri deyince de Macarlar ve Finliler ilk aklımıza gelenler ile diğer dil ailesi mensuplarıdır. Dravid dili ise Hindistan'ın alt uç kısmında yaşayan Hint dil ailesine ait olmayan bir dildir. Altay ve Ural dil ailesi gibi bitişimli dildir. Bizim mensup olduğumuz Altay dil ailesine en yakın dildir.
Altay dil ailesi ise Nostratik dil ailesinden M.Ö. 8 binli yıllarda kopmuş bir dil ailesidir. Bu dil ailesi İlk Türkçe- Moğol- Mançu-Tunguz- Kore - Japon dillerinin bir bütün hali imiş. Bu aileden ilk kopan dil Korece olmuş. Korece'den de Japonca kopmuş. Türk-Moğol-Mançu-Tunguz beraberliğinden de Türkçe M.Ö 2-3 bin yılları arasında kopmuştur. İlk Türkçe'de Milat döneminde kendi içinde bugün sadece konuşuru Çuvaşların kaldığı Ana Bulgarca ve Ana Türkçe olarak ikiye ayrıldı. Çuvaşların dışındaki bütün Türk lehçeleri Ana Türkçe'den geliyor. Şu anda yaşayan 20 civarında Türk lehçesi vardır. Türkiye Türkçesi de bu lehçelerden birisidir ve nüfusu en kalabalık olandır.
Tabii tek teori bu değildir. Baskın ve kabul gören teoridir diyelim.

11-1195

En genel akıl yürütme felsefedir.

Her insanın eğitimli olsun ya da olmasın yaşadığı süre içinde edindiği tecrübeleri vardır. Her insanı bir denek olarak düşünecek olursak, beş yaşındaki çocuk dahi olsa onun edindiği bilgilerden en azından o yaşına kadar ne kadar gelişmiş olabileceğinden içinde bulunduğu sosyal çevresine kadar bir şeyler öğrenilebilir. Yeter ki insanlarla ilişkilerimizde tanıştığımız insanlarla o yaşına kadar ne üzerine mesai harcadığını ve ondan neler öğrenebileceğimizi tespit edelim. Yeni tanıştığım bir insan ne üzerine mesai harcamışsa o konu üzerine konuşarak onun tecrübelerinden faydalanarak o konudaki mevcut bilgilerimi sınarım.
Tamirci çırağı ile de sohbet etsem ondan takımların isimlerini neye göre panoya düzenlendiklerini, çalışma düzeninden tutunda içinde bulunduğu hayat şartlarına kadar mevcut bilgilerimi yeniden sınarım.
Ilkel bir insanla konuştuğumuzu düşünelim. O insanda bile milyonlarca yılda insanoğlunun edindiği tecrübelerin nasıl aktarıldığını görürüz. Elimize kağıt kalem alıp neler bildiğini yazsak belki tuğla kalınlığında bir kitap olur.
Sözü nereye getireceğim. Bütün tecrübe ve uzmanlık alanlarının üstünde en genel akıl yürütme nasıl yapılabilir? Işte bu en genel akıl yürütme alanı ise felsefenin alanıdır. Kuantum fiziği uzmanı olabilirsiniz ya da otorite bir nörolog da olabilirsiniz ama alanınızı bütün alanlar içine oturtabilmek için felsefi altyapı gerekiyor. Nasıl ki kendi alanınızın uzmanlık gerektiren bir akıl yürütme biçimi ve bu biçim için gerekli sadece meslek erbabının bildiği kelimeler varsa felsefe içinde o işle uğraşan insanların kullandığı kelimelerde o işi uzmanlık alanı olarak seçenler için vazgeçilmezdir. Her alan hakkında az çok bir genel bilgi edinilmesi gerekiyor. Herkesin muhakkak felsefe alanı için bilgi edinmesi zorunludur. Çünkü kendi alanının uzmanlığının bir üst uğrağı da o işin felsefesini yapmaktır. En genel akıl yürütmenin içinde kendi alanı için akıl yürütmektir.

11-1196

Varolanlar

Varolanlar "düşüncede, dilde ve dış dünyada" varolanlar olarak oluşurlar. Dış dünyada varolanlar hepimizin bildiğidir, nesneldir. Düşüncede varolan ise her ne şekilde neyi düşünmüş olursak olalım onu nesnelleştirmiş oluruz. O artık düşüncede varolandır. Dilde varolan ise düşüncede varolanın dışavurumudur. Daha önceden dışa vurulmuş varolanlar olarak dil varolanları da dış dünya var olanları gibi nesnel kullanım araçlarımızdır.
Sonuç olarak düşünce bütün varolanların ana kaynağıdır. Kendisi yeni varolanlar üretebilmesi için dış dünyada varolanlar ve dilde daha önce varolmuş olanlar üzerinden akıl yürütmektedir.

11_ 1197

Öznel ve Nesnel

Öznel olan bir özneye bağlı olan. Özneye göre doğru olandır. Nesnel olan ise herhangi bir özneden bağımsız bütün özneler için doğru kabul edilebilendir.
Örneğin, benim bedenim var dediğimde bu nesnel bir şeydir. Herkes görüyor. Yer kaplayan bir madde olarak ispatı vardır. Nesnel olan her şeyin yer kaplaması gerekmiyor. Örneğin konuştuğum bir kelimede ağzımdan çıktığı an nesneldir. Zihnimde ise özneldir. Zihinde olanın dışa vurulması öznel olanın nesnelleşmesidir.
Peki benim ruhum var dersem bu nesnel midir, öznel midir? Özneldir. Herkese ispat edilebilecek yer kaplayan bir şey değildir. Hatta bir aralar ölmek üzere olan insanları hassas terazilerin üstüne alıp canı çıkınca kaç gram kaybettiği hesap edilerek ruhun kaç gram olduğu bulunmaya çalışıldı. Fakat midedeki gazların boşalması ile gram olarak eksilme olduğu daha sonra anlaşıldı. Ruhun kaç gram olduğu belli değil. Onun için ruh nesnel olarak vardır diyemeyiz. Öznel olarak vardır diyebiliriz. Öznel olan bizim kabul ettiğimiz doğrudur, nesnel olan ise bilimsel olarak ispat gerektiren doğrudur. Yani 7 milyar insanda ruh vardır dese de nesnel bir ispatı bulunamadığı sürece ruh özneldir.
Peki Tanrı öznel midir, nesnel midir? Bu da Tanrıyı nasıl kabul ettiğinize bağlıdır. Eğer evrende nesnel olarak var olan her şeyin toplamı Tanrıdır dersek Tanrı kavramının içini nesnel bir kavram olarak doldurabiliriz. Peki Tanrı evreni yaratmıştır diyebilir miyiz? Nesnel olarak yaratıp yaratmadığını deneyimleyemediğimiz için bir teori olarak önerebiliriz. Teoride ispatlanmadığı sürece teoridir. Yani özneldir.
Aklımızdan geçtiği sürece düşünce özneldir dedik. Ama konuştuğumuz an o nesnelleşiyor. O zaman düşünmek özneldir. Düşündüğümüzü ancak beynin nöron hareketleri ile ispat edebiliyoruz. Bütün canlıların beyninde nöron hareketleri var, bütün canlılar da düşünür diyemiyoruz. O da kesin ispat gerektiren bir kanıt değil.
Sonuç olarak düşünüyor olmamız özneldir. Düşünce suçu neden olmuyor? Öznel bir faaliyettir. Fakat düşünceyi açığa vurduğunda o nesnelleşiyor. Nesnel olan bir düşüncenin suç olup olmaması ise başka bir sorundur. Örneğin ben "Tanrı yoktur" desem, bunu yazsam, televizyonlarda söylesem suç mudur? Ya da hangi ülkelerde suç kapsamına giriyor. Geri kalmış ülkelerde suçtur. Çünkü onlarda henüz dini inanç ile düşünce özgürlüğü ayrıma uğramamıştır.
Peki biz geri kalmış bir ülke miyiz? Bizde düşünce özgürlüğü ile dini inanç özgürlüğü ayrımı var mı? Teorik olarak yani öznel olarak düşünce özgürlüğü vardır. İçinden kendi kendine söyleyebilirsin, dışarıya doğru söyleyince, nesnelleştirince suç kapsamına giriyor. O zaman ateizm ve deizm propagandası yapmış oluyorsun. Toplumun dini değerlerini zaafa uğratmış oluyorsun. Hemen resmi ağızlardan dinsiz, imansız, ateist, deist, komünist, hain suçlamaları torba yasa gibi topluca üzerinize yapıştırılır. Dinsiz imansız hainlerle dinli imanlı hainler arasında da fark vardır. Dini imanı bütün vatan severler beraber yağan yağmurda ıslanmış olanlardır. Fakat içlerinden hain olanları yağan yağmur altındayken tespit edilip çamura gark edilirler. Dinsiz imansızların hepsi hain zaten. Onlara yağan yağmurun suyundan bile bir yudum su yok. Eski dini imanı bütün hainler yanlış yoldan dönüp vatan sever saflarına dönerse affedilebilinirler. Onların suçu gene dinsiz imansız kapsamına girmez. Onların dini ve imanı gene bütündür. Sadece Türk bayrağını değil, Amerikan bayrağını öpüyorlar, kendi öz vatanları onların Amerikadır. Türk bayrağı altında namaz kılacaklarına Amerikan bayrağı altında namaz kılıyorlar. Onlar için seccademi serip namazımı kılayım da yukarıda ne bayrağı dalgalanıyorsa dalgalansın mantığı hakimdir. Çünkü öbür dünyada ona hangi bayrak altında değil, namazını kıldın mı diye sorulacak. Allah imandan etmesin derler ya, sonuçta onları gene Allah imandan etmiyor. Onlar için hiç kimse dinsiz imansız diyemez. Onlar dinli imanlı hainler. Ama dinsiz imansızlar imana gelmediği sürece sürüneceklerdir. Her zaman şüpheli ve potansiyel hain olarak görülmeye devam edileceklerdir. Bu da bizim nesnel gerçeğimizdir.

11-1198

uzay-zaman ve biz

Uzay ve zaman bir bütün müdür? Ayrı ayrı şeyler midir? 'uzay ve zaman' mı yazmak gerekiyor yoksa 'uzay-zaman' şeklinde mi yazmak lazım? Uzay ve zamanı birbirinden ayrı olarak düşünmemiz bir algı yanılması mıdır? Biz uzay ve zamana dışarıdan mı bakıyoruz yoksa içeriden mi bakıyoruz?
Bütün bu soruların cevabını üç farklı felsefi terminoloji ile verebiliriz. Bu üç farklı terminolojinin doğuşunu anlamak içinde Kant'ın terminolojisinden hareket etmemiz gerekiyor. Bu terminolojiler fenomenoloji, analitik ve diyalektiktir. Kant'ın geçmiş terminolojilerle hesaplaşarak terminolojisine fenomenoloji ile başlamış analitikle devam etmiş diyalektik ile bitirmiştir. Fenomenoloji Kant'ın "hissetme yetisi" ile başlayan akademik adı transandantal estetik olan girişidir. Bu girişten hareket eden Husserl "transandantal fenomenoloji" olarak ayrı bir fenomenolojik akım doğurmuştur. Heidegger'de aynı geleneği kendi biçimine göre devam ettirendir. Kant'ın "hissetme yetisi"nden sonraki evresi "anlama yetisi" evresidir. Bunun akademik adı ise "transandantal analitik"tir. Bu akım ise Frege ile başlayıp Russell ve Wittgenstein'in ana gövdeyi oluşturduğu başka filozofların da dahil edilebileceği bir akımdır. Son akım ise Kant'ın "akıl yetisi" ile doğan akademik adı "transandantal diyalektik" olan Fichte, Hegel, Marx'ın ana gövdeyi oluşturduğu ve diğer filozoflarında dahil edilebileceği bir akımdır. Transandantal analitik ve transandantal diyalektik Kant'ta transandantal mantık'ın iki ayrı dalıdır. Aslında transandantal estetik ile başlayıp transandantal mantık ile biten iki gövde vardır.
Kant neden dönüm noktası? Aristo'dan beri gelen geleneksel görüş biz uzay ve zamanı dışarıdan gözleyen bir gözlemciyiz. Kant ise "uzay ve zamanı görmeyiz, uzay ve zamanla görürüz" diyerek doğuştan var olan bu doğal uzay ve zaman gözlüğü ile her şeye baktığımızı iddia etmiştir. Öyle olmasının ne zararı vardır? Dünyanın içinden atmosfer gözlüğü ile uzayı gözlememizle, atmosfer dışında Hubble teleskobunun gözlemlemesi gibi arada fark vardır. Atmosfer bizi gözlemlerde yanıltmaktadır. Fakat bizim uzay ve zaman gözlüğünü çıkararak gözlemleme şansımız yoktur. Onun için Kant dış dünyanın bizi gördüğümüz kadar olduğunu, tamamının ise "kendinde şey" olduğunu tıpkı atmosfer içinden yaptığımız gözlemlerin bize mutlak sonucu verememesi gibi bizi bu gözlüğün aldattığını söylemektedir. Kendinde şey'in görebildiğimiz ya da algılayabildiğimiz kadarı ise "bizim için şey"dir. Atmosfer içinden görünen şey gibidir.
Fenomenolojinin dayanağı ve çıkış noktası burasıdır.
Analitikçiler ise Aristo mantığına geri dönen dışarıdan gözlemcilerdir gene "gösteren, görünen, gönderge 'görünenin zihnimizdeki izi' olarak sınıflandırma dışarıdan gözlemciye geri dönüştür".
Diyalektikçiler ise "karşıtları çatışmalı birliği" olarak Kant'ta tez ve antitez olanı "nicel birikim nitel sıçrama" ile bilinen biçimi ile tez, antitez ve sentez olarak yorumlamaktadır.
Sonuç olarak dünyaya üç ayrı pencereden bakılıyor. Analitikçilerin ya da pozitivistlerin gözüyle dünyaya bakmak genel kabul görmüş Ingilizce gibi kabul edilebilir bir durum değildir. Felsefede popüler olan ya da baskın olan süreç içinde eski baskınlığını ve popüleritesini kaybedebilir. Pozitivizmi mutlak doğru olarak görmek de başka bir yanılgıdır.
Başlangıcı bu üç akımdan biriyle başlatıp eklektik olarak başka terminolojilerin yöntemleri de kullanılabiliyor. Fenomenoloji ile giriş yapıp, analitik ve diyalektik akıl yürütmeyi Kant gibi de yapabiliriz. Analitik ile giriş yapıp fenomenolojik ve diyalektik söylemlerle devam edebileceğimiz gibi diyalektik ile başlayıp fenomenolojik ve diyalektik söylemlerde geliştirebiliriz.

11- 1199

Büyük Patlama ve Küçük Patlama

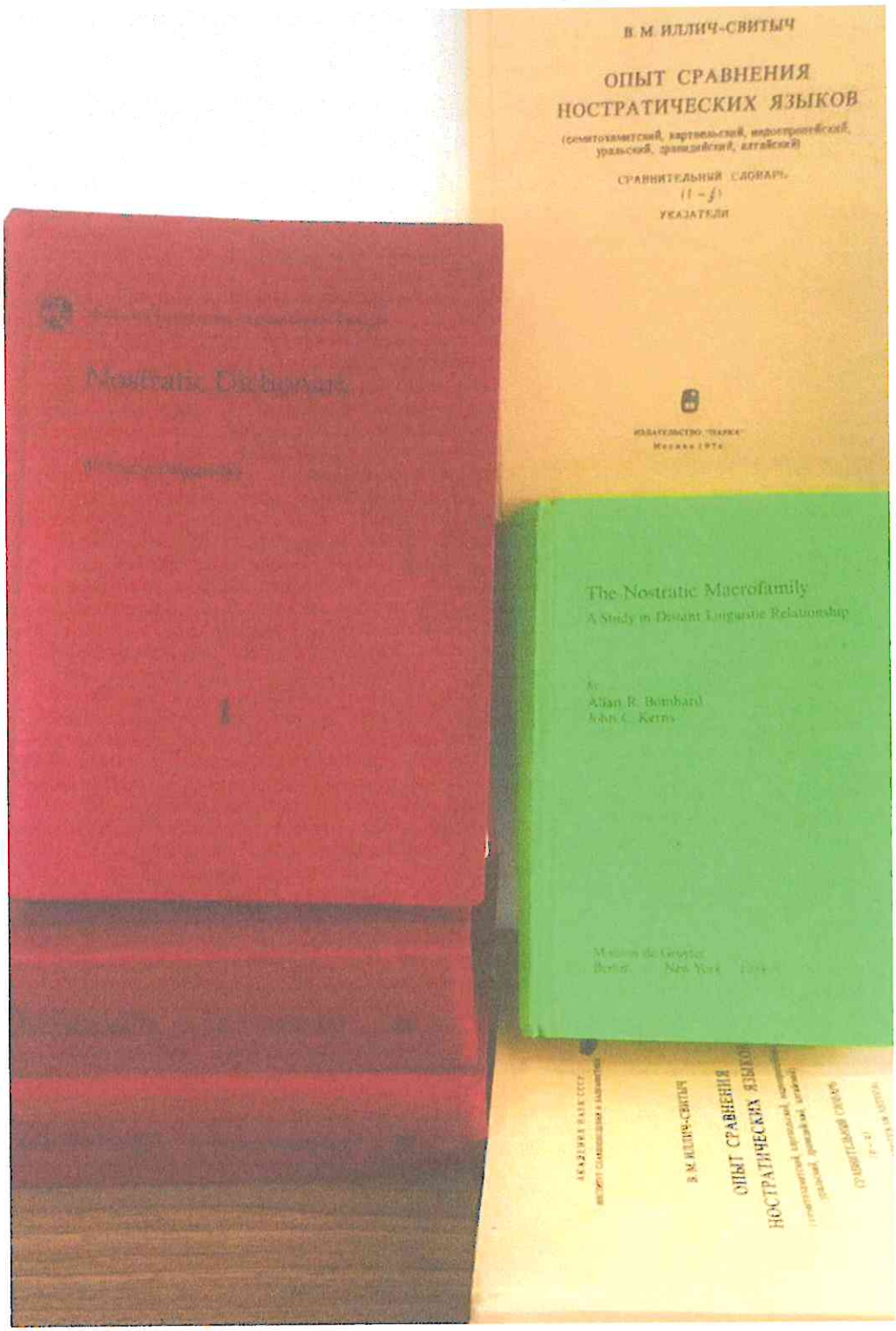
Büyük patlamayı hepimiz biliyoruz. 13.7 milyar yıl önce bilinen evrenimizin oluşum anıdır. Ilk saniyeden başlayarak 13.7 milyar yıllık süreç bilimsel olarak anlatılabiliyor.
Peki Küçük Patlama nedir? Günümüzden yaklaşık 3 milyon yıl öncesinde doğal bir varlık olan herhangi bir hayvanın kültürel bir varlık olan insana dönüşmedir.
O zaman insanda iki patlama anının karışmış izleri bugüne kadar gelmiştir. Bu izleri nasıl tespit edebiliriz? Geriye doğru giderek insanın ilk anını nasıl tespit edebiliriz? Bunun için elimizde bir tek delil var. Ilk insanın yonttuğu taşlar. Ankara Anadolu Medeniyetler müzesine girdiğim anda karşımda camekan içinde ilk insanın yonttuğu taşlar vardı. Demek ki ilk tarihi eserimiz onlarmış. Doğa tarihinin ilk eseri ise televizyonu ilk açtığımızda gördüğümüz karlanmadır. Uzun bir adı var. Tırnak içinde yazalım. "mikrodalga kozmik arka plan ışıması". Işte ilk patlama anından bugüne kadar gelen doğa tarihinin ilk izinin en kolay göstergesi televizyonumuzdaki karlanmadır. Bu karlanma ilk patlama anında oluşmuştur. Evrenin her yerinde aynıdır. Evrenin neresine gidersek gidelim televizyonumuzu açtığımızda bu karlanmayı göreceğiz.
Şimdi bunları niye anlattım. Ilk taşı yontmamız bir devrimse ona taş dememiz ikinci bir devrimdir diyen Aliye Izzetbegoviç'in sözünden hareketle geriye doğru giderek ilk konuştuğumuz kelimeler nasıldı? "küresel dil" araştırmaları bunlar hakkında geriye doğru dilbilimsel teorilerle açıklama yapmaya çalışıyor. Bu teoriye de "Nostratik dil ailesi" teorisi deniyor. Bu dil ailesinden "Altay dil ailesi" kopmuş. Altay dil ailesinden de "Türk dil ailesi" kopmuş. Küçük Patlama anına doğru bilimsel akıl yürütme bilimsel teorilerle oluyor. Diğer akıl yürütmelere ise spekülatif söylemler deniyor. Spekülatif söylem üretmek kolaydır. Herkes rahatlıkla bir hikaye uydurabilir. Ama iş bunları nesnel dayanaklarla ya da bilimsel camianın kurallarına uygun teoriler üretebilmekte. O zaman sizin anlattığınıza 7 milyar insan kulak kabartır. Yoksa kahvedeki eşimiz dostumuzla sohbet ederek ürettiğimiz teoriler anca ego tatminidir. Egomuzu tatmin etmekte bir ihtiyaçtır ama bizi muasır medeniyetler üstüne götüren bir yol değildir. Bizi muasır medeniyetleri üzerine çıkaracak yol bilimsel araştırmaların yoludur ve muhabbetidir.

11 - 1200

Siyaset nedir?

Kendi kendime bu soruyu sorduğumda ilk önce aklıma "siyaset aslanı fareye boğdurur" atasözü geliyor. Ikinci olarak da Brütüs'ün babalığı ve en yakın dostu Sezar'ı diğer muhaliflerle anlaşarak parlamento girişinde bıçaklamasından sonraki parlamentodaki konuşması aklıma geliyor. Şöyle diyor. "Bir tarafta en yakın dostum Sezar vardı. Diğer tarafta ise Roma vardı. Bir karar vermek zorunda kaldım ve Roma dedim!..." Salondaki herkes Brütüs'ü ayakta alkışlıyor.
Tilki kurnazı deriz. Bu aklın doğal kullanımındaki farklılıktır. Tilkinin kurnazlığı bir yere kadar. Insanın kurnazlığı için "siyaset kurnazı" desek daha doğru olur. Insan için "siyasi hayvan" deyimi aslında en güzel tariftir.
Dünyada yaşayan siyasetçiler nasıl? Bizde yaşayan siyasetçiler nasıl? Yabancı siyasetçi eşim dostum olmadığı için yabancı siyasetçiler için kendi pratik tecrübem yok. Ama yerli siyasetçiler için çocukluğumdan beri gelen tecrübem var.
Halk arasında siyasetçiler nasıl algılanıyor? Geçenlerde bir arkadaşa çevredeki hep işyeri olan bir binanın orta katında kimlerin olduğunu sordum. Bana "orada siyasetçiler var" dedi. Haliyle siyasetçilik de bir meslek mi diye beni düşündürdü. Ne zaman parti levhaları olan bir yer görsem para kazanılması için açılan bir iş yeri gibi görüyorum. Tabii her dükkan para kazanacak diye bir şey yok. Zarar da edebilirsin. Bu kanaate nasıl vardım? Bu düşüncelerimi destekleyen başka örneklerde var. Gene belde belediye başkanlığına aday olan birisine seçim sonuçları ne oldu diye sorunca bana "iki trilyon zararım var" dedi. Peki kazansaydı ne olacaktı? Kaç trilyon kazanacaktı? Şimdi bir milletvekili olmak için kaç trilyon harcamak gerekiyor? Peki harcadık diyelim bir kaç trilyon, eee... parayı geri nasıl alacağız? Iş takipçisi milletvekilleri deniyor. Bence iş takipçiliği küçük esnaf gibi bir şey, esas voleyi bakan makan olunca vuracak. Işte o zaman paranın gözünü kör eder. Şimdi bu dışarıdan iktidar partisini destekleyenler. Bu işi babalarının hayrı için mi yapıyor? Ya muhalefetteyken iktidar olunursa ne olacak? Siyaseti meslek olarak seçenler var. Adam ömrü boyunca siyaset yapıyor. Peki bu adam nasıl geçiniyor. Istanbul'da oturduğunu kabul edelim. Sürekli Ankara'ya gidip gelecek. Hem siyasetle uğraşıp hem de işini nasıl takip edecek? Şimdi meslegi siyaset olanlar parti değiştiriyor. Tabii siyaseten bununda açıklaması var. Her parti "dört eğilimede açık".
Sonuç olarak solcu, sağcı, Kürtçü, Türkçü olmana gerek yok. Herhangi bir siyasi parti ile işe başlayıp kariyerini şirket değiştirir gibi başka bir partide devam edebilirsin. Ikincisi şöhretin iyisi kötüsü olmaz. Şöhret olmak içinde bir fırsat kapısı. Neden parti değiştirdin diye illa ki sorulacaktır. Muhakkak ki Brütüs gibi ayakta alkışlanacak bir konuşması vardır.

12-1201

46

12-1202

5 kasım 2022

Gene mutluyum. 🙂
Nostratik Sözlüklerim geldi. Erkin Egemenler hocama bana sözlüklerin pdf'lerini bulduğu için çok teşekkür ediyorum.
Not: Nostratik dil ailesi M.Ö. 14-10 bin yılları arasında yaşayan insanların konuştukları dilin bilimsel verilerle teorileştirilmesidir. Bu Nostratik Dil Ailesi, Avrasya Kıtası ile Ortadoğu coğrafyası dahil o dönemde yaşamış bütün dil ailelerini kapsıyor. Bu dil aileierinin bazıları Altay, Ural, Hint-Avrupa ve bu coğrafyalarda yaşamış diğer dil aileleridir. Bizim dahil olduğumuz Altay Dil Ailesi ise M.Ö. 8 bin yıllarında bu bu Nostratik Dil Ailesinden kopmuş. Altay Dil Ailesi'nden de İlk Türkçe Dil Ailesinin M.Ö. 3 bin yıllarında koptuğu düşünülüyor. Milada yakın dönemde ise yani İsa'nın doğumu döneminde ise Türkçe Ana Türkçe ve Ana Bulgarca olarak iki kola ayrılmış. Ana Bulgarca'dan şu anda yaşayan dil olarak Çuvaşça vardır. Diğer yaşayan bütün diller ise Ana Türkçe kolundan gelmektedir. Orhun Kitabelerinin öncesi özellikleri de bugün yaşayan Türk dilleri içinde Çuvaşça haricinde Yakutça'da görülüyor. Türkmence ise uzun ünlülerin korunması, Halaççа'da kelime başı asli /p>h/ değişiminin bol olması ile diğer Türk lehçelerinden öne çıkıyor. Tabii diğer Türk lehçelerinde de arkeolojik kazı gibi bulunabilecek bir sürü konu ve sorun var. Benim çalışma alanım "Türk Felsefesi" için dilbilimsel verilerle bilgi toplamak olduğu için genel çalışma alanlarında kendime dar bir çalışma alanı seçtim. Hedefim "Türk Zihin Yapısı"nın izini kelime kökenlerindeki verilerle araştırıp bizim felsefemiz için yeni bir bakış açısı yakalamaktır. Türk felsefesi için bir şeyler yapabilmektir.

12-1203

"yapabilme kabiliyeti"

Tıpkı bir insan gibi bir toplumunda yapabilme kabiliyeti vardır. Yapabilme kabiliyeti bir şeyi yapabilmesidir. Örneğin bizim ilk arabamız 'Devrim Arabası' yapıldı. Sonrası gelmedi. Neden? Çünkü onu her yönüyle yapabilme kabiliyetine ulaşamamıştık. Bir tek araba bir sıçramadır. Süreklilik arz etmesi ise bu kabiliyete sahip olmaktır. Süreç içinde otomobil yan sanayimiz gelişti. Şimdi zaten sadece "TOGG" değil bir çok arabayı yapabiliyoruz. Bir tek sorun, yerli sermaye ile ve de teknolojisinin bizim kontrolümüzde olmasıdır. Gerçi kapitalizimin doğası gereği kapitalin ve emeğin vatanı yoktur ama o konu başka bir başlık konusudur. Bir toplumun "yapabilme kabiliyeti" sadece bir alanda gelişmez. Bütün sosyal ve bilimsel alanlar birleşik havuzlar gibidir. Bütün havuzların suyu aynı seviyededir. Ya su seviyesi yükselir ya da düşer. "yapabilme kabiliyeti" bir toplumun birleşik havuzunun su seviyesidir. Kurtuluş savaşında kendi mermimizi kendimiz yapıyorduk. Demek ki kendi mermimizi yapabilme kabiliyetimiz varmış. Uçak ve Araba yapamıyorduk. Her ne kadar sonradan bunları yapma konusunda engeller getirilerek engellenmiş olsa da "yapabilme kabiliyeti" olan bir toplumun onu yapması engellenemez. Peki neden kendi mermimizi yapmamız engellenemedi? O gün için uçak yapma kabiliyetimiz olsaydı tıpkı mermi yaptığımız gibi uçak da yapardık. Ordumuzun örgütlenmesi ve savaşabilme kabiliyetide modern anlamda geliştiği için kurtuluş savaşını kazandık.

Bugünkü durumda yapabilme kabiliyetimiz sosyal ve bilimsel olarak dahada ileri vaziyete gelmiştir. Gelişmiş ülkelerle aramızdaki yapabilme kabiliyeti konusunda farkı azalttık ama kapatamadık. Örneğin uzaya kendi imkanlarımızla araç gönderemiyoruz. Aya ya da Marsa araç gönderemiyoruz. Neden? Çünkü onu gönderebilecek "yapabilme kabiliyetimiz" yok. O da gelişecektir. İnşaallah onu da yapabilecek hale geliriz. Demek istediğim eğer yapabilme kabiliyetiniz varsa bu engellenemez. Henüz o kabiliyetiniz tam olgunluğa gelmemiş ise engellenebilirsiniz.

Yapabilme kabiliyetimizin geliştiği sosyal alanlar neresidir? Hukuk devleti olma konusunda da her ne kadar engeller olsa da Ortadoğu ülkelerine göre, Ortadoğu ülkesi kafa yapısına sahip bir iktidar olmasına rağmen gene de hukuk devletinin geldiği noktada bir tık ilerideyiz. Diğer sosyal alanlarda da toplum birleşik havuzların su seviyesinin yükselmesi gibi yükseliyor. Spor dallarında, felsefede, genel bilimde, tıpta ve benzerlerinde yapabilme kabiliyetimiz ilerleme kaydetmiştir. Fakat istenilen "muasır medeniyetler üstüne"yi bırak muasır medeniyetlerle aynı seviyeye gelememiştir. Bizim hedefimiz muasır medeniyetler seviyesi değildir. Muasır medeniyetler üstüdür.

Sonuç olarak bir toplumun "yapabilme kabiliyeti" iktidarla bağlantılı değildir. Toplumun genel gelişmiş seviyesi ile alakalıdır. Bir iktidar ne kadar zorlarsa zorlasın "yapabilme kabiliyeti"nin olmadığı bir konuda bu kabiliyeti kazandıramaz .Yapabileceği tek şey öncü rol model oluşturmaktır. Tıpkı "devrim arabaları"nın rol model olması gibi. Mevcut iktidar demokrasi konusunda yapabilme kabiliyetimizi seviyesinden aşağıya çekip, teknoloji alanında güya ileri götürmeye çalışıyor. Bunu yaparken de bir padişah edasıyla akrabayı taallukat ile işi ben yaptım edasıyla yürütmeye çalışıyor. Orada da kendine göre bir tilki kurnazlığı ile işi götürmeye çalışıyor. Sorun sende değil bir toplumun kabiliyetindedir. Senin demokrasiyi yıkıp kendi padişahlığını ilan etme çabana rağmen bu toplumun demokrasi konusunda geldiği seviye ile bu emellerin engellenecektir. Çünkü bu toplumun demokrasi konusunda da su seviyesi yüksektir. Iran mollalarının kafa yapısı ile ülke yönetilemeyeceğini toplum sana gösterecektir.

12-1204

Felsefe yapmak ne demek?

Bizim iktidardaki siyaset erkanı felsefe yapmayı önce bir ayet okuyup sonra da onun açıklamasını okumayı felsefe yapmak zannediyor. Haliyle Türkçe felsefe yapılmaz deyip işin içinden çıkıyorlar.
Sizin yaptığınız işe "teolojik felsefe" deniyor. Gündelik dildeki anlamı ile "din felsefesi" deniyor. Ortaçağ'da felsefe deyince akla din felsefesi geliyordu. Felsefe dini metinleri anlamak ve yorumlamak için bir araçtı. Modern dönemde ise dinden bağımsız yaşam tarzı ve felsefe yapılmaya başlandı.
Tabii bizim siyaset erkanının kafası hala Ortaçağ kafası olduğu için felsefe deyince akla din felsefi geliyor. Dinden bağımsız felsefe yapanlar onlara göre "dinsiz imansız, Allahsız kitapsız, deist ateist" olduğu için modern anlamda felsefe yapmanın ne demek olduğuna kafaları basmıyor. Ya da "felsefe yapmak" deyince Atatürk düşmanlığını algılayan diyanet işleri başkanı kafasında adamlar akla geliyor. Atatürke neden düşmanlar? Modern Türk insanının rol modeli olduğu için. Onların rol modeli ise donsuz Arap entarisi giyen Araplardır.
Sizin erkandan az buçuk modern felsefeye kafası basan Nebati gibi tipler ise kendince ekonominin felsefesini yapayım derken komik duruma düşüyorlar.
Oy alıp iktidara gelen her şeyi biliyor anlamına gelmez. Din felsefesinden başka felsefe bilmeyen Ortaçağ kafasının bizdeki tipolojisi Arap hayranı, Atatürk düşmanı dinci güruhtur. Onlar için en iyi tabir "Arap kafalı" deyimidir.
Felsefi literatürümüzde kelimeler Arapça kökenli kelimelerden Latince kökenli kelimelere kaymıştır. Aslında Arapça kökenli kelimelerin çoğu da Latince kökenli kelimelerin Arapçaya geçmiş biçimidir. Örneğin felsefe kelimesi Yunanca Philos+sophia: Philosophia (Yunanca)>falsafa(Arapça)>Türkçe(felsefe) şeklinin Arapçadan Türkçeye geçmiş halidir. Zaten felsefenin ne olduğunu resmi terminolojiye göre izah edenler eski Yunanlılar ve devamında Latinlerdir. Arap yarımadasında Araplar felsefe yapmasını Suryaniler ve Musevilerden öğrenmiştir. Tabii bizim ulemalar zannediyor ki din felsefesi bir tek Arapçada yapılıyor. Ayet okuyup açıklama yapınca felsefe yapıyoruz zannediyorlar.
Günümüzde modern anlamda felsefe yapma biçimimiz Arapça kökenli kelimeler yerine Latince kökenli kelimeler kullanılarak yapılmaktadır. Gönül isterdi ki Türkçe kökenli kelimeler kullanarak anadilimizde felsefe yapalım. Fakat ilave olarak Türkçe kökenli kelimeler üretilerek ve kullanılarak da modern anlamda felsefe yapılabiliyor.
Bizim güruh Arapça kökenli kelimelerle din felsefesinin hükümranlığını kurmaya çalışması boşuna çabadır. Artık Ortaçağ'da yaşamıyoruz. Arapça hayranlığı ile oluşmuş modifiye Arap kafaları günümüz toplumunun sorunlarına cevap bulamazlar. Anca çoğunun Arapça kökenindeki anlamını kendisininde bilmediği Ayetleri Arapça olarak hararetli hararetli okuyarak bilgiçlik taslayıp halkın dine karşı olan saygısını siyasi ve ekonomik rant olarak kullanırlar.
Sonuç olarak ülkemizde felsefe yapılmaktadır. Modern anlamda ve eski metinler Türkçe felsefi terminolojiye göre dilimize çevrilebilmektedir. Yeterli kelime karşılıkları vardır. Dilimizde felsefe tartışmaları da yapılmaktadır. Arapça dini terimlerle felsefe yapanlar için din felsefesinin yapılamaması da onlara göre eksikliktir ki o da modern terimlerle yapılmaktadır. Ama onları rahatsız eden toplumda dini sömürü yapabileceği anlaşılmayan kelimelerle konuşmayı felsefe yapmak zannedenlerin forsunun genel halk nezdinde olmamasıdır. Halk artık o eski halk değil. Zaten modern insanı ayet okuyup açıklamalarını yapmayla da kandıramazsınız. Anca dine saygısı olan yeterli formasyonu olmayan halktan insanlar üzerinde egemenlik kurarsınız. Ortaçağ rejimi kurma hayali ile yatıp tutuşursunuz.

12- 1205

"Yirmibirinci asır Türk asrı olacaktır".
Turgut Özal
"Türk yüzyılı mı, Türkiye yüzyılı mı?"

"Türkiye yüzyılı" yerine neden Türk yüzyılı diyemiyorlar? Dışarıdaki herkes Türkler diye bahsediyor. Biz hala kendi kendimize "Türkiyeliyiz"(!) diyoruz. Putin neden boru hattının adını "Türk akımı" koydu da "Türkiye" akımı ya da başka bir isim koymadı? Eğer Putin bu boru hattının ismini ne koyalım diye sana sorsaydı. Sen "Türkiye akımı" ya da "Ümmediye akımı" koyalım diyeceğin kesindi.
Türk kimliğini etnik kimlik olarak gören gerek Islamcı gerek Batıcı güruh ittifak halinde "Türkiyeli"(!) kavramını yerleştirmeye çalışıyorlar. Ingiltereli, Fransalı, Almanyalı diye bir kavram var mı? Yok. Almanya'da yaşayana Alman denir. Alman kimliği üst kimliktir. Etkin kökenin farklı olabilir. Türk kökenli Alman vatandaşı olursun. Türkiye'de yaşayan da Türk vatandaşıdır. Etkin kökenimiz farklı da olsa hepimiz Türk vatandaşıyız. Anayasamızda bu açık olarak müteakkip kereler belirtilmiştir. Haa... sen bu anayasaya da karşısın. Türk kimliği seni rahatsız ediyor, neden? Çünkü kafa ümmetçi kafa, Batıcı kafaları da arkanı aldın mı bu rüzgarla ya yürü ya kulum ya da kim tutar seni mantığı ile git bakalım.
Türk olmak etnik bir kimlik değildir. Özal kadar bile kafası çalışmayan çağın devlet örgütlenmelerinden ve devletlerin kuruluş felsefelerinden bihabermiş gibi davranan gürühlara karşı konuşmak entelektüel bir sorumluluktur.
Ama işine gelince Türk Tabibler Birliğinin Türk ismini kullanmasından rahatsız oluyorsun. Türk ismine yaraşır davranmadığı doğrudur ama senin de Türk ismine karşı riyakar ikircikli ümmetçi kafan başka bir doğrudur. "milletim" lafını diline pelesenk etmişin. Daha bir sefer ben Türk'üm dediğini ne duyan oldu, ne gören. Ama "Ben Gürcü'yüm karım da Arap" dediğini herkes biliyor. Atatürk gibi "Ey!... Türk Milleti" diye hitap edebilmek her babayiğidin harcı değildir. Hele hele gerektiğinde "Ben size savaşmayı değil, ölmeyi emrediyorum" diye emir verebilecek olan ve de bu emre kayıtsız şartsız uyacak olan da ruhunda Türklüğü hisseden başka Türktür. Tabii ki ruhunda Türk olduğuna hissetme şerefine sahip olmayabilirsin ama Türk'ü ölüme gönderebilme makamında oturman benim için rahatsız edicidir.

Not: batıcı ile batılı ya da Arap ile müslüman arasındaki fark nedir? Önce Arap ve müslümandan başlayalım. Müslüman olmak dini bir tercihtir. Türk milletinin çoğunluğu müslümanlığı tercih ermiştir. Yesevilik ise Türk'ün müslümanlık anlayışıdır. Ikinci bir tipoloji daha var. Bunlar Arap ve Arapça hayranı. Müslüman olmanın Arap ve Arapça hayranlığı olduğuna inanmış insanlar. Buna benzer şekilde batılı olmak da batının insan haklarına ve insan haklarını ön planda tutan değerlerini ön planda tutmaktır, benisemektir. Batıcı ise Ingiliz ve Amerikan hayranı olmakla batılı olunacağının zannedilmesidir. Her iki tip hayranlıkta bizi Türk kimliğinden uzaklaştırıp başka bir milletin kimliğini üstün görmeye götürmektedir. Müslümanlığa ve batılılığa evet, Arap ve Ingiliz hayranlığına hayır diyebilecek bir olgunluğa ve bilgi birikimine ulaşmamız gerekmektedir.

12-1206

Bir, iki ve çok...

.....John D. Bengtson ve ben (Merritt Ruhlen) dünyanın dil eserlerine baktığımızda bir ve iki dışında geniş ölçüde yayılmış sayı bulamadık. Elbette bu basit gözlemin çok kolay bir açıklaması vardır. Avcı toplayıcı toplumların çoğunda - ki bu 12 bin yıl öncesine kadar bütün insanlığı içine alıyordu - sayılar bir, iki ve çok'la sınırlıydı. Bu Avustralya dillerinde günümüze kadar korunan özelliktir. Bu yüzden, umulanın aksine, ikiden daha büyük, geniş ölçüde yayılan sayılar yoktur ve onların olmayışı bizim etimolojilerimizi reddetmekten çok destekler.....

Buradan bizim sayı belirten kelimelerimizin etimolojisine bakınca kendimize de bu bağlam içinde yer edinebiliriz. Bir, ekki>iki ve çok. Elimize baktığımızda parmaklarımızı bir, iki, üç, dört, beş, altı, yedi, sekiz, dokuz, on diye saymamışız. Baş parmağımız ve onun eki>iki olan diğer parmaklarımızı bir bütün olarak tasavvur etmişiz. Tıpkı kafamızı ve el ayaklarımızı bir bütün olarak tasavvur ettiğimiz gibi. İki tane elimizin olması da zaten doğada gördüğü canlıların da çift olması gibidir. Bir, iki ve çok. Anne, baba ve yavruları gibi. O günün insanları bugün bizim düşündüğümüz gibi düşünmüyorlarmış. Bugün bizim düşündüğümüz gibi onları anlamaya çalışmamız. Yani parmaklarını zorla bir, iki, üç, dört, beş diye saydırmaya çalışmamız bizim yanılgımızdır. Eğer onları anlamak istiyorsak onlar gibi düşünmesini öğrenmemiz gerekiyor.

DERGIPARK.ORG.TR

dergipark.org.tr

12-1207

sistem ise hayaldir.

Not: Merak edebilecek olanlar için hermenotik kelimesine de açıklık kazandıralım. Hermes'ten türemiştir. Hermes'in görevi Tanrıların dili ile söylenenleri insanların diline çevirerek anlaşılır hale getirmektir. Hermenotiğin asıl başladığı alan kutsal kitapların ne anlatmak istediklerini yorumlamakla başladı. Bizde buna tefsir deniyor. Modern hermenotik ise her konuda aslında ne demek istediğini açıklamaya çalışır. Örneğin filozofları yorumlamak da bir tarz hermenotik oluyor. Yorum bilgisi olarak kabul edebiliriz. Ya da uzmanın gözüyle yorumlamak da diyebiliriz.

12-1208

Epistemoloji ve Heterodoks

Nebati'den Allah razı olsun. Akademik kelimelerin ne anlama geldiğini merak ettirdi bize, her ne kadar bilgiçlik taslamak için alakasız kavramları birarada kullanmış olsa da bizi kullandığı kelimelerin ne anlama geldiğini araştırmaya yöneltmiştir.
Bilgiçlik tasladığı kanaatine nereden varıyoruz? Epistemoloji kelimesini kullanmasından varıyoruz. Epistemolojinin araştırma alanı insan zihnidir. Insan zihni nasıl çalışır? Bu sorunun cevabını arar. Bu konuda modern döneme gelindiğinde iki farklı görüşle son halini almıştır. Empirist(Deneyci), diğeri ise Rasyonalist(Akılcı). Empiristlere göre insan zihni doğuştan boştur. "Tabula rasa" deniyor. Tabula rasa'da içine eritilmiş bal mumu konan bir tablettir. Önceden defter gibi silinip yazılabiliyormuş. Silme işlemi ısıtılmış bir saçla defterin sayfası silinir gibi düzeltiliyormuş. Insan zihnine tabula rasa denmesi boş bir defter sayfası gibi kabul edilmesidir. Bu boş defter sayfasına beş duyumuzla gelen verilerle ilk yazılar yazılmaktadır. Deneycilik ya da empirizm görüşü böyledir. Rasyonalizm ise insan zihninde doğuştan bir şeyler olduğu yani defter sayfasında yazılı bir şeyler var, bizde onun üzerine beş duyumuzla algıladıklarımızla devam ediyoruz görüşü hakimdir. Kant ise üçüncü yol olarak aslında rasyonalist yolu empirist ile başlatıp rasyonalist ile bitirmiştir. Ikisinin ayrı ayrı değil birbirlerinin vazgeçilmez tamamlayıcısı olarak kabul etmiştir. Zihnimizde doğarken transandantal olan şeyler var ama dışarıdan beş duyu ile bir şey gelmezse onlar hiç bir işe yaramaz. Zihni motor gibi kabul edersek, motorun marşına bastıran dışarıdaki empirik verileri algılayan duyularımızdır. Bu yönüyle Kant empiristtir. Ama diyor zihinde transandal olan olmazsa zihinde empirist ateşleme olmaz diyor. Zihnin oksijeni olmazsa da ateşleme olmaz demek istiyor. Bağımsız olarak zihni çalıştıran ya da ateşleme yaptıran rasyonalist görüşe karşı empirist ateşleme sistemi ile çalışır diye yeni bir yol çizmiştir. Empirist ateşleme sisteminin çalışması içinde gene ateşlemeyi yapacak olan oksijeni de zihnin yapısına bağlamıştır. Böylece birbirlerinden bağımsız değil birbirlerinin vazgeçilmez tamamlayıcısı olarak görmüştür.
Şimdi Nebati efendinin epistemoloji kelimesini kullanması tamamen bilgiçlik taslamaya yöneliktir. Bahsettiği konunun bağlamı ile alakası yoktur. Fakat epistemolojik yerine hermonetik deseydi bak olurdu o zaman. Su kaldırır tarafı olurdu. Hermenotik kavramını tercih etmemesinin sebebi de felsefi formasyonunun yetersizliğidir.
Şimdi ikinci önemli kelimesi olan heterodoks kelimesine gelelim. Bu kelimenin kendi görüşüne göre dayanağı vardır. Ama genel ekonomi felsefesine göre gene dayanağı yoktur. Heterodoks kelimesini başka konuşmalarında ortodoks kelimesiyle beraber kullanmıştır. Ortodoks ve hetorodoks kelimelerini kavrayacak felsefi formasyonu olduğunu söyleyebiliriz.
Peki hetorodoks ve ortodoks ne demek? Ortodoks olan genel kabul görmüş görüştür. Heterodoks olan ise ona karşı alternatif görüştür. Örneğin Ortodoks kilisesi klasik Hristiyan geleneğidir. Bunu protesto eden karşı gelenek olan Hristiyanlık, protestanlık olarak farklı bir mezhep oluşturmuştur. Işte protestanlık heterodoks kelimesinin dini kavramıdır. Bizde de her ne kadar dini camia kabul etmese de Şialık ya da bizdeki bilinen ve olan biçimi ile Alevilik resmi Sunni politikayı protesto edenler tarafından kurulmuştur. Aslında Arap asimilasyonuna karşı Farslıların gene Arap olan Ali ve Hasan, Hüseyin taraftarlarını tutarak kendine dayanak oluşturup Araplara karşı Islamda egemenlik kurma mücadelesidir. Bizde de üçüncü bir ekol olarak tasavvuf ya da Maturidilik-Yesevilik gelişmiştir. Bu da bizim Arap ve Farslılara karşı kendimizi asimilasyondan korumak için geliştirdiğimiz üçüncü bir ekoldür.
Ekonomide heterodoks ne demek? Kapitalizm ortodoks ekonomi modelidir. Heterodoks ekonomi modeli olarak sosyalist ekonomi modeli vardır. Başka heterodoks ekonomi modeli yoktur. Olsa olsa kapitalizmin yan ekolü olur. Kapitalizm içinde kendini korumaya çalışmak olur. Bu da mümkün değildir. Kapitalizmin sistemini yürüten emperyalist güdüdür. Emperyalistlerin dünya rantını paylaşmaları ise emperyalist paylaşımdır. Bu emperyalist paylaşım sulh yoluyla olmazsa birbirleriyle savaşırlar. Aslında Ukranya savaşının ve de Amerika'nın Çin ve Rusya düşmanlığının altında yatan emperyalist sömürü için dünyanın rantını paylaşamama sorunudur. Amerika'nın ve Avrupanın güdümünde olmayan bir ekonomiye alternatifi Rusya ve Çin oluşturacaktır. O zaman biz bir başka güdüme girecegiz. Dünya ekonomisindeki payımız %1'dir. Bu payla sen dünya ekonomisinde oyuncu olamazsın ve de oyun kuramazsın.
Gene de Nebati'ye teşekkür ederiz. Öncelikle bizi güldürdü. Mizah vazgeçilmezdir. Ikinci olarak da bu kelimeleri araştırmaya bizi yöneltti. Ama pratik gidişatta bizim kendimizi koruyabileceğimiz bir ekonomik

Altay

Günümüzde yaşayan Altaylıların sözlüğünde Altay ne demek?
Hani Ingilterede Ingilizce öğrenir gibi Altay coğrafyasında da Türkçe öğrenmek gerekiyor. Madem her şeyi yerinde öğrenmek gerekiyor. Türkçeyi de yerinde öğrenelim o zaman.
Türk Dil Kurumu'ndan çıkan Altayca Sözlük, sayfa: 24'te şöyle yazıyor. altay "1. Altay 2. mit. Şamanların animistik düşüncelerine göre orta katta, yani yeryüzünün yüzeyinde hüküm süren yüce ruh".
Altayca sözlüğün hoşuma giden tarafı aşağı yukarı bütün kelimelerin soyut bir anlam yüklemeleri var. Bizim yabancı kökenli kelimelerle karşıladığımız soyut ya da dini kavramları onlar ana dillerinde gündelik kullandığı kelimelerin anlam genişlemesiyle karşılıyorlar. Aslında zannettiğimiz gibi somut bir kelimeye soyut anlam yüklemiyorlar. Tam aksine ta... Ana Altayca'dan beri soyut anlam yüklemeli kelimelere sonradan somut anlam yüklemelere indirgiyor. Önceden soyut anlamı birinci anlamı iken şimdi soyut anlamı ikinci anlam haline gelmiş.
Altay kelimesinin kökündeki soyut anlam yüklemeden dünyayı nasıl algıladığımızda açıklık kazanıyor. Bizim dünyamız onlara göre "orta dünya". Üst dünya'nın altı olduğu için Altay diye de düşünebiliriz. Asıl dünyamız ya da öbür dünyamız yukarıda yıldızlı gökyüzüdür. Ölünce ruhlarımız oraya gidecek. Peki yerin altındaki "alt dünya" neresi? Orası da kötü ruhların gittiği ve her türlü kötülüğün müsebbibi olan alt dünyadır.
Böyle buyurmuş bizim Zerdüşlerimiz. Hep elalemin Zedüşlerine kulak verecek değiliz ya... Birazda bizim Zerdüştlerimiz ne diyor ona bakalım.

12-1210

77. Ana Altayca; *arV "açık alan" > Ilk Türkçe; *(i)ara "1. arasındaki boşluk 2. yolda(yolun boşluğunda). > Eski Türkçe; ara "(çekim edatı olarak) arasında; arasına; bir şeyin ortası" (DLT 554/2). Modern Türkçe; Türkçe; ara. Gagavuzca; ara. Azerice; ara. Yakutça; ara. (EDAL 314/1)

78. Ana Altayca; *arV (~ e-) "değiştirmek(takas), satmak". > Ilk Türkçe; Ar- "armağan". > Eski Türkçe; armagan "Oğuzcada, gittiği yerden kazanarak dönen kimsenin akrabalarına getirdiği hediye" (DLT 556/24). > Modern Türkçe; Türkçe ; armağan. Azerice; armağan. Kırgızca; arna- "adamak". (EDAL 314/2)

79. Ana Altayca; *ará "küçük, kıt". > Ilk Türkçe; *Ar´"az, biraz". > Eski Türkçe; az ~az "az" (DLT 567/18). > Modern Türkçe; Türkçe; az. Gagavuzca; az. Azerice; az. Hakasça; as. Tuvaca; as. (EDAL 315/1)

12-12 II

26/15). Türkmence; añk 'kırmızı ördek'. (EDAL 304/2)

61. Ana Altayca; *añ̆o "sağ̆(yön,taraf)". > Ilk Türkçe; *oñ "1. sağ̆(yön,taraf) 2. iyi, şanslı 3. batı". > Eski Türkçe; oñ "sağ̆(taraf, yön)" (DLT 776/9). > Modern Türkçe; Türkçe; on. oñ (hlk.) "1. sağ̆ (taraf, yön) 2. Bol, verimli; 3. Boş; 4. Kolay" (Gülensoy 506/4). Uygurca; oñ. Türkmence; oñ. Tatarca; uñ. Tuvaca; oñ. Yakutça; uña. (EDAL 305/1)

62. Ana Altayca; *añt' a "kokulu bitki". > Ilk Türkçe; *Añdur´"1. Ilaç yapmak için bir çalı 2. Selvi, ardıç çalısı". > Eski Türkçe; añduz "andız otu (Inula helenium)" (DLT 533/2). > Modern Türkçe; Türkçe; andız "selvi" (Gülensoy 26/14). Tatarca; andız. Kırgızca; antiz. Kazakça; andiz. (EDAL 306/1)

63. Ana Altayca; *ãñu "vahşi oyun(vahşi hayvanlar ve davranışları)"> Ilk Türkçe; *Añ "vahşi oyun(vahşi hayvanlar ve davranışları) > Eski Türkçe; añ > Modern Türkçe; Türkmence; añta- "kovalamak". Tatarca; añ "geyik". Özbekçe; añ "avlanmak" (EDAL 306/2)
Not: av ve avlanmak başka bir kökten geliyor. Ana Altayca; *epo "avlanmak, öldürmek> Ilk Türkçe; *Ab "avcı, kocalayan" > Eski Türkçe; aw > Modern Türkçe; av. (EDAL 512/2)

65. Ana Altayca; *api "eğlenmek, dinlenmek" > Ilk Türkçe; *(i)abi- "1. eğlenmek, mutlu olmak 2. teselli etmek" > Eski Türkçe; abinik "teselli" > Modern Türkçe; Türkçe; avun, avut. Gagavuzca; aut "aldatmak". Kırımca; avun-, ucun- "teselli olmak", uvut. Yakutça; ia-hax "oyun" (EDAL 307/2)

66. Ana Altayca; *àpo "içten yıpranma, çürüme" > Ilk Türkçe; *obu-ra- / *obu-n- "içten tıpranma, çürüme"> Modern Türkçe; Tatarca; uwa-, wa. Kırgızca; ura. Yakutça; üraj.
(EDAL 308/1)

67. Ana Altayca; *apuči "kayın valide" > Ilk Türkçe; *Abuč-ka "1. koca, yaşlı adam 2. üvey anne 3. abla 4. amca". > Eski Türkçe; awıçga "ihtiyar" (DLT 564/25), avičya, abučya. > Modern Türkçe; Türkçe; abuš, abuška, avuška. Tatarca; abuška. Tuvaca; ašak. Çuvaşça; obaška. (EDAL 308/2)

68. Ana Altayca; *apV "almak". > Ilk Türkçe; *abuč "avuç" > Eski Türkçe; avuč, avut / adut "avuç" (DLT 564/15) > Modern Türkçe; Türkçe; avuç " Elin iç tarafı, elin yarı yumulmuş durumu" (Gülensoy 43/13). Uygurca; oč. Kırımca; avuč, uvuč, uvuc. Tatarca; uč. Çuvaşça; ivьs´(EDAL 309/1)

69. Ana Altayca; *ap' a "baba" > Ilk Türkçe; *apa (*appa) "baba". > Eski Türkçe; apa "baba, ayı". apa "Kıpçak lehçesinde ayı" (DLT 553/13) aba "Tibet dilinde baba" (DLT 538/1) > Modern Türkçe; Türkçe; aba. Azerice; aba. Türkmence; aba. Tuvaca "ova. Çuvaşça oba "ayı". Oyr. aba "baba, ayı".
Dip not; *bapa "büyük baba, annenin babası" (Türkmence; baba)

70. Ana Altayca; *àp' akV "ağaçlık, yeşillik". >Ilk Türkçe; *apaka " kızıl ağaç, yabani biberiye, eğri otu" > Eski Türkçe; Karahanlıca; apa baši "dikenli bir bitki" > Modern Türkçe; Tatarca; abaya. Başkurtça; abaya. Çuvaşça; ıba-zarri. Yakutça; abaya. (EDAL 310/2)

71. Ana Altayca; *ap'i "rüzgar, buhar". Ilk Türkçe; *Ep- "1. esmek, üflemek 2. hava hareketi 3. rüzgar. > Modern Türkçe; Özbekçe; äpkin. Tatarca; ip-. Kırgızca; epkin. Kazakça; epkin. (EDAL 311/1)

72. Ana Altayca; *ara "geri, arkasında". > Ilk Türkçe; ãrka "geri" > Eski Türkçe; arka "sırt" (DLT 556/2). > Modern Türkçe; Türkçe; arka. Gagavuzca; arka. Azerice; arxa. Yakutça; arya. Dolganca; arga-la. (EDAL 311/2)

74. Ana Altayca; (~ *era) "adam". > Ilk Türkçe; *er "adam". > Eski Türkçe; er "adam" (DLT 640/13). Modern Türkçe; Türkçe; er. Azerice; är "koca". Çuvaşça; ar. Yakutça; er. (EDAL 312/2)

75. Ana Altayca; *àrp' á "arpa, darı". > Ilk Türkçe; *arpa "arpa". > Eski Türkçe; arpa "arpa (Hordeum vulgare)" (DLT 557/1). > Modern Türkçe; Türkçe; arpa. Gagavuzca; arpa. Azerice; arpa. Tatarca; arpa. Çuvaşça; orba. (EDAL 312/3)

76. Ana Altayca; ãrV "büyücülük, zanaat". > Ilk Türkçe; *ar- "1. sihir yapmak, büyü yapmak 2. aldatmak" > ar- ~ ar- "kandırmak, aldatmak" (DLT 554/1). arwa- "(kam) büyülü sözler söylemek", arwal-, arwaş, arwaş-, arwış/arwaş "kamın söylediği büyülü sözler" (DLT 559/5-6-7-8-9). Modern Türkçe; Türkçe; arpay "büyü". Türkmence; arvax. Yakutça; arba. (EDAL 313/1)

12-12/2

Çuvaşça; ilt-. Yakutça; ihit- (EDAL 293/1)
Dipnot: is-, iste-, ile aynı kökten geldiği düşünülebilir. *es>is "akıl, hafıza" kavramlarıda aynı köke bağlanabilir.
En çok hoşuma giden köken çözümlemesi. "es" kelimesi bizde akılımıza esmek olarak bilinse de diğer lehçelerde kullanılan akıl yerine "es" kelimesinin kökenini duymak ve akıl kelimelerinden türetildiğinin örnek verilmesidir. Şöyle açıklama yapıyor. "Uygurca anla- 'duymak', an 'zihin, akıl, düşünce' olduğu gibi este- 'duymak', es- 'zihin, akıl, düşünce olarak düşünülmüş. Aynı gövdenin farklı formları olduğu söylenmektedir.

43. Ana Altayca; *áli "kum". > Ilk Türkçe; *Alú "kırmızı kil". > Eski Türkçe; ašu. aşu "aşı toprağı" (DLT 561/12). > Modern Türkçe; aşı "kırmızı toprak, aşı toprağı" (Gülensoy 40/1). (EDAL 294/1)

44. Ana Altayca; *alV "taze ekinler, çimlenmiş tohumlar". > Ilk Türkçe; *(i)ãl- 1. tohum, tahıllar, ekinler 2. aşı 3. aşı malzemesi. > Eski Türkçe; aşlık ~aşlık "Oğuzlarda buğday (Triticum sp)" (DLT 561/5). aşdarı (hlk.) "mısır" aş+tarıg "ekin, bitki, arpa, buğday, tane" (DLT) (Gülensoy 39/16) (ADEL 295/2)

46. Ana Altayca; *amča "pulluk". > Ilk Türkçe; *amač "pulluk" > Eski Türkçe; amač > Modern Türkçe; Türkmence; omač. Kırgızca; amač. (EDAL 295/2)

47. Ana Altayca; *ãmo "ağız, tat". > Ilk Türkçe; *um-, *um-sa- "umut etmek"> Eski Türkçe; um- "ummak" (DLT 921/20) umdu "tamah, istek". (DLT 922/4) > Modern Türkçe; Türkçe; um-. Gagavuzca; um-. Azerice; um-. Yakutça; umsu-gu-j "hevesli olmak, bağımlı" (EDAL 296/1)

49. Ana Altayca; *ãmV "hızlı, zamanında" > Ilk Türkçe; *(i)am "şimdi" > Eski Türkçe; emdi "şimdi" (DLT 637/16) > Modern Türkçe; imdi "şimdi". Yakutça; ani (<am-di) (EDAL 298/1)

50. Ana Altayca; *amV "susmak, uyumak". > Ilk Türkçe; *ãm- "1. nazik, sessiz 2. sevmek, arzulamak, sevinmek 3. nezaket 4. sevgili 5. sessiz olmak" > Eski Türkçe; amul, amrak, amirt 'sakinleşmek'. amrul- "sakinleşmek, durulmak, (tın 'kalp' için) durmak. amul "sakin, huzurlu; yumuşak huylu". amurt- "sakinleştirmek, (öfkeyi) dindirmek" (DLT 550/12-14-15) > Modern Türkçe; Uygurca; amrak. Kırgızca; amiz "onur". Yakutça; amarax, amirax "şefkatli". Dolganca; amarak "şefkatli" (EDAL 298/2)

51. Ana Altayca; *anda "hata". > Ilk Türkçe; *at-alč- "yanılmak, hata yapmak". > Eski Türkçe; adaš-. Modern Türkçe; Türkmence; adaš (А-Б). Kazakça; adas. (EDAL 299/1)

52. Ana Altayca; áni "çok". > Ilk Türkçe; *eñ "çok". > Eski Türkçe; eñ. > Modern Türkçe; Türkçe; en. Gagavuzca; hen. Azerice; än. Türkmence; iñ. Yakutça; eñin 'çeşitli'. Dolganca; eñin-eñin "çeşitli' (EDAL 300/1)

53. Ana Altayca; *ani "değil, olumsuzluk fiili". > Ilk Türkçe; *en "değil". Modern Türkçe; Çuvaşça; an. (EDAL 300/2)

54. Ana Altayca; *ani "tutmak, sunmak" > Ilk Türkçe; *enčü "1. tımar(arazi), önceden belirlenmiş arazi. 2. hediye, çeyiz". >Eski Türkçe; inčü (/anču). > Modern Türkçe; Uygurca; änči. Tatarca; inče. (EDAL 301/1)

55. Ana Altayca; anta "yemin, yoldaş, eşleşme". > Ilk Türkçe; *Ant "yemin" > Eskl Türkçe; ant. > Modern Türkçe; ant/and "yemin". Kırgızca; ant. Kazakça; ant. (EDAL 302/1)

57. Ana Altayca; *àne "susmak, oturmak". > Ilk Türkçe; *Enč "sakin, huzur içinde" > Eski Türkçe; enč, enčsire-, enčrü-n- "barış içinde yaşamak". > Oyrat(Altay diyalekti) enčü 1, enčik- "alışmak". Sarı Uygur; inžek-tiy "sessizlik" (ADEL 302/3)

58. Ana Altayca; anú "ay(ay döngüsü)". > Ilk Türkçe; *an(k) "ay" > Eski Türkçe; ay ~ ay "ay, dünya çevresinde dönen uydu". ay "ay, yılın 12 bölümünden biri" (DLT 565/17-18) > Modern Türkçe; Türkçe; ay "1. yılın on ikide biri zaman 2. Gökteki ay" (Gülensoy 45/ 1-2). Gagavuzca; ay. Azerice; ay. Yakutça; iy. (EDAL 303/1)

59. Ana Altayca; *àña "delik, kırmak, açılmak". > Ilk Türkçe; *añ- "1. açık olmak 2. şaşkın olmak.... 9...." > Eski Türkçe; añil ačuk > Modern Türkçe; Türkçe; anuk, añiz. Türkmence; añal-. Nogayca; añki-tiñke "zavallı". Hakasça; añaj- "özlemek". Yakutça; añar-. (EDAL 304/1)

60. Ana Altayca; ãñatV "ördek". > Ilk Türkçe; *Añ(k)it "vahşi ördek". > Eski Türkçe; añit. > Modern Türkçe; angut. angıt "Ördekgillerden, tüyleri kiremit renginde, evcilleştirilebilen dalıcı bir ördek türü" (Gülensoy

21. Ana Altayca; *ak' a "su kuşu". Ilk Türkçe; *Akana "1. martı 2. keklik". Modern Türkçe; Hakasça; ayaja, ayajan. Tuvaca; ayanak.

22. Ana Altayca; *ak' a "ağabeyi". > Ilk Türkçe; *(i)aka "1. ağabeyi; yaşlı amca; baba; dede 2. Büyük > Eski Türkçe; aka. > Modern Türkçe; ağa. Azerice; ağa. Türkmence; ağa.

24. Ana Altayca; ak' è "yavaş yavaş ilerleme, yavaşça". > Ilk Türkçe; *(i)akuru "yavaşça, sessizce, kademeli olarak hızlan". > Eski Türkçe; akru "yavaş", akru akru "yavaş yavaş"(DLT 546/20). >Modern Türkçe; arkun (Osmanlıca), Kırgızca; akirin. Kazakça; akirin.

26. Ana Altayca; *ala "al(almak)". > Ilk Türkçe; *al- "almak" > Eski Türkçe; al- > Modern Türkçe; al-; Azerice; al-; Gagavuzca; al-, Tuvaca; al-; Çuvaşça; il-; Yakutça; il-. (EDAL 283/1)

28. Ana Altayca; *ala "ön taraf" > Ilk Türkçe; *al 1. ön 2. alın 3. önde 4. öne doğru. > Eski Türkçe; alın "alın" (DLT 548/ 13). > Modern Türkçe; alın; Gagavuzca; anni, Azerice; alin, Çuvaşça; om. (EDAL 284/1)

31. Ana Altayca; *ale "aşağıda, daha düşük". > Ilk Türkçe; *ãl "alt taraf, aşağıda". > Eski Türkçe; alt, altın "alt" (DLT 549/16). Modern Türkçe; alt, Gagavuzca; alt, Azerice; alt, Yakutça; alın. (EDAL 285/2)

32. Ana Altayca; *ale "zayıf, yorgun, kafası karışmış". > Ilk Türkçe; *ãl- " 1. zayıf olmak 2. kötü olmak.... 10. aptal 11. delirmek.... 18. dalgın, dikkatsiz 19. zayıflık. > Eski Türkçe; alañ-a-d- > Modern Türkçe; alık(Osmanlıca). Türkmence; al-ñ-a-sa, alñasa "acele etmek, koşuşturmak" (Türkmence-Türkçe Sözlük, Sayfa:29). alık- "(yara için) azmak, kötüleşmek; (insan için) bozulmak, kötüleşmek" (DLT 548/7). Yakutça; algas (EDAL 286/1)

33. Ana Altayca; *algi "ağ, elek" > Ilk Türkçe; *élge- "1. elemek 2. elek > Eski Türkçe; elge-, elgel- "un ve benzeri, elemek" (DLT 636/15).
Modern Türkçe; ele-, elek. Gagavuzca; iele-, ielek. Özbekçe; ela-, Tuvaca; egle- /elge-, Tofaca; elge-, elgek. Çuvaşça; alla-, alla. (EDAL 287/1)

34. Ana Altayca; *ali "aldatmak, kandırmak" > Ilk Türkçe; *Al "hile, aldatma" > Eski Türkçe; al ~ al "hile, aldatma" (DLT 547/2). alda- "hile yapmak, aldatmak" (DLT 547/23). Türkçe; al, aldat-. Azerice; al, al-da-n. Türkmence; al. (EDAL 288/1)

35. Ana Altayca; *álikV "küçük hayvan" > Ilk Türkçe; *Ãlañir "sıçan" > Eski Türkçe; alañır "bir tür sıçan, aktavşan (Jaculus jaculus) (DLT 547/15). Türkmence; alaqa "sincap", alaññirt "tarla faresi" (EDAL 289/1)

36. Ana Altayca; *ãlpa "silahlı adam" > Ilk Türkçe; ãlp "1. zor 2. savaşçı 3. kahraman 4. cesur 5. dev 6. Büyük toprak sahibi. > Eski Türkçe; alp "kahraman, yiğit, şecaatli" (DLT 549/10). alp-a-gut / alpagut. Modern Türkçe; alp, Yakutça; alip, Tuvaca; albik- (EDAL 289/2)

38. Ana Altayca; *alV "yok etmek, öldürmek". > Ilk Türkçe; *Alk- "bitirmek, tahrip etmek, helak olmak, tükenmek" > Eski Türkçe; alk, alkiš. alkış- "birbirini yok etmek" (DLT 549/7). Türkçe; alk. Kırgızca; alk-ın "güçsüzleştirmek". Kazakça; alk-in- "nefes darlığı çekmek"
Dip not: al-, alık, "aptal" kökü karışıp kirlilik olabilmektedir. (EDAL 290/2)

39. Ana Altayca; *alV "alacalı", Ilk Türkçe; *ala "alacalı". Eski Türkçe; ala "alaca" (DLT 547/7)
Modern Türkçe; ala "Ala, alaca" (Gülensoy 19/14). Gagavuzca; ala-za. Azerice; ala; Çuvaşça; ola. Yakutça; ala. (EDAL 291/1)

40. Ana Altayca; *ala "geçmek(dağı) > Ilk Türkçe; *(i)al- "1. geçmek (bir dağı) 2. aşmak
Eski Türkçe; aš. aş- ~ aş- "(dağ vb. yüksek yerler için) aşmak (DLT 560/9). > Modern Türkçe; Türkçe; aš. Azerice; aš. Gagavuzca; aš. Yakutça; as- Tuvaca; aš. (EDAL 292/1)

41. Ana Altayca; *ãlčà "mafsal kemiği, ayak". Ilk Türkçe; *(i)al(č)uk "ayak bileği eklemi". > Eski Türkçe; ašuk "topuk kemiği". aşuk "insanın veya başka şeylerin aşık kemiği", aşukla- "aşık kemiğine vurmak" (DLT 561/14). > Modern Türkçe; aşık "insanın aşığı, topuğu" (Gülensoy 40/3). Azerice; ašiG. Türkmence; aşık. Kırgızca; ašik. (EDAL 292/2)

42. Ana Altayca; *ãli "bilmek, dinlemek, duymak". > Ilk Türkçe; *elit- "duymak". > Eski Türkçe; ešit-. işit- "işitmek, duymak" (DLT 670/3). > Modern Türkçe; Türkçe; işit-. Azerice; ešit. Gagavuzca; išit-. Kazakça; est-.

12-12/4

Ana Altayca Sözlükte kelime başı /a/ ile başlayan kelimelerimiz.

Toplam 86 kelime var. Bunlardan 16 tanesi Ana Altayca'dan Ilk Türkçeye hiç geçmemiş.
Kelimelere koyduğum kendi sıra numaramın karışmaması için Ilk Türkçeye hiç geçmemiş kelimelerin sıra numarasını boş geçeceğim.
Diğer kelimelerin Ana Altayca, Ilk Türkçe, Eski Türkçe ve Modern Türkçe hallerini sırasıyla sayfa numarasına göre yazacağım. Tabii Ana Altayca, Ilk Türkçe, Eski Türkçe'ye kadar gelip Modern Türkçelerde olmayan kelimede olabilir. Eğer kelimenin Modern Türkçe kısmı boş kalmışşsa kelime modern Türkçelere kadar gelememiş demektir. Tek bir Modern Türkçe'de izi de olsa Modern Türkçeye kadar gelmiş kabul ediyoruz. Ağırlıklı olarak Yakutça, Çuvaşça'da iz olarak kalmış ve yaşayan kelimelerimiz oluyor. Ama bu kural değildir. Herhangi bir Modern Türkçede(diyalektde) gözükebilir. Muhlakta kaldığım durumlarda Gülensoy'un etimoloji sözlüğü ile Ercilasun-Akkoyunlu'nun Kaşgarlı Mahmut çevirilerinden örneklerle kökenin gelişini sağlam delillere bağlamaya çalıştım. Kutadgu Bilig Indeks - Reşit Rahmeti Arat'tan da kaynak gösterdim. Ana Altayca sözlüğün yalancısı olduğumu gene bir kez daha belirteyim.

1. Ana Altayca; *abu "ağzın içi" (EDAL 271/1) > Ilk Türkçe; *Âburt "yanak" > Eski Türkçe; a[vurt] > Modern Türkçe; avurt

2. Ana Altayca; *ãčV "yaşlı, akraba, ata" (EDAL 271/2) > Ilk Türkçe; *ãčaj / *ečej "yaşlı erkek ya da kadın" > Eski Türkçe; eči > Modern Türkçe; eze. Yakutça; ehe. Çuvaşça; azá.

4. Ana Altayca; *ãdV "sığdırmak, eşit, benzer" (EDAL 273/1) > Ilk Türkçe; *ãdal "arkadaş, yoldaş" > Eski Türkçe; adaš "arkadaş" > Modern Türkçe; adaş "arkadaş". Yakutça; atas

6. Ana Altayca; *ágà "ağız, ağzını açmak" > Ilk Türkçe; *Agir "ağız" > Eski Türkçe; ayiz > Modern Türkçe; ağız. Yakutça; uos. (EDAL 274/1)

7. Ana Altayca *agi "acı" > Ilk Türkçe; *agu "zehir" > Eski Türkçe; ayu > Modern Türkçe; ağı. Tofaca; a_(EDAL 274/2)

8. Ana Altayca; *àgña "ağ; döndürmek, örmek" > Ilk Türkçe; *ag "ağ" > Eski Türkçe; ay > Modern Türkçe; ağ. Şorca; ag (EDAL 275/1)

9. Ana Altayca; *agò "ticaret(alışveriş)". Ilk Türkçe; *Agi "1. hazine 2. Ipek kumaş" > Eski Türkçe; agi > Osmanlıca; ag /agı (EDAL 275/2)

10. Ana Altayca; *agu-la "ıssız yer, vahşi, doğa" > Ilk Türkçe; *aglak "1. yalnız, ıssız(yer) 2. işşsiz 3. açık alan". > Eski Türkçe; aylak > Modern Türkçe; aylak (EDAL 276/1)

11. Ana Altayca; agurV "çocuğa ilk defa verilen anne sütü" > Ilk Türkçe; agur > Eski Türkçe; aguj ~aguz "ağız(ilk süt)" (DLT 545/5) > Modern Türkçe; aiz sütü. Türkmence; ovuz. Çuvaşça; irri. Yakutça; uosax. (EDAL 276/1)

13. Ana Altayca; *aja "gitmek, yürümek" > Ilk Türkçe; *Aj- "1. döndürmek 2. katlamak 3. tur atmak 4. hızlandırmak 5. sürmek" > *ay- 'dönmek, başıboş dolaşmak' +la ~ ayla (Trkm.) (Gülensoy 48/6). Yakutça; ajgi-s-in "gitmek, sık sık ziyaret" (*ajig-iš-in-) (EDAL 277/3)

14. Ana Altayca; ajbi "ördek". Ilk Türkçe; *Ebür(d)ek "ördek". Eski Türkçe; ödirek Modern Türkçe; ördek. Tuvaca; ödürek, edirek. Kırgızca; ördök. (EDAL 278/1)
17. Ana Altayca; ajV "iyi, uygun". Ilk Türkçe; ãja- "1. saygı duymak 2. acımak 3. iyi". Eski Türkçe; aja- Modern Türkçe; aya-, Kutadgu Bilig Indeks III - 45/3 aya- "acımak, korumak". Tuvaca; aj- "iyi". Çuvaşça; oja- "umurunda" (ADEL 279/2)

18. Ana Altayca; *ajVrV "ekşi süt, eritilmiş yağ". > Ilk Türkçe; *ajran "kımız" > Eski Türkçe; ajran > Modern Türkçe; ayran "ayran", Türkmence; ayran. Çuvaşça; ujran. Kazakça; ayran. (EDAL 280/1)

19. Ana Altayca; *akt' V "hadım edilmiş bir hayvan". Ilk Türkçe; *atan "hadım edilmiş bir deve". Eski Türkçe; atan "iğdiş edilmiş deve" (DLT 563/6), Modern Türkçe; atan. Türkmence; atan. Tuvaca; adan. Kırgızca; atan. (EDAL 280/2)

12-12/5

Edebileşmeden felsefileşmeye.

Edebiyat deyince bunu Sümerler'in yazı metinlerine kadar götürebiliriz. Edebileşmek ilk yazılı kaynaklara kadar gider. Ezberden destanların anlatılması ise yazılı kaynaklardan çok öncesine kadar uzanır. Yazı olmadan önce ezberlenen metinler, bu işi meslek olarak seçenler tarafından aktarılıyordu. Edebileşmenin tarihini duygu yüklü ilk çıkardığımız seslere kadar götürebiliriz.
Felsefileşmenin tarihini ise gene ilk soyut ruh kavramına kadar götürebiliriz. Ikisi beraber doğan edebileşme ve felsefileşme zaman içinde farklı kulvarlarda gelişmiştir.
Ilk felsefi söylemler doğal olarak ilkel din diyebileceğimiz ruh kavramına yüklenen anlamlarla doğmuştur. Sonraki dönemlerde ruh kavramı gelişerek bütün ruhların tek bir ruhtan doğuşunu temsil eden Tanrı kavramına ulaşmıştır.
Edebileşmiş medeniyetlerden öne çıkan çıkan felsefileşmiş medeniyetler ilk dinleri sistemli hale getiren Hint dinleridir. Din deyince aklımıza Hint felsefesi geliyor. Yazılı kaynaklarımız soyutlama ile dinlerin oluşmasını Hint felsefesinde gözlemleyebiliyor. Ibrahimi dinler dediğimiz dinler sonraki döneme ait dinlerdir. Hint dininin ya da felsefileşmiş dininin etkisi ile oluşmuştur.
Dinden bağımsız felsefenin tarihi ise Eski Yunan olarak kabul edilir. Her şeyin sebebi olarak Tanrıyı değil de somut bir maddeyi göstererek akıl yürütme felsefenin başlangıcı kabul edilir. Her şey sudan, havadan ya da ateşten oluşmuştur gibi akıl yürütmeler ilk fizikçilerde denen ilk filozoflar tarafından öne sürülmüştür. Seküler felsefenin ya da seküler akıl yürütmenin yeni biçimi meydana çıkmıştır.
Modernizm dediğimiz dönem ise seküler söylemlerin egemen olduğu dönemdir. Her ne kadar dini söylemler olsa da iş ciddiye binince herkes seküler çarelerden medet umuyor.
Bu durumda Türklerin felsefe ile tanışması Uygur dönemindeki Budist yazılı metinlerdir. Dilimiz edebi dilden felsefileşmiş dile ilk defa o dönemde meyil kazanmıştır. Islam felsefesi ile hemhal olmamız Budist dini felsefi yapılanmanın üstüne inşa edilmiştir. Modern dönemde ise seküler felsefi söylemlerimiz ise herkeste olduğu gibi Latince üzerinden gelişmiştir.
Sonuç olarak bizim Türk felsefesi konusundaki doğal kaynaklarımız Budist metinlerdeki felsefi söylem içeren kelimelerimiz ve kavramlarımızdır. Geriye doğru Budist metinleri seküler bir felsefeci gözüyle okuyarak Türk felsefesinin havada duran filolojik zeminini ayakları basar hale getirebiliriz. Bunun içinde Türk filolojisi çalışmak gerekmektedir. Latin filolojisi ve Arap filolojisi için harcadığımız emek kadar Türk filolojisi içinde emek harcarsak Türk felsefesini sağlam bir zemine oturtabiliriz.

12-1216
~~12-1261~~ ~~12-126~~

zihinden bağımsız olarak uzayda gördüklerimize yürüttüğümüz bir mantıktı. Artık o Aristo mantığı da yerini transandantal mantığa bırakacaktır. İnsan zihnini yok sayarak dışarıdan algıladığımız her şey yanlıştır. Dışarıda olanları olduğu gibi değil, insan zihninin uzay ve zaman bilinciyle algıladığı gibi algılarız. "Uzay ve zamanı görmeyiz. Uzay ve zamanla görürüz".

Şimdi dış görü ile algılanan iç görüye nasıl geliyor? Sistem nasıl içeride çalışıyor? Dışarıdan gelen langırt diye içeriye giremiyor. Kapıda bekçi var. Siz bana verin, ben içeriye götürürüm diyor. Bu bekçinin adı 'hayal gücü yetisi'dir. Hayal gücü yetisi bu veriyi içeriye başka bir şekilde transforme ediyor. Görünür olan veriyi düşünülür hale getiriyor. Yani dışarıda görüp algıladığımız olduğu gibi gerçek olan değildir. Hayal gücü yetisinin onu ham halde alarak işleyip düşünülür hale getirmesidir. Görünür olan ortadan kalksa da düşünülür olan zihinde var olmaya devam eder. Peki bu görünür olan, düşünülür olan haline nasıl geliyor? Hissetme yetisi ile Anlama yetisi arasında aracı bir kabzımal gibi görev görerek yapıyor. Nasıl ki kabzımal aldığı fiyata satmıyorsa, Hayal gücü yetisi de görünür olanı olduğu gibi anlama yetisine aktarmıyor. Biraz o biçimini değiştiriyor, biraz anlama yetisi biçimini değiştiriyor. Tıpkı halden geçen meyve sebze gibi fiyatı aracılar, hammallar ve nakliye ile değiştiği gibi, hayal gücü yetisinin biçime etkisi anlama yetisinin Aristo'dan alınan diğer kategorilerinin etkisi ile son fiyatın belirlenmesi gibi ham olan görünürlük, düşünülür hale geliyor. Malın parasını ödedik, halden arabaya yükledik ama iş bitmedi. Birde bunu pazara götürüp satması var. Hayal gücü yetisi ve anlama yetisi vasıtasıyla ham olan veriyi görünür hale getirdik. Bu veriyi elma kabul edelim. Arap filmindeki gibi belirsiz olan elma, anlama yetisinin kategorilerinden çıkarak belirli hale geldi. Ama bu elmayı bir bütünün içine koymak gerekiyor. Bu elmayı yanındakilerle beraber bir bütün olarak algılamam gerekiyor. Peki bu işi kim yapacak? Akıl yetisi yapacak. Akıl yetisinin iki görevi var. Birincisi parçayı bütün altına koymak, ikincisi ise ide üretmek. Buradaki vazifesi birinci vazifesi.

Sonuç olarak kasnağımızı yukarıdan aşağıya ve içeriden dışarıya doğru çalıştırarak Kant'ın anladığı biçimde anlatmaya çalıştık. Ayşe teyze bir sefer okumayla anlama sıkıntısı çekebilir. Yapılması gereken ikinciye tekrar okumak, olmadı üçüncü, beşinci ya da onuncuya kadar da olsa anlayana kadar tekrar tekrar okumak gerekiyor.

38

12-12-17

12 Ekim 2022

Ayşe teyze ve Kant

Kant'ı Ayşe teyze'nin anlayacağı şekilde anlatsaydık, nasıl anlatırdık?
Öncelikle bir halı tezgahımız olduğunu kabul edelim. Bilindiği gibi halı tezgahının yukarıdan aşağıya inip çıkan bir sistemi ile sağdan sola giden bir sistemi var. Halı tezgahının bu çalışma sistemi ile insan zihninin çalışma sistemi gibi kabul edelim.
Zihin dış dünya ile muhatap olmaya anne karnında iken başlar. Daha anne karnında ikende dış dünyayla muhatap olmadığımızı kabul edelim. Zihine herhangi bir veri gelmediği için boş çalışan bir halı tezgahı gibi aşağı ve yukarı ile sağdan sola hareket eder.
Zihin tezgahımızın yukarıdan aşağı doğru çalışan kısmına transandantal, sağdan sola doğru ya da içeriden dışarıya doğru çalışan kısmına ise empirik diyeceğiz. Zihin dışarıya dönük beş duyumuzdan gelen verilerle yani tezgaha iplik girmesi ile boş çalışmaktan bir şey üreten anlamaya yönelik bir çalışmaya girer. Demek ki zihne dışarıdan bir şey gelmiyorsa zihin boş halı tezgahı gibidir. Dışarıdaki verilerde beş duyu tarafından algılanmadığı sürece hiç bir işleme girmez.
Şimdi insan zihninin boş halini açıklayalım. Boş halinde ne var? Aristo'nun kategorilerini nasıl yerleştirdiği ile Kant'ın bu kategorileri nasıl yerleştirdiği arasındaki farkı açıklarsak insan zihninin boş halinden dolu hale gelerek nasıl çalıştığını açıklayabiliriz.
Aristo'ya göre insan zihni dışarıdan bir gözlemci olarak ilk önce uzay ve zaman kategorisini görüyor. Bir uzay içinde 'yan yana' duran şeyler, zaman ile 'art arda' hareket ediyor. Sonra bu iki kategoriye nedensel bağlarla hareket ediyor diye bir kategori daha eklersem üç kategori olur. Sonra her şeyi bir bütün olarak kabul edersem dördüncü kategori olur. Böylece kategoriler 12 taneye kadar gidiyor.
Kant da diyor ki ben uzay ve zaman kategorilerini dışarıdan gözlemleyen bir gözlemci değilim? Peki o zaman nasıl olacak? Uzay ve zaman kategorileri benim zihnimin içinde, dışında değil diyor. Zihnimin içe bakan kısmı zaman, dışa bakan kısmı ise uzaydır. Aristo'nun bu iki kategorisini en baştan ayırıyor. Zihnin içe bakan kısmı zaman, dışa bakan kısmı uzay diyor. Diğer kalan kategorileri de zihnin içindeki anlama yetisine yerleştiriyor. Aristo'ya göre her şey zihnimizin dışında olup bitiyor. Kant'a göre ise her şey zihnimizin içinde olup bitiyor.
Şimdi zihnimizin tezgahının içe ve dışa dönük çerçevesini kabaca çizdik. O zaman zihnimizin dışa bakan kısmı 'yan yana' bir şeyleri beş duyumuzla zihnimizin içindeki uzay ve zamanın biçimi vasıtasıyla algılayacak. Zihnimizin içden dışa ve dıştan içe doğru çalışan kasnağımızın biçimine 'görü' diyeceğiz. Hissetme yetisi (beş duyumuz) 'görü' içinde hareket ederek dışarıdan aldığı verileri içeri getirir. 'dış görü' ve 'iç görü' diye bahsetsek de görü yekpare çalışır. Tek parçadır. Biz anlatım kolaylığı olsun diye iç görü ya da dış görü diyoruz. Dış görü 'yan yana' algılar. İç görü 'art arda' algılar. Zaten uzay 'yan yana' algılama hali, zaman ise 'art arda' algılama hali. Zihnimizin dışarı uzanan kısmı ile içeri yönelen kısmı farklı çalışma sistemlerine sahip.
Şimdi uzay ve zamanı daha ayrıntılı olarak anlatmamız gerekiyor ki çalışma sistemini daha açık olarak anlayabilelim. Uzay basit, 'yan yana' algılama hali, çetrefilli olan zaman. Zamanın üç hali var. 'eş zamanlılık', 'art ardalık', 'zamanda süreklilik'. Zihin kasnağımız yukarıdan aşağıya çalışma sistemi doğuştan bizimle beraber gelen uzay ve zaman bilincimizin ve diğer kategorilerin eş güdümü ile içten dışa ve dıştan içe olarak da çalışıyor. Şimdi yukarıdan başlayarak sistemin çalışmasını anlatalım. 'saf ben' dediğimiz en yukarıdaki bilinç 'zamanda süreklilik' kabiliyetine sahiptir. Zamanda ileri ve geri doğru gidebilmemizi sağlayan hayal gücü yetisi 'saf ben'in 'zamanda süreklilik' kabiliyetini kullanarak bizim geçmiş ve gelecek konusunda zihinsel faaliyet göstermemizi sağlıyor. Bu kendi enerjisini kendi üreten bir akü gibi sisteme elektrik verir gibi zaman şemasının zihnin iç kısmı olan 'art ardalık' ile zihnin dışarıdaki 'yan yanalık'ı algılatan ise 'eş zamanlılık'tır. Bu 'eş zamanlılık'ın adı kendine mahsustur. Diğer eş zamanlılık kavramı ile uzaktan yakından ilgisi yoktur. Zihnin dış görü içinden hissetme yetisi ile 'yan yana' olanları ham olarak algılamasını sağlayan 'eş zamanlılık'tır. Zihin zamanın en uç biçimi olan 'eş zamanlılık' olmadan 'yan yana' olan dışarıdaki verilere ulaşamaz. Yani elektriğin teli 'yan yana' olan ise elektrik akımı da 'eş zamanlılık'tır. Sadece elektrik teli de bir işe yaramıyor. Sadece elektrik akımı da bir işe yaramıyor. Her ikisini bir araya getirerek işlevsel hale getiren 'saf ben' ile sistem çalışıyor.
Şimdi dış görü ham olarak 'yan yana' + 'eş zamanlı' = ham empirik veri'yi aldı. Bu ham veriyi saf olan 'yan yana' algılanan empirik olanın ince bir ambalajı olarak 'eş zamanlılığı' kabul ederiz. İşte bu ince ambalajı yok sayarak hareket edemeyiz. Aristo ambalajsız olarak zihnin direk algıladığını söylüyor. Kant ise ambalaj olmadan yani uzay ve zaman'ın görüsü olmadan zihin hiç bir şey algılayamaz. O zaman bizim mantığımız da

12 - 1218

Ilkel ideleştirmeden modern ideleştirmeye.

Ideleştirmenin en basit anlatımı gözünde büyütmektir. Bu gözünde büyütme zaman içinde totem haline geliyor.
Felsefi kavram olarak ideleştirme ise Kant'ın sırasıyla "Özgürlük, Ölümsüzlük(ruh), Tanrı" diye kategorileştirdiği, gene sırasıyla ben bilinci ile ötekini ayrıştırması özgürlük idesinin çıkış noktası, bir ruhunun olduğunu ya da ölümsüz bir ruha sahip olduğuna inanması ruh idesi, son olarak da olup biten her şeyin bir müsebbibi olması gerektiği kanaati de Tanrı idesini doğurmuştur.
Insanoğlunun bu ideleştirme serüveni kendi benliğini bir hayvanın benliği ile özdeşleştirme ile başlamıştır. Kendi benliğinin farkında olan insan soyunun kendine göre ideleştirdiği bir hayvanın soyundan geldiğine inanmıştır. Bu duruma akademiya zoomorfoloji/hayvanbiçimcilik diyor. Hayvanlardan bağimsız kendi ruhu olduğu döneme evrilmesi ise zoomorfizmden (hayvanbiçimcilikten), antropomorfizme (Insanbiçimciliğe) dönmesidir. Zoomorfik dönemde insanları kurban veriyorduk. Çünkü hayvanlar idelerimizdi. Antrofomorfik dönemde ise hayvanları kurban veriyoruz. Antropomorfik dönemde ise artık kendi bağimsız ruh idemize kavuştuk. O meşhur oğlu yerine koyunun kurban edilmesi seronomisi ise zoomorfik dönemden antropomorfik döneme geçişin göstergesidir. Ruh idesinin, Kant'ın bahsettiği anlamda ölümsüz idesinin tam bağimsız olarak ortaya çıkmasıdır.
Her şeyin sebebi olan tek Tanrı idesi ise bağimsız ruhların başında bütün ruhların yaratıcısı olarak tek bir ruhun kabul edilmesi ise geç dönemlerde olgunlaşmış bir idedir.
Insanlık tarihini idelerin gelişim tarihi olarak da kabul edebiliriz. Özgürlük idesinin en temel ide olduğu ve olmazsa olmaz olduğu ve de bütün ideleri önceledigi ise modern dönemin ulaştığı bir başarıdır.

12-1219
~~12-129~~

3)- Göz ile ilgili "düşünme" kavramlarımız.

15. Ana Altayca; ebžo "görmek, anlamak"(EDAL 491/2)
Ilk Türkçe; *ebžo>*ö:(j)> ö-g/ög-re (ö-'düşünmek', ög 'düşünce', ög-re 'öğrenmek', öge 'düşünür')
16. Ana Altayca; gõre "görmek, anlamak" (EDAL 567/2)
Ilk Türkçe; gõre>gör(=gör-s)> göz "1. göz(*gör) 2. görmek, bakmak"
17. Ana Altayca; *nja_"göz" (EDAL 981/1)
Ilk Türkçe; *nja>jal>jaš>yaş "göz yaşı"
Sözlügün notu: yaş-ıl>yeş-il ile karıştırılmaması gerekiyor. Farklı köklerden geliyorlar.

12-1220

Ana Altayca'da "düşünce" kavramları.

Bugün için "Düşünüyorum, öyleyse varım" diyen filozoflarımız o günlerde yaşasaydı "Ses çıkarıyorum, öyleyse varım" derdi. Bugün için başın padişahı göz, kulak ise vezir diyoruz. O gün için ise başın padişahı kulak, vezir ise göz derdik. Düşünce kavramlarımızı üretmemize sebebiyet veren dört temel kaynak tespit ettim. 1- Çıkardığımız seslere gönderme yaparak ürettiğimiz kelimeler. 2- Sıkıntılı ve üzücü bir durumu ifade etmek ya da böyle bir durumdan kurtulmak için ürettiğimiz kelimeler. 3- Kulak organımıza ve işitme kabiliyetimize gönderme yaparak ürettiğimiz kelimeler. 4- Gözümüze ve görme kabiliyetimize gönderme yaparak ürettiğimiz kelimeler. Ağzımıza, beynimize ve dilimize gönderme yaparak ürettiğimiz düşünce kavramları ise bir iki taneyi geçmiyor. Dokunma duyumuz ve koku alma duyumuza gönderme yaparak ürettiğimiz kelimelere denk gelemedim. Bugün için bizim söylediğimiz şarkılar, çaldığımız müzik aletleri, güzel hitabetler o gün için sadece ruhlar bize kötü davranmasın, zarar vermesin diye yaptığımız eylemlerdi. Ruhlarla irtibatlı olan Şamanlar ise o günün en değerli insanlarıdır. Dolayısıyla sıradan insanı aşan sadece ve sadece bizi korumak için ruhlarla irtibat kuran Şamanlardı. Hastalıklarımızın ve doğal felaketlerin müsebbibi kötü ruhlardır. Bizi bunlardan uzaklaştıracak ve bizi koruyacak olanda Şamanlardan başkası değildir. Kötü ruhları uzaklaştırmak ve iyi ruhları çağırmak için Şaman ses çıkararak hareket etmiştir. Konuşmak çok önemli bir eylemmiş. Hatta kötü ruhların isminin söylenmesi bile onların gelip bizim başımıza müsibet açması için yeter imiş.
Şimdi düşünce ile ilgili ürettiğimiz kavramların Ana Altayca'dan bugüne kadar gelebilmiş olanları ile bir ufuk turu yapalım.

1)- Ses ile ilgili "düşünce" kavramlarımız.

1. Ana Altayca *sjasa "gürültü, ses". (EDAL 1270/1) Ilk Türkçe *sjasa>*ses>ses "ses"
2. Ana Altayca *sjure "ses" (EDAL 1297/2). Ilk Türkçe *sjure>*sör>söz "kelime, konuşma"
3. Ana Altayca *sàjbo "ses" (EDAL 1197/3). Ilk Türkçe *sàjbo>*seb->söjle>söyle "konuşma".
4. Ana Altayca *ligà "ses" (EDAL 873/2) Ilk Türkçe *ligà>*jig-(la-)>jiyla->yıgla->ıgla>ağla "ağlamak, ağla"
5. Ana Altayca *ö:t' è "ses" (EDAL 1068/1). Ilk Türkçe *ö:t' è>*öt->öt- "1. Şarkı söylemek(kuş sesi gibi). 2. demek 3. istemek"
6. Ana Altayca *k' jube "ses" (EDAL 812/1). Ilk Türkçe *k' jube>*kü(b)>kü-/küj>kü-/külük "1. şöhret 2. bilgelik 3. ünlü". Kırgızca kü- "ses, kükreme". Azerice küj- "kükreme"
Sesle ilgili kavramlarımızın gündelik dilde olanlarından 2800 kelimeyi tarayarak bulabildiklerimi yazdım. Sıkıcı olmasın diye en az bunlar kadar olan, gündelik dilde kullanılmayan kelimelerimizi ilave etmedim. Diğer kulak, göz ve sıkıntılı durum ile ilgili olan "düşünce" kavramlarımızı da 1-2 gün içinde yazının devamı olarak alt tarafına ilave edeceğim.

2)- Kulak ile ilgili "düşünce" kavramlarımız.

7. Ana Altayca *k' ujlu "kulak, duymak". (EDAL 847/1)
Ilk Türkçe; *k' ujlu>*Kul-kak>kulak "kulak"
8. Ana Altayca màjñì "şakak, alın, kulak"(EDAL 895/2)
Ilk Türkçe; *màjñì>bejñi>bejin>beyin "beyin(zihin yuvası)"
9. Ana Altayca; zjani "kulak, şakak".
Ilk Türkçe; zjani>jajnak>janak>yanak "1. yanak 2. Çene"
10. Ana Altayca; c'[ja]k'i "şakak, kulak"
Ilk Türkçe; c' [ja]k'i>čekge>Trkm. çekge"elmacık kemiği TS 115)
11. Ana Altayca; *ãli "bilmek, dinlemek, duymak" (EDAL 293/1)
Ilk Türkçe; ãli>elit->išit>işit "duymak"
12. Ana Altayca; *tuldi "duymak"(EDAL 1384/1)
Ilk Türkçe; tuldi>dül-ün>tüšün>düşün "düşünmek, anlamak"
13. Ana Altayca; *eñV "düşünmek, anlamak"(EDAL 511)
Ilk Türkçe; *eñV>*añ, añ-la->añla>anla "1.anlamak 2. zeka 3. duymak 4. ayırt etmek"
14. Ana Altayca; *úk' u "anlamak, içine bakmak" (EDAL 1490/2)
Ilk Türkçe; *úk' u>*uk>uk "1. anlamak 2. duymak

12-1221

Karakol

Karakol kelimesi bize Moğolca'dan geçmiş. Yabancı bir kelime gibi algılanıyor. Aslınca Moğolca'dan geçen kelimelerin kökenine bakınca pek yabancı gibi durmuyor.
Ana Altayca'da *kara "bakmak, gözlemek" (EDAL 648)
Ilk Tunguzca'da *kara "korumak, izlemek"
Ilk Moğolca'da *kara "bakmak, devriye gezmek, izlemek"
Ilk Türkçe'de *karak "göz topu, göz, gözüm gibi sevencen bir söylem".
Sonradan anlam daralmasına uğrayarak karak "göz bebeği" anlamına da gelmiştir. ürün karak "gözün akı", kara karak "gözün kara kısmı", karak "göz bebeği" biçiminde de kullanılmış. Ama günümüzde göz yerine karak kelimesi kullanılmıyor.
Moğolca'dan alınmış gördüğünüz gibi, ne kadar yabancı bir kelime olarak görebiliriz? Onu da sizin takdirinize bırakıyorum.

12_1222

Karakol

Karakol kelimesi bize Moğolca'dan geçmiş. Yabancı bir kelime gibi algılanıyor. Aslınca Moğolca'dan geçen kelimelerin kökenine bakınca pek yabancı gibi durmuyor.
Ana Altayca'da *kara "bakmak, gözlemek" (EDAL 648)
Ilk Tunguzca'da *kara "korumak, izlemek"
Ilk Moğolca'da *kara "bakmak, devriye gezmek, izlemek"
Ilk Türkçe'de *karak "göz topu, göz, gözüm gibi sevencen bir söylem".
Sonradan anlam daralmasına uğrayarak karak "göz bebeği" anlamına da gelmiştir. ürün karak "gözün akı", kara karak "gözün kara kısmı", karak "göz bebeği" biçiminde de kullanılmış. Ama günümüzde göz yerine karak kelimesi kullanılmıyor.
Moğolca'dan alınmış gördüğünüz gibi, ne kadar yabancı bir kelime olarak görebiliriz? Onu da sizin takdirinize bırakıyorum.

12-1223

NOSTRATİK DİL TEORİSİ İÇERİSİNDE ALTAY DİLLERİ

Ekrem ARIKOĞLU

ÖZET

Nostratik dil teorisi, isim babalığını Holger Pedersen'in yaptığı ve Gİliç Svitıç tarafından geliştirilen; Afro-Asyatik, Kartvel, Elam-Dravit, Hint-Avrupa, Ural-Yalakar, Eskimo-Aleut, Altay, Kore ve Japon dillerinin aynı kökene dayandığını savunan bir teoridir.

Bu teoriye göre, günümüzdeki pek çok dil ailesi MÖ 14-10 bin yıllarında aynı kökene dayanıyordu. 8 bin yıl önce Altay dil grubu ana gruptan ayrıldı. Fakat günümüzde pek çok leksik unsur tarihî bağların tespit edilmesine yardımcı olmaktadır. Altay dilleri veya dil grubunun diğer dil aileleriyle olan bağları, örnek kelimelerle gösterilmektedir. Bu bağlantılar daha çok leksik unsurlarla sınırlı tutulmuştur.

https://www.academia.edu/.../Nostratik_Dil_Teorisi_%C4%B0...

O zaman Göbeklitepe'yi kuranlar Nostratik dilde konuşuyordu diyebilir miyiz?

ACADEMIA.EDU

Nostratik Dil Teorisi Içinde Altay Dilleri

Nostratik Dil Teorisi Içinde Altay Dilleri

12 - 1224

Hissetme yetisi, anlama yetisi ve akıl yetisi...

Hissetme yetisi(beş duyu) olmazsa olmazdır. Hissetme yetisi olmadan anlama yetisi ve akıl yetisinin varlığından bahsedemeyiz. Başka bir deyişle binanın birinci katını yok sayarak ikinci ve üçüncü katlarından bahsedemeyiz. Ikinci kata gelince can dostlarımız hayvanlarla ortak kullanım alanımızdır. Hayvanlarda anlama yetisine sahiptir. Problem hayvanların anlama yetisi ile insanların akıl yetisi arasındaki farkı, üçüncü kattan ikinci kata iniş çıkışın sınırlarını ve açıklamalarını net olarak yapamamızdadır. Düşünmek, akıl etmek, anlamak gibi kelimeleri de birbirinin yerine rahatlıkla kullandığımız için durum daha da vahim hale gelmektedir. "yeti" ya da kabiliyet deyimini kullanmamız bu karışıklığı önlemek içindir.
Doğal anlama yetimiz, nasıl akıl yetisi ile bir üst aşamaya çıkmıştır? Bunu da evrimsel olarak konuşabilme kabiliyetimizle açıklayabiliriz. Dil ve anlama yetisi birbirini tetikleyerek bizi üçüncü kata çıkarmıştır.
Sonuç olarak anlamanın iki biçimi olan anlama yetisi ve akıl yetisinin kavramlarını birbirinin yerine kullandığımızı unutmamamız gerekiyor. Ana Altayca ve Ilk Türkçe dönemindeki anlama yetisi ve akıl yetisi ile ilgili kavramlar ise 'kulak ve göz' ile bağlantılı kavramlardır. 'kulak' ile ilgili kavramların anlama yetisini, 'göz' ile ilgili kavramların akıl yetisinin kökeni ile ilgili kavramlarla geriye doğru bağlantı kurabiliriz. Dediğim gibi birbirinin yerine kullanılmasını ilk dönemlere kadar geri götürebiliriz. Dalıp gitmek, düşünmek ve rüya görmek gibi kavramlar da bizi göz merkezli akıl yetisine yönlendirmiştir.

12 - 1225

Ince Ekmek Yapma ve Paylaşma Kültürü
"Lavaş, Katırma, Jupka, Yufka"

"Ince Ekmek Yapma ve Paylaşma Kültürü: Lavaş, Katırma, Jupka Yufka", 28 Kasım-2 Aralık 2016 tarihleri arasında Etiyopya/Addis Ababa'da düzenlenen Somut Olmayan Kültürel Miras Hükümetlerarası Komite 11. Olağan Toplantısı'nda UNESCO Insanlığin Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsili Listesi'ne Azerbaycan, Iran, Kazakistan, Kırgızistan ve Türkiye adına çokuluslu olarak kaydedilmiştir.
Bu yazıyı okuyunca aklıma Kaşgarlı Mahmut'ta geçen şu cümle geldi.
"Ana.sı tewlüg yuwka yapa.r oglı tetig koşa kapa.r. Anlamı: Anne çocuğa hile yaparak (ekmeği) ince pişirir; çocuk da zekidir, onları ikişer ikişer kapar. (459) Bu, iki dâhinin bir arada oluşu için söylenir.(Sayfa: 362)"
Yukarıda bahsedilen konuda yuvga kelimesi geçmiyor. Ama çocuğun anasının yaptığı ince ekmeğin ismi başka bir yerde geçiyor. "yuvka=yufka ekmek" (DLT 456 / 339-990).

Hülya Arslan Erol'un "Eski Türkçeden Eski Anadolu Türkçesine anlam değişmeleri" Sayfa: 636'da şöyle izah ediyor.
Kaşgarlı Mahmut'ta yuwga/yufka/yupka: ince, zayıf, yufka, aciz. yuwka: her şeyin incesi yuka. Burada hemen jupka>yupka değişimi ile jupka ile yufka'nın aynı kelimenin başka söyleniş biçimleri olduğunu anlıyoruz.
Ana Altayca Sözlük'te ise (EDAL 1554) *jubka "ince, narin, önemsiz" olarak geçiyor. O zaman ana biçimindeki jubka>jupka>yufka biçimleri diğer Türk lehçelerine farklı versiyonlarda yansımışlar.
Lavaş (liv+aş) kelimesi için Ötüken Türkçe Sözlük'te (Sayfa:3632) Çince tahıl anlamında olduğu yazıyor.
Katırma kelimesinin izini ise Kırgızca Sözlük (TDK II-418)'de buldum. Katırma; sütle, yağla ve yumurta ile yoğrulmuş hamurdan bir çeşit çörek.

12-1226

Usavurmak

*p'usa>*us>us. (EDAL 1190) Baştaki /p/ düşmüş. Sondaki sesli harf de karakteristik olarak bizde kalkmış. Ana Altayca *p'usa "plan yapmak, sebebi aramak" iken Ilk Tunguzcaya *puse "sebebi aramak", Ilk Mogolcaya *hasayu "soru sormak". Ilk Türkçeye *us "akıl yürütmek, sebebi aramak". Ilk Japoncaya *pánsú "plan yapmak, niyet etmek". Ilk Koreceye *psí- "kullanmak" biçiminde geçmiş.
Ilginç bir Altay soyut terimi diye de not düşülmüş.
Kaşgarlı Mahmut'ta ise; us "hayrı ve şerri birbirinden ayırma"(DLT 924) Yani iyiyi ve kötüyü biribirinden ayırt etmek için akıl yürütme olarak kelime varlığını devam ettirmiş.
Modern dönemde ise felsefi terim olarak yaygın olmasa da kullanılmaktadır.
Halk arasında "uslu akıllı" ya da sadece "uslu" olmak aynı zamanda akıllı olmak biçiminde kullanılması da kelimeyi yaşatmaya devam ettirmektedir.

12-1227

Ana Altayca'da soyutlama ve somut.

Zannederdim ki önce somut kelimeler vardı sonra onlara soyut anlamlar yüklenmiş. Meğerse tam tersi olmuş. Örneğin göz kelimesinin karşılığı 'bakmak, görmek, anlamak'mış. Biz bunu anlam daraltmasına uğratmışız sadece somut gözü anlatır hale getirmişiz. Işit kelimesi de duymak kelimesi de sadece işitmek ve duymak değildir. Hatta kulak kelimesi bile 'anlamak, bilmek' soyut anlam yüklemeleri ile dolu.
Dedelerimizin soyut anlam yüklemeleri olan kelimeleri biz somut anlam yüklemelerine indirmişiz. Daha sonra soyut kavramları dışarıdan ithal etmişiz ya da yeniden soyut anlam genişlemesi yapmışız.
Yapmamız gereken somut olarak bildiğimiz bütün kelimelerin soyut anlamlarını hissederek kullanalım. Örneğin sezmek hissetmektir. Ama bunu da anlam daraltmasına uğratmışız. Beş duyu dışındaki iç sezgi haline getirmişiz. Kelimelerimizi eski anlamlarına kavuşturalım.
Hisleri ile yaşayan dedelerimizin haleti ruhiyesini ancak kelimelere yükledikleri gerçek soyut anlamlarını bilerek yaşayabiliriz.
Hayatımın hiç bir döneminde kendimi bu kadar bahtiyar hissetmemiştim. Neden hep somut düşünmüşler diye yakınmıştım. Kabahat onlardan sonraki gelen kuşaklardaymış. Bizde ilk kuşakların haleti ruhiyesine geri dönelim.
Bu davet bizim...

12 1228

Çift " *p'jòk'e>*ęk(k)i>eki>iki " (EDAL 1154)

Biz parmaklarımızı sayarak sayı sayarız. Ama Ana Altaylılar parmaklarını sayarak sayı saymamışlardır. Hep onların bizim gibi düşündüğünü düşünerek hareket etmişiz. Onlar bizim gibi düşünmemişler. Ana Altaylılar el deyince ne anlıyorlardı? Parmak deyince ne anlıyorlardı?
Bir şeyin pratik hayatlarında karşılığı varsa anlamı ve değeri vardı. Örneğin; yıldızlı gökyüzüne bakıp oturup şiir yazmamışlar. O gün karınlarını nasıl doyuracaklarını, yaklaşan kışı nasıl atlatacaklarını düşünmüşler. El deyince bir sefer kol ile eş anlamlı. El ve kolu bir bütün olarak düşünmüşler. Parmak ise baş parmaktır. Baş parmak ile ilk etapta bir şeyler yapıyorlar. Baş parmağın kalınlığını da kalınlık ölçüsü olarak almışlar. Ikinci parmak ise işaret parmağıdır. Onunla da bir şeyleri tutup kaldırabiliyorlar. Elin kavrama kabiliyeti ile dört parmak bir bütündür. Öne çıkan ise başparmaktır. El deyince yumruk şeklinde bir şeyi kavrama kabiliyetimizdir. Bir sayısı işaret parmağı ile gösterilen değildir. Bütün olan birdir. Bir şeyin başında gözüken birdir. Bir olsa olsa baş parmaktır. Iki ise kalan bütün parmaklar yani bütünün diğer parçası olan eki>iki'dir. Çünkü diğer parmaklar bir bütün olarak hareket ediyor. Sadece işaret parmağı ile gösterilen 'o, şu, bu' demektir. Üç, dört,beş falan iki kişinin yavrularıdır. Onların özel bir sayı olarak günlük hayatta ayrıntılı değeri yoktur. Fakat üç, dört bilincinin de farkındalar. Iki çift ya da bir çiftin eksiği biçiminde. Üç; "üç parçalı nesne" (EDAL 1225). Ana Altayca; *ñ[ju] "üç, üçüncü". > Ilk Türkçe; *otur>otuz (EDAL 1033). Ana Altayca; ìlù "üçüncü (üç nesneden oluşan), üçünün üstünde"> Ilk Türkçe *ölöñ "ilahi şarkı okurken dört mısrasından üçünün kafiyeli olması, birinci ikinci ve dördüncüler"(EDAL 583)
On kelimesinin Ana Altayca karşılığı; *p'VbV "bir çok, on/yüz" (EDAL 1191)> ilk Türkçe; *on> on.
Sonuç olarak net sayıların oluşması geç dönemlere aittir.

12-1229

Seziş, ukuş ve ögüş...

Seziş, hissetme yetisidir. Beş duyumuzun hissettikleridir. Ukuş, anlama yetisidir. Beş duyumuzun hissettiklerini anlamlı hale getiren yetidir. Ö- 'düşünmek'. Ög 'düşünce'. Öge 'düşünür'. Ögüş ise düşünme yetisidir. Ö-di 'düşündükten sonra anladı'(DLT). Burada anlamanın iki biçimini karıştırmamak gerekiyor. Birinci anlama direk anlamadır. Düşündükten sonra anlama ise ikinci tip anlamadır. Birincisi anlama yetisinin/ukuşun, ikincisi ise akıl yetisinin/ögüşün anlama biçimidir. Ögüş, ukuşu kapsayarak aşar. Ukuş teorik akıldır, ögüş ise pratik akıldır. Ukuşu yönlendirendir. Talimat verendir.
Sistem hissetme yetisi ile başlar, anlama yetisi ile devam eder ve akıl yetisi ile anladıklarımız üzerine düşünürüz. Homo Sapiens "anlama yetisi ile hareket eden insandır". Homo Sapiens Sapiens ise analadıkları üzerine düşünen "akıl yetisi" ile hareket eden insandır.
Filozoflarda ise 'seziş' filozofları fenomenolijistlerdir. 'ukuş' filozofları analitikçiler, 'ögüş' filozofları ise diyalektikçilerdir.
Bir filozof çıkış noktasını nereden temel alıyorsa o disiplinin filozofudur. Eğer çıkış noktasını hissetme yetisinden/sezişten alıyorsa fenomenolojist, çıkış noktasını anlama yetisinden/ukuştan alıyorsa analitikçi, çıkış noktasını akıl yetisinden/ögüşten alıyorsa diyalektikçidir.

12-1230

Neden komünistim?

Insan ilişkilerinde temel ve vazgeçilmez çelişki sınıf çelişkisidir. Insanların zihin yapılarını da içinde bulundukları sınıf oluşturmaktadır. Din ve milliyet çelişkileri ise ikincil ve üçüncül çelişkilerdir.
Aç adamın dini imanı olmaz ve de milliyeti olmaz. Ikincisi ise açla söyleşmek istiyorsan önce karnını doyuracaksın.
Yokluk ve yoksulluk kader değildir. Sosyal devlet olamamanın vicdansızlığıdır. Sosyal devlet olabilenler de kendi devletlerindeki vicdansızlığı ortadan kaldırırlar. Fakat diğer yoksul devlet ve milletlerin vicdani sorumluluğundan kurtulamazlar.
Tüm insanlar için vicdani sorumluluk taşıyan ve bu yönde akıl yürüten komünist felsefedir. Komünist felsefe teokratiklikten demokratikliğe geçmeyi başaramadı ama bu demek değildir ki komünist felsefe yanlıştır. Yanlış olan felsefenin yöntemidir. Doğru yöntemi bulmak da vicdani bir sorumluluktur.
Yaşadığım sürece sadece vicdanıma ve aileme karşı sorumluluk hissettim. Vicdanımı sızlatacak hiç bir şey yapmadım. Fakat sınıf çelişkisi vicdanımı hep sızlattı ve sızlatmaya da devam ediyor.

12-1231

gelmek, gitmek ve yürümek.

Öncelikle barış>varış olması bende eksiklik hissi yaratıyordu. Varmak, sadece gitmekti. Fakat diğer gelmek, gitmek ve yürümek ile ilgili kelimeleri araştırınca sadece gelmek diye bir kavram yok. gelmek 'gelmek, gitmek'. gitmek 'gitmek, gelmek'. Giden gittiği yerde kalmıyor. Gelen de geldiği yerde kalmıyor. Barış>varış kelimesinin karşılığı Ana Altayca'da yol, bizde 'gidip gelmek' olarak anlam kaymasına uğramış. Şimdi "gelmek, gitmek ve yürümek" kavramları çerçevesinde dilimizde kullandığımız kelimeleri gözden geçirelim. Kullanımda olmayan kelimeleri almadım.

Ana Altayca; dore "gitmek, yürümek, yaklaşmak" (EDAL 482)
Ilk Türkçe; *joru- / *jüri->yürü "yürü"

Ana Altayca; *gat'ì "gitmek, gelmek" (EDAL 534)
Ilk Türkçe *ge(j)t-> git "git (uzaklaş)"

Ana Altayca; *gele "gelmek, gitmek" (EDAL 538)
Ilk Türkçe; *gęl-> gel "gel"

Ana Altayca; *gjàrā "yürümek,adım" (EDAL 550)
Ilk Türkçe; *gEŕ->gez- "yürümek, geçmek"

Ana Altayca; *ire "gelmek, girmek" (EDAL 590)
Ilk Türkçe; *er->er- "1. ulaşmak 2. geçmek"

Ana Altayca; *k' ãču "koşmak, sürmek"(EDAL 751)
Ilk Türkçe; *KAč >kaç "kaçmak"

Ana Altayca; *k' jure "ulaşmak, davranmak" (EDAL 825)
Ilk Türkçe; gir>kir->gir- "girmek"

Ana Altayca; k' õsi (~ -e) "dolaştırmak, zincirlemek" (EDAL 844)
Ilk Türkçe; *kös- >köste- (köstek)

Ana Altayca; *ñeni "gitmek (aşağı, uzağa) (EDAL 1027)
Ilk Türkçe; *en- > in- "aşağı inmek"

Ana Altayca; p' eta "adım atmak, yürümek"(EDAL 1139)
Ilk Türkçe; at-> adım "adım"

Ana Altayca; *t' irge "koşmak, kaçmak" (EDAL 1429)
Ilk Türkçe; *teŕ>tez- "kaçmak, hızlı kaçmak"

Ana Altayca; ži (~ *žja) "gelmek" (EDAL 1536)
Ilk Türkçe; *jęt->jet->yet- (yet-iş) "ulaşmak, yettim(geldim)"

Ana Altayca; dãk'i "takip etmek, yakınına gelmek" (EDAL 458)
Ilk Türkçe; *jAk->yak- (yaklaşma) "1. yanına yaklaşmak 2. yanına 3. birbirine yaklaşması"

Ana Altayca; p' udi "takip etmek" (EDAL 1177)
Ilk Türkçe; *ud->uy- "uymak(takip etmek)"

Ana Altayca; mjóri "yol, iz; parkur" (EDAL 930)
Ilk Türkçe; *bar->var- " 1. yürümek, gitmek(uzağa) 2. gelmek, ulaşmak"

12-1232

Dil Coğrafyamız

Coğrafya deyince ilk önce doğu ve batı daha sonra da güney doğu, güney batı ile kuzey doğu ve kuzey batı deriz. Türkiye'deki bu tanımlamamızı Avrasya kıtasının tamamına doğru genişleterek düşünürsek doğumuz ve batımız, kuzey doğumuz ve güney doğumuz ile güney doğumuz ve güney batımız nasıl olurdu?
Sibirya tarafı kuzey batımızda kalırdı. Sibirya grubu Türk dilleri deyince ilk aklımıza Yakut, Hakas ve Tuva dilleri gelir. Sibirya'dan Karadeniz'in üstüne kadar gelen grup dillere ise Kıpçak grubu deniyor. Ilk aklımıza gelen Kazakçadır. Devamında Bulgaristan'a kadar gelen diğer Türk milletleridir.
Batı grubu kabaca Karadeniz'in üstünden gelen milletler. Doğu grubu ise Karadeniz'in altından gelen milletler. Bugün Uygur Türkleri dediğimiz millet, Özbeklerle beraber bizim güney doğu dil grubuna/Karluk grubuna giriyor. Kalan son parça ise Oğuz grubu dediğimiz bize kadar gelen ve Gagavuzya'ya kadar giden Gagavuz(Gökoğuz) Türkçesi, Azerbaycan Türkçesi, Türkmen Türkçesi ve Türkiye Türkçesinin dahil olduğu Oğuz grubuna girmiş oluyor. Böylece Avrasya coğrafyası çepeçevre Türk dilleri ile çevrelenmiş oluyor.

12-1233

yıl

Ana Altayca'da yılın karşılığı olarak üç kelime var. Bunlar 1. yıl 'ayın döngüsü'(EDAL 303) 2. yıl 'güneşin döngüsü'(EDAL 475) 3. yıl 'yazın başlangıcı, güney' (EDAL 1110)

1.) Ana Altayca; *anú " ay(ay döngüsü)". (EDAL 303)
PTung. *anña "yıl"
PMong. *oj "1. yıl dönümü 2. yıl "
PTürk. *an̰(k)>aj>ay "ay"

2.) Ana Altayca; *dìlo "yıl, güneş, güneş döngüsü" (EDAL 475)
PTung. *dilača "güneş"
PMong. *žil "yıl, yıl döngüsü"
PTürk. *jil>yıl "yıl"
PJpn. *tèsì "yıl"
PKor. *torč "yıl dönümü(döngü)"

3.) Ana Altayca; *pùnV (~ p'-, -o-) "yıl, ilkbahar/yaz" (EDAL 1110)
PTung. *pune "1. zaman, dönem 2. güney"
PMong. *hon "yıl"
PKor. *pòm "bahar"

Yılın başlangıcı bizde karın kalkması ve yerin yeşillenmesi ile başlıyor. Böylece bir yaşımıza daha girmiş oluyoruz. yaşıl>yeşil. Yeni öğrendiğim ise ayın döngüsünün yıl olarak düşünülmesi. Demek ki ayın 12 döngüsünü de takip ediyorlarmış. Yılın döngüsünü zaten biliyorduk. Dört mevsimi de ayrı ayrı tamımlıyoruz.

12-1234

buçuk 'iki, çift, yarım'

Ana Altayca anlamı böyle. Bize gelince anlam daralmasına uğramış. Sadece yarım olarak kalmış. Ikincisi de bıç>biç (bıç-ak, biç-mek) ile de aynı kökten geldiği kabul ediliyor. (EDAL 1107)
Birde buç-gak>bucak 'kenar, son' var. Fakat aynı kökten gelmiyorlar. 'dünyanın dört bucağı' kavramı ise dünyanın kare şeklinde suyun üstünde yüzdüğü kabul edilerek söylenilmiş bir sözdür. Denizlere ulaşınca dünyanın bir bucağına ulaşıldığı zannediliyormuş. Ötüken/Moğolistan merkezli dört ayrı yöne giderek denizlere ulaşılarak dünyanın dört bucağı anlamaya çalışılmış. Kızıl elma ya da Nizami alem mefkuresi dört taraftaki denizlerle kaplı karalarda tam egemenlik sağlandığı zaman gerçekleşecektir. Bu topraklarda Avrasya topraklarıdır. Bütün Avrasya'ya yayılmadaki amaç Gök Tanrı'nın Türk'e yüklediği aleme adeletle düzen getirmesidir. Bu Islamiyetle Islamı yaymak gibi gözükse de aslında aleme nizam getirmek mefkuresi esastır. Kaşgarlı Mahmut'ta şöyle bir söz geçer. "Dağ dünyayı, Han insanoğlunu bastırır". Burada söylenmek istenen, dört köşe suyun üstünde yüzen dünya dağların ağırlığı olmasa dalgalarla ters yüz olur. Onun için dağ dünyanın ters yüz olmasını ağırlığı ile önler. Türk Han'ı ise insanoğlu arasındaki kargaşayı ortadan kaldırmak için ona adaletli egemenlik sağlar. Osmanlı'nın 72,5 milleti bir arada tutmasının sebebinin altında cihan hakimiyeti mefkuresi yatar. Eğer dünyayı birileri yönetecekse ki bu her zaman böyle olmuştur. Neden biz yönetmeyelim. Biz yönetmesek Amerika yönetir, Çin yönetir, Rusya yönetir. Bizim de yönetime aday bir millet olarak tarihten gelen misyonumuz var.
*moč' a>*buč-gak>buçgak>bucak kökü böyle geliyor. (EDAL 938)
*puč' ù>buč-uk>buçuk diye başka bir kökten geliyor.

12-1235

21 eylül 2022

kök 'bağlamak'

Ağacın kökü, ağacı toprağa bağlayan.
DLT(Ercilasun- Akkoyunlu 734)'da şu örneker var.
kök 'yeşillik(ağaçlık alan). kök 'eyer bağı'. kökdet-/köklet- 'eğer bağını bağlatmak' kökle- 'eğer bağını bağlamak'. kökle- kökle- '(hayvanlarda) yeşillik ve taze ot yemek'
Ana Altayca Sözlükte(EDAL 833) ise şöyle:
Ana Altayca; *k'ókì "bağlamak, sarmak"
PTung. *xuku- "sarmak"
PMong. *kugu-s "katlamak"
PTürk. *kök "1. dikiş 2. Dikiş için ince kayışlar 3. dikmek, dantel 4. tutturmak 5. tutturmak, teyel 6. iğne işi 7. tutturmak
Türkmence(TS Sözlük 419) köken "1. ip, urgan (sağım sırasında hayvanları bağlamak için); 2. küçük zincir, köstek (kadınların parmaklarına geçirdiği): köstekli yüzük 'zincirli yüzük'. kökenle/ kökenlen(bağlamak)"
Kök ile ilgili başka kavramlar var ama onlar başka köklerden geliyor, başka anlam yüklemeleri var.
Temel mantık ' hareket eden bir şeyi sabitlemek. Duran bir şeyin dibini aramak değil. Duran bir şeyi merkez alarak düşünmek Hint-Avrupa zihin yapısına aittir. Hep kökende sabit bir şey ararlar. Altay zihin yapısında ise her şey hareket halindedir. Köken ise hareket halinde bir şeyi durdurarak anlamaya çalışmaktır.

12-1236

22.) Mong. 'seter' (kurban bağlanan bezi) (EDAL 1262/2)

23.) 'toka' (kurban töreni) (EDAL 1394)

24.) 'bura' (kurbanlık hayvan yada at) (EDAL 945/2)

25.) 'düş' (rüya, kehanet) (1473/2)

26.) 'küse' (avcı, avlayamamanın endişesi) (829/2)

27.) 'ir' (dua etmek) (EDAL 1144/3)

28.) 'alkış' (kurban, dua etmek) (EDAL 1154)

29.) 'tap-' (ibadet, tapmak) (EDAL 1403/3)

30.) 'ant' (and) (EDAL 302)

31.) PTung. 'sewe' (1. ruh, hayalet (şamandan yardım istemek) 2. Idol 3. Tanrı) (EDAL 1222)

32.) 'emek' (tabunun ızdırabını çekmek) (504/2)

33.) 'topuz' (müzik aleti) (EDAL 743/2)

34.) 'kübrüg' (davul) (EDAL 730)

35.) 'teñri/tañrı'
Ana Altayca (yemin, Tanrı), (Moğolca ve Japonca 'yemin'), (Türkçe 1. Tanrı 2. Gökyüzü, cennet) (EDAL 1402)

36.) 'kaj' (şaman ruhu, boğazdan şarkı söylemek) (EDAL 686)

12-1237

5.) 'bayat' Ana Altayca *maji "koruyucu ruh" (EDAL 895)
PTung. *maji-n "koruyucu ruh"
PTürk. *baj (~-n)>bajat>bayat "1. Kutsal 2. Tanrı 3. Gerçek, güvenilir, dürüst".
PJpn. *mi "koruyucu ruh"

6.) Tung. 'saman' (şaman) Ana Altayca; *sám[u] "şaman" (EDAL 1208/2)
PTung. *sama-n>saman "şaman".
PMong. *süme "tapınak, türbe"
PJpn. *súmiá- "Imparator"

7.) 'pus' (bulanık hava) Ana Altayca; *músi "buhar, ruh". (EDAL 856/2)
PTung. *musun "ruh, hayalet"
PMong. *mösü(n) "kişilik, başkalarıyla ilişki, tekrarlanan durum)
PTürk. *bus>pus "buhar, sis"
PJpn. *mùs- "1. Buhar 2. Ruh"

8.) Mog. 'oñgon' (ruh, ata ruhu) Ana Altayca;
*oné "şaman, ruh" (EDAL 1054/2)
PTung. *uní- "şamanize(şaman gibi)"
PMong. *oñgo-n "ruh, ata ruhu"
PJpn. *èni "şeytan"

9.) 'damar' Ana Altayca; tèmò (~ -a) "kök; güç, ruh" (EDAL 1365/2)
PMong. *dañgi "kökü; köken, nesil"
PTürk. *damor>tamur>tamar>damar "1. damar, arter 2. kök
PJpn. *tàmà "ruh"

10.) 'jomak' (kehanet) Ana Altayca; ljómo(ña) "isim; büyü, kehanet"(EDAL 888/3)
PTung. *nim-ñã "1. Şamanlaştırmak 2. Masal
PMong. *dom, *domag "1. sihir 2. efsane"
PTürk. *jom, jom(ñ)ak>jom>jomak1. masal, efsane 2. şans 3. çalışma 4. bilmece" Türkm. jomak "şaka"

11.) P.Tung. 'meu ' (şamanlaştırmak, dans etmek) Ana Altayca; mébo "şamanlaştırmak, dans etmek" (EDAL 907)
PTung. *mebu->meu "şamanlaştırmak, dans etmek"
PJpn. *máp- "dans etmek"

12.) 'jelvi' (büyücülük) Ana Altayca *zjãlVbi "Büyücülük; araştırmak(sihirli güçle)" (1515/2)
PTung. *silba- "söz vermek, uyarmak, rapor etmek"
PMong. *silbe-, *silmo "1. uygunsuz davranmak, etrafa göz atmak 2. şeytan"
PTürk. *jelbi>jelvi "büyücülük" Yak. ilbi "şeytani, ele geçirilmiş(şeytan tarafından)"

13.) PMong. 'kömüske' (kaş) Ana Altayca; *kumi "kaşlar, tapınakta kıllar" (EDAL 738)
PTung. *kum- "göz kapağı"
PMong. kömü- "kaş"
PKor. *kùmìt "tapınaklardaki saç"

14.) öleñ "ilahi, şarkı" (EDAL 583)

15.) 'ir' (şarkı) (EDAL 591)

16.) 'irim' (kehanet) (EDAL 591/2)

17.) 'komuz' (müzik aleti) (EDAL 737)

18.) 'yir' (şarkı, dans) (EDAL 993/2)

19.) 'oy-un' (şaman) (EDAL 1070)

12-12 38

20.) Mong. 'böži-' (dans) (EDAL 1087/3)

21.) Mong. 'kesig' (kurban eti parçası) (EDAL 673/2)

Ana Altaylılarda insan ruhunun doğuşu.

Ana Altaylılarda insan ruhunun içinde olduğu kabul edilen dört temel organ olduğu kanaatine vardım. 1. Kemik 2. Kan 3. Nefes 4. Saç(insan saçı). Ayrıca gölgemizde de ruhun olduğu düşünülmüş.
Önce kendi ruhu ile öngörülerde bulunmuş daha sonraki safhada onu yaratan Tanrı kavramına yönelmiştir. Uyuduğu zamanda ruhunun bedenden ayrılıp dolaşıp uyanmadan tekrar geri geldiğini düşünmüştür. Sapasağlam adamın durup dururken hasta olmasının sebebini ruhun kaybolmasına veya çalınmasına bağlamıştır. İyileşmesi için kaybolan ya da çalınan ruhunun tekrar geri getirilmesi için ruhlarla irtibatı olan şamandan yardım istemişlerdir. Şaman ayrıca ölen kişinin ruhunu yeni yerine yerleştirmek için de insanlara yardım etmektedir. Ölen kişinin ruhu 40 gün içinde tekrar geri gelip sevdiği insanları yanına alabilir. Kırgızlar cenaze evden çıkarken arkasından "geri gelme" diye bağırırlarmış. Ayrıca mezarlığa dolambaçlı yollardan giderek yolunu karıştırıp geri gelmesini engellemek isterlermiş. Ölünün evde kalan eşyaları hemen dağıtılır. Eşyalarını alma bahanesiyle geri gelmesi de engellenmiş olurdu. 40 gün içinde yeni yerine alışır, artık geri gelme ihtimali kalmazmış. Doğal felaketleri de cansız nesnelerin ruhlarının asabiyetine bağlamışlar ve yine şamandan yardım istemişlerdir. Kurban keserek kurbanın sıcak kanındaki ruhun hediye olarak gönderilmesi ile ruhların sinirleri yarıştırılmak istenmektedir. Ölenler için kesilen kurbanlar ise yeni yerinde hoş tutulması için diğer ruhlara gönderilen hediyelerdir.
Ruhlarla yaşadığımız kaosun kötü ruhların yerin altına, iyi ruhların gökyüzüne doğru ayrışması sonucunda Tanrı kavramı da süreç içinde iyi ruhların lideri olarak doğmuştur. Ana Altayca sözlükte direk olarak Tanrıya atıf yapılan bir kelime yok.
Bildiğimiz Tanrı kelimesinin birinci bağlamı yemin etmek. İkinci bağlamı ise Tanrıdır. Diğer Tanrı kavramının geçtiği kelimelerde de aynı biçimdedir.
Müzik aletleri ve şarkılar ilk defa şamanlar tarafından ruhları kovmak ya da ruhların hoşuna gidecek şeyler söylemek için kullanılmıştır.
Konu bağlamında tespit edilen 35 kelime ile anlattıklarımı kelimelerin anlamları ile yerli yerine oturtmaya çalışacağım. Öncelikle 8 kelime Ana Altayca'dan İlk Türkçeye ve Ana Türkçeye hiç geçmemiştir. 17 kelime ise İlk Türkçe, Ana Türkçe safhalarından geçip Eski Türkçe'den modern Türkçeye diğer diyalektlerde de yaşamaktadırlar. Özellikle Yakut Türkçesinde hemen hemen bütün en eski soyut kavramlarımız yaşamaktadır. Türkiye Türkçesinde ise anımsayanileceğimiz 10 kelime vardır.
35 kelimenin anlamını ve Altayca sözlükteki sayfalarını belirterek açıklayacağım.

1.) 'arva' Ana Altayca; *ārV "Büyücülük, zanaat"(EDAL 313)
PTung. *ar- " 1. Yapmak, çalışmak, inşa etmek. 2. Kendine gelmek. 3. Korkmak (Kötü bir hayaletin hayalini görmek). 4. Şekil 5. Küçük kötü ruh.
PMong. *arga "Yol, yöntem(yetenek, kurnazlık)
PTurk. *ar-> ar->arva "1. Sihir yapmak, büyü yapmak. 2. Aldatmak".

2.) 'bögü' Ana Altayca; *bògé "sihirbaz,kutsal" (EDAL 368)
PTung. *bugu-ča "idol"
PMong. *bogda "kutsal"
PTürk. *bögü>büyü "büyücü"
PJpn. *bènkám "İbadet etmek, saygıyla eğilmek".

3.) 'tin' Ana Altayca; *čjunu "kan, ruh, nefes" (EDAL 402)
PTung. *žun- "nabız, damar"
PMong. *čisu "kan"
PTürk. *din>tin (dinç 'dinlenmiş', din- 'dinlenmek') "1. Ruh, nefes 2. Dinlenme 3. Dinlenmek 4. Solumak 5. Nefes almak 6. Sessizlik 7. Havasız kalmak, boğulacak gibi olmak.
PJpn. *tí "kan". OJpn. ti "kan; ruh,güç"

4.) 'kam' Ana Altayca; kjàmò "hayalet, ruh". (EDAL 686/3)
PTung. *kum- "kötü ruh"
PMong. *keme- "1. Kemiklere göre ilahi okumak. 2. Konuşmak, açıklamak.
PTürk. *Kiam>kam "1. Şaman 2. Şamanlaştırmak, harekete geçmek.
PJpn. kàmù "Tanrı, ruh"

12-1239

Geyik olmasa biz yaşayamayız.

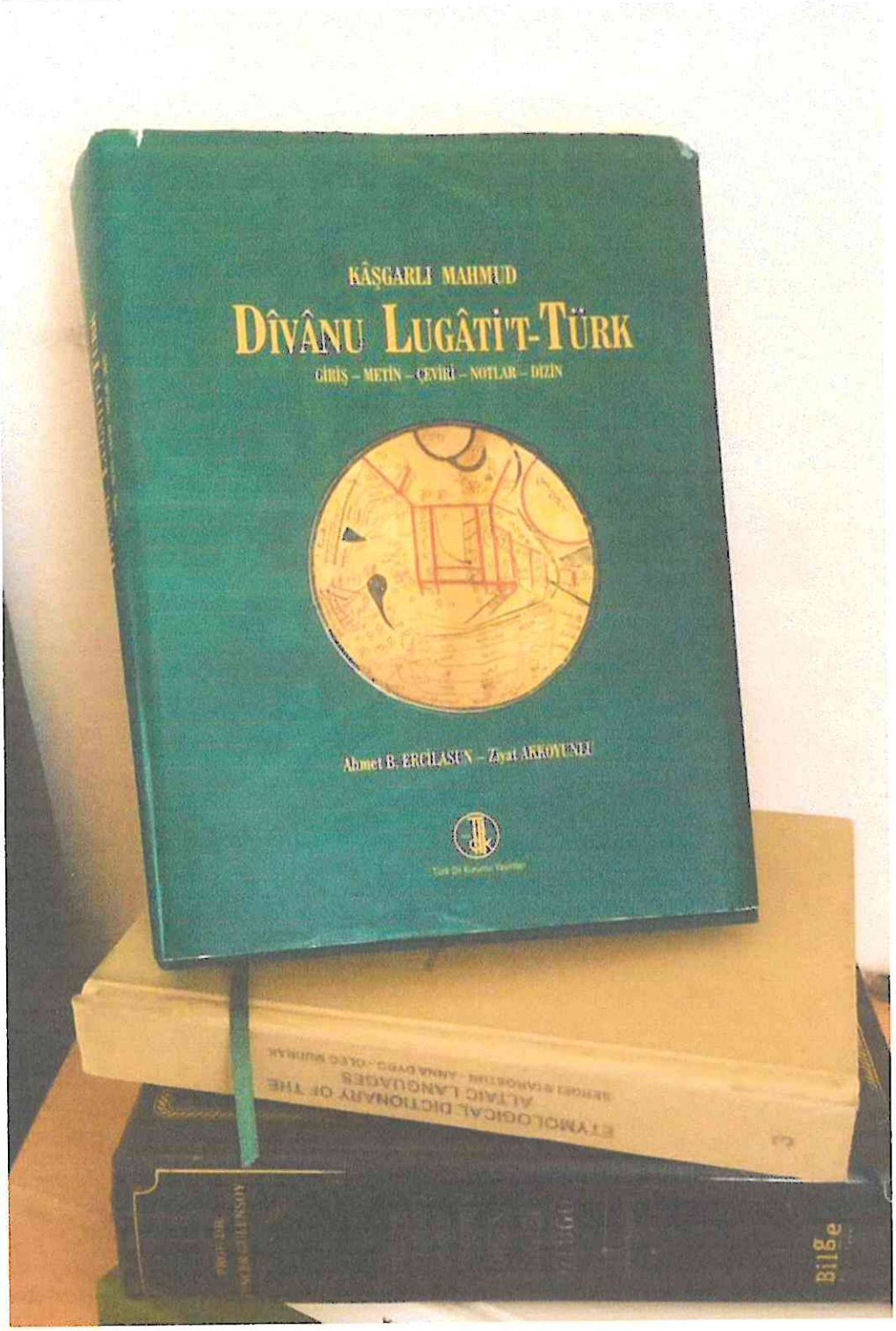
Sibirya belgeselinde yaşlı bir Sibiryalı söylemişti bu sözü. Üzerindeki elbiselerden ayakkabısına kadar hepsinin tek tek geyiğin neresinden yaptığını anlatıyordu. Tabii kızaklarını çekende gene geyikti. Demek ki o dönemler zorlu kışları geyikle atlatmışız.
Sonradan geyiğin sağladığı aynı standartta yaşam için at ve koyunun vazgeçilmezimiz olduğu kanaatindeyim.
Ana Altayca sözlükte hayvan adlarını ve diğer konuları tarayınca da ne ile çok ilgilendiysek o konu hakkında daha çok kelime ürettiğimizi görüyoruz. Bir şeye ihtiyaç hissedince kelime üretmişiz.
Hayvan adları ile ilgili ürettiğimiz kelimeleri tarayınca şöyle bir sonuca ulaştım. Toplam sözlükteki 2800 kelimenin 310 tanesi hayvan adları ve hayvan organları ile ilgili kabaca. Demek ki sözlüğün kelime dağarcığının takribi %10'unu hayvanlar oluşturuyor.
O dönemdeki insanların sadece ihitiyaçlarını değil, insanları rahatsız eden hayvanlar hakkında da kelime üretmişler. Örneğin böcekler. Böcekler hakkında 40 kelimeye denk geldim. 11 tane sokan böcek olarak sinek ismi türetmişler. Karınca, bit ve Arı ile ilgili ise 4'er isim üretmişler. Pire ve kene için ise birer kelimeye denk geldim. Ayrıyeten yapışkan böcekler diye de tanımlamalarıyla da genelleme yapmışlar. Zararsız böcekler olarak solucan için 10 kelime kelebek ve çekirge için ise 5 kelime üretmişler. Balıklar için 35 çeşit isim üretmişler. Su kuşları için 12, Ördek için 7, Kurbağa için 2, istiridye, yengeç gibi kabuklular için 4, Balık tutmanın üç biçimi ile balıkların yüzgeçleri ve pulları için 7 kelimeye denk geldim.
Kara hayvanlarına gelince 125 hayvandan 20 tanesi geyik ile alakalı ikincisi hayvan organları olarak da boynuz ile ilgili 6 kelime ve de toynakları ile ilgili 8 kelime üretmişler. Hayvanların yağları ve ilikleri için 8 kelime üretmişler. Kuyruk için ise bir kelimeye denk geldim.
Geyikten sonra gelen hayvan ise inek ve öküz ile ilgili 11 tane kelimeye denk geldim. Yılan ve atla ilgili 7'şer kelimeye denk geldim. Kuzu ile ilgili 5 kelime kelimeyi domuz ve köpekle ilgili 3'er kelime takip ediyor. Deve ile ilgili 2, tavuk ve horozla ilgili birer kelimeye denk geldim. Küçük yırtıcı olarak 42 kelime, Büyük yırtıcı olarak ise Ayı'dan başkasına denk gelemedim.
Sonuç olarak koyunla atın sonraki dönemlerde önemli olduğu anlaşılıyor.
Toplam 2800 kelime var dedik. Bunların %10'u hayvanlar içindi. Bitki, ağaç, dağ, ova gibi diğer doğayı tanımlayan kelimelerimiz de %20 olsa geriye kalan aslan payı olan %70 kelime ise insan ve insanla bağlantılı konularla alakalı, bunun yarısını eylemlerimizle ilgili kelime desek yalan söylemiş olmayız. Diğer yarısı ise alet edevat ile vücûd organlarımız, duygularımız, akraba adlarımız ve diğer soyutlamalarımız olarak kabul edebiliriz.

12-1240

12 Hayvanlı takvimde neden kuş yok?

Bunun sebebi doğaya bizim baktığımız gibi bakmıyorlardı. Orta dünya dedikleri hayvanlarla beraber yaşıyorlardı. Sadece alt dünyaya ait olan balık istisna olarak takvimimize girmiş. Onun da sebebi diğer kara hayvanları gibi nehir kenarlarında kolayca ulaşabildiğimiz içindir.
Denizin derinlerindeki balıklar da alt dünyaya aittir. Kuşlar ise üst dünyaya aittir. Biz orta dünyadaki hayvanlarla beraber yaşıyoruz. Hakas takvimindeki yıllardan birinin insan yılı olması da kendimizi onlardan birisi olarak görmemizdir.
Orta dünya dediğimiz yeryüzü sadece bizimle kara hayvanlarına ait idi. Ay altına kadar giden nefes alınabilen orta dünyanın üst sınırına kadar olan bölge ise kuşlara aittir. Ay ve Ay üstü öbür dünyadır. Deniz balıklara ait olan bir alt dünyadır. Yerin altına doğru giden hayvanlarda alt dünyaya ait olarak kabul edilmiştir. Burada en özel hayvan ise yılandır. Çünkü her üç dünyayla da irtibatı vardır. Yerin altına inip, tekrar orta dünyaya dönüp ve de büyük ağaçların en üstüne doğru çıkarak üst dünyaya da gidebilmektedirler. Insan ise orta dünyadan başka bir yere hareket edememektedir. Sadece şamanlar bize zarar verip kaçan ruhları kovalamak için alt ve üst dünyalara giderek bizim için onlarla sanal olarak mücadele etmektedirler.
Sonuç olarak hayvan dediğimizde ilk algıladığımız kara hayvanlarıdır. Denizdeki ve Havadaki hayvanlar bizim dünyamıza ait değildir. Onlar ayrı dünyaların hayvanlarıdır.

12-1241

KÂŞGARLI MAHMUD
DÎVÂNU LUGÂTİ'T-TÜRK
GİRİŞ – METİN – ÇEVİRİ – NOTLAR – DİZİN
Ahmet B. ERCİLASUN – Ziyat AKKOYUNLU
ETYMOLOGICAL DICTIONARY OF THE ALTAIC LANGUAGES
Bible

34

12-1242

bügü "alim, bilge, akıllı'

Doğrusu 'bögü mü, bügü mü?' 'köl Tigin mi, kül Tigin mi?' o-u ile ö-ü kargaşasını İşte Ahmet Bican Ercilasun - Ziyat Akkoyunlu en yeni Kaşgarlı Mahmut çevirisinde net olarak görebiliyoruz. Ana Altayca Sözlük'te (EDAL) *bògé "sihirbaz, kutsal"(368). Tunguzca'da *bugu-ča "idol". Türkçe'de *bögü>bögü(Kaşgarlı Mahmut - KM) yazmış. Fakat KM'ye bakınca 'bögü' kelimesinin karşılığı yoktu. Hemen aklıma ö-ü tartışması geldi. Bu sefer 'bügü' olarak baktım ve buldum. Artık /ü/ ile 'bügü' olduğunu kesin olarak biliyoruz. Bügü>büyü şeklinde bugünde kullanılan bu kelimemiz bana ne düşündürdü? İlk önce dil mesleği olan destan okuyucularını aklıma getirdi. Bunlar akıllı ve büyülü sözler söyleyenlerdir. Meslek olarak da destan okyuculuğu yapmaktadırlar. Bu seçilebilen bir meslektir. Ruhlarla irtibatlı olan şaman/kam mesleği ise seçilemeyen meslektir. Ya atadan dededen şaman olacaksın ya da sende ruhlarla irtibatlı olan alametler görülecek ve de usta şamanlar tarafından eğitileceksin. Üçüncü meslek ise bizim bildiğimiz zanaatlardır. Bunlar demircilik, ağaççılık(marangoz) ve benzeri mesleklerdir. Bu mesleklerde çaba yoluyla havada asılı duran atalarımızın mesleğinin elde etmektir. Şunu da düşünmeden edemiyor insan. Bu meslekler ayrılmadan önce nasıldılar. Şamanlık mesleğinin ilk meslek olduğu kanaatindeyim. Diğer meslekler yan meslek olarak sonradan türemişlerdir. Zaten bügü>büyü kelimesi de şaman kökenli kelimelere gönderme yapmaz. Sihirbazlık ya da büyücülük şamanlıktan sonra bağımsız bir meslek olarak ortaya çıktığını düşünüyorum.

12-1293

yüzük ve (y)üzengi

Yüzük ile üzengi aynı kökten geliyormuş. Ilk yüzükler ise maden kullanımından önce parlak beyaz ya da siyah taş oyularak yapılıyormuş. Bilezik kelimesinin kökü ise daha sonraki dönemlere ait.
kaş "Lekesiz beyaz veya kara taş" =OT. kaş(DLT)- (Gülensoy 377)
Ana Altayca; *gjalu "yüzük, bilezik, değerli taş"(EDAL 486)
Ana Tunguzca; *goldi "1. yüzük 2. halka(kırbaç sapında)
Ana Türkçe; *KAl "1. Yeşim 2. Değerli taş, parmak yüzüğünün çerçevesi"
Ana Japonca; kusire "bileklik(bilezik)"
Ana Korece; kòrhói "yüzük, bilezik"

Ana Altayca; *duri "Halka" (EDAL 485)
Ana Tunguzca; *dur- "1. Bilezik 2. Üzengi 3. Semer(çocuklar için)
Ana Moğolca; *dörü "1. Boğanın burnundaki halka. 2. Üzengi
Ana Türkçe; *jür->yüzük "1.yüzük(parmak üzerinde). 2. Mafsal(parmak) 3. Üzengi (*jüreñgü>*üreñgü)

12-1244

Çavuş

çavuş "öncü, ordunun ve kervanın önünde giden" (Gülensoy 158)

"....Çavuş kelimesi aslen bir Kağan'ın 'ordu komutanı' ve benzeri karşılığı iken Ortaçağ'da kelime eski statüsünü kaybedip 'hükümdarın yaveri, kralın yaveri' ya da devlet dairesinde, eyalet karargahındaki polis memuru gibi daha düşük statülü kullanıma inmiştir...." (Clauson 399)

Ana Altayca; *č'abu "ordu, savaş" (EDAL 406)
Ana Tunguzca; *čabu-ka "ordu"
Ana Moğolca; *čayur "askeri komutan"
Ana Türkçe; *čAbul(č)>čavuš>çavuş "askeri komutan"
Ana Japonca; *tupa- "1. Zırh, silah. 2. Asker"

Türkçe'den de bazı dillere geçmiş. Macarca 'csausz', Arapça 'çavuş', Farsça 'çavuş, çavuş', (Fas, Libya, Lübnan, Mısır, Suudi Arabistan, Suriye, Ürdün) 'şavi:ş'. (Redhouse 244; Gülensoy 158)

12-1245

bala, baldız, balaban.

Üçü de aynı kökten geliyormuş.
bala " yavru, çocuk".
baldız "bir adamın karısının küçük kardeşi".
balaban "genç hayvan yavrusu"

Ana Altayca; *bala "çocuk, genç" (EDAL 325)
Ana Tunguzca; *baldi- "doğmak"
Ana Moğolca; *balčir "çok küçük, bebek"
Ana Türkçe; *bala, *bal-dir, *bala-pan
1. Küçük hayvan, yavru kuş.
2. Çocuk
3. Bir adamın karısının küçük kardeşi.
4. Küçük akraba.
Türkçe; 1. bala "yavru, çocuk" 2. baldız "baldız" 3. balaban "şahin".
Ana Japonca; bàràpa(i) "çocuk"

12-1246

Bizim kelimelerimiz nasıl oluşmuş?

Bir örnek alarak çözmeye çalışalım. Ana Altayca sözlükte "ağız" kelimesinin dört anlamı var. Birincisinden başlayalım.
1). Ana Altayca(EDAL 274); *ágà "ağız, ağzını açmak".
Ana Moğolca'ya *ag, *aguj "1. mağara, çukur. 2. Çatlak(aradaki boşluk)
Ana Türkçe; *Agir>ayiz>ağız "1. ağız 2. dudak, dudaklar. 3. nehir ağzı, yarık(boğazlar).
Ana Japonca'ya; *ákúp- " esnemek, esnemek Için ağzını açmak".
Ana Korece; *hà "esnemek"
Şu anda sadece biz ağız olarak kullanıyoruz. Diğer dillerde yan anlamları kullanılıyor. Ikincisi ağız deyince ağzın açıp kapanan özelliği göz önünde bulunduruluyor. Fakat ağız deyince diğer üç anlamı daha var. Onlarda ağzın başka özellikleri göz önünde bulundurularak üretilmişler. Fakat anlam genişlemeleri dilden dile fark ediyor. Ille de bütün dillerin ağız kavramından diğer anlamları türetmesi gerekmiyor. Burada dillerin kendine göre keyfiyetleri devreye giriyor.
Ağzın ikinci anlamını inceleyerek devam edelim.
Ana Altayca *amo " ağız; tat" (EDAL 296)
Ana Tunguzca; *amsa-, *amta- "1. ağız 2. tat"
Ana Moğolca; *ama-, *amsa-, *amta- " 1. ağız 2. tat"
Ana Türkçe; *um-, *um-sa- " umut etmek"
Ana Japonca; *ámá-, *ántí "1. tatlı 2. tatlı, lezzetli
Ana Korece; *más "tat"
Görüldüğü gibi Moğolca'da ağız anlamındayken diğer dillerde tat anlamında, bizde ise umut anlamına gelmektedir. Örneğin Altayca kökü (397) čiatu " tatlı, tatmak" olan kelime bize tatmak olarak geçmiş. Moğolcaya da *dadu- "dadanmak" olarak geçmiş. Bizde her ikisi de aynı kökten geliyor. 'dat' 1. tatmak 2. lezzetli 3. dadanmak.
Sonuç olarak anlamlar mantık değilde keyfiyete göre anlam genişlemelerine uğramış.
Kök anlamlar ise aslidir.
Ağız'ın sözlüğe göre Ana Altayca temel dört anlamı şöyledir.
1. Ana Altayca; ágà "ağız, ağzını açmak" (274)
2. Ana Altayca; amo "ağız, tat" (296)
3. Ana Altayca; ip'i "ağız, söylemek" (589)
4. Ana Altayca; kjač'ù "ağız, delik" (682)
Buradan şöyle bir sonuç çıkarabiliriz. Önce ağız için bir kelime bulunup sonra yan anlam olarak kelimeler türememiştir. Kullanım durumuna göre ağız ile ilgili temel kavramlar oluşmuş, sonradan onların içinde sadece ağzı gösteren anlamlar dillerdeki keyfiyete göre tercih edilmiştir. O zaman şimdiki direk ağzı değilde kullanıma göre ilk anlamlar türetilmiştir diyebiliriz. Ağız için dört anlam olması da ağzın dört kullanım biçimi ile alakalıdır.

12-1297

Tandır

Ana Altayca *t' emo "yakmak, tutuşturmak" (EDAL 1416)
Ana Türkçe *Tam- 1. Yakmak 2. Tutuşturmak
OTurk. tam-, tamdur. SUyg. tam-, tam-dır. Yak. timit, tim-tik.
Ana Japonca tèmè-s- "yakmak"

KTLS 846 Azerbaycan, Başkurt, Kazak, Kırgız, Özbek, Tatar ve Rusça 'tandır'. Türkmence 'tamdır'.
DLT 850 tamdur- ~ tamtur- (kandil, ateş vb.) yakmak.

12-1298

Dili inceleyen dört temel bilimsel alan.

Fonoloji 'ses yapısı', morfoloji 'kelime yapısı', sentaks 'cümle yapısı', semantik 'anlam yapısı'
Yani insanın düzensiz olarak çıkardığı sesten başlayarak onu nasıl anlaşılır bir kelime haline getirdiği ve nasıl bir cümle içinde kullandığını inceleyen bilim dalı. Anlam yapısı ise sesi çıkardığı anda başlıyor. Çıkardığı sesin bir anlamı var. Bir şey anlatmaya çalışıyor. Anlattıklarımızı kelimeler ve cümlelerle anlatmaya çalışmamız ise milyonlarca yıllık bir deneme yanılma tecrübesi ile elde ettiğimiz bir kazanımdır.

12-1251

Fransa'da Israil yanlısı yürüyüş yapılmış.

Mazlumdan yana olmakla zalimden yana olmak arasında ince bir çizgi vardır. Önemli olan benim çizginin hangi tarafında durduğumdur.
Duruş aynı zamanda karakterinde göstergesidir.
Batının artık dünyaya insanlık dersi verdiği dönem bitmiştir.
Yeni dönem ise batının insanlığı öğrenme dönemidir.
Kim ve nasıl öğretecek?
Bunu süreç gösterecektir.

12-1252

Salış ve Savaş

sal- "salmak" kökünün Nostratikçedeki eski anlamı "vurmak, kırmak ve dal" anlamındadır. (Dolgopolsky 1999- aşağıdaki resimdeki sayfa).
Savaş kökü ise Ana Altayca Sözlükte *sapa- > *saba- > sava-ş " dövmek, vurmak, kırmak" biçiminde değişikliğe uğramıştır. (EDAL 1211)

Savaş yerine Salış da denmiş. Ama her ikisi de ayrı ayrı köklerden gelmiş. Anlam birliği olsa da köken birliği yoktur.

12-1253

Yakut Mitolojisi ve Türk Mitolojisi

Yakutların Orhun kitabeleri yazılmadan (732) beşyüz yıl önce yani M.S. 200 yıllarında ana topluluktan koparak Sibiryaya yöneldiği düşünülüyor. Orhun kitabelerindeki dilden beşyüz yıl eski dilin izlerini ve mitolojinin izlerini Yakutlarda takip edebiliriz. Yakutların özelliği izole bir yaşam sürmeleridir. Dış etkenlere maruz kaldıkları kısımları ayıklayarak orijinal hallerini görebiliyoruz.
Yakut mitolojisindeki temel tema orta dünyanın ele geçirilmesidir. Alt dünya ve Üst dünyadakilerin mücadelesi Orta dünyayı ele geçirme üzerinedir.
Sonuç olarak Orta dünya en değerli dünyadır. Bu dünyadan gidenlerin bile tekrar bu dünyayı ele geçirmek için mücadele vermeleri bize en değerli dünyanın bu dünya olduğunu göstermektedir.
Buradan Türk zihin yapısının dünyevi olduğunu, Hint ya da Arap zihin yapısı gibi bu dünyanın ızdırap yeri olduğu ve bu dünyadan kurtuluşla mutluluğa ermeyi amaçlamaz. Başka dünyaya gitmemiz başka semte gider gibi doğal yerimizi değiştirmemizdir.
Bu dünyanın en değerli yer olduğunu öbür dünyadakilerin bize özenmesinide "Ölüler sanır ki diriler her gün helva yiyor" atasözümüzden de anlamaktayız.

12 1254

Düşünme ve Düşünme üzerine düşünme.

Doğal düşünme özneden nesneye doğru düşünmedir. Bu durum düşünmedir. Düşünme üzerine düşünme ise nesneden bağımsız düşünmedir. Zihnimizde nesneleri görmeden düşünmedir. Rüya görmekte aslında düşünme üzerine düşünmedir. Dış dünya ile bağlantı olmadan düşünmektir. Uyanıkken serap görmek de düşünme üzerine düşünmektir.
Düşünme üzerine düşünmeyi bilinçli olarak yaparsak buna refleksif düşünme diyoruz.
Insanoğlu doğal düşünmeden refleksif düşünmeye ilk önce dini aşama ile geçmiştir.

Peki bu nasıl olmuştur? Doğal düşünme ile öznenin nesneye yöneleceği en uç nokta yıldızlardır. Ölünce ruhumuzun Aya, Güneşe ve Yıldızlara giderek somut varacağı son nokta olarak cenneti oralarda tasavvur etmişiz. Cehennemi ise yerin dibinde olarak tasavvur etmişiz. Doğa ya da yer ile gök yıkılırsa her şey yıkılır mantığı doğal düşünme mantığıdır. Her şeyin başlangıcında sonsuz deniz olduğu mantıkta en uç noktasıdır.

Refleksif düşünme ise yani düşünme üzerine düşünme ise rüyamızdaki gibi yer ve gök yok olsa da başka bir dünyada yaşayabiliriz. Bizim ruhumuz somut dünyanın ötesinde soyut dünyada varlığını devam ettirir. Hint felsefesinden başlayan somut dünyadan kurtulma ideali kitaplı dinlerle inanılan bir soyut dünya ile bir üst evreye çıkmıştır. Kitaplı dinler refleksif düşünmenin dini bir üst aşamasıdır.

Düşünüyorum, öyleyse varım. Bu da refleksif düşünmenin felsefi versiyonunun geldiği son aşamadır. Düşünerek varlığımın farkındayım ama ortada düşünen bir beyin ve de beyinin bağlı olduğu vücud vardır.

Sonuç olarak düşünme doğal düşünmedir. Refleksif düşünme doğal düşünme zemininden kopunca hayal dünyasının zeminine kaymış oluruz. Hayallerimizin olumlu yanı bize gerçeği ararken farklı yönler ve yöntemler göstermesidir. Olumsuz yanı ise dünyadan kopuk hayal dünyasında yaşamaktır.
Işte dini olmayan felsefenin görevi dünyadan kopuk hayal dünyasında yaşayanları dünyaya davet etmektir. Insanın realitesiyle yüzleşmesini sağlamaktır.

12-1255

Bildiğimizi nasıl biliriz?

Eğer bir konuyu basit olarak anlatabiliyorsak biliyoruz demektir. Insan doğal olarak yaptığı her şeyin daha kolay ve daha pratik yolunu arar. Bu durum her şey için geçerlidir.
Bir konuyu okuyan ve araştıran insan, sürekli onu daha kolay ve daha pratik olarak anlamaya ve anlatmaya çalışır. Bu durum konuyu kavrama merhalelerini gerektirir. En son merhale kolay ve basit olarak anlatabilme kabiliyetidir.
Sonuç olarak konuyu tam anlamıyla kavradıktan sonra basit olarak anlatabiliyorsak biliyoruz demektir.

12-1256

Türk lehçelerinin ürettiği doğal düşünce kavramları.

Türkler kavramı doğal yollardan doğaçlamadan üretirler. Düşünüp taşınarak üretilen kavramlar çöp olmaktan kurtulamazlar.
Şimdi doğal olarak diğer Türk lehçelerinde üretilen düşünce kavramlarından görebildiklerimi sıralayayım.

de- "demek", deer "düşünce" (Altayca)
kö-(gör-) "görmek", köör "düşünmek" (Tuvaca)
kögüs (göğüs) "göğüs", kögüstü "mantıklı, anlayışlı" (Altayca)
tetik (CC 839) "akıllı, zeki"
bögü (büyü) "büyü", bögü "bilge, akıllı" (DLT)
par (bar>var) "var", paranılu "anlayışlı, çevik, zeki" (Teleüt Ağzı)
uçun (için) "içinde", uçur "1. anlam 2. İçerik" (Teleüt Ağzı)

Bunları daha da çoğaltabiliriz. Görüldüğü gibi düşünce kavramlarını bile doğal yollardan doğaçlama olarak üretmişiz.
İlk anda bize bir şey çağrıştırmayan kavramlarımızın bir şey çağrıştırmasını sağlamak için kullanıldığı dönemdeki anlamını bilmemiz gerekiyor.
Örneğin Mançuca kulak > ulhi > hlolki > "anlamak" anlamındadır. Gene kersü "düşünce" ise kör- "gör" körsü > kersü biçimini almış.
Bize ilk anda bir şey çağrıştırmayan Türkçe kökenli kelimelerimizinde ilk kullanıldığı tarihsel döneminde bizim bugünkü kelimelerimiz gibi doğal anlaşılan kelimelerdi. Üzerinden geçen tarihsel katmanlar bugün için bize bir şey çağrıştırmaz hale getirmiştir. Kelimelerin anlamını tam olarak hissetmek için tarihsel dönemindeki kullanımını bilmek gerekiyor.

Sonuç olarak Türkçemiz Homo sapiensin görerek kavram üretme mantığı ile kavramlarını doğaçlamadan üretmiştir. Üretmektedir. Düşünerek kavram üretmek zihin yapımıza uygun olmadığı için ürettiğimiz kavramların çöp olmasını önleyemeyiz.
Anlatmak göstermektir empirist şiarı bizim ya da Homo sapiensin doğal şiarıdır.

15

12-1257

Yüksek Türkçe

Yüksek Türkçe var mı? Yüksek İngilizce ya da Yüksek Almanca gibi dilimize tam teşekküllü nasıl hakim olabiliriz?
Bir dilin yüksek olması için o dilde felsefe, bilim ve sanat yapılması gerekiyor. Kitaplık dolusu kitap yazanların yüksek Türkçe bildiğini zannediyoruz. Aslında onlar yüksek Türkçenin sadece sanat yönünün bir dalı olan edebiyatla ilgilenmektedirler.
Yüksek Türkçeye sahip entelektüelde olması gereken vasıfların başında felsefe ile ilgili olmak gelir. Felsefe; bilim ve sanatın yönlendiricisidir.
Türkoloji eğitiminin sağlam olması gerekiyor. Kütüphane dolusu kitap yazan edebiyatçılarımızın çoğu kullandığı kelimelerin Türkçe kökenlilerini ayırt edebilecek donanımları yoktur. Bilmeleri gerekiyor mu? Evet gerekiyor.
O zaman Yüksek Türkçe konuşabilen ya da yazabilen entelektüel olmak için önce Türkoloji sonra da felsefi, bilimsel ve sanatsal altyapının olması gerekiyor.
Maalesef ve maalesef ki büyük entelektüel zannetttiklerimizin çoğu vasat entelektüellerdir. Yüksek Türkçe yolunda herhangi bir çabaları yoktur.
Türk entelektüelinin kendine sorması ve cevaplaması gereken bir soru vardır.
Vasatlıktan nasıl kurtulurum?

12

12-1258

Ilk Türkçe; *Kaş "deri, kabuk, ağaç kabuğu" > Karahanlıca; (MK) kas, kasuk " > Halaççа; qas

Ilk Türkçe; *eke- "1. eğe 2. eğelemek" > Karahanlıca; (MK) ike (~ ege-) > Türkçe; eğe "eğe, eğelemek"

Bizdeki /çizmek/ (draw) kavramı ise ilk defa Ana Altayca'da görülüyor.

Ana Altayca; *č'irV ~ *çiri "sürüklemek, çizmek" > Ilk Türkçe; *čir- "çizmek" > Türkçe; çiz- "çizmek"

Sonuç olarak gündelik dilde kullandığımız /bağırmak, çağırmak, tırmalamak ve çizmek/ kavramlarına denk gelen kelimelerimizin 30 bin yıl öncesinden gelen kökenlerine doğru kısa bir ufuk turu yapmış olduk.

Alınan kaynak; starlingdb / Long-range etymologies / meaning / read, say, speak, scratch, draw

12-1259

Okumak ve Yazmak

Her iki kelimede Türkçe kökenlidir. Okumak kelimesinin kökeni Geç Boreancaya yani 30-15 bin yıllar arasına gitmektedir.
Kelimenin kökeni anlam ve şekil olarak şöyle değişime uğramıştır.
Boreanca; WVKV ~ *voku "söylemek, çağırmak"
Avrasyatikçe / Nostratikçe; *wVkV ~*voku "söylemek, çağırmak"
Ana Altayca; *oki "şarkı söylemek, okumak"
Ilk Türkçe; *oki- "aramak, okumak, ezberden okumak"
Türkçe; oku- "okumak"

Görüldüğü gibi bağırmak, çağırmak, söylemek gibi anlamlar zaman içinde yazının icadından önceki dönemlerde destanları ya da efsanelere ezberleyenlerin ezberden okumaları bir nevi /okuyucu/ gibi bir meslegin oluşmasına sebebiyet vermiştir. Bizim hafızlık dediğimiz şeyde yazılı olmayan dönemden kalma ezberleyerek bilgileri aktarma alışkanlığımızdır.

Yazmak kelimeside gene Nostratikçe döneminden gelen bir kelimedir. Yani 15-10 bin yıllar arasına tarihlendiriliyor.

Avrasyatikçe / Nostratikçe; *nVrV ~ *nare "ovalamak, tırmalamak"
Ana Altayca; *nâŕe "çizmek"
Ilk Türkçe; *jar- "yazmak"
Türkçe; yaz- "yazmak"

Görüldüğü gibi tırmalamak, çizmek kavramlarına da yazının icadından sonra yazmak yerine anlam yüklemesi oluşmuş.

Şimdi /okumak/ (read)bağlamının doğmuş /söylemek/ (say, speak) ve /çağırmak/ (call) anlamlarından oluşmuş diğer kelimelerimize bakalım.

Boreanca; /konuşmak/ (speak) kavramlarından doğmuş kelimelerimiz.

Ilk Türkçe; *öt- "1. Şarkı söylemek(kuşlar için) 2. söylemek 3. sormak, rica etmek

Ilk Türkçe; *kele- "konuşmak" (Çuvaşça, Kırgızca)

Ilk Türkçe; *seb- > Eski Türkçe ; söjle > Türkçe; söyle- "söylemek, konuşmak"

Ilk Türkçe; *ijña-la- > Karahanlıca; iñala- > Türkçe; inle- "inlemek, ağlamak, ulumak"

Boreanca /söylemek/ (say) kavramlarından doğmuş kelimelerimiz.

Ilk Türkçe; *oki- "aramak, okumak, ezberden okumak" > Karahanlıca; oki- > Türkçe; oku- "okumak"

Ilk Türkçe; *č(i)ab "şöhret, iyi itibar, haber" > Karahanlıca; čav > Türkmence; čav, Azerbaycan türkçesi; čov

Boreanca; MVLV ~ *molu " söylemek, dua etmek" > Avrasyatikçe / Nostratikçe; mVlV ~*mele "dua etmek" > Ana Altayca; *mi̯óle "sunmak, hediye vermek" > Ilk Türkçe; *belek "hediye" > Eski Türkçe; belek "hediye" > Türkçe ; belek

Ilk Türkçe; *te_"demek, söylemek" > Türkçe; de_"demek, söylemek"

Boreanca; /çağırmak/ (call) kavramlarından doğmuş Türkçe kelimelerimiz.

Ilk Türkçe; *Karga- "yemin etmek, lanet etmek"
> Karahanlıca; karga- > karga- (Türkmence, Özbekçe, Kazakça ve diğerleri)

Boreanca; PVTV ~*pete "isim, çağırmak" > *pVtV ~*pete "isim" > Ana Altayca; *p' et[e] "isim, aramak" > Ilk Türkçe; *at "ad, isim" > Eski Türkçe; at "isim, ad" > Türkçe; ad "ad, isim" (ismiyle çağırmak)

Şimdi ise Boreanca /yazmak/ (write) kavramının kökenindeki /tırmalamak(tırnakla)/ (scratch) ve /çizmek/ (draw) kavramlarından doğmuş kelimelerimize bakalım.

Boreanca /tırnaklamak/ (scratch) kavramlarından doğmuş kelimelerimiz.

12-1260

Homo sapiensten Türkçeye zaman kavramı.

Geç Boreanca (30-15 bin yıl önce) zaman kavramına karşılık gelen kelimeler gece (öd > ögle "öglen", geç/gece), yaşamak (öj), uzun (uzun) kavramlarıdır. Yani yaşayan insan, gece ve uzunluk kavramlarımız zamana zemin olan ilk kavramlarımızdır.

Nostratik döneme (15-10 bin yıl arası) gelince kavramlarımız daha spesifik hale gelmiş. O dönemden günümüze gelen bizim ya da diğer Türk lehçelerindeki kavramlar ise şunlar.
yaş (yaş, yıl),
teb > tewlük (Kazakça, Özbekçe, Karakalpakça) "defa, kere, gece ve gündüz", kod, kodur (MK kudur) "çaba göstermek, üstün gelmeye çalışmak". Yakutça; xot-, Dolganca; kot-.
Kolu "dönem, başlangıç" . Kırgızca; kulu

Ana Altayca döneminde (M. Ö. 8-5 bin yıl arası) türemiş kavramlarımız ise şöyle. amdi (MK) "şimdi", Yakutça, Dolganca; ani "şimdi".
çak "şimdi, tamam" ,(çaktım "anladım").
tidin "belirlenmemiş zaman, herhangi bir zaman". Başkurtça; tina.
sap "dönüş"
sab "sıra", sapıt "sallamak, hareket ettirmek",
bıldır "geçen yıl",
ür "zaman(uzun)", Oyrat, Yakut, Tuva; ür.
kur "sıra, aşama, rütbe" (kurmay subay gibi), Uygurca; kur "çizgi", Kırgızca; kur, Yakutça; kurduk, Başkurtça; kor "para sırası".
ugğra "sıra, aşama, ugğramak"

Sonuç olarak zaman kavramları Boreancadan modern Türk lehçelerine anlamları değişerek bu şekilde gelmiştir. Tabii bu kavramlar daha detaylı araştırmalarla çoğaltılabilir.

Alınan kaynak; starlingdb / meaning / time

12-1261

Türkçe kelimeler ne zaman türemiştir?

Öncelikle başka dillerden ödünç alınan kelimeler de Türkçe olsa da köken olarak incelendiğinde diyelim Farsçaya gider. Ama Türkçe kökenli kelimenin kökeni incelendiğinde Ilk Türkçe'ye gider.
Bizim incelememiz gereken kelimeler Türkçe kökenli olanları olmalıdır. Peki Ilk Türkçeden geriye doğru nereye kadar gidebilir?
Gidebileceği en son nokta Boreanca'dır. Boreanca Homo sapiens'in 30-15 bin yılları arasında konuştuğu dildir. Boreanca herhangi bir kelimenin bütün dillerde günümüze kadar geldiğini bir an kabul edersek o zaman bütün dillere kelimenin ilk şekli ve anlamı değişerek gelmiştir. Ilk kullanıldığı andan ayrı ayrı giderek akıl yürütmek gerekiyor. Yolda gelirken hem kelimenin şekilleri değişiyor hem de anlamları değişiyor.
Boreancadan sonraki tarihi katman Nostratikçedir. Yani kelime 15-10 bin yıl arasında türemiş olabilir.
Nostratikçeden sonraki katman ise Ana Altaycadır. Yani kelime 8-5 bin yıl önce türemiş olabilir.
Son aşama ise Ilk Türkçe'dir. Kelimemiz 5-3 bin yıl arasındaki dönemde türemiş olabilir.
Yazılı kaynaklarımız ise 1300 yıl öncesine dayanıyor. 1300 yıl öncesinden türeyen kelimelerin izlerini ise yazılı kaynaklarımızı inceleyerek takip edebiliriz.
Yazılı kaynak öncesi varsayımsaldır.
Sonuç olarak gündelik dilde kullandığımız gel, git, al, ver gibi kelimelerin kökenini incelediğimizde yukarıda bahsi geçen herhangi bir döneme kadar tarihi varsayımsal olarak sınıflandırılabilir.
Eğer ben yazılı kaynak dışındakileri tanımıyorum derseniz o zaman kelimenin 1300 yıllık geçmişine göre araştırma ile sınırlı kalmamız gerekiyor.
Fakat insanoğlu bildiğinin ötesinde ne olduğu konusunda akıl yürütmekten de geri kalmamıştır.
Bu anlattıklarımızı Boreanca'dan günümüz Türkçesine gelen bir kelime ile örneklendirelim.

Sakınmak

Boreanca; CVKV ~*caka "görmek, bilmek"

Avrasyatikçe / Nostratikçe; *šVkV ~*saka "görmek, bilmek"

Ana Altayca; *sjak'a "düşünmek, endişelenmek"

Ilk Türkçe; *siak- "1.düşünmek, endişelenmek 2.zeka 3. düşünmek 4. düşünce, endişe 5. okumak 6. hatırlamak 7. yas, hüzünle anma
Not: okumak deyince bizim bugünkü anlamı olan yazılı bir kaynağı okumak değildir. Yazı öncesi insanlar ezberlediği mitolojik hikayeleri çocuklarına da ezberletiyordu. Bu ezberden okuyanlar uzun kış gecelerinde misafir edilir. Geçmişe dönük hikayeler dinlenirdi. Yakutistanda bu gelenek halen devam etmektedir. Işte buradaki okumak ezberden okumak anlamındadır.

Eski Türkçe; (MK) sak "uyanık, kıvrak zekalı olan", sakın- "düşünmek; zannetmek, umursamak", sakınç "keder, üzüntü, gam"

Türkçe; sakın- "dikkat etmek, korunmak"

Alınan kaynak; starlingdb / Nostratic etymology / Meaning / know

12-1262

uz "usta"

Klasik olarak u_"yapabilmek", uz "usta" olarak biliriz.

Ama Boreanca'ya kadar giden köküne bakınca farklı bir bakış açısı olabileceğini görüyoruz.

Boreanca; WVRV ~ *vara "yapmak"

Avrasyatikçe / Nostratikçe; *wärV ~ *vere "yapmak"

Ana Altayca; *urV ~ *uru "zanaatkar"

Ilk Türkçe; *ur´"usta, zanaatkar"

Eski Türkçe; (MK) uz "usta"

Türkçe; uz "usta"

Moğolca; *uran "zanaatkar, sanat"

Uralca; *wärV "yapmak"

Afroasyatik; *wVr-

Çin-Kafkas *=àhwV(r) ? ~ Proto-Çin; *=àhwV "yapmak"

Alınan kaynak; starlingdb / database / Long-range etymologies / Meaning / make

12-1263

Her Türk entelektüelinin bilmesi gerekenler.

Resimler Türkçenin temel bilgileridir. Resimdeki iki şemayı birbiriyle özdeşleştirmek gerekiyor.
Birinci şemadaki Türk dilinin aile ağacının kalın çizgiye kadar olan kısmı Tarihi Türk lehçeleridir. Kalın çizginin altında kalan lehçeler ise yaşayan Türk lehçeleridir.
*Ilk Türkçe döneminden yaşayan Türkçeler dönemine gelmektedir. Ikinci şema ise lehçelerin birbirlerinden ayrılma sebepleridir. Her iki şemayı basit olarak nasıl özdeşleştirerek okuyabiliriz?

Öncelikle Türk lehçelerini birbirinden ayıran ilk özellik r-l / z-ş ayrışmasıdır.
r-l / z-ş ne demek?
Ilk Türkçe (işareti yazılı kaynağı olmadığını gösterir) r-l dilidir. Hatta koptuğu Ana Altaycada r-l dilidir. Daha da geriye gidersek Nostratikçe de r-l dilidir. Başlangıç kabul edilen Homo sapiensin dili Boreanca da / r-l / dilidir.
Kelime ortasında ya da sonundaki bazı /r/'ler yerine /z/. Örneğin kör > köz "görmek" (kör "ama" ise Farsçadır). Bizim orijinal gözümüz hatta görmek diye de kör- > gör- biçimindedir. Isim olan kör > göz biçiminde değişime uğramıştır. Kelime başları ayrı çalışır. Kelime ortası ya da sonları ayrı çalışır. Burada hem kelime başındaki k > g değişimini hem de kelime sonundaki r > z değişimini görebiliyoruz. Ikinci örnek ise ar > az "az olan"dır. Üçüncü örnek olarak kır > kız "kız çocuğu"dur. Örneklere çoğaltılabilir. Fakat bütün /r/ ler /z/ olmuyor. /r 1/ ve /r 2/ olarak sınıflandırılıyorlar. Sadece /r 2/ lerde /z/ değişimi oluyor.
Ikinci örneğimiz ise /l/ > /ş/ değişimidir. kıl > kış "kış mevsimi". al > aş "yiyecek" gibi. Bunda da aynı şekilde /l 1/ ve /l 2/ vardır. Sadece /l 2/ ler /ş/ olmaktadır.
Ikinci şemayı birinci ile özdeşleştirecek olursak. *Ilk Türkçe /r-l/ dilidir. *Ana Bulgarca /r-l/ dili olarak devam etmiştir. Yaşayan Türkçelerde sadece Çuvaşça /r-l/ dilidir. *Ilk Türkçe'den ayrılan diğer *Ana Türkçe ise /z-ş/ dilidir. Çuvaşça dışındaki bütün yaşayan Türk lehçeleri /z-ş/ dilidir.
Tarihlendirecek olursak *Ilk Türkçe M.Ö 2-3 bin yıllar arasında *Ana Altayca'dan kopmuştur. *Ana Bulgarca ve *Ana Türkçe dönemlerine ayrılması ise miladın başlangıcına denk gelmektedir. Sonrası malumumuz. Orhun Türkçesi ile ilgili yazılı kaynak M.S. 732 yılına aittir.
Ikinci önemli ayrışma ise kelime başındaki /h/ harfinin düşmesidir. Bu Halaççа da yaşayan bir özelliğimizdir. h-adak > adak olarak diğer lehçelerde gözükmektedir.
/a-d-ak/ kelimesinin kelime ortasındaki /d/ harfinin /r-d-t-d-z-y/ dönüşmesi ise Romen rakamı ile (I - V) arasını yani /adak/ yerine (arak, adak, atak, azak, ayak) biçimlerini alması ölü ve yaşayan Türk lehçelerinin birbirlerinden ayrışmasına örnek kabul edilmiştir. /ayak/ kelimesinin Boreanca /*pata/ "ayak" > Nostratikçe / *patak / "ayak". Ana Altayca / *padak "ayak". *Ilk Türkçe / *hadak /tır. Halaççа'da da *Ilk Türkçe biçimi korunmuştur.
Diğer Romen rakamı ile ayrışmış (VI - XII) arasında kalan lehçeler ise kelime başı /t-/ değişmesine göre sınıflandırılmıştır. / tağ "dağ" / kelimesi (/tağ/ ve /dağ/) olarak sınıflandırılmıştır.
Kabaca böyle sınıflandırabiliriz.

12-1264

Könül Sakınç "Özgür Irade"

Könül Bilig "Bilge, Bilgelik". Könül Kögüs/Kögüz "duyu ve duygu; gönül; düşünce"
Burada gönül kişisel duygu ve düşünce durumumuzu ifade ediyor. Gönlümüzün ya da duygularımızın kaynağını göğsümüz olarak belirlemişiz. Asıl çıkış noktası orasıdır. Gene bilmenin kaynağını da gönlümüzle vermemiz ise kişi olarak bilgilenmektir. Bilme yetisidir. Epistemolojidir.
Könül Sakınç ise en son aşama olan bireysel irademizle karar vermektir.
Sakınç ise tek başına düşüncedir. Düşünmek yargılamaktır şiarından hareket edersek duygu dışı mantıklı karar vermektir. Her ne kadar mantıklı kararımız olsa da son sözü gönlümüz söylüyor. Karar verirken duygu ve mantık ikilemi ile karşı karşıya kalıyoruz.
Sakınç beyindedir. Könül Sakınç ise göğüstedir. Başka bir deyişle göğsümüz ile beynimiz arasında kalabiliyoruz. Sakınç kelimesinin kökünün sakınmak olduğunu düşünürsek, sakınmak düşünürek yapılan bir eylemdir. Hayvan kendisini içgüdüsel olarak korur. Insan ise içgüdülerinin dışında dışında sakınarak/düşünerek de kendini korur.
Hayvan kararlarını duyguları ile verir. Insan iradesi ise Könül Kögüs ile Sakınç arasında bir tercih yapma yetisine sahiptir.

Bilindiği gibi Türk dilinin felsefileşmesi Uygurlar döneminde olmuştur. Islamiyet döneminde devam etmiştir. Modern dönemde ise dinden bağımsız felsefeler üretilmiştir.

Felsefe neden önemli? Medeniyetler felsefileşmiş medeniyet ve felsefileşememiş medeniyetler olarak ikiye ayrılır. Felsefileşmiş medeniyetlerden dini felsefileşmiş medeniyet M.Ö. 500-600 yıllarında Hindistanda başlamıştır. Kabaca Budizm diyebiliriz. Din dışı ya da dinden bağımsız felsefileşmiş medeniyet prototipi ise Eski Yunan felsefesi ile gene M.Ö. 500-600 yıllarında başlamıştır.
Bizim felsefileşmemiz ise Milattan sonra 500-600 yıllarında Budizm tesiri ile başlamıştır. Yazılı kaynak olarak ise yüzyıl sonrası Orhun kitabeleri ve Uygurca yazılı Budist dini metinlerdir.
Müslüman olmadan önceki altyapımız ilk önce kendi Gök Tengri dinimiz üzerine Budizm gelmiştir. Sonra ise Islamiyet gelmiştir. Modern dönemde ise dinden bağımsız olarak felsefileşme söylemlerimiz gelişmiştir. Türk felsefe tarihini incelerken bu üç katmanın geçirdiği evreleri bilmezsek eksik ve sağlıksız sonuçlara varırız.
Sonuç olarak; Könül Bilig, Könül Kögüs, Könül Sakınç ve Sakınç kavramları ilk felsefi anlam yüklemelerini Orhun kitabeleri ve Eski Uygur yazılı kaynakları döneminde almıştır.
Bu kavramlara aynı dönemde felsefi anlam yüklemesi yapılmış başka kavramlarda ilave edebiliriz.
Bilge Bilig "bilgelik bilgisi"
Sakın Sözle "düşünerek söylemek"
Sakın Uk "düşündükten sonra anlamak (uk "anlamak")"
Sözül Kertgin "inanmak"
Sözük Yarık "temiz, berrak, şeffaf söz"
Tetig Sezig "basiretli"
Tetig Bilge "bilge, akıllı"
Tözün Iduk "asil ve kutsal"
..... (En az elli kavram daha ilave edebiliriz.)

Not: Maalesef sonraki dönemlerde Türkçe kökenli felsefi terimlerimiz yerine Arapça ve Farsça karşılıklarını kullanarak dilimizin felsefileşmesinde olumsuz bir yöne evrilmişiz. Halktan kopuk felsefe dilinin oluşmasının da yolunu açmışız. Halktan kopukluğu modern dönemde de henüz daha aşamadık.

12-1265

Bu...

Kökün ilk şekli *mu-n "bu"
(34/13,14,15,16 starlingdb /Long-range etymologies)
Kökü Boreanca ve Amerindçe ile çoğaltacak olursak *mu "bu", *mo "he/she, that". ma "ben, biz".
*mi "soru zamiri". Ikinci şahıs zamiri: *ma ~ mi "sen".
*ma "yasaklayıcı / negative particle"

Sonuç olarak işaret zamiri olan *ma ~ *mo ~ *mi ~ mu gibi kelimelerin zamanla soru zamiri ve olumsuzlama anlamları olarak anlam genişlemesine uğradığını düşünüyorum. Zamirlerin temeli gibi de düşünebiliriz.

12-1266

Paramı çal, zamanımı çalma.

Bu deyişi ilk duydugüm andan beri hep düşünürüm. Aradan belki yirmi yıl geçmiştir ama cümlenin tesiri geçmemiştir.
Onun için yazı yazarken ilk bir iki cümlede ne demek istedigimi kısaca anlatırım. Okuyan insanı sonuna kadar okumaya mecbur bırakarak zamanını çalmış olmam.
Tabii ki ayrıntılı olarak uzun uzun anlatılması gereken konular vardır. Ama söylemek istedigimizi ilk bir iki cümlede özetleyerek konuyu açabiliriz. Tezleri okurkende ilk önce özet kısmını, sonra da sonuç kısmını okuyorum. Daha sonra gerek görürsem tamamını okuyorum.
Söylemek istedigini en sona bırakan ya da metinin içine serpiştiren ve de yazının tamamını okumaya mecbur bırakan davranışı etik bulmuyorum.
Insanın amacı bir bilgiye en kolay ve en hızlı nasıl ulaşırımdır. Bilen kişinin bilgiye ulaşması on yıllarını almış olabilir ama en kolay ve en hızlı nasıl anlatabilecegini de amaç edinmesi gerekiyor.
Bütün bilgiler insanlıgın daha iyi ve daha hızlı gelişmesi amacı içindir. Bireysel, kurumsal ya da grup olarak çalışmalarımız insanlıgın bilgi havuzunu büyütmekten başka bir şey degildir.
Sonuç olarak hedefimiz türümüze hizmettir. Tıpkı bizden öncekilerin bilinçli ya da bilinçsiz olarak yaptıgı gibi.

12-1267

Türk dünyası siyaset felsefesi nasıl olmalıdır?

Dininde siyasetin bir parçası olduğunu kabul edersek nasıl bir siyaset felsefesi önerebiliriz?
Ideolojileşmiş dini meshepler de dünya siyasetinin bir parçasıdır. Ikincisi ise pozitivist ve materyalist ideolojilerde herkesin malümudur.
Laik hukuk devletlerinde bütün ideolojilerin siyasi partileri vardır. Iktidar mücadelesi verirler.
Türk dünyasının öncelikli sorunu laik hukuk devletlerine geçmek olmalıdır. Maalesef Türkiye dışındaki devletlerde teokratik bir yapı vardır. Her ne kadar bizimde laik hukuk devletimiz kötü olsa da, diğer Türk devletleri çok daha kötü durumdadır. En acil siyasi sorun laik hukuk devleti olma sorunudur.
Türk dünyası henüz siyasi, askeri ve ekonomik bir birlik sağlayamamıştır. Bunu sağlamasının önündeki engel ise gene laik hukuk devletleri olmasından geçer.
Peki nasıl bir siyaset felsefesi uygulanmalıdır ki bu birlik anlamlı bir birlik haline gelebilsin?
Öncelikle Türklerin mensup olduğu dinlerin içinde oluşmuş Türk versiyonlarını tercih etmesi gerekiyor. Sunnilikte Türk sunniliği, Alevilikte Türk aleviliği, Şia'da ise Türk şialığıdır. Hristiyanlıkta Türklerin tercih ettiği mesheplerin Türklere göre biçim almış şekilleridir. Aynı şekilde Budizmi tercih eden Türklerin Türk budizmi ile kendi versiyonunda hareket etmelidir.
Din dışındaki modern siyasi akımlara gelince bunlar kabaca pozitivizm yani Fransız Ihtilali ile oluşan batı demokrasileri ve gene Paris Komünü ile başlayan Komünist ideolojinin Rus versiyonu Leninizm ile Çin versiyonu Maoculuk idi. Onlar da kapitalist sisteme her ne kadar entegre olsalarda siyasi akım olarak bizde ve diğer ülkelerde yansımaları vardır.
Bizim komünist ideolojideki versiyonumuz Galiyevizmdir. Pozitivist felsefedeki versiyonumuz Atatürkçülüktür.
Türkiye dahil, Türk dünyasındaki bütün devletler Atatürk'ün pozitivist felsefe temelli rol model olan yönetim biçimine geçmelidirler.
Diğer felsefi ve dini ideolojilerin ise Laik hukuk devleti kurallarına göre siyasi parti yapılanmaları olmalıdır. Çoğulculuk ve çok seslilik demokrasi için vazgeçilmezdir.
Batı demokrasisinin vazgeçilmezi eleştiridir yani muhalefettir. Muhalefetin olmadığı ya da seçim sonuçlarının önceden belli olduğu adı demokratik özde teokratik sistemlerden kurtulunmalıdır. Her türlü dinin ve ideolojinin hukuk içinde söz hakkı olmalıdır. Iktidar alternatifi bulunmalıdır.
Sonuç olarak Türk dünyası devletleri her türlü görüş ve dinin örgütlenip siyasi parti ya da sivil toplum kuruluşu olarak tek bir devlet çatısı gibi örgütlenmesine izin verilmelidir. Bu özgürlük siyasi baskılarla rejimlerin demokratik olmayan yönlere gitmesini engelleyecektir.
Türk dünyası devletleri ile de illelebet payidar olmamız ancak bu şekilde sağlanmış olacaktır.
Siyaset felsefemiz her türlü görüşün ifade edilebildiği laik demokratik hukuk devletlerinden başka bir model olması düşünülemez.

12 - 1268

Çaput "giysi"

Avrasyatikçe / Nostratikçe; *cVPV ? ~ *capa "bez"

Ana Altayca; *č'jop'a "giyim"

Ilk Türkçe; *čAp- "1. pelerin 2. etek 3. kullanılmış kiyafet 4. eyer altı (atların) yatak takımı. 5. kadın elbisesi 6. elbise 7. kıyafetin köşesi

Eski Türkçe; Karahanlıca; čapgut (MK) "yastıklı giysi, şilte"
Türkçe; čaput >çaput "çaput, bez parçası"

Proto-Moğolca; *cuba "palto"

Tunguz-Mançu; *čop- "palto"

Uralca; *sópa / *čopa "çuval"

Alınan kaynak; starlingdb / Databases / Altaic etymology / Turkic etymology / view / Sayfa: 18 / Madde başı: 20

12-1269

Vasat ya da Vasat entelektüel olmak.

Entelektüelin vasatı nasıl olur? Örneğin Türkiyenin en iyi üniversitelerinden mezun olmuştur ama okulu bitirdikten sonra işinin dışında herhangi bir konuda okuma ve araştırma yapmamıştır.
Bunlar muhabbet ortasında aslında ben de mimarım, mühendisim ya da şu okul mezunuyum diye kendilerini ifade etmek zorunda hissederler.
Kültürlü ve bilgili olmanın karizmasını çizdirmemek için diplomalarının arkasına sığınırlar. Elbette ki vasata göre daha iyi konumdadırlar. Ama entelektüel olarak okul bilgilerini güncel bilgilerle her ne kadar harmanlayıp durumu kurtarmaya çalışsalarda okuyup araştırmadan uzak oldukları için vasat entelektüel durumuna düşmekten kurtulamamaktadırlar.
Vasatlığın göstergesi tekrara düşmektir. Yıllar geçsede anlattıkları hep tekrardır. Çünkü yeni bir şey okuyup araştımadığı için zihnini tekrardan kurtaramıyor.
Sıradan vasat ise sağdan soldan duyduğunu en doğru bilgi zanneder. Sıradan vasata göre de gene bir gömlek üstündürler. En azından neyin ne olduğunu bilirler ama yapmazlar.
Sıradan vasatın genel özelliği olan ucunda para olmayan iş boş iştir yanılsamasına düşerler.

12-1270

Bugün ne öğrendim?

Dilin gelişiminin yedi basamaktan oluştuğunu savunan "basamak teorisi"ni öğrendim.

Basamaklar kabaca şöyle yapılandırılmış.

1. "Birinci basamak" Zaman ve mekan engelinin aşılması. Yani şimdiki zamanı aşarak gelecek ve geçmiş zamanı haber veren sesler çıkarabilmesi.

2. "Ikinci basamak" Simgesel kelimelerin doğuşu. Gayri ihtiyari çıkardığı seslere belli ve mantıklı anlam yüklemeleri yapması

3. "Üçüncü basamak" Belli anlam ve işlemlerdeki seslerin karakterlerinin doğuşu. Örneğin /r/ sesinin tekrarı anlatan anlamda olması. Arapça; /kerre/ "tekrar", Türkçe; -ar / -/er (yaz-ar, çiz-er ve benzerleri gibi)
Dudak sesleri (u, o, ü, ö, b, v, w, p, f, m) dudağım büzülmesi. Örneğin bur- "burmak", büz- "büzmek" aynı kökten geliyor.
Türkçedeki uzun ünlülerde bu dönemde ortaya çıkmıştır.

4. "dördüncü basamak" kelimelerin çoğaltılma yöntemleri. Bu yöntem sonradan dil ailelerinin de ayrıldığı yolun başlangıcıdır. Birleştirme "iki kelimeyi birleştirme". Bütün dil ailelerinde görülür. Ekleme "eklemeli dil ailesinin kökenidir". Içten kırılma "bükümlü dil ailelernin kökenidir". Tonlama "tek heceli dil ailelerinin kökenidir. Yedinci bsamakta açıklaması daha net gözükecektir.

5. "beşinci basamak" söz dizimidir. Örneğin / kişi kol / "insan kolu", / ı tal / ağaç dalı (ı "ağaç", tal "dal")

6. "altıncı basamak" çekimin ortaya çıkmasıdır. Bunu da / geliyorum, gidiyorum, alıyorum, veriyorum/ gibi açıklayabiliriz.

7. "yedinci basamak" dil ailelerinin ayrışması. Dördüncü basamakta bahsettiğimiz kelimelerin çoğaltılması sonradan dil aileleri olarak ayrışmasına sebebiyet vermektedir.
Bilindiği gibi eklemeli dil ailesine örnek Ural ve Altay dil aileleridir. Bükümlü / Içten kırılmalı dil ailelerine örnek ise Hint- Avrupa, Hami-Sami dil aileleridir. Tek heceli /Tonlamalı dil ailesine örnek ise Çin ve Tibet dil aileleridir.

Alınan kaynak; Dilin doğuşu ve Evrimi: Basamak Teorisi adlı makale - Makale yazarı; Ahmet Bican Ercilasun

12 - 127/

arga " Insana lazım olan akıl, sağduyu"

Birde arba- > arva "büyü yapmak, kehanette bulunmak" kavramı var.
Ben ikisininde aynı kökten geldiğini düşünüyorum. Insanı zihni ile ürettiği kavramlar her ne kadar ağırlıklı göz ve kulak ile ilgili olsada nefes ve büyü yapmak gibi olgulardan zihin kavramları ya da zihni anlatmak için kullanıldığını düşünüyorum.

Şimdi Radloff sözlüğünde ve starlingdb sitesindeki kavramlarla söylediklerimin altını doldurayım.

Öncelikle /arba- > arva / kavramı Nostratikçeden öteye gitmiyor.

Dolgopolsky sözlüğünün 160 ncı sayfasında şöyle açıklamış.

Ana Altayca / Türkçe; *arba- "sihir yapmak, büyü yapmak".
Kazakça; arba- "ayartmak, baştan çıkarmak, hile ile kazanmaya çalışmak"

Uralca; *arpa "sihir yapmak"

Hami- Samice; *rph "iyileştirmek, yarıştırmak"

starlingdb/ Nostratic etymology / Sayfa 7/ Satır:1'de ise şöyle açıklanmış.

Eurasiatic / Nostratic; *[a]rbV ~ *arba "büyü"

Proto-Altay; *arV ~ *ara "büyücülük, zanaat"
Türkçe; *ar- "1. büyü yapmak, 2. kandırmak"
Moğolca; *arga "yol, yöntem" Moğolca'dan Çağataycaya geçtiği söyleniyor.

Uralca; *arpa "tahmin, büyücülük."

Radloff Sözlüğünde I/295'de ise şöyle

arga "1. insana lazım olan akıl, sağduyu 2. yaşam için gerekli olan her şey 3. zihnin bize verdiği yardım, kurtuluş ve kurnazlık gibi meziyetler.

Gene Radloff Sözlüğü I / 335'de ise arba >arva şöyle açıklanmış.
arba "1. büyü yapmak, tahmin etmek 2. Öğüt vermek 3. azarlamak 4. ikna etmek, pohpohlamak 5. masal anlatmak

Sonuç olarak geriye doğru kelimenin köküne gittiğimizde sadece Nostratikçede /arba >arva / köküne rastlıyoruz. Zihin yoluyla transa geçmek, büyü yapmak gibi soyut kavramlardan somut olarak zekaya gönderme yapan anlam yüklemeleri ile kelimenin anlam genişlemesine uğradığını düşünüyorum.

arga ve arba > arva kavramları Çağataycanın ve Şorcanın başta olmak üzere diğer Türk lehçeleri sözlüklerinde tarihsel devamlılığı gözükmektedir.
/r/ sesininde tekrarlamak olduğunu basamak teorisinin üçüncü basamağında açıklanmaktadır. /ar-/ kökünü bu bağlamda da düşünebiliriz.

12 - 1272

Yeni asimilasyon "onun gibi düşünmek".

Önceden asimilasyon dilini ve dinini değiştirerek yapılıyordu. Yeni asimilasyonda ise dilini ve dinini değiştirmeye gerek yok. Onun gibi düşüneceksin.
Türkçe konuşup ana babası Türk olup Türk düşmanı olanlar "yeni asimilasyona" uğramış olanlardır. Birincisi hepimiz din kardeşiyiz. Türklüğü ön plana çıkarmazlar. Ama gizliden bir Arap hayranlığı vardır. Bu şekilde asimile olmuş milyonlarca Türk vardır. Bizim Fetöcü dediğimiz tiplerde bu tiplerdir. Suç işlememiş ama fetöcü zihniyete sahip milyonlarca insanımız vardır. Din eğitimi adı altında Atatürk ve Türk düşmanlığı aşılanan insan sayımız milyonlara ulaşmıştır.
Ikinci tipler ise batı hayranı batıcılardır. Tanzimattan beri vardırlar. Kurtuluşu bir batı ülkesinin hegomanyasında görürler. Bunlar Fransız, Ingiliz, Alman, Amerikan hayranları olarak sınıflandırılabilir. Genelde hayran oldukları ülkelerin kurumları ve istihbarat örgütleri tarafından yönlendirilmektedirler.
Üçüncü tip ise komünist felsefenin etkisi ile oluşmuş Rus ve Çin hayranlığıdır. Rejimler kapitalist de olsa onların hayranlıkları "yeni asimilasyona" uğradığı için halan gene Rusya ya da Çine laf söyletmezler. Örneğin Çin hayranlarına Türkistandaki Türklere zulüm yapılıyor dedirtemezsin.
Diğer Türk devletlerinde de bulundukları coğrafyalara göre Fars, Arap, Rus, Yahudi ve batılı ülkelerin hayranları bulunmaktadır. Hayranlık süreç içinde "yeni asimilasyonu" getirmektedir.
Peki bunu nasıl önleyeceğiz? Eğitim ile. Peki eğitim sistemimiz hangi yönde hareket ediyor. Dini öğretiyorum adı altında tarikatlar kanalıyla Arap asimilasyonu yönünde yönlendirilen bir eğitim sistemimiz var.
Bu sistem devam ederse yüz yıl sonra Türk olmak Osmanlıda olduğu gibi utanılacak bir suç haline gelecektir.
Anayasadan Türklüğü kaldırmak mı? Hiç ona gerek kalmayacak. Soyadı Türk olan PKK'lılarda olduğu gibi sadece anlamsız bir kelime gibi algılanacaktır.

12-1273

Zaman ve Mekan engelinin aşılması.

Dilciler zaman ve mekan engelinin aşılmasını, insanın şimdiki zamanı aşması olarak açıklıyorlar. İlk insanların gelecek tehlikeden haber veren sesleri çıkarması şimdiki zamanın aşılmasıdır. Geçmiş ve gelecek zamanların tasavvurudur. Bu durumu zaman ve mekan engelinin aşılması olarak açıklıyorlar.
Aslında insanoğlu zaman ve mekana dışarıdan bir gözlemci olarak bakarak yanılsamaya düşmüştür.
Aristonun on kategorisinin hepsi ve de özellikle en önemli iki kategorisi olan zaman ve mekan doğadadır. Biz dışarıdan zaman ve mekan ve diğer sekiz kategoriyi gözlemliyoruz. (1. Cevher 2. Nicelik 3. Nitelik 4. Görelilik (Relation) 5. Mekan 6. Zaman 7. Durum (to have) 8. Pozisyon 9. Etki (action) 10. Edilgi "passion, affection")
Fakat Kant şöyle bir bakış açısı geliştirmiştir. Zaman ve mekanı diğer kategorilerden ayırmıştır. Zaman ve mekanı zihnin ön yüzüne yerleştirmiştir. Zihnin dışarı bakan kısmına mekan, içeri bakan kısmına zaman demiştir. Şu ünlü deyişiylede bu durumu açıklamıştır. "Uzay ve zamanı görmeyiz. Uzay ve zamanla görürüz". Geriye kalan diğer kategorileri ise kendine göre yeniden düzenleyerek zihnin içine yerleştirmiştir. Dışarıdan gözlemci olan insanı içeriden gözlemci haline getirmiştir. Biz zihin odamızın camından dışarı bakıyoruz. Zihnimizden dışarı çıkabileceğimiz herhangi bir kapımızda yoktur. Dışarı olarak gittiğimiz her yerde yine zihin odamızın içindeyiz.
Sonuç olarak dilbilimsel terminolojiye göre uzay ve zaman engeli aşılmış gibi gözüksede bunun yanılsama olduğunu anlayabiliyoruz.
Zaman ve mekan engeli zihnin içindeki kategorilerle aşılmıştır desek daha doğru olur.
Zihnin dışı bildiğimizi ve gördüğümüzü zannettiğimiz bir muammadır. Çift yarık deneyinden gözlemci olunca parçacık, gözlemci olmayında dalga etkisi olduğunu biliyoruz. Şimdi desek ki görmediğimiz ve de bilmediğimiz her şey dalga halindedir diye yanlış bir cümle kurmuş olamayız.
Zihnimizin kırılmaz camını kırıp dışarı çıkamıyoruz. Ve de o cam gerçeklikle aramızdaki aşılamaz bir engeldir.Engelli gibi bu cam protezi ile yaşamaya alışacağız.

12-1274

Erkek gözüyle sever. Kadın ise kulağıyla sever.

Bu deyişle kadın ve erkeğin doğaya ve topluma bakışını görebiliyoruz. Aslında felsefi akımlarda göz merkezli (empirizm) , kulak merkezli/söz merkezli (rasyonalizm) olarak ikiye ayrılıyor.
Demek ki göz ve kulak insanın doğaya ve topluma bakışında iki farklı anlayışı gösteriyor.
Homo sapiensin düşünce ve duygularla ilgili ürettiği bütün kelimelerde ilk anda kahir ekseriyetle kulak ya da göze gönderme yapar. Süreç içinde bunların anlamları birbirine karışmıştır.
Sonuç olarak göz mü, kulak mı ya da göz mü söz mü? Sorusu ilk anda olaylara ve insanlara bakışımızın çıkış noktasıdır. Gözün ve sözün yanılsamalarını aşmadan doğaya ve topluma sağlıklı bakamayız.
Bu yanılsamalar iki türlüdür. Birincisi doğal olarak göz yanılsamalarıdır. Ikincisi ise doğal olarak mistizmin yarattığı söz yanılsamalarıdır. Homo sapiens ikinci yanılsamanın büyüsünden kendini kurtaramamıştır. Kurtaramamasının asıl sebebi ise bilimsel olarak doğayı ve toplumu tatmin edici olarak anlayamamasıdır. Ölüm olduğu sürece bu söz yanılsamasıda varlığını devam ettirecektir. Çünkü Homo sapiens onu aşacak psikolojik olgunluğa ancak ölümsüzlüğün bulunmasıyla ulaşacaktır.

12-1275

ed-gü > eygi > eyü > iyi

Şimdi bir şeye neden iyi deriz? Öncelikle elimizde somut bir şey olması gerekiyor. Örneğin bir yiyecek. Sonuç olarak insana faydalı olan her şey olarak anlam genişlemesine uğramış. Ilk Türkçe'de /ed/ "mal, şey" anlamında iken /-gü / ekini alarak günümüze kadar gelmiştir.

Global sözlük şöyle yapılandırmış.

Boreanca; HVTV ~*hata " şey; sorgulayıcı kök"
Amerindçe; *ta "sorgulayıcı zamir"

Avrasyatikçe / Nostratikçe; *HVdV ~ *hada "şey"

Ana Altayca; *eda "şey, mal"

Ilk Türkçe; *ed, *ed-gü " 1. şey, mal 2. iyi, mükemmel 3. iyi eylem, fayda

Türkçe; edgü > eygi > eyü > iyi

Alınan kaynak; starlingdb / Long-range etymologies / search / Meaning / thing

12 – 1276

Doğal ve Kültürel mutasyon.

Insanlar fok balıklarının yanına gidince fok balıkları onlardan kaçmıyormuş. Kafasına sopayla vurup onları öldürüyorlarmış. Fok balıkları türünü devam ettirebilmek için doğal mutasyona uğrayarak insandan kaçmasını öğrenmişler.
Peki kültürel mutasyon ne demek? "Medeni milletler medeni olmayan milletlerin ayakları altında kalmaya mahkumdur" şiarından hareket edersek medeni olamayan milletlerde fok balıklarının mutasyonu gibi kültürel bir mutasyona uğramaları gerekmektedir.
Modern dönemin kültürel mutasyonu nedir? "Laik demokratik hukuk devletidir" Toplumbilimde yüksek teknolojidir.
Islam dünyası ve diğer milletler "Laik demokratik hukuk devletlerine" geçemediği sürece fok balıklarının kaderini yaşamaya mahkumdur.
Kültürel mutasyon doğal olarak olmaz. Halk desteğine sahip toplumun entelektüellerinin yönlendirilmesi ile olur.
Biz Islam dünyasında kültürel mutasyonu gerçekleştirmiş milletiz. Diğerleri için kötü rol model zannedildiğimiz için içimizdeki aklıevvellerde bizi fok balıklarının kaderine mahkum etmeye çalışıyorlar. Tabii bu durumu onlara anlatmak deveye hendek anlatmaktan zordur. Ama bıkmadan usanmadan anlatmaktan da başka bir çaremiz yoktur. Çünkü bizim için hayat memat meselesidir.

12-1277

Doğal dil olur mu?

Olmaz. Dil kültüreldir. Insan kültürel bir varlıktır. Hayvan doğal varlıktır. Insan doğal varlıktan kültürel varlığa evrilmiştir.
O zaman arkaik dil nedir? Arkaik dili 2-3 milyon yıl öncesine, insanın kültürelleşmesine kadar götürebiliriz. Homo sapiens'in dili ise 2-3 milyon yıllık evrimin son halkasıdır. Bizim hikayemiz 300 bin yıl önce başladı. Diğer insanımsıları yok ederek tek egemen biz kaldık.
Homo sapiens'in dili cinsiyetsizdir. Türkçenin cinsiyetsiz olması ise Homo sapiens'in dilinden gelme bir özelliğidir.
Basit bir özellik gibi gözüksede aslında dilin doğasının deforme olmamasının temel özelliğidir. Insanın diğer kabiledeki insanı öteki görmesi, kabile mantığı ile yaşamasının doğal bir sonucudur. Ama aynı kabilede birbirlerini öteki görmeleri yani kadın ve erkek diye ayrışmaları insanın ilk iç çelişkisidir. Sınıf çelişkisinden önce gelen çelişkidir.
Dilleri cinsiyetçi olanlar doğal ırkçıdırlar. Irkçılık onların kültürlerinin kodladığı bir realitedir. Bunun dışında düşünüp davranamazlar. Dilin kodlaması düşünceyide yönlendirmektedir.
Buna örnek nedir. Hint-Avrupa ve Hami-Sami dil aileleridir. Ikisi de ırkçıdır. Hami-Samilerin kız çocuklarını diri diri gömmesi ile Hint-Avrupalıların kendi vatandaşlarını fırında yakması aynı ırkçılığın farklı tezahürleridir. Aynı laciverdin farklı tonlarıdırlar.

12- 1278

Tin, kut, sür ve süne

.....Insan uyurken Sür'ü vücuttan çıkıp her tarafta dolaşabilir. Tın bütün canlı yaratıklarda vardır; süne ise ancak insanlarda bulunur. Kut her şeyde bulunur ve cansız şeylere kutsiyet verir.....

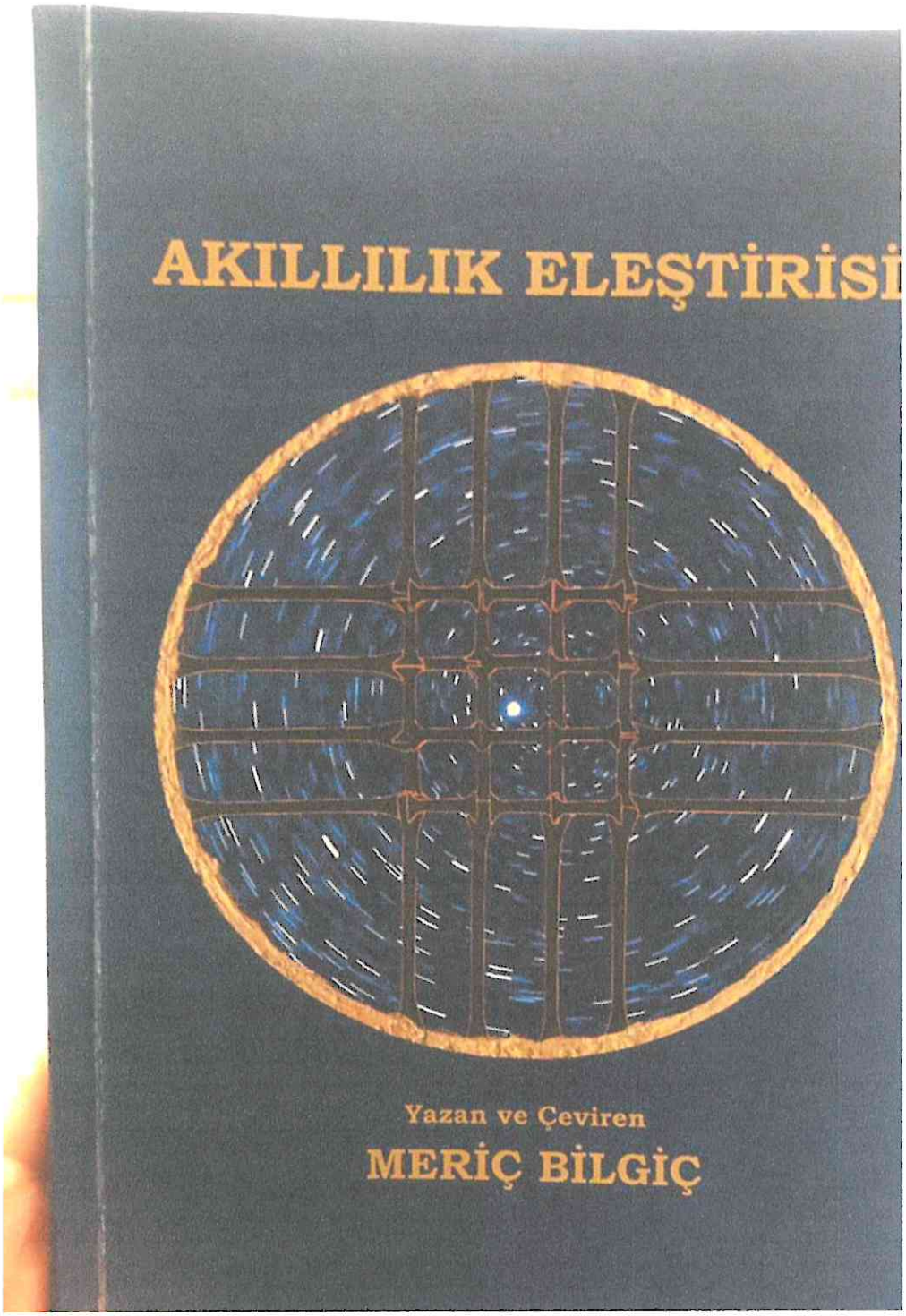
Birbirinden bağımsız olarak kullandığımız bu kelimeler aslında birbirini tamamlayan kavramlardır.

Öncelikle her şeyin ruhu olduğu şamanik mantığı ile düşünürsek her şeyi yerli yerine oturtabiliriz. Bugünkü Altay Türklerinin sözlüğünden yararlanarak kavramların birbiri ile bağlantısını rahatlıkla açıklayabiliriz.

Öncelikle Tin/Tın kavramı nefestir. Nefes ile ruh özdeşleştirildiği için insan nefes almazsa ölmüştür. Ölümüne sebebiyet veren ise nefes şeklinde gelen ruhun vücuttan nefes şeklinde çıkmasıdır. Nefesle bağlantılı tın>tin>din- "dinlenmek, sakin nefes alıp verir hale gelmek ya da sakin sakin nefes alabilmesi için çalışan birisini dinlendirmek" olarak da yan anlamı oluşmuştur.
Kut kavramını ise yaygın olarak kullanıyoruz. Kutlu olsun deyişi soyut anlam yüklemeyi her durumda yapabiliyoruz.
Sür kavramına gelince sözlük şöyle açıklıyor. (Altayca - Türkçe Sözlük 160). sür; (mitolojide) " Hayattayken insanı bırakan ruh", "(mitolojide) Ölüm sırasında ayrılan hayvan ruhu (kurban sırasında hayvanın etini değil de sür'ünü kurban ederler)".
Kavramlar diğer Türk lehçelerinde birbirinin yerine rahatlıkla kullanılabilmektedir. Bizim amacımız kavramların ilk dönemdeki bütünlüklü olarak kullanım yerlerini anlamaktır.
Baştan başlayacak olursak Gök Tanrı bizi yaratırken baştan et ve kemikten olan bedenimize tin(ruh) verir. Beraberinde kut da verir. Bireysel olarak yanlış işler yaparsak kutu geri alır. Başımıza gelen musibetlerde yaptığımız yanlış işler dolayısıyla kutumuzun Gök Tanrı tarafından geri alınmasıdır.
Sür ise yaşadığımız sürece bize verilir. Fiziki beden ile tin(ruh)'in koordinasyonunu sağlar. Fakat uyuduğumuzda tin(ruh) ile beden arasında koordinasyon kopuk olduğu için sür de boşta kalıp vücudun dışına çıkıp dolaşabiliyor. Uyanmadan geri dönüyor. Eğer herhangi bir sebepten geri dönmezse uykudayken başımıza gelen belalara sebebiyet verir.
Süne'yi de gene Altayca - Türkçe Sözlük (sayfa:160) şöyle açıklıyor. süne; (mitolojide) "Ölüm sırasında bedenden çıkan ve rüzgar, hava, buhar şeklinde bir süre insan cesedinin yanında kalan insan ruhu".
Bu durumda süneyi de sür ile bağlantılı düşünebiliriz.
Görüldüğü gibi gündelik dilde sıradan somut kavramlar gibi kullandığımız kelimelerin birbirleri ile bütünlük arzeden soyut anlam yüklemeleri vardır.
Zannettiğimiz ruh da basit olarak bedene girip çıkan bir şey olarak düşünülmemiştir. Karmaşık yapıyı bir bütün olarak anlamamızı gerektirmektedir.
Kelimelerimizin anlamlarının ötesinde ruhunu anlamamız bize ayrı bir haz vermektedir.

Not; En başta (....) içinde olan kısmın alındığı makale ya da tez adı "Erken çağ Orta Asya Türk şaman geleneğinde hayvan figürleri ve onların seramik sanatındaki yorumları". Makale yazarı; Elvan Ünlü

12-1279

23

12-1280

Akıllılık Eleştirisi - Meriç Bilgiç

.....Brahmanist gelenekten Hristiyanlığa kadar "Batı" dediğimiz tüm Mezopotamya geleneği realist bir metafiziğe sahiptir ve doğal gerçekliği ve natüralist karakterleri soyut kişiliklere dönüştürür, doğanın görünüşlerini kişiselleştirirler. Eğer Tanrı tanrı ise, sizin tanrı dediğiniz olamaz, hayal gücünün ötesinde olması gerekir, onu kişiselleştiremezsiniz, eğer kişiselleştirilmişse Tanrı değildir, insandır, en iyi ihtimalle de sizsinizdir. Şamanik Tengri ve tanrıların kişiselleştirmeleri yoktur, bu anlamda bir tanrı değildirler. Onlar dokunabileceğiniz ve iletişim kurabileceğiniz gerçek doğal güçlerdir. Sizi soyut kavramlarla yargılamazlar, havayı ve toprağı kirletirseniz, gereksiz et yerseniz, çabuk ölür ve cehenneme gidersiniz. Ekseninizi bozan takıntılı bir utanç veya suçluluk yoktur. Aksine, kendi olamamak ayıptır ve diğer varlıkları yüce, akılcı bir gerekçeyle kendi olmamaya zorlamak günahtır..... (Sayfa:197)

Meriç hocamın görüşleri doğal din diyebileceğimiz doğaya saygılı Türklerin Gök Tengri dini ile örtüşmektedir. Orta dünyayı merkez alan şamanik bakış açısıyla Yeni-Kantçı zihin içinden zihin dışındaymış gibi düşünüp davranmamızın illüzyonunu aşmamız için bize yeni bir bakış açısı sunmaktadır.

12-1281

Şaman

Şaman kavramı her ne kadar Tunguzcadan sonradan alınmış olsada kelimenin kökü Nostratikçeye kadar gidiyor. Yani 12 bin yıl öncesine kadar gidebiliyor. Ama daha ilerisinde şaman kavramının olduğu düşünülmüyor. Amerikaya giden ilk Kızılderililer de 12-15 bin yıl öncesine kadar gidiyor. Belkide ilk kızılderililer şaman kavramını bilmiyordu. Sonraki göçlerle gelen kızılderililer şaman ya da benzeri kavramı götürmüş olabilir. Daha doğrusu o dönemde o kavramı üretecek olgunluğa gelmemiştiler. Ama Göbeklitepedekilerin şaman kavramını ya da benzerini biliyor olması gerekiyor. Çünkü kavram Nostratikçeye kadar gidiyor.
Bizim şaman yerine kam kavramını kullanmamız ise Nostrarikçeden sonraki Ana Altayca dönemine denk geliyor. Nostrarikçeden Ana Altaycaya geçmiş fakat Ilk Türkçeye geçmemiş, anlam kaymaları ile Moğollara, Tunguzlara ve Japonlara bir şekilde geçmiş. Ilk Türkçeye ise Ana Altayca "hayalet, ruh" anlamında olan kam kavramı şaman kavramı yerine kullanılmış. Kam kavramı Moğolcaya "kemikler üzerinde kehanet yapmak". Tunguzcaya "kötü ruh". Japoncaya ise "tanrı, ruh" olarak geçmiştir.

Şimdi Şaman kavramının yapılandırmasına bakalım.

Boreanca; yok.
Nostratikçe / Avrasyatikçe; *sVHmV ? ~ *sahma "şaman; şarkı"

Ana Altayca; *sám[u] "şaman"

Moğolca; *süme "tapınak, eğlence yeri"

Tunguz-Mançu *sama=n "şaman"

Japonca; *súmiá- "imparator"

Hint-Avrupa; *som-en "şarkı"

Eski Hintçe; saman "ilahi, övgü şarkısı"

Eski Yunanca; húmno-s "tanrıları veya kahramanları öven ilahi, kaside"

Alınan kaynak; starlingdb / Databases / Nostratic etymologies / search / shaman

Kam kelimesi ise şöyle yapılandırılmış.

Boreanca; yok

Avrasyarikçe / Nostratikçe; yok

Ana Altayca; *kjàmò "hayalet, ruh"

Ilk Türkçe; *Kiam "1. şaman 2. şamanlaşmak, harekete geçmek"

Eski Türkçe qam, qamla-

Türkçe; kam "şaman"

Moğolca; *keme- "1. kemikler üzerinde kehanet yapmak 2. konuşmak, açıklamak"

Tunguz-Mançu *kum- "kötü ruh"

Japonca; *kàmù-i "tanrı, ruh"

Alınan kaynak; starlingdb / Databases / Altaic etymology / search / shaman

Not: Her ne kadar başka kavramlar olsa da kafa karışıklığına sebebiyet verip sıkıcı olmamak için ayrıntıya girmedim.

12 - 1282

Acı ve Acımak

İkisi bambaşka köklerden geliyor. Ağzımızla tattığımız acı ile vücudumuzdaki acı metaforlaşabiliyor. Ama acımak başka bir şey Nostratikçe "yemin, bereket" gibi anlam yüklemesi Ana Altaycada "bereket, iyilik", İlk Türkçede ise " 1. değerli hediye; refah 2. ilgilenmek, rahatlatmak, olumlu olmak. 3. acımak, şefkat göstermek" gibi anlam yüklemelerinden anlam daralmasına uğrayarak sadece "acımak, şefkat göstermek" olarak günümüze gelmiştir.
Diğer acı ile ilgili kavramlar ise ekşi ile beraber gelmiş. Ekşi ve Acı kavramları Boreanca'dan beri olsa bile anlamları birbirinin yerine rahatlıkla kullanılabilmektedir. Fiziki acı ya da acı hissi ile ilgili türettiğimiz Boreanca kavram ise "tuz"dur. Onunda kökü en arkaiktir. Günümüzde kullanılan "sakız" kavramıda Boreanca acı iken anlam değişmesine uğrayarak bugünkü anlamına gelmiş. Boreancadan günümüze gelememiş eski Türkçe kavram ise sibüt "dere otu"dur. Boreanca bökse ise "safra, acı, vücudun üst kısmı" olarak eski Türkçeye kadar gelmiştir.
Avrasyatikçe aşamasından günümüze gelen yeni bir kelime üretilmemiştir.
Ana Altayca aşamaya gelince /irin/ "acılaşmak" anlamı anlam kaymasına uğrayarak bugünkü irin anlamı ile anlam daralmasına uğramıştır.
İlk Türkçeye geldiğimizde günümüze gelmeyen /kor/ "yoğurt mayası" kavramını üretmişiz.
Acı ile ilgili kavramlarımızın hikayesini bu şekilde toparlamış oldum.

Tatlı ile ilgili kavramlarımızın hikayesi ise Boreanca /tat/ "tatmak" kavramı Nostratikçe ve Ana Altayca aşamalarında anlamını korumuş. Fakat İlk Türkçeye gelince /dad-/"dadanmak, alışmak" olarak da anlam genişlemesine uğramıştır. Günümüze gelmeyen /yilinçge/ kavramı ise Nostratikçe ve Ana Altayca tatlı iken İlk Türkçeye "tatsız yiyecek" olarak anlam kaymasına uğrayarak gelmiştir.
Ana Altaycada ilk defa görülen bir kavramımız ise sucuktur. /süci/ "şarap; tatlı" kavramı sucukta yaşamaktadır.

Not; Bahsi geçen kavramların starlingdb sitesindeki yerleri.
Boreanca; bökse "safra" (41/13)
Boreanca; sibüt "dere otu" (7/17)
Boreanca; tuz "tuz" (8/12)
Boreanca; sakız "ekşi, fermente" (2/15)
Boreanca; um- "tatmak" (ummak) (14/12)

12-1283

ügür "darı"

Tarımla ilgili en eski kelimemiz. Yakutça ve Çuvaşça'da bile izi olduğu biliniyor. Kaşgarlı'nın DLT'ünde de üç yerde geçmektedir. (I, 54-8; / yağ ügürü "susam" / II, 121-5; / arpa ökür birle katıldı "arpa darı ile karıştırıldı" / III, 9-10 / yügür "darı" ügür/)

Dolgopolsky'nin Nostratik sözlüğünde (2498) /ügür/ kelimesi şöyle yapılandırılmış.

Nostratikçe; *zük(Vh)V ~*zükühe " yenilebilir tahıllar, hasat"

Ana Altayca; *žüKV (-rV) ~*züke / *züre "yenilebilir tahıllar, darı"

Ilk Türkçe; *jügür " tahıl"
Eski Türkçe; jügür ~ ügür / ügür ~ (d) üyür "küçük tohumlar, darı" (Clauson 275-6)

Türkçe; ügür "darı"

12-1284

"Çok eski zamanların picin ve kreollerinin, bugün dil ailesi gibi görünmesi olası ihtimaller arasındadır".

Picin iki dilin karışarak yeni bir dil oluşturmasıdır. Biz çocukken "battı fiş(fish) yan going" derdik. Yani "battı balık, yan gider". Işte bu şekilde iki dilin karışması picindir. Bu şekilde dili kullananların çocuklarıda aynı şekilde "battı fiş, yan going" demeye devam ederse bu da kreolleşmiş oluyor. Artık yeni bir dil doğmuştur.
Avcı toplayıcılıktan Tarım devrimi ile yerleşik düzene geçince, yerleşik düzendekiler daha büyük kitleler halinde yaşadıkları için küçük gruplar halinde yaşayan avcı toplayıcıları asimile etmişlerdir.
Sonuç olarak yerleşik düzene ilk geçen avcı toplayıcıların dillleri diğer dilleri asimile etmiştir. Ya da picin ve kroelleşme aşamalarından geçip yeni diller oluşturmuşlardır.
Homo sapiens'in diğer türleri yok etmesi gibi dillerde diğer dilleri asimile ederek yok etmiştir. Ölü diller dediğimiz diller asimilasyonla yok olmuş dillerdir.

Not; Başlıktaki parantez içindeki kısım "Tarım Kültüründe Dil Ailelerinin Oluşumuna Etkisi ve Altay Dilleri Ailesi Örneği" adlı makaleden alınmıştır. Yazı da aynı makaleden esinlenilmiştir. Makale yazarı; Öğr. Gör. Dr. Gülhan Öz Açık**

12-1285

Yaz ve yay-la

Ikisi de ayrı ayrı köklerden geliyor. Aslında /yay/ "güneş, yaz" anlamında. /yaz/ "genç, yeni doğan" anlamındadır. Zamanla anlamları birbirine karışmış.

Nostratik sözlükler şöyle yapılandırmış.

Avrasyatikçe / Nostratikçe; *nVzV ~ *naza "güneş, yaz"

Ana Altayca; *nažV ~*naza "yaz, öğlen"

Ilk Türkçe; *jaj > yay " 1. yaz 2. mera 3. bahar

Türkçe; yay-la / yay-lak "Deniz yüzeyinden yüksek yer, hayvanların otlatıldığı yer"

Alınan kaynak: starlingdb; 68/3 (EDAL 963)

Avrasyatikçe / Nostratikçe; *nVgřV ~*nagřa "genç"

Ana Altayca; *njár[à] "genç, ilkbahar, yaz"

Ilk Türkçe; jar´> yar´"1. bahar 2. yaz

Türkçe; yaz "yaz"

Alınan kaynak; starlingdb 65/18 (EDAL 989)

12. 1286

Unutmak

Unutmak kelimesi nasıl bir akıl yürütme ile türetilmiş olabilir? Insan ne zaman unutur. Uyuduğu zaman unutur. Evet, unutmak için uyumak lazım. Kelime ilk anlamında uyumak ve unutmak olarak beraber kullanılmış.

Avrasyatikçe / Nostratikçe; *HumñV ~ *humnu "uyumak, unutmak"

Ana Altayca; *umuñ(t)o "unutmak"

Ilk Türkçe; *umni-t- (*~ -mñ-) "unutmak"

Türkçe; unut- "unutmak"

Hint-Avrupaca; *oner- "rüya"
Eski Yunanca; ónar "travma"

Uralca; *wunV ~ *vunu "uyku, rüya"

Dravitçe; *um "aptallık"

Alınan kaynak; starlingdb / Databases/ Nostratic etymology / search / meaning / sleep, forget

12- 1282

Öz

Kelimenin en arkaik(eskicil)/Boreanca anlamı bağırsaklardır. Nostratikçeye gelince içeriyi ve cesareti temsil eder hale gelmiştir. Ana Altaycada ise orta, iç anlamındadır. Ilk Türkçe'de ise iç, önemli kısım yani özümüz olarak kelime anlamının son şeklini almıştır.

Boreanca ;HVRLV ~ *horlo "bağırsaklar"

Avrasyatikçe / Nostratikçe; *orV ~ *ori "cesaret, iç"

Ana Altayca; *ori "orta, iç"

Ilk Türkçe; ör´"içerisi, önemli kısım"

Türkçe; öz
"Bir kimsenin benliği, kendi manevi varlığı; iç, nefis(1), derun, ruh. "Özünü bir yerde bırakıp sadece kalıbını gezdirmişti" Haldun Taner (Türk Dil Kurumu Sanal sözlüğü/ sözlük. gov. tr)

Alınan kaynak; starlingdb / Turkic etymology / search / Meaning / inside

Içeriyi temsil eden kelimelerimiz ağırlıklı iç organlarımızdan türetilmiştir. Dışımızı temsil eden en arkaik(eskicil) kelimemiz ise anlımızdan türetilmiştir.

Boreanca; HVLV ~*hala "ön, dış"

Avrasyatikçe / Nostratikçe; *HalV ~ *hala "ön"

Ana Altayca; *ala "ön taraf"

Ilk Türkçe; *al "1. ön 2. alın 3. ön tarafa doğru"

Türkçe; al-ın "1. Yüzün, kaşlarla saçlar arasındaki bölümü 2. Bazı şeylerin önü, ön yüzü 3. Güneş, ateş, sıcak v.b karşısı (sözlük. gov. tr)

Bizim yaygın olarak kullandığımız iç ve dış kelimelerinin kökeni ise şöyle yapılandırılmış.

Avrasyatikçe / Nostratikçe; *jVn(č)V ~ *jinçi (*yinçi) "orta, iç"

Ana Altayca; *ič'u "içeride"

Ilk Türkçe; *ič "1. iç mekan 2. bağırsaklar 3. göbek"

Türkçe; iç

Dış ise şöyle yapılandırılmış.

Avrasyatikçe / Nostratikçe; *tVlV ~ *tala "damlamak, çiy, donmak"

Ana Altayca; *Tol´"buz" , *t'jalke "taşma, sıçrama"

Ilk Türkçe; *d(i)al(i)- ~ *dali "taşmak"

Türkçe; taš > taş- > dış "dış"

Sonuç olarak ilk kelimelerimizi ağırlıklı olarak vücud organlarımızdan öykünerek üretmişiz. Dışımızdaki doğadan öykünerek ürettiğimiz kelimeler ise ağırlıklı olarak daha sonraki Nostratik aşamada dışarıdaki nesnelere verdiğimiz isimleri vücud organlarımızla özdeşleştirerek kelimelerimizin anlamlarını genişletmişiz.

12-1288

Felsefileşmek ne demek?

Birey olarak felsefileşmek sığ bakış açısından kurtulmaktır. Gündelik malumatların yani Ecevit, Demirel ya da Kılıçtaroğlu, Erdoğan tartışmalarının dışında olaylara felsefi derinlikle bakabilmektir.
Felsefi derinlikle bakabilmek için ilk önce içinde bulunduğu medeniyetin felsefi bilincine ulaşmak gerekiyor. Peki bizim içinde bulunduğumuz felsefi bilinç nedir? Medeniyetten ne anlıyoruz? gibi iki soruya cevap bulmak gerekiyor.
Öncelikle medeniyet kavramına bakışımızı sığlıktan kurtarmak gerekiyor. Medeniyet, Medinede yaşayan bir Arap gibi düşünüp yaşamak değildir. Kelimenin çıkış anlamı o olsada artık günümüzde hiç kimse Medinede yaşayan bir Arap gibi yaşamak istememektedir. Hatta Medinede yaşayan Arap bile Avrupa ve Amerika'da yaşamak istemektedir.
Demek ki medeniyet bir yaşam tarzını tercih etmektir. Bütün insanlığın ait olduğu milletleri serbest bırakırsan nerede yaşamak isterler? Amerika'da, demek ki medeni bir yaşamın olduğu yer Amerika ya da Avrupadır. Yoksa kim memleketini bırakıpta başka yerde yaşamak ister?
Peki biz memleketimizi Amerika ve Avrupaya özenmeden medeni bir şekilde yaşanacak bir hale getirebilir miyiz?
Önündeki engel nedir? Engel hem Arap şehri Medinede yaşamayı medeniyet olarak görüp kendisinin Avrupa ve Amerikada çocuklarını okutanlar ve kendilerinin de orada yaşamanın en iyi tercih olduğuna inanların bize medeniyetin Arap şehri Medine'de yaşamanın en ideal yaşam tarzı olduğunu anlatmalarıdır. Ama ne kendileri gidip yaşlılıklarında kutsal topraklarda yaşarlar. Ne de çocukarını oralardaki okullarda okumaya gönderirler. Geriye bir tek alternatif kalıyor. Medeni olmadığına inandığı, Avrupa ve Amerikayı müslümanlaştırarak onlara medeniyet götürmeye çalışmalarıdır.
Senin savunduğun medeniyetin daha iyi olduğunu sen kendi topraklarında uygulamalı olarak göster, onlar zaten koşa koşa medeniyetin olduğu yere gelirler. Hem adamların medeniyetinde yaşayıp hem de adamlara medeniyet satmaya çalışmak abestir.
O zaman bizim medeniyet algımızda bir sorun var? Şimdi modernizm diyeceğim hemen cevabı yapıştıracaklar Yahudi-Hristiyan felsefesi diye. Ama adamların Yahudi-Hristiyan bakış açısını aşıp millet esasına göre örgütlenmenin esas medeni örgütlenme olduğuna kafaları basmaz. Amerikaya giden ilk önce ben Amerikalıyım der. Amerikan milletini ve bayrağını sever. Avrupa ona keza bizim Avrupa parlamentosundaki Türkler bile Almanlardan daha Almancıdır. Alman gözüyle Türke bakar.
Demek ki medeniyet neymiş? Ilk önce kendi milletini ve vatanını sevmektir. Sonra din ve diğer ideolojiler gelir.
Kimden öykünmüşlerdir? Soktates'ten öykünmüşlerdir?
Şöyle der Sokrates...
Ey Atinalılar!..sizi ve Atinayı seviyorum. Atina için seve seve canımı veririm...
Ki aynı Sokratesi Atina mahkemesi ölüme mahkum etmiştir. Gıkını çıkarmadan baldıran zehirini içmiştir. Atina devletine faşist dememiştir. Atina devletini yıkmak isteyenlerle işbirliği yaparak alternatif aramamıştır. Atina'dan kaçmamıştır. Samimi bir vatansever olarak vatanında yaşamış ve ölmüştür.
Anlayana sivrisinek saz, anlamayana davul zurna az demişler.

12-1289

algılamam. Fakat psişik, kültürel nedenlerle bu algı ileri-geri kayar. Zamanın ileri-geri arasında, kendi ekseninde kalması, ve geçmiş-gelecek olasılıklarının zenginliğini şimdinin içinde, bütünsel olarak taşıyacak algıya açık olması sağlıklı ve doğal olandır. Bu da zor iş, bilgelik gerektiriyor, hele günümüzde.

12-1290

Eşzamanlılık - Art ardalık üzerine

Meriç Bilgiç hocama sordum.

Hocam rahatsız ettim. "eş zamanlılık"ın iki tane tarifi vardır diyebilir miyiz? Geçmiş-şimdi-gelecek ve de şu anda burada olan ile başka bir yerde aynı zamanda olana eş zamanlılık diyoruz. Bizim bahsettiğimiz birinci /eşzamanlılık/ uzay ve zaman görüsünün mekanı ilk farkettiği an. O andan sonrası için ard ardalık diyebiliriz. Ama ilk anda zaman bir bütün (geçmiş-şimdi-gelecek). Kant'ın görü ile transandantal estetiği başlattığı an için /eşzamanlılık/ diyebilir miyiz? Fenomenolojik an diyebilir miyiz? Fenomenolojik anları uzay ve zamanın anını bir kesit sonraki anında gene uzay-zaman kesiti diye peş peşe eş zamanlılık diyebilir miyiz? "zaman yoktur, varoluşşal anlar vardır" cümlesindeki zaman içinde /eşzamanlılık/ diyebilir miyiz?

Meriç Bilgiç - Görme gücünüze hep hayran kalıyorum. Siz filozoflaşıyorsunuz. Böyle bir yetenek bütün zamanımı isteyebilir. Cevap vermeyi deneyeyim.
Kant'ın aslında bütün akıl almaz dehası buralarda gizli, kategorileri tanımlamasında. Bu çok zor bir iş. Zaman ve uzamı (mekanı) duyarlığın formları olarak kategorilerden ayırması da öyle. Fakat bugün daha net olarak bildiğimiz bir şey var. Zaman ve uzam zihinsel kateoriler, fizik evrende yoklar. Fizikte olan nesne, değişim ve hareketleri tanımlamak için fiziksel formüllere kadar soktuğumuz bu kavramlar sadece teorik kavramlar. Anlamamıza yarıyor. Doğada olan şey, canlının duyarlığına gelen uyarımlar eş ve artzamanlı olarak geliyor, canlı bunları eşleştiriyor. Uzam ve zaman diğer kategorilerden bile karmaşık, ileri derecede soyut kavramlar, öyle ki, bilimsel tanımlar kültürel, antropolojik tanımlarla karışmaya başlıyor. Bu nedenle onları duyarlığın a priori formları olarak anamayız. Onları, Kant'ın da temellendirdiği gibi, sadece eş ve artzamanlılık olarak bırakmak gerekir, canlının duyarlığı, alırlığı hakkında konuştuğumuzda.

Şimdi, eşzamanlılık hakkında şöyle demişsiniz:

["eş zamanlılık"ın iki tane tarifi vardır
1. Geçmiş-şimdi-gelecek ve de şu anda burada olan:
"uzay ve zaman görüsünün mekanı ilk fark ettiği an."
O andan sonrası için ard ardalık diyebiliriz. Ama ilk anda zaman bir bütün (geçmiş-şimdi-gelecek).
2. başka bir yerde aynı zamanda olana eş zamanlılık diyoruz.]

Sizin ifadelerinizden zaman-uzam kavramlarını çıkarırsak, şöyle söyleyebiliriz: eş ve artzamanlı uyarımlar kendi başlarına bir etki oluşturmazlar, beraber, eşlemeye başladıkları andan itibaren bir etkileşim, edim, yorum, hareket gerçekleşir. Eşzamanlı olan uyarımlar bir artzamanlı uyarımda "eşzamanlı", yani yanyana, bitişik duranlar olarak ardışıklıkta sayılan, hesaplanan tek bir an içinde belirlenmekle eşzamanlık anlamını kazanırlar. Böylece de işte, benim duyarlık kategorileri olarak ayırdığım "özdeşlik, nesne" gibi kategorilerle insan zihninde anlamlı hale gelirler. Bu hesapları yapamayan bir hücrenin kromozomu bile yaşayamaz. Onlar bile kod dizilimlerinde bu şekilde eş-artzamanlı kombinasyonlar yaparlar. (bu durumda iki tarifi karşılaştırmam gerekmiyor sanırım)

Sonra şöyle eklemişsiniz:

[Kant'ın görü ile transandantal estetiği başlattığı an için /eşzamanlılık/ diyebilir miyiz? Fenomenolojik an diyebilir miyiz? Fenomenolojik anları (uzay ve zamanın anını) bir kesit sonraki anında gene uzay-zaman kesiti diye peş peşe eş zamanlılık diyebilir miyiz? "zaman yoktur, varoluşşal anlar vardır" cümlesindeki zaman içinde /eşzamanlılık/ diyebilir miyiz?]

Sizin söylediğiniz gibi, eşzamanlı bir şey olmadan artzamanda bir şey sayılamaz, ancak saymanın başlaması artzamanlılıkladır. Kant'ta da eşzamanlılık artzamanlılıkta temellenir ve doğrudur, benim yukarıda da andığım gibi. Yani aritmetik geometriyi önceler. Sayı sayma olmadan geometrik boyutları tanımlayamayız. Evet, uzam-zaman fenomenolojik anlamlar sahipler. Fenomenal bilinçte ortaya çıkan algı kategorileri. Bu yüzden eş-artzamanlılıktan tamamen ayırmalıyız. Biz lineer bir zaman algısına alıştık, kültürel olarak. Eski Mısır, Hint gibi örneklerde döngüsel zaman var, yeniden doğum, kurtuluş, diriliş ve başa, cennette yeni yaşama dönüş, kıyamette adalet, vb. Avustralya aborijinlerinde çift katlı zaman var. Fizikteki zaman zaman değil, bir hareketin model alınıp diğer hareketlerin hızlarının hesaplanması. Zaman algısı çok özel, çünkü "ben" idesi ile doğrudan ilişkisi var. Bilinç bir zaman fonksiyonu. Asıl olan, benim kendimi şimdinin içinde

yezne "enişte (Farsça)"

Şimdilerde çok kullandığımız enişte kelimesi yerine önceden yezne diyormuşuz. Daha doğrusu Türkiye Türkçesinde diyoruz. Diğer Türk lehçelerinde /yezne/ kelimesi yaşamaya devam ediyor. Enişte kelimeside Farsça kökenliymiş.

Avrasyatikçe / Nostratikçe; ~ *najra " erkek"
Ana Altayca; *njàrĭ "adam, genç adam"
Ilk Türkçe; *jerńe "damat, kız kardeşin kocası"
Eski Türkçe; yezne (MK)
Türkmence; yezne
Azerbaycan Türkçesi; yeznä
Şorca; česte
Kırgızca; zezde
Kazakça; žezde

Not düşülmüş; ayrıca karşılaştırınız denmiş.
Çuvaşça; sărmьk "genç adam", (>Macarca; gyermek). Yani eski Çuvaşçada Macarcaya geçmiş deniyor. Macarcaya eski Çuvaşçadan geçmiş çok kelimemiz var.
Ayrıca Dolgopolsky'de geçen NaT(Narrow Turkish) diye bir kavram var. Bu da Nostratikçe yeniden yapılandırma yaparken Çuvaşçayı dikkate almadım demektir. Narrow "dar" denmesindeki amaçta Çuvaşça ile olan genişliğinin kapsam dışı bırakılarak daraltılmış hali oluyor. Dolgopolsky'nin Nostratik sözlüğünde kelimelerin yeniden yapılandırmasında /NaT/ kısaltması çok sık geçer.

Alınan kaynak; starlingdb org / All Databases / Eurasiatic / Meaning / male / satır: 2

12-1292

Homo sapiens'in dilinden Türkçemize.

Dilimize iki şekilde yaklaşabiliriz. Birincisi yazılı kaynaklarla ikincisi ise yazılı kaynağı olmayan teorilerle. Bilindiği gibi yazılı kaynaklarımız Orhun kitabelerinden(732) günümüze kadar geliyor.
Yazılı olmayan kaynaklar nedir? Teori ya da hipotez deniyor. Akıl yürütmedir. Her alanda teoriler vardır. Teoriler aksi ispat edilene kadar doğru kabul edilir. Dünyanın evrenin merkezi olduğuna aksi ispat edilene kadar inandık.
Burada inanmak da dikkat çekici, inanmak doğru bilgi ile yanlış bilginin ortasıdır. Tam bilemediklerimize inanırız. Bildiğimize biliyorum deriz. Bilgisi tartışmalı olana ise inanıyorum deriz.
Şimdi hangi teorilere inanacağız? Türkçenin içinde bulunduğu Altay dil ailesi teorisi var. Altay dil ailesinin de içinde bulunduğu Nostratik dil ailesi teorisi var. Nostratik dil ailesininde içinde bulunduğu Borean dil ailesi teorisi var.
Borean dil ailesi Homo sapiens'in dilidir. Teoriye göre üç evreye ayrılıyor. Erken evre 200-60 bin yıl arası. Orta evre 60-30 bin yıl arası, geç evre ise 30-15 bin yıl arasıdır. Nostratikçe ise 15-10 bin yıl arasındaki evrededir. Altay dil ailesi ise 8 bin yıl önce Nostratikçeden kopmuştur. Türk dil ailesi ise 5-6 bin yıl önce Altay dil ailesinden kopmuştur.
Bu konunun uzmanları çalışmalarını starlingdb adresindeki internet ortamında bilgilerini paylaşmaktadır. Şu anda mevcut teori budur. Dünyadaki yazılmış bütün etimoloji sözlükleri taranarak ve görev bölümü yapılarak site faaliyet göstermektedir.
Homo sapiens'in Geç Borean dönemi (30-15 bin yıl arası) ile ilgili olası kelimeler Altay dil ailesi dışındaki dil aileleri de taranarak oluşturulmuş ya da bir hipotez geliştirilmiş.
Buradaki kelimeler taranarak Örneğin 1-5 arası sayıların nasıl bir evrim geçirdiğini gözlemleyebiliriz. Boreanca'da bir ve eşi ile ilgili kavramlar bir bütündür. Ikincisi onların çoğulu vardır. Yani iki/dört/sekiz aynı kavramdır. Çift olan çoğullar.
Nostratikçeye geldiğimizde aynı sistem devam ediyor. Sadece üç kavramı gelişebiliyor. Örneğin Nostratikçe'de beş kavramı yok. Fakat Ana Altayca'da sayı kavramları netleşiyor. Örneğin beş'ten Ana Altayca'da bahsedilir. Beş kavramı Boreanca insan eline gelen kavramdan türetilmiştir. Üç kavramının ise Nostratikçe karşılığı /üç/'tür ama bize /otuz/olarak gelmiştir. /üç/ ile /otuz/ kelimelerinin aynı kökten geldiği düşünülmektedir.
Bu sözlükteki kavramların Boreanca'dan günümüz Türkçesine gelişini takip ederek Homo sapies'in dilinden günümüz Türkçesine gelen kelimelerimizin hikayeleri üzerine düşünebiliriz.
Gündelik dilde sıradan olarak kullandığımız gel, git, al, ver gibi kelimelerin en az 30 bin yıllık hikayeleri olduğunu unutmayalım. Hikayeleri anlamak ve açıklamak da bizi bekliyor. Tabii bu açıklamaları yaparken Ana Altayca, Nostratikçe ve Boreanca etimoloji köklerine sadık kalarak akıl yürütmemiz gerekiyor.
Teorilere inanmasak da teorisiz kalmayalım.

12-1293

Feodalite ve Biat

Bu iki kelime birbirini tetikler. Feodalite kayıtsız şartsız biat etmektir/itaat etmektir. Yani o ne derse doğrudur. Siyaha beyaz diyorsa demek ki siyah beyazmış, ben yanlış biliyormuşum demektir.
Feodalite tarım devrimi ile yerleşik düzene geçince buğday stoklarını kontrol edenler tarafından oluşturulmuş bir otoritedir. Karnını doyurmak için buğday istiyorsan benim dediğim her şeye doğru diyeceksin. Ben ne dersem onu yapacaksın.
Aslında her ne kadar modernleşsek de gene "gavurun ekmeğini yiyen gavurun kılıcını sallar" mantığı ile karnımızı doyurmamıza vesile olana karşı feodal bir saygı gösteriyoruz. Aslında ekmeğe gösterdiğimiz saygıda feodal bir saygıdır. Somut ekmeği soyutlaştırmışız. Ekmeği verene dolaylı olarak kayıtsız şartsız itaat etmeyi gerektiriyor.
Her ne kadar modernleşmiş gibi gözüksek de aslında gravatlı feodalleriz.
Biat edecek bir otorite ararız. Niye? Ekmeği versin ve emir versin.
Özgürlük kavramı ise feodalitenin dayattığı biat sistemine isyandır aslında.
Özgürlük kelimesi tehlikeli bir kelimedir. Birey ilk önce otoritenin baskısına kendi içinde isyan eder. Bu otorite aile içindeki feodalite de olabilir. Toplumun dayattığı otorite de olabilir.
Sonuç olarak feodalite bize biat etmeyi dayatıyor. Koyun olmamızı istiyor. Keçi olmayı tercih etmek bir alternatiftir. Keçi özgürdür, ölse de kuyruğu dik ölür. Ne mutlu keçi gibi yaşayıp keçi gibi ölebilene.
Keçi sembolü özgürlüğün ilk doğal sembolüdür aslında. Başını alıp tek başına dağın ulaşılmaz köşelerine gidebilen keçi insanın idolü olmuştur her zaman.

12-1294

at- "atmak"

Üç farklı kökten geliyor.

1. Boreanca; ~*pata "yenmek" (48/17)
Nostratikçe (Dolgopolsky 229) ~*hata "atmak, dökmek"
Ana Altayca; (EDAL 1127) *p' at'a " vurmak"
Ilk Türkçe; *at- "atmak, ateş etmek(ok atmak)"
Türkçe; at- "atmak"
Not; /pata-k-la-mak/kelimesini de bu köke bağlayabiliriz.

2. Nostratikçe; (Dolgopolsky 175-1753) ~*hatha "gel, yürü"
Ana Altayca; *p'eta "adım atmak, yürümek"(EDAL 1139)
Ilk Türkçe; at- "adım atmak"
Türkçe; at- "adım atmak" (at-lamak)

3. Ana Altayca; *p' jot' e "ışık"
Ilk Türkçe; *at- "şafak atmak"
Türkçe; at- "şafak atmak" (EDAL 1158)

12-1295

Türkler ve Anadolu

Türkler için Anadolu ne demek? Ev demek, sığinak demek. Orta Asya'da Ötüken'den çıkma diye sık sık tavsiyelerde bulunulurdu. Ötükenden çıkarsan ölürsün. Anadolu'da Türklerin bir sığinağıdır. Dünyanın herhangi bir yerinde yaşayan herhangi bir Türk biliyor ki buradan kovulursam Anadoluya giderim. Anadolu Türklerin eli ayağıdır. Insan her şeyini kaybedebilir ama sıra elini ayağını kaybetmeye gelince kendini savunma refleksi gösterir. Ermenilerin, Yunanlıların ya da diğer batılıların en büyük hatası Türklerin bu refleksini görememeleridir. Görselerde bu refleksi kırmaya çalışmalarıdır. Tabii içerideki % 10 yancılarını da hesaba katmak gerekiyor.
Türkler için Anadolu bir varoluş ve yokoluş ikileminin kırılma noktasıdır. Türk zihin yapısının merkezidir. Bu çarkın döndüğü merkezdir.

12-1296

Son

Çocukken film bitince /son/ yazısını görünce ne demek diye hep merak ederdim. Daha sonraki dönemlerdede kelimeler nasıl türemiş olabilir? Neye göre türetilmişler diye hep düşünmüşümdür. Insanoğlu sürekli hareket halinde olduğu için kelimeleri türetirken hayatını etkileyen hayvanlar, gördüğü ağaçlar, deniz, güneş, ay, dağ gibi nesneler olsada hiç birisini merkez alarak düşünmemiştir. Geriye merkez alması gereken bir tek şey kalıyor. Kendi vücudu, kendi vücudunu merkez alarak kelimeleri türetmiştir. Çünkü; sürekli yer değiştirdiği için gördüğü nesnelerde değişmektedir ama vücudu her yerde onunla beraberdir. O zaman temel kelimeler vücudumuza dayanarak türetilmiştir.
Örneğin /son/ kelimesi.
Nostratikçe; ~*soñu "geri"
Ana Altayca; *sònñu "iz, arka"
Ilk Türkçe; *soñ "geri, son, sonra"
Türkçe; son "son"

Demek ki filmin bittiğini çarpıcı bir şekilde vurgulayan kelime "geride kalan" anlamında. Yeniden başlayacak olanla devam edeceğiz. Önceden sinema günlerinde bir günde peş peşe 4-5 filme giderdim. Hatta hafta boyunca mümkün olduğu kadar fazla film seyrederdim. Her filmin sonunu yeni bir film ile bağlardım. Sonu bağlamak istemezdim. Ama Kaşgarlı Mahmut sonu kendine göre bağlamış. /song/ "bir adamın çoluğu çocuğu; her şeyin ve her işin sonu; sonra" (DLT Indeks 529). Demek ki çoluk çocuk da bizim sonumuzun göstergesi oluyor.

Peki başlangıç nedir?

Başlangıç ise alındır, öndür.

Boreanca; ~*hala "ön, dış"
Avrasyatikçe / Nostratikçe; *hala "ön"
Ana Altayca; *ala (~ -e-) "ön taraf"
Ilk Türkçe; *al "1. ön 2. alın 3. ön tarafa doğru"
Türkçe; "1. alın 2. yüz"
(Gülensoy 23)'de /alın(1)/ " *halın "alın" (Talat Tekin) . /alın(2)/ "ön" *hal (Talat Tekin)
Halaççа; haanl(ı)

/ön/ kelimesine gelirsek, Dolgopolsky 1658'de "alın" diyor. Diğer Nostratik Sözlük'te (Bomhard-Kerns 553)
Proto- Nostratik; hañ / *heñ "kaldırmak, yükseltmek, yukarı çıkmak"
Ana Altayca; *öñe "belirgin, görünür, dikkat çekici olan"
Ilk Türkçe; öñ "boşluk, göğüs, gelecek, parlak, renkler"

/öng/ "renkler" (DLT Indeks 459)'daki anlamını da buraya bağlayabiliriz. Gözümüzü açtığımız anda gördüğümüz renkler ve yukarı doğru olan önce insan alnı ve her şey için kullanılan bir kelime.
Peki /ön/'ümüzün en yakın sınırı neresidir? Eskiler "sokma akıl sekiz adım gider" derlermiş. Çiçeklerin renklerini birbirinden ayırabildiğimiz en yakın mesafe sekiz adımmış. Göz doktorlarının harfleri seçmemiz için tahtayı koyduğu mesafede aşağı yukarı sekiz adımdır. O zaman önümüzü gördüğümüz doğal mesafe sekiz adımdır diyebiliriz.

12-1297

Kaygı

Ilk önce aklımıza kay- "suda kaymak" gelir. Ama değil. Başka bir kökten geliyor. Hatta ezelinden beri üzülmek kökünü kastediyor.

Nostratikçe; ~ *kahdu "yas, üzüntü, anksiyete" (Dolgopolsky 957)
Ana Altayca; *gàju "üzüntü"
Ilk Türkçe; *Kadgu "üzüntü"
Eski Türkçe; kadgu (MK, KB)
Türkçe; kaygı-
(EDAL 527)

Diğer kay- "suda kaymak" kökü ise şöyle yapılandırılmış.

Avrasyatikçe / Nostratikçe; ~ *kaja > *kaya "yüzmek"
Ana Altayca; *k' eja (~ -o) "kaymak, yüzmek"
Ilk Türkçe; *Kaj- "1. kaymak 2. yüzmek 3. kayak"
Türkçe; kay- "kaymak" (EDAL 772 / starlindb - Altaic etymology - 54/9)

Başka bir kay- kökü daha var. O da şöyle yapılandırılmış.

Boreanca; ~ *kaca "yön, yol, geçiş"
Avrasyatikçe / Nostratikçe; *gwVCV ~*gucu "yön, yol"
Ana Altayca; *k' jòža "yan, yön"
Ilk Türkçe; *Kaj- "geriye dönmek, yanından geçmek, bir yöne doğru koşmak"
Eski Türkçe; kay- "meyletmek, kaymak; caymak; acımak, kayırmak, tınmak, iltifat etmek (DLT Indeks 284)"
Türkçe; kay-ırma.

Fakat kayır- diye başka bir kök daha var. O da şöyle yapılandırılıyor.

Ana Altayca; *gajV ~ *gaya "şaşırtmak, sürpriz yapmak"
Ilk Türkçe; *Kaj- "saygı göstermek"
Eski Türkçe; kay- (MK)
Türkçe; kayır- "elinden tutmak, himmet etmek" (Gülensoy 387)
(EDAL 527)

17-1298

"Her Türkün içinden Platon çıkar ama hiç bir Türkün içinden Aristo çıkmaz." Ahmet Arslan

Hep böyle miydi?
Aristo'nun meşhur ayaltı dünya ve ayüstü dünya söylemi vardır. İlk Türk filozofu Farabi'de Aristo'nun bu ayaltı ve ayüstü dünya söylemine göre sistemini kurmuştur. Demek ki ilk Türk filozofu Aristocudur.
Farabinin içinde büyüdüğü Türk kültürünün mitolojisi de ayaltı ve ayüstü dünya olarak şekillenmiştir.
Türkçe'de /kalın/ "atmosfer tabakası' ayaltı dünyanın sınırıdır. Nefes alınabiliyor. Haliyle ölümlüler yaşıyor. Ay ve Ayüstü dünyada ise nefes alınamıyor. Ölümsüzler yaşıyor. Ölünce ruhumuz ayüstü dünyaya atalarımızın dedelerimizin yanına gidiyor.
"Ölüler ölülerlen, diriler dirilerlen" (Gagavuz/Gök Oğuz/ Atasözü) Diriler dünyasında yaşıyoruz. Ölüncede ölüler dünyasına gideceğiz. Ölen insan 40 gün içinde ölüler dünyasına tam yerleşir. -Şamanın işi öleni bu dünyadakilere zarar vermeden öbür dünyaya yerleştirmektir. Bizim hocalardan medet ummamız Şaman ile Hocaya aynı misyonu yüklemeye çalışmamızdır.Tarikatlar bu bilinçaltımızdan beslenir.- Yerleşene kadar diriler dünyasında dolaşır ve de yanına sevdiğini almak ister. Onun için Kırgızlar cenazelerini dolambaçlı yollardan mezarlığa götürür. Yolunu şaşırıp evini bulamasın diye. Cenaze evden çıkarken de geri gelme diye de bağırılır. Çünkü kimse ölüler dünyasına gitmek istemiyor.
Platon felsefesi aslında Hint felsefesinin biçimidir. Peki nedir Hint felsefesi? Ölüler dünyasının diriler dünyasından daha değerli olduğudur. Bu dünya ızdırap dünyasıdır. Mutluluk öbür dünyadadır. Tabii Platon öyle demiyor ama sonuç olarak getirildiği nokta orasıdır.
Peki Türkler ne zaman öbür dünyaya bu dünyadan daha çok değer vermişlerdir?
Türkler tarihleri boyunca doğal Aristocudur. Aristonun Türk felsefesi olduğunu da söyleyebiliriz. Selçuklu döneminde yazılmış Kutadgu Bilig'de "her iki dünyada mutluluk" olarak iki dünya eşit hale getirilmiştir. Yavuz Sultan Selim'den sonra ise öbür dünyacıların bu dünyaya tahakkümü olan ulema sınıfının hükmü altında öbür dünya bu dünyaya egemen hale getirilmiştir.
Laik Cumhuriyet ile birlikte Türkler fabrika ayarlarına geri dönmüş bu dünyacıların egemenliğini sağlamıştır. Ama kalıtsal Platoncu zihin yapısı öbür dünyacılar olarak eski egemenliklerini geri almak için mücadele vermektedirler.
Peki nedir öbür dünyacıların egemenliği? Şeriat ile yönetilmek. Şerri kanunlarla bu dünyadakilere egemenlik kurmaktır. Bunu da bizde ulemalar, İran'da ise mollalar yapmaktadır. Bunların ikisi aynı lacivertin farklı tonlarıdır.
Tartışmalar basit Laik-İslamcı tartışmaları değil Aristocu-Platoncu ya da Bu dünyacı-Öbür dünyacı tartışmasıdır. Daha da geriye gidersek Çin-Hint karşıtlığıdır. Bizimde evveliyatımızda Çinlilerle teşviki mesaimiz vardır. Ama artık Hint bile bu dünyada egemenlik sağlamaya çalışıyor. Biz kandıralı olduğumuz için öbür dünyacı/Platoncu olarak "durmak yok yola devam" diye gidiyoruz.
Benim tarafım bellidir. Ben bu dünyacıyım/Aristocuyum/Laik Hukuk taraftarıyım.

34 10 4

Beğen **Yorum Yap** **Paylaş**

Diğer yorumları gör

12-1299

Yukarı ve Yüksek

Yukarı tek kök ile Amerindçe / Boreanca'dan günümüze gelmiş.
Yükse-k /Yükse-l ise iki ayrı kökün Amerindçe /Boreanca'dan gelirken tek kök olmasıdır.

/yukarı/'dan başlayacak olursak.

Amerindçe / Boreanca; Amerindçe; *nuka "ayakta durmak"
Boreanca; NVKV ~ *nuka "ayakta durmak, yükselmek.
Avrasyarikçe / Nostratikçe; ~*ñuku "yükselmek"
Ana Altayca; *njok'e "yükselmek"
Ilk Türkçe; *jok- "1. yukarı 2. tepenin üstünde, yükseklik
Eski Türkçe; joqaru >yokaru (MK) yoq (yokla "yükselmek, çıkmak", yokar "yukarı" (MK)
Türkçe; 1. yukarı 2. yokuş
39/5

/yokaru/ kökü yukarıda açıklanıyor. Fakat /yukaru/'nun başka bir kökten geldiği düşünülüyor. Kaşgarlıda da zaten ayrı ayrı hareket ediyorlar. Ama /yükse-k/ kökü ile Ilk Türkçede iki tane olan *jüg- kökünün birincisi /yukaru/ olarak geliyor. Ikinci *jüg- kökü ise - /yükse-k/ olarak geliyor.

Şimdi iki kökün ayrı ayrı hareketine bakalım.

Boreanca / Amerindçe; Boreanca; HVKV ~ *huka "uzun, yüksek". Amerindçe biçimi ise *huka > *yaq "yukarı" olarak biçim almış.
Avrasyatikçe / Nostratikçe; ~*hugu "yükselmek, ayağa kalkmak"
Ana Altayca; *júgu "yukarı"
Ilk Türkçe; *jüg- "1. yukarı 2. yükselmek 3. tepe 4. yükseğe çıkmak"
Eski Türkçe; jügerü
Karahanlıca; jukse- >yukse- (MK)
Türkçe; yüksel
12/2

Boreanca /Amerindçe; HVPV ~ *hapa > Amerindçe; *apa-(k) "yukarıda"
Avrasyatikçe / Nostratikçe; ~*hapa "yükselmek"
Ana Altayca; *épu (~ -b-) "yukarı"
Ilk Türkçe; *jüg- "1. yukarı 2. yükselmek 3. tepe 4. yükseğe çıkmak
Eski Türkçe; jügerü
Karahanlıca; jukse- >yukse-
Türkçe; yüksel

Not düşülmüş " *jügeri biçimi çoğu modern dilde arka sıradaki *jokaru, *jokgaru biçimiyle değiştirilir; bunun nedeni *jok "yukarı" eşanlamlı kökü ile kirlenme olabilir."
16/8

12-1300

870-950

870-950 Farabi'nin doğum ve ölüm tarihi. 1071 Malazgirt zaferi ama aynı yıllarda yazılmış iki değerli eser var. Kutadgu Bilig (Mutluluk veren bilgi) ve Divanu Lugat-it Türk (Türk Dillerinin Grameri). Daha geriye doğru gidersek 732 Orhun kitabelerinin dikilişi. 745-840 ise Uygur Devletinin kuruluş ve yıkılışı. Yani bizim için Uygur/Uygarlık demektir. Uygarlık kelimesini oradan türetmişiz. Neden mi? Çünkü; Hristiyan, Müslüman, Maniheist, Budist ve Gök Tengri dinine mensup bütün Türkler bir arada birbirlerini öldürmeden laik hukuk devleti içinde yaşadıkları için bu ad verilmiştir. Kimsenin kimseye tahakkümü olmamıştır.
1923 ise bizim rönesansımızdır/yeniden doğuşumuzdur. Çünkü gene Uygur devleti gibi bütün dinden insanların laik hukuk devleti içinde yaşadığı yeni dönemimizin başlangıcıdır.
1923-2023 ~ 2123 ~ 2223 ve sonsuza kadar gidecektir. Bizim naciz vücudlarımız toprak olacaktır ama Laik Cumhuriyetimiz ilelebet yaşayacaktır.

13-1301

Uyumak ve Uyanmak

Ikisi aynı kökten geliyormuş gibi gözüküyor ama aynı kökten gelmiyorlar.
Yakın zamana hatta Sümerceye kadar udı>uyu ya da sadece u- "uyumak" olarak geçiyor.
Uyanmak ise odı >oyu>uyu olarak geliyor. Kaşgarlıda da bu açık olarak belli oluyor.
Fakat daha ileriye doğru Ana Altayca, Nostratikçe ve Boreancaya kadar gittiğimizde kelimenin kökeni netleşiyor.
Basit olarak uyumak gece, uyanmak sabah anlamlarına geliyor. Ilginç olan ise od "uyumak" ile > öd "zaman" kökünün birbirine bağlanması. odhur "uyanık olmak, düşünmek" (DLT), odur >ogur "hırsız (çalacağı zamanı hesap eden)" kelimelerinin anlam kökenini birbirine bağlayabiliriz.
Kelimelerimizin anlam yüklemelerini Sümerceden öncesi ve sonrası olarak düşünebiliriz. Ya da avcı toplayıcı iken ile tarımla uğraşmaya başladığımız dönem olarak da düşünebiliriz. Zihinsel dönüşümün öncesi ve sonrasıdır. Bugünkü zihin yapımız Sümerce ile gelen zihin yapımızdır. Ama öncesini bilmek için Nostratikçe ve Boreanca ya da küresel dil çalışmalarına bakmamız lazım.
Şimdi bahsettiğimiz kelimelerin Boreanca, Nostratikçe ve Ana Altayca'dan günümüz Türkçesine gelişine bakabiliriz.

starlingdb / Long-range etymologies / search / night "gece" kelimesinin taramasından çıkan sonuçlar.
Boreanca; ~ *cunu "gece, uyku"
Avrasyatikçe / Nostratikçe; *zunu "gece, uyku"
Ana Altayca; *siono "gece"
Moğolca; *söni "gece"
Tunguz-Mançu; *siñke_"karanlık gece"
Bizde gözükmüyor.

Boreanca; ~*hudu "gece, uyku"
Avrasyatikçe / Nostratikçe; *hudu "gece"
Ana Altayca; *odi "gün, saat"
Türkçe; *öd "zaman"

starlingdb / Long-range etymologies / search / morning "sabah"

Boreanca; ~ *pukta "sabah"
Avrasyatikçe / Nostratikçe; ~*pukda "uyanmak"
Ana Altayca; *p'ịudo "uyanmak, uyandırmak"
Ilk Türkçe; *od- "1. uyanık 2. uyanmak (fiziki ya da zihinsel olarak), bir şeyi anlamak.
1. odun 2. odgur (MK)

Ayrıca Dolgopolsky'nin Nostratik sözlüğünün sayfa 733, 1533 ile EDAL 1159'da ayrıntılı açıklamalar yapılıyor.
Sonuç olarak biz zamanın, Gök Çıkrısını Gök Tanrının çevirmesi ile aktığını biliriz. Bu durumu sonraki dönem olarak kabul edebiliriz. Daha eski biçimi geçen gecedir. tün > dün "gece"dir aslında. kün ~ kün-eş "gündüz"dür.
Ama tabii tün>dün anlam genişlemesine uğrayarak önceki gün olmuş. kün>gün de anlam genişlemesine uğrayarak bugün olmuş. Belkide bir önceki günü hesap etme ya da adlandırma ihtiyacı duyulmuyordu. Günü yaşıyorlardı.
Çorap söküğü gibi ilk kelimelerimizin kökeni ile sonradan ihtiyaca göre ilk kelimelerden türetilen ya da anlam genişlemesine uğratılan kelimelerimizi takip edebiliriz.

13-1302

Anız yakmak.

Anız kelimesinin kökeni 15 bin yıl öncesinde Amerika kıtasına geçen Amerindlerin(kızılderelilerin) diline kadar gidiyor.

Amerindçe; *nan(u) "toprak, alan"
Boreanca; ~*nana "orman, vahşi doğa"
Avrasyatikçe / Nostratikçe; ~*njanu "yer, bilinen yer"
Ana Altayca; *njàñu "tarla, otlatma yeri, avlanma yeri"
Ilk Türkçe; *(i)añir´"anız alanı"
Eski Türkçe; añiz "anız" (MK)
Türkçe; anız

Alınan kaynak; starlingdb / Long-range etymologies / Sayfa;40 Madde başı: 1

13-1303
~~13-13~~

yancık "kese, torba, cep"

Doğal olarak yan+cık gibi düşünürüz. Ki Gülensoy 866'da da öyle yorumlanmış. Yan taraftaki cep gibi ama farklı yorumlama da var.

Ana Altayca sözlükte (EDAL 866) ve Boreanca'da (32/19) şöyle yorumlanmış.

Boreanca; ~*lama "çuval, çanta"
Avrasyatikçe / Nostratikçe; *lamo "çuval"
Ana Altayca; *lạmo "çanta"
Ilk Türkçe; *jAmčik "çanta"
Eski Türkçe; yančuk "cep, kuşak, çanta" (MK)
Türkçe; yançık "Kese, torba" (Gülensoy 866)

13-1304

Loş "loş, alaca karanlık"

Boreanca; ~*lula "gece"
Avrasyatikçe / Nostratikçe; *lula "gece, uyumak, uyku saati" (Dolgopolsky 1264)
Ana Altayca *jol´"alaca karanlık"
Ilk Türkçe; *jol´"alaca karanlık"
Eski Türkçe; yoş "alaca karanlık"
Türkçe; loş "1. Loş, alaca karanlık 2. Osm. yoş (göz için) "kamaşmak" (EDPT) > TT. loş (Gülensoy 483)

Starlingdb / Long-range etymologies : Sayfa 32/ Madde başı; 4

13-1305

kor(kız-mak) ve köz

kor ve kızmak aynı kökten geliyormuş. köz ise başka bir kökten geliyor. kor'dan köz'ün gelmediği gözüküyor.

Boreanca; ~*koru "yanmak, sıcak kömürler"
Avrasyatikçe / Nostratikçe; *guru "yanık, sıcak kömürler"
Ana Altayca / Türkçe; *Kor- "sıcak, sıcak olmak" veya *Kiŕ- "sıcak, sıcak olmak" > kiz- > kız- "kızmak" (Borean 27/14) (Dolgopolsky 675) EDAL'de geçmiyor.
Ayrıca kız- "kızmak, öfkelenmek" de Sümerce'de de (Sm. 49 O.N.Tuna) mecazi olarak geçiyor. Fakat o da farklı bir kök olan /kız-ıl/ kökünden geliyor kanaatindeyim. Sebebi ise /kızıl/'ın üçüncü anlamı akciğer. (Gülensoy 421) Akciğerlerden türeyen /öp-/ "içine doğru nefesi çekmek, çorba içmek". /öpke/ "akciğer". öpke>öfke yani hızlı hızlı nefes almak. Kızınca da hızlı hızlı nefes alırız. Iki tane /kız-/ var. Birincisi kor ve yanmak yukarıda açıkladık. Ikincisi ise parlamak alevlenmek, kızıl renk ile de bağlantılı, şimdi onu açıklayalım.
Boreanca; ~*kuru "kan, kırmızı"
Avrasyatikçe / Nostratikçe; *kuru "kan, kırmızı"
Ana Altayca; *k' ɟuɾú "kırmızı, kırmızımsı, kahverengi, koyu"
Ilk Türkçe; *Kiŕ- "kırmızı"
Türkçe; kızıl "kızıl"
Not: Ilk Türkçe *Kir-il "kırmızı", *Kir- "kızarmak" olarak yapılandırılmış.(28/17)

Köz ve köy- "yanmak, yakmak" ise iki farklı köklerden geliyor. Kaşgarlı Mahmut'ta iki kökte ayrı ayrı bir sürü örnekle hareket ediyor.
Şimdi köy- ve köz kelimelerinin yapılandırmalarına bakarak bitirelim.

Boreanca; ~*kune "yakmak, kızartmak, kurutmak"
Avrasyatikçe / Nostratikçe; *kune "yakmak"
Ana Altayca; *k' ùné "yanmak"
Ilk Türkçe; *köń- "1. yakmak 2. yanmak 3. kuvvetli yanık kokusu 4. hoş olmayan koku.
Eski Türkçe; köy- "yanmak; yakmak" (MK, KB)
(25/19)

Nostratikçe; ~*geyŕa "ateş, ocak" (Dolgopolsky 673)
Ana Altayca; *k' uŕku "parlayan kömürler"(EDAL 857)
Ilk Türkçe; *kö:ŕ"parlayan kömürler(yanarken)"
Eski Türkçe; köz "ateş koru, köz" (MK)

Her ne kadar Gülensoy 453'de Talat Tekin'in (<kö: "yanmak" + -z) ile (<*kö-y "yanmak") şeklinde yorumu olsa da Dolgopolsky ve EDAL farklı yorumlamışlardır.

13-1306

Demirci Türkler

….. Eski Türklerde ağaç-ana miti etrafında ağaçların kutsanması, barınılan ve tapılan bir alana dönüştürülmesi ateşin kullanılmaya başlanmasından öncedir. Ateşin kullanılmaya başlanmasıyla birlikte ise mağaralar, içinde yaşayan hayvanlardan özellikle de ayılardan arındırılmış ve insanların yerleşim alanı haline gelmiştir. Mağaralara yerleşme ile birlikte göçebe toplayıcılık ve avcılık ikinci plana atılmış ve toprağa bağlanma gerçekleşmiştir. Yani bitki toplayıcılığından mağara etrafındaki bahçelerde ilkel tarıma, bitki yetiştiriciliğine geçilmiştir.....
(Özkul Çobanoğlu, 2016 :17)
Çobanoğlu hoca bu durumu "çapa tarımı" olarak adlandırmaktadır. Organize tarım devrimi öncesinde mağara etrafında yapılan küçük bahçe tarzı ekip biçme biçimidir.
.....Türklerde ateşin ilk zamanlardaki kullanımını da kadınlarca gerçekleştirmiştir. Bu durum insanı doğa karşısında göreceli olarak daha güçlü kılarken, toplumdaki anaerkil yapıyı da güçlendirmiştir. Ana soylu klanlar biçiminde örgütlenen, mağaralarda barınan ve yerleşik yaşama geçen bu kandaş toplulukların ruhani lideride ilk kadın şamanlar olmuştur (Çobanoğlu, 2016: 17). Bu dönemde taş, ateş ve demir insanı doğa karşısında güçlü kılan aletler olmuş ve kutsanmıştır (Çobanoğlu, 2016: 21).....
..... Aynı şekilde kadınların ateşi kontrol altına alıp bu sayede mağaraları birer yaşam alanına, ana ocağına çevirmelerine karşılık; erkeklerde ateşte demir ve bakırı işleyerek silahlar elde etmiş ve hayvanlar karşısındaki gücünü daha da artırmıştır. Erkeğin bu başarısı demircinin şahsında kutsanmış ve erkeklerde şaman olabilme hakkını elde etmiştir. (Çobanoğlu, 2016: 26,27).....
Demircilik 5 bin yıl önce en yüksek teknoloji idi. Türkler bu yüksek teknoloji sayesinde altın çağını yaşamıştır. Diğer milletleri de asimile etmiştir. Sümerceye de geçen Türkçe kelimelerin döneminde Türklerin ve dolayısıyla Türk dilinin egemenliğini göstermektedir.
Yazılı kaynağımızın olmaması handikapımızdır. Fakat Mehmet Bayraktar hocanın "Saka Türk'ü üç filozof" olarak ele aldığı bilimsel tarihe dayalı olarak Türklerin Eski Yunan felsefesinin oluşumunda da zihinsel bir temel oluşturduğunu göstermiştir.
Ikinci olarak şamanların alt ve üst dünyaya seyahat edebilmeleri kutsiyeti yanında ölen demircilerinin ruhunun da havada asılı olarak durduğu ve de demirci meslegini öğrenmeye azmetmiş birisine çabalarının sonucunda bu ruha erişerek kutsal demirci olma hakkını elde etmişlerdir.
Demirciler şamanlardan üstün olamasalarda şamanlarla eşdeğer kutsiyet ve saygıya sahiptirler.
Ataerkilliğin demircilikle beraber Anaerkilliğe eşit hale geldiği belirtilmektedir. Hiç bir zamanda Hint-Avrupalılarda olduğu gibi dillerine kadar sirayet eden, kadını köle statüsünde gören ataerkillik Türklerde olmamıştır. Pederşahi denen ev içinde kadın egemen, ev dışında erkek egemen olan bir sistem oluşmuştur. Ama Islamiyet sonrasında da Arap gelenekleri ile oluşmuş Arap bakış açısı ile kadınlarımıza karşı negatif yaklaşım devam etmektedir. Modern laik seküler yaşam tarzını tavizsiz ve radikal bir biçimde hayata geçirmediğimiz sürece Afganistanlaşma sürecimizi durduramayacağız.

13-1307

kavra- "kavramak"

~*kapa > k' apra > karba > kabra > kavra- "kavramak"
/p>b>v/ ile /r/ yer değiştirmiş.

Boreanca; ~*kapa "kazmak, kesmek (elle)"
Avrasyatikçe / Nostratikçe; *kapa "kazımak, kesmek"
Ana Altayca; *k' apra "kazımak, törpülemek, düzlemek"
Ilk Türkçe; *K(i)arba- "1. el yordamıyla kavramak 2. kavramak (ellerle ve dişlerle) 3. yüzmek (el ve ayak yordamıyla) 4. tırnakla kazımak
Eski Türkçe; kavra- "kavramak(elle)" MK
Türkçe; kavra- "kavramak(elle)"

Alınan kaynak; starlingdb / Long-range etymologies / Sayfa; 26/11

13-1308

Altay

"Mitolojide şamanların animistik düşüncelerine göre orta katta, yani yeryüzünün yüzeyinde hüküm süren yüce ruh" (Altayca-Türkçe Sözlük - Sayfa;24)
"L. P. Potapov'a göre Altay kelimesi eski Türklerdeki Yersu'nun yerini almış ve Yeryüzü Tanrısının genel adı olarak kullanılmaktadır."
(Türk Mitoloji Sözlüğü - Sayfa:74 - TDK yayınları)
Altay iyesi/Altay Eezi; Altay iyesi, Dağ ve ormanlarla birlikte bütün Altay'ın sahibine verilen ad....
.....Altay Türkleri yaşadıkları coğrafyanın kutsal ve iyeli(sahipli) olduğuna inanırlar. Bu yüzden tabiatta hiçbir canlıya veya unsura gereksiz zarar vermezler..... (Türk Mitoloji Sözlüğü - Sayfa; 74)
Eğer tabiata zarar verirlerse Altay iyesi onu cezalandırır.
Peki yeryüzü ile gökyüzünün sınırı neresidir?
Ayağımızı bastığımız yerden Ay'ın sınırına kadar olan hava tabakası "Orta Dünya"ya aittir. Ay ve Ay üstü ise "Üst Dünya"ya aittir. Orada nefes alamayız.
"Alt Dünya" ise toprağı eşelediğimiz anda muhatap olduğumuz dünyadır. Alt Dünya'nın sahibi Erlik'tir. Gece dışarı çıkıp dolaşırlar. Kötülüklerin sebebidir. Onun için ayakkabılarımızın ucu yukarı doğru kalkık olur. Gece kazara toprağı eşeleyip Alt Dünya'dan kötü ruhları harekete geçirmeyelim diye.
....Ayinler yapılırken önce Gök Tanrıya ya da Ülgen'e ayin yapılır. Sonraki gün ise Altay'a yani yeryüzü iyesine ayin yapılır..... (Türk Mitoloji Sözlüğü - Sayfa; 75)
Sonuç olarak biz "Orta Dünya"da yaşıyoruz. Bizimde ilk önce "Bilmek ve Uçmak" gibi iki kabiliyetimiz vardı. Ama Gök Tanrı Ülgen'in sözünü dinlemediğimiz için Ülgen bizden "Uçmak" kabiliyetimizi almıştır. Sadece "Bilmek" kabiliyetimiz kalmıştır. Ve de yeryüzünün yüzeyinde yürüyerek hareket etmeye mahkum olmuşuz. Kalın "hava tabakası" ise uçabilen kuşlara kalmıştır.
Sadece Şaman bize yardımcı olmak için üç dünya arasında hareket edebilmektedir.

13-1309

Kovuk ve Koğuş

Kovuk içi boş olan. koğ- "oymak", koğus "su kanalı, oluk"(DLT). Koğuş ise içi oyulmuş olan.
O zaman şöyle bir sonuca varabiliriz. Içi doğal olarak boş olan mesela mağara kovuktur. Ama bizim içini oyduğumuz peri bacalarındaki mağaralar koğuştur.
Kovuk kelimesini genişletirsek kof "içi boş, boş" kelimesinin kökü ise > kovı (Clauson 581).
kovuk/koğuk "oyuk, iç boşluğu" (Tietze IV-383)
Kova ise şöyle yapılandırılıyor. koffa/kofa, kufa/koğa, kova "kuyudan su çekmeye yarayan üstünden kulplu kap" < kovga (Clauson 583-584) (Tietze IV-335)
Son olarak kavuk "mesane, sidik torbası"nı da demeden geçemeyeceğim. Bildiğimiz başa takılan kavuk da bu kökten geliyormuş. (Clauson 583)
Sonuç olarak aynı kökten geliyormuş gibi zannettiğimiz bu kelimeler farklı farklı köklerden geliyormuş. Birbirlerine karıştırıldıklarını da Clauson ve Tietze söylemektedirler. Özellikle Kaşgarlı Mahmut'un da bu kökleri birbirine karıştırdığını söylüyorlar.

13-1310

Gözümüzün kamaşması.

Boreanca; ~*kama "grasp"
Avrasyatikçe / Nostratikçe; *kama "grasp"
Ana Altayca; *kama "sakat olmak, bastırmak, engellemek"
Ilk Türkçe; *kama- "1. kör olmak, dilsiz olmak, sağır olmak.
Eski Türkçe; qamaš
Karahanlıca; qama- (MK, KB)
Türkçe; qamaš
Türkçe; kamaş- "1. göz kamaşması 2. diş kamaşması
Old Greek: gémo_"voll, angefült, belastet sein"
Dravidçe: *kam- "grasp"(basically Telugu)
.....

Alınan kaynak: starlingdb / Long-range etymologies / view 23/14

13-1311

Temel sözcükler ve kültür sözcükleri.

Dilbilimde kültür sözcükleri ile temel sözcükler arasında ayrım yapılır. Kültür sözcükleri yalnız belli kültür çevrelerine özgü kavramları gösteren otomobil, telefon gibi terimler, sultan gibi sanlardır. Ilkel insan topluluklarının ev ya da çadıra sahip olmadıklarını düşünecek olursak, ev sözcüğünün bile bir kültür sözcüğü olduğu görülür. Buna karşılık temel sözcükler belli kültürlere bağlı olmayıp bütün insanlarda ortak olan kavramları gösteren sözcüklerdir. Görmek, gitmek, gelmek, almak, bir, iki, üç, göz, ayak, topuk gibi sözcükleri temel sözcüklere örnek gösterebiliriz.
Bunun yanısıra doğruluğu herkesçe kabul edilen iki ilke vardır:
1. Dil akrabalığını göstermek için temel sözcükler büyük önem taşır, çünkü kültür sözcükleri sık sık ödünçlenebilir.
2. Vücud organlarının adları temel sözcüklerdendir. Bu yüzden de bunlar genellikle ödünçlenmez, diller arasındaki akrabalık ilişkisini göstermek için bu sözcüklerin kanıtlayıcı değeri vardır.
.....

Alınan kaynak; Makale adı: Temel Sözcükler ve Altay Dilleri Sorunu- Makale yazarı; Gerhard Doerfer

11-13/2

"Dillerdeki kelimeler ilkel insanlar tarafından üretilmiştir." Doerfer

Ingilizce ve Arapça kelimeler de aynı ilkel insanlar tarafından üretilmiştir. Ingilizce ve Arapça kelimelerin kökenini merak ettiğimiz kadar Türkçe kelimelerin kökenini de merak edelim. Sonuçta hepsi gündelik dilde kullanılan ilkel kelimelerdir. Kendi evlatlarımıza üvey evlat muamelesi yapmayalım. Elin ayranı yürek soğutmazmış.
Elin ilkeline hayran olup da kendi ilkeline hor bakmak olmaz. Kirpi yavrusunu pamuk yavrum diye severmiş. Ben de kendi evladımı pamuk yavrum diye seviyorum.

13-1313

gül- "gülmek"

Boreanca; ~*kule "gülmek"
Avrasyatikçe / Nostrarikçe; ~*gUle "gülmek, neşeli"
Hint-Avrupaca; *ghlew- "şaka yapmak, eğlenmek"
Eski Yunanca; khléuä: f. "şaka, alay, küçümseme".
Slavca; *glumь, *glumiti "şaka, alay"
Ingilizce; glee "neşe"
Amerindçe; *kal(i) "gülmek"
Ana Altayca; *kül- "eğlendirmek"
Eski Türkçe; kül- "gülmek" (MK)
Türkçe; gül- "gülmek"

Alınan kaynaklar; starlingdb, long-range etymologies - view; 23/3 ve Dolgopolsky - 690.

13-1314

Dil Ailelerinin Oluşumu

.....Çok eski zamanların picin ve kreollerinin, bugün dil ailesi gibi görünmesi olası ihtimaller arasındadır.....
Tarım devrimi ile yerleşik düzene geçilmesi ve dil ailelerinin oluşması paralellik göstermektedir. Tarım yapanlar hayvancılık ile yarı göçebe yaşayanlara göre daha yüksek teknolojiye sahip olmuşlardır. Mobil yaşama göre yerleşik yaşamın üstünlüğü döneminde mobil yaşayanları asimile etmiştir.
Tarım öncesi dilin evrimi kaotiktir. Çünkü sürekli yer değiştiren insanların dilleri birbirini etkilemektedir. Baskın kültürü ortaya çıkaramamıştır. Tarım devrimi ile sular durulmuş baskın kültürler kendini göstermiştir.

DERGIPARK.ORG.TR

dergipark.org.tr

13-1315

Bugün ne öğrendim?

Vücut organ adları ile ilgili makaleleri okurken meronomi ve hiponomi kelimelerini öğrendim. Vücut bir meronomidir. Kol ise hiponomidir. Kolu esas alırsak kol meronomi, el ise hiponomidir. Fakat bu kelimeleri parça-bütün ilişkisi içinde kullanmak gerekiyor. Araba bir meronomi ise tekerlek bir hiponomidir. Herhangi bir arabadan bağımsız tekerlek bu parça bütün ilişkisine girmiyor. Parçanın mevcuttaki bütüne ait olması gerekiyor.
Bahsettiğimiz bir araba olması gerekiyor ve de onun tekerleğinin olması gerekiyor. Ya da genel olarak herhangi bir arabadan bahsederken bu parça bütün ilişkisini kurmamız gerekiyor.
Dört el dediğimiz zaman bu meronomi-hiponomi kapsamının dışına çıkmış oluyoruz. Iki vücuttan bahsetmiş oluyoruz.

13-1316

Kaşgarlı'da(DLT'de) iki türlü hatır sorma.

Birincisi /ne teg sen/ (I, 392-10) "nasılsın". Ikincisi ise /köngl̈üg̈ ne teg/ (III, 366-8) "gönlün nasıl" Herhalde ilk soru sıradan insanlara sorduğumuz sorudur. Ikinci soru ise samimi olduğumuz insanlara sorduğumuz soru olsa gerek.

13-1317

Baba ve Ata

Ata kelimesinin baba yerine kullanıldığı lehçelerimizde var. Örneğin Azerbaycan Türkçesinde baba yerine ata deniyor.
Fakat geriye doğru gidince birbirlerinden ayrışıyorlar.
Babanın kökü ~*hapa > apa/aba > baba şeklinde geliyor. (starlingdb - long-range 16/4) ve (EDAL - 310)
Amerindçe ise *ipa "man" köküne gönderme yapıyor.
Atanın kökü ise babanın dışındaki yakın erkek akrabalar. Dede ve Amca gibi. ~*hata > *ata / eta > ata.
Amerindçe; *taq "amca" (starlingdb, long-range 18/13)
Sonuç olarak baba ve ata her ne kadar birbirinin yerine kullanılmış olsa da ~*hapa > apa/aba > baba kelimesi en eskicil babanın karşılığıdır.

13-1318

Umut ve Mutluluk

Ikisi de aynı kökten geliyor. Mutluluk kökünde tereddüt var. Ama şöyle de bir yapılandırmaya denk geldim. umutlu kutlu >mutlu kutlu > mutlu.
Buradaki mutlu olmaktaki anlama ek olarak kut verilmiş insanı da anlamak gerekiyor. Peki kutu kim veriyor? Gök Tanrı veriyor. Doğan her insana veriyor. Eğer doğaya ve toplumun kurallarına saygılı olmazsa kutunu Gök Tanrı geri alıyor. Bir şekilde hastalanıyor ya da başına bir müsibet geliyor.
Toplumun davranış kurallarına töre deniyor. Her yıl toplanan kurultaylarda yeniden gözden geçirilip güncellenirmiş. Bugün içinde birbirimize kalıtsal olarak duyduğumuz saygının devam etmesi demektir. Bir örnekle devam edersek.
Bizim geniş aile olarak yaşadığımız toplumda amca, abi, dayı, teyze gibi akraba olmadığımız insanlara kullandığımız deyimler saygı göstergesidir.
Burada abi ve abla kelimesine dikkat çekmek istiyorum. Abi ve abla kelimelerinin esnafların ağzında ayrı bir anlam yüklemesi vardır. Esnaflar gelen müşteriye kendinden büyük ve küçük olsun abi ve abla derler. Bu yaygın bir kullanımdır. Müşteriye karşı kullanılan bir deyimdir. Esnaflık ilişkisi dışında abi ve abla kelimesini kendinden küçük olanlara da kullananlar ise ya bilinçsizce esnaflardan duydukları bir davranış şeklidir. Ya da esnaf olduğu için alışkanlığını işyeri dışında da devam ettirmektedir.
Toptan gıda işi yaparken plasiyer olarak yaşadığım bir anımla bitireyim. Toptan gıda arabasının senedi için param eksikti. Senedin ödemesine de saatler kalmıştı. Rutin turumdaki dükkana girdim. Dükkan sahibi küçük kızını bırakmış. Kız da fettan bir şey ve de her şeye hakim. Dükkana girer girmez, çuval şekerinin bitmek üzere olduğunu gördüm. Bir çuval şeker satarsam senedin parasını tamamlarım ve rahatlarım. Hemen girer girmez. "Abla şekerin bitmiş." Diye lafa girdim. Peşinden gösterdiğim saygılı davranışlara ve gösterdiğim itibara dayanamayarak "babam yok ama senden bir çuval şeker alayım" dedi.

13-1319

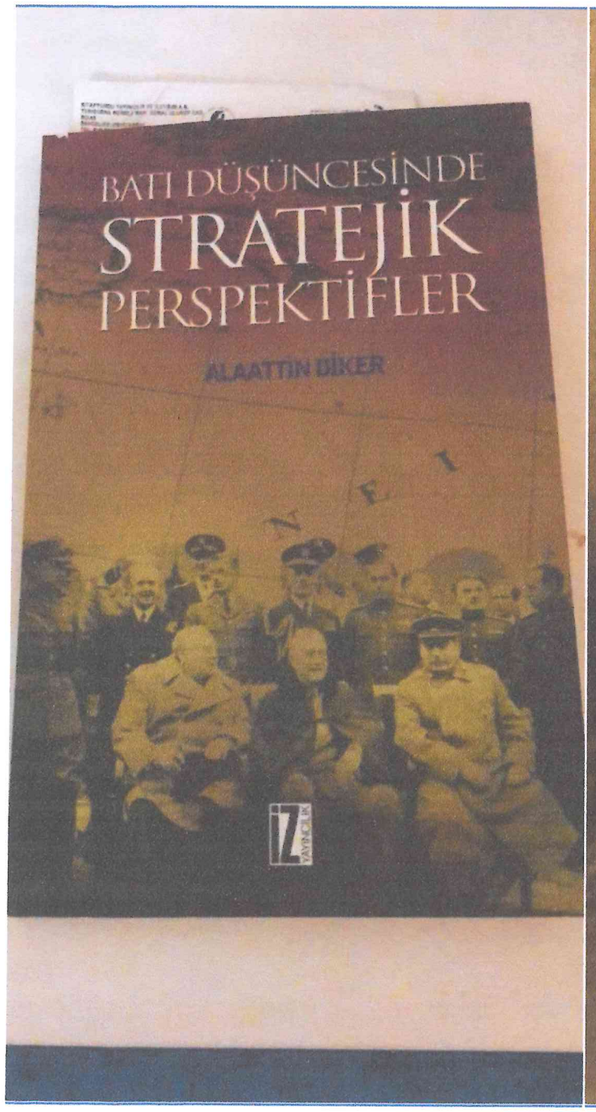
Sığınmacı

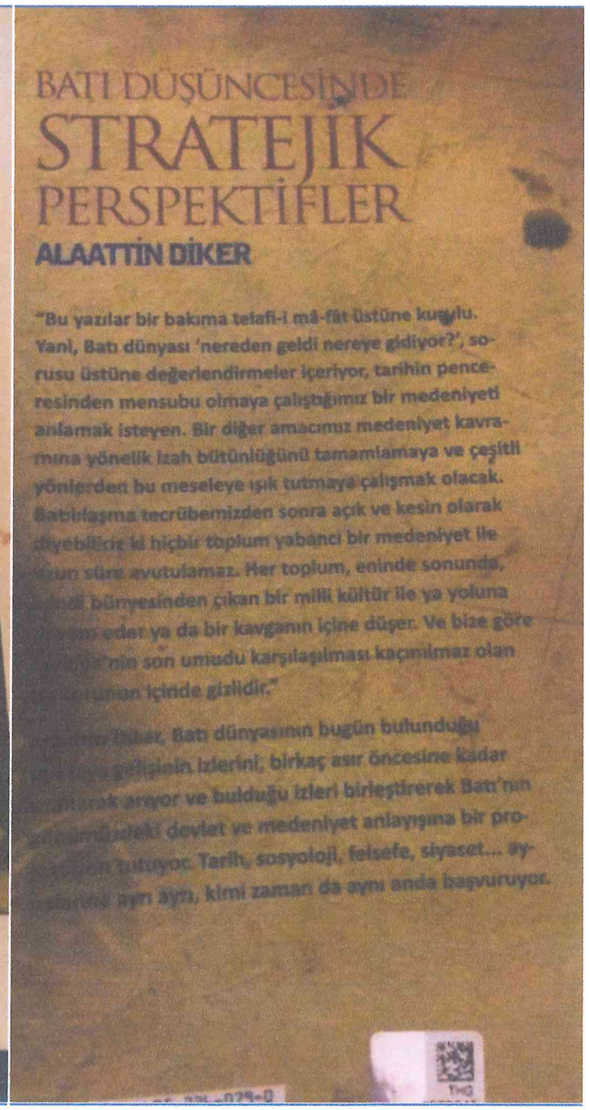
Sığınmacıdaki sığ- kökü Ana Altayca'dan ileri gitmiyor.
Ana Altayca; *sígú (~*š-) "eklemek, içine koymak"
Ilk Türkçe; *sig- "girmek, sığdırmak" (MK)
Türkçe: sığ- "sığmak, sıkışmak"(EDAL 1244)
Ilk Mogolca; *siga "çakmak (çivi ya da kazık)"
Ilk Japonca; *súnká "takmak, bir deliğe sabitlemek"

13-1320

….II. Mahmut - II. Abdülhamit - Mustafa Kemal çizgisi -devletin bekası uğruna - orta yolu tercih etti….. (Sayfa:95)

Hocamın bize göre en önemli tespitinde -devletin bekası uğruna- demesi aslında birbirinin devamı olan devletleri tek devlet gibi düşünmüştür. Buradan Türk devlet geleneğinde bilinen tarihimizdeki diğer devletler ile bağlantısını için şöyle bir sıralama yapabiliriz.
Alp Er Tunga - Mete Han- Bilge Kağan - Kutluğ Kül Bilge Kağan - Satuk Buğra Han - Tuğrul Bey - Osman Bey - II. Mahmut - II. Abdülhamit - Mustafa Kemal
Bunları aynı devletin isim değiştirmiş halleri olarak düşünebiliriz.
Alaattin Diker hocam derin entelektüel bilgisi ile "Batı Düşüncesinin Stratejik Perspektifler"ini ayrıntılı olarak zaman ve mekan belirterek açıklamıştır.
Tıpkı Türk medeniyetinden İslam medeniyetine geçişimizdeki kültürel sorunlar gibi Batı medeniyetine geçişimizdeki kültürel sorunları ayrıntılı olarak açıklamıştır.
Batı medeniyetinin gelişme dinamiklerini mükemmel bir şekilde anlatmıştır.

8

13-1321

Kopernikusçu Devrim nedir?

Kopernikus ne yapmıştır? Biz dünyanın merkez güneşinde onun etrafında döndüğünü zannediyorduk. Kopernikus bunun tam tersinin olduğunu bize ispatlamıştır. Çok söyleyen olmuş olabilir ama ispat yoksa söylemek boş muhabbettir. Bunu 1543 yılında ispat eden adam Kopernikustur.
Peki Kant'ın Kopernikus devrimi ne demek?
Kant'a kadar biz uzay ve zamanı dışarıdan bir gözlemci gibi görüyorduk. Yani biz uzay ve zamanın dışında dolaşıyorduk. Uzayda duran şeyler hareket edince zaman akıyordu. Bizde dışarıdan gözlemci olarak uzay ve ve zamanın bu durumunu seyrediyorduk. Bu durum ile dünyanın merkez, güneşinde onun etrafında dolaşması aynı şeydir. Uzay ve zaman merkez, biz onun etrafında dolaşıyoruz.
Kopernikus ne yaptı? Tam tersini yaptı, güneş merkez dünya onun etrafında dolaşıyor. Kant'ta tam tersini yaptı. Ben merkezim, uzay ve zaman benim dışımda dolaşıyor. Burada uzay ve zaman nerede, zihnimin dışa bakan kısmında yani zihnimin içinden dışına bakan bir göz gibidir. O gözün gördüğünün dışındaki şey nedir? Zihin gözümüzün gördüğünün dışındaki uzay ve zaman nasıl bir şeydir? Onu bilemiyorum. Çünkü benim görme kapasitem zihin gözümün gördüğü uzay ve zaman kadardır. Dışımdaki şeyler bana kendini uzay ve zaman süzgecinden geçerek görünebiliyorlar. O süzgecin dışında ne olduğunu bilemiyorum.
Sonuç olarak zihnimin dışındaki uzay ve zaman her ne ise benim zihnimin etrafında dolaşan şeydir. Zihnim merkez ve de her şey onun etrafında dönüyor. Güneş merkez ve de dünya onun etrafında dönüyor.
Bizim uzay ve zamanı dışarıdan gördüğümüzü zannetmemiz zihinsel bir yanılsamadır.
"Uzay ve zamanı görmeyiz. Uzay ve zamanla görürüz." Der Kant.

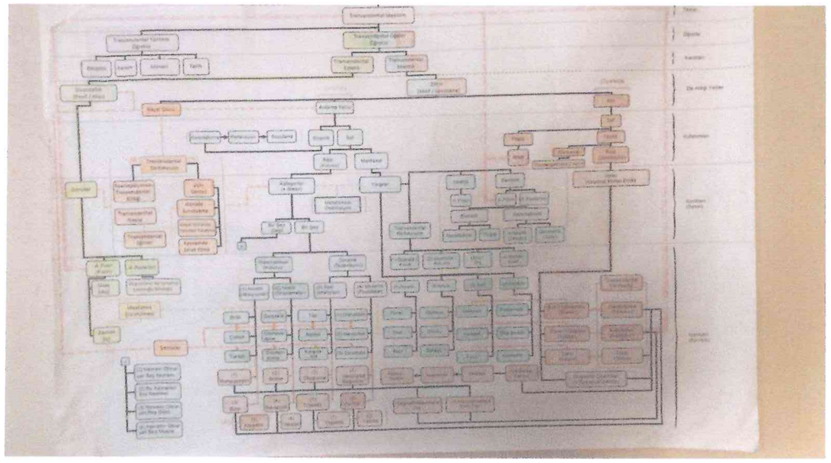
13-1322

Transandantal Dedüksiyon ve Metafiziksel Dedüksiyon

Kabaca Transandantal Dedüksiyonun görevi "görünür dünyayı düşünülür dünyaya transforme etmektir." Gözümüzle gördüklerimizin zihnimizde imajının oluşmasıdır. Transandantal dedüksiyonu hayal gücü yetisi yapar. Transandal dedüksiyonda Transandantal Estetik bölümünde algılanan ham görüye "Apersepsiyonun(Tamalgının) Transandantal Birliği" deniyor. Bu kısım dışarıdan alınan görüdür. İçeriye aktarılırken üçlü senteze giriyor. Birincisi "Görüde Ayrımsama", ham görü arap filmi gibi kabul edersek arap filmine banyo yaptırıyor. Görünür olarak flu olan "yan yana" alınan görüyü görünür hale getiriyor. İkincisi "Hayal Gücünde Yeniden Yaratma", zihnimizde alınan görü imaj olarak nufüs ediyor. Üçüncüsü "Kavramda İdrak", bunu nasıl yapıyoruz? Anlama yetisinin kategorileri ile yapıyoruz. Nesneyi tekil olarak kavrıyoruz. Tekil nesneyi bütünün içinde kavratan ise akıl yetisidir. Akıl yetisini devreye sokmak için de "metafiziksel dedüksiyon" yapmamız gerekiyor.
Meriç Bilgiç hocamın teorisine göre Transandantal dedüksiyonu sürüngen beynimiz ya da anlama yetimiz yapıyor. Memeli beynimiz ile akıl yetimize kavuşmuş olsak da bu sadece "Homo sapiens"tir. Neokortes ile yani yargı gücü yetisinin içgüdülerden irademize geçmesi ile "Homo sapiens sapiens" safhasına geçmiş oluyoruz. Teknik deyimle "Metafiziksel Dedüksiyon"u yapmış oluyoruz.
Meriç Bilgiç hocama konu ile ilgili sorduğum soruyu ve cevabını aynen yazıyorum.

…….Hocam; burada Transandantal dedüksiyonu sürüngen beyni, metafiziksel dedüksiyonu ise neokorteks yapıyor sonucuna varabilir miyiz?

Meriç Bilgiç —- Metafiziksel Dedüksiyonu evet Neokorteks yapabilir ancak, yani Homo sapiens'te Transandantal Dedüksiyon bana ait, matematiksel olarak ileri sürdüğüm zekanın, yani anlama yetisinin kategorilerden oluşan matematiksel algoritmasının transandantal dedüksiyonla hatta empirik dedüksiyonla da kanıtlamasını veriyorum. Böylece hipotetik-dedüktif yöntemle bir kanıtlama sunuyorum. Ayrıca, anlama yetisinin kökeni sürüngen beyninde, aklın kökeni memelilerde (kavram, ilke başlangıcı örneği şempanzelerde) ve yargının kökeni neokortekste var. Bu üç bilme yetisinin olgunlaşıp ortaya çıkması insanın neokorteksinin gelişmesinin sonucudur……

23

13-1323

Zihnimizin renkleri algılama evrimi.

Zihnimizdeki renkleri her zaman böyle algıladığımızı zannederiz. Aslında zihnimiz renkleri algılamakta da evrim geçirmiştir.
Koyu ve açık renk olarak ilk önce siyah ve beyaz ile başlayan algılama biçimimizde
.....Önce kırmızıyı algılama yeteneği geldi. ardından sarı, sonra yeşil, en sonunda da mavi.....
Bizimde kitabelerde mavi/yeşil için gök kelimesini kullanmamız bu evrimin son safhasını gösteriyor. Bu durum sadece bize özgü değil, bütün kültürler için geçerlidir.

Alınan kaynak; Dilin aynasında kelimeler dünyamızı nasıl renklendirir? - Guy Deutscher- Sayfa:52

13-1324

En çok dinlediğim Kant videoları.

Bu videolar benim için klasik haline geldi. Ben diyeyim elli sefer siz deyin yüz sefer dinlemişimdir. Daha da dinlemeye devam edeceğim. Benim için dinlemekten bıkmadığım müzik parçaları gibiler. Tabii bunların süresi 3-5 dakika değil 2-3 saat sürüyor. Benim için sıkıcı olmuyor. Dinlemekten de haz duyuyorum.

Öncelikle Doğan Göçmen hocamın bütün videoları ve özellikle sık sık dinlediğim Kant ve Hegel videosudur. https://www.youtube.com/watch?v=-_tPjafMUiE
Ikincisi Bülent Gözkan hocanın Transandantal Mantık adlı videosudur.
https://www.youtube.com/watch?v=Ach1jpQ-iKA
Üçüncüsü Çetin Türkyılmaz hocanın Kant ve Diyalektik videosudur. En son çektiği Kant videolarını da dinliyorum.
https://www.youtube.com/watch?v=WcQxAL4AtWc
Rahmetli Ulus Baker hocanın Kant'ın Eleştiri Felsefesi Ve Üç Eleştirisi adlı videoda benim vazgeçilmezimdir.
https://www.youtube.com/watch?v=fOkpxtv3ayg
Meriç Bilgiç hocamın Kant bağlamlı "Akıllılık Eleştirisi" adlı teorisinin kitabının ayrıntılı açıklamasının olduğu iki videoda vazgeçilmezlerimdendir.
Birinci video Zihnin Şeması ve Işlevsel Modeli
https://www.youtube.com/watch?v=PuCQRknOVi4
Ikinci videosu ise Felsefenin Sistematik Temelleri
https://www.youtube.com/watch?v=GhYQfckGlhE

13-1325

Bilmek, Yapmak ve Mutlu Olmak.

Bilmek zihnimdeki bir şeyin gerçek hayatta karşılığı varsa biliyorum demektir. Örneğin zihnimde bir kalem imajı var. Gerçek hayatta da elimde bir kalem var diyelim. Zihnimdeki kalem ile gerçek hayattaki kalemi özdeşleştiriyorsam kalemi biliyorum demektir. Işte buna teorik akıl diyoruz.
Pratik akıl ise teorik akıla emir verir, yapmalısın der. Bana elindeki kalemle yaz komutu verir. Niçin yazacağım? Haz ve Acı arasında hazzı tercih ettiğim için yazacağım. Çünkü yazmaktan haz duyacağım. Mutlu olmak haz ve acı arasında haz vereni tercih etmek, acı verenden kaçmaktır. Bunu da yargı gücü yetisi yapar.
Başka bir örnek verecek olursak, diyelim ben şeker hastasıyım. Elimde şeker var. Zihnimdeki şeker imaji ile elimdeki şeker eşleşti. Ben şekeri biliyorum. Pratik aklımın istemesi emir veriyor. Şekeri yememelisin. Şimdi onu yiyince haz alıyor olsanda daha sonra acı çekeceksin.
Zihnimizin üç ayrı fakültesinin birincisi "bilmelisin", ikincisi istemeye bağlı olarak teorik aklın bildiğine emir veren "yapmalısın". Üçüncüsü ise bizi mutululuğa götürecek olan ya da en azından acıdan uzak tutacak olan "haz ve acı" arasında bir karar vermelisin. Bu üç yeti birbirini tetikleyek çalışır.
Kant "bilmesin" fakültesini açıklamak için "Saf Aklın Eleştirisi"ni yazmış. Istemen doğrultusunda "yapmalısın" fakültesini açıklamak için "Pratik Aklın Eleştirisi"ni yazmış. "haz ve acı" arasındaki iradi kararımız içinde "Yargı Gücünün Eleştirisi"ni yazmıştır. Bu üç kitabı bir bütün olarak düşünmek gerekiyor.

13-1326

Gönül ile Gögüs aynı kökten mi geliyor?

Amerindçe *kamin "göğüs" kelimesinin daha geniş yapılandırması Boreanca ~*kami "bağırsaklar(mide)" (25/1) olarak daha geniş anlamının daralmış hali fakat Ana Altayca'dan Ilk Türkçeye geçmiyor. Fakat Moğolcaya *kim "sosis, sakat at", Dravitçeye *kumb- "mide, karın", Aynucaya kemi "kan" olarak geçmiş. Temel mantık göğüs kısmının içinden çıkanlar ya da insanın iç organları olarak en geniş anlam yüklemesi var.
Starlingdb internet sözlüğü ~*kani "göbek, kalp" olarak bizim gönüle kadar yapılandırmasını yapmış(25/12).
Kabaca şöyle;
Boreanca / Amerindçe; *kani / *kamin "göbek, kalp"
Avrasyatikçe / Nostratikçe: ~*kuni "göbek, kalp"
Ana Altayca; *kuñe (*kujñe) "kalp, orta"
Ilk Türkçe; *göjn-il "kalp, ruh hali"
Eski Türkçe; köñül (MK, KB)
Türkçe; gönül "gönül"

Türkçemizdeki göğüs kelimesinin izini geriye doğru takip edecek olursak Sümercede (Sm. 56) kögüz "göğüs" olarak görüyoruz. Nostratikçe sözlükte de (Dolgopolsky 591) *g|koke "göğüs, meme". Uralca *kokte "karın". Hami-Samice gàk (gogúk) olarak yapılandırılmış. Ana Altayca Sözlükte ise (I-713);
Ana Altayca; *kok'e "göğüs, meme; kalp"
Ilk Türkçe; *gökür (/*gögür) *Kökrek "1. göğüs 2. sırtın ortası 3. his, duygu 4.kadın memesi olarak yapılandırılmış.
Sonuç olarak gönül ve göğüs kelimelerinin Nostratikçede yol ayrımına uğradığını düşünebiliriz. Beni böyle düşünmeye sevkeden ise Amerindçe / Boreanca'da köklerinin birbirlerine gönderme yapmasıdır.

13-1327

Türk Milletindenim.
Islam Ümmetindenim.
Garp Medeniyetindenim.
Ziya Gökalp

Türk Medeniyetindenim.
Islam Medeniyetindenim.
Garp Medeniyetindenim.

Desek yanlış olmaz. Şöyle bir soru ile karşılaşırız. Medeniyet kelimesinden ne anlıyoruz? Hemen aklımıza başka bir söz geliyor. "Medeni milletler medeni olamayan milletlerin ayakları altında kalmaya mahkumdur".
O zaman medeniyet en yüksek teknolojidir. Türklük tarihini de
Türklük Medeniyeti Dairesi
Islam Medeniyeti Dairesi
Garp Medeniyeti Dairesi
olarak üç safhada açıklarsak konuya açıklık kazandırmış oluruz. Yusuf Akçura'nın üç tarz siyasetinin tersten hareketi gibi Türk tarihi üç safhadan geçmiştir. Insanlık tarihi içinde aynı şeyi söyleyebiliriz.
Birinci tarihimiz Türk kültürü ve dili ile ortaya çıktığımız tarihtir. Bu tarih milattan önce 3-4 bin yıllarına tarihlendiriliyor. Milattan sonra 700 yıllarından başlayan ve 1839 Tanzimat fermanına kadar olan dönemimiz ise Islam medeniyeti dairesinde geçirdiğimiz dönemdir. 1839-2024 arası ise Garp medeniyeti tarihi olarak geçirdiğimiz ve geçirmekte olduğumuz dönemdir.
Tarihi katmanlarımıza baktığımızda zeminde Türk kültürü ve dili olan bir insan vardır. Ortaçağ dediğimiz dönem ki bizimde bir nevi Ortaçağımız olan din devletleri tarihinde Islam medeniyeti olarak tarih sahnesinde var olmuşuz.
Modern dönemde tekrar millet esasına göre laik hukuk devletleri ile örgütlenme safhasına geçmişiz. Bu dönemin özelliği hukukun üstünlüğüdür. Laik hukuk demek Garp Medeniyeti demektir. Yani insan aklının egemen olduğu parlamentoların koyacağı hukuk kurallarına göre insanların yönetilmesidir.
Hukukun üstünlüğü ne demek?
"Irk, dil, din, mezhep, siyasal düşünce, felsefi inanç ayrımı gözetilmeksizin herkes kanun önünde eşittir. Hiç bir kişi ya da zümreye imtiyaz gösterilemez".
Sonuç olarak tarihimize geriye doğru bakarken kurduğumuz devletleri bu tarih aralığında kurulmuş devletler olarak görmek gerekiyor.
Türklük medeniyeti dairesinde kurduğumuz devletler, Islam medeniyeti dairesinde kurduğumuz devletler ve Laik/Garp medeniyeti dairesinde kurduğumuz devletler olarak ayrı ayrı görmeliyiz.
Türk milletinden olmamız vazgeçilmezimizdir. Anayasamızda Türklük tarifi yapılmıştır. Artık Islam medeniyetinden olmamız tarihi bir dönemimizdir. Artık Islam ümmetinden olma aidiyet duygumuz vardır. Bu da Türklerin müslümanlık anlayışı olan Yesevilik temelli Bektaşilik ve Mevleviliktir. Ama devlet yönetiminde herhangi bir söz hakkı yoktur. Anayasamızın hiç bir yerinde Islam ibaresinin geçmemesi de Islam dininin artık devletin yönetiminde herhangi bir söz hakkının olmamasıdır. Islam ümmetinden olduğumuzu reddetmiyoruz ama Islami kanunlarla yönetilmeyi de kabul etmiyoruz.
Işte iç siyasi çekişmelerimiz Islam medeniyetinden olmakla Garp medeniyetinden olmak gibi farklı anlayışların çatışmasıdır. Ayrılıkçı siyasette ayrı bir tartışma konusudur.
Devletin Anayasasını özgürlükçü yapma iddiaları ile değiştirmenin altında yatan mantık ise Islam medeniyetinden olduğumuzu iddia edenlerle ayrılıkçı ayrı bir devlet kurmak isteyenlerin ittifakı ve dış destekleri ile önce Anayasamızdan Türk kelimesini kaldırmak istemeleridir. Trajik olan ise bunun çalışmasını yapan TÜSIAD adlı gayri milli burjuvazi örgütlenmesidir. Islam medeniyeti iddiasında olanlar ise TÜSIAD'a ses çıkarmıyorlar. Çünkü onlarda Türk kelimesinin anayasadan kaldırılmasını istiyorlar. Şer ittifakı ayan beyan ortadadır.
Türklük medeniyeti dairesi bizim zeminimizdir. Eğer kolonları kesersek bina çöker ve de ortada Laik hukuk devletimiz kalmaz.

13-1328

Insanda kalite nedir?

Insanda kalitenin iki temel şartı var. Birincisi sessizlik ikincisi ise ortamdaki kadının rolüdür.
Ikincisinden başlayacak olursak ister bir aile ortamı olsun, isterse bir işyeri ortamı olsun. Oradaki kadının ikincil konumda olması ortamın kalitesiz olduğunun göstergesidir. Ikincisi ise gürültüdür. Ortamda işler bağırtı çağırtı ile yürüyorsa gene kalite sorunu vardır.
Sokaklarımız kalitesizdir. Sürekli kornaya basan arabalar ve birbirlerine bağıran çağıran insanlar. Kafası bozuluncada belindeki silaha davranıp karşısındaki ateş edebilen insanlar.
Haliyle terörize olmuş bir ortamda yaşıyoruz. Herkes adalet için belinde silah taşıyor. Bu da kalitesizliğin bir göstergesi. Insan 1-2 kilo ağırlığındaki bir demiri sabahtan akşama kadar neden üstünde taşır? Toplumun güvensizliğinin ve kalitesizliğinin göstergesidir.
Oldu olacak Amerika gibi olalım, marketlerde uzun namlulu silahlar satılsın, isteyen istediği kadar alsın. Benim bildiğim dağdaki insana silah lazım olur. Ayı çıkar, kurt çıkar. Şehirde yaşayan adamın silahla işi nedir? Bu da kalitesizliğin başka bir göstergesidir. Silah bulundurmak sözde suç, aslında herkes silahlı.
12 eylül'den önce herkeste silah vardı. Ortam terörize idi. O zaman siyasi bir terörize ortamı vardı. Şimdi de ortam terörize ama terörize olma biçimi değişik, maganda tipi terörize ortam var. Herkes kendi çapında bir mafya babası haleti ruhiyesi ile yaşıyor.

13-1329

Bütün yollar Kant'a çıkar.

Neden felsefede bütün yollar Kant'a çıkar demedim. Çünkü sadece teorik akılla düşünen değil pratik akılla yapan sokaktaki sıradan insanın bile kendi aklından doğurduğu ahlak yasası ile hareket etmesi gerektiğini bize göstermiştir.
Bütün fiziğin ve metafiziğin çıkış noktasının insan zihni olduğunu bize göstermiştir. Bütün her şey Kant'tan sonra Kant'a göre yeniden yorumlanmıştır.
Kant'ı kargo merkezi olarak düşünürsek Kant'a kadar toplanan düşünce kargoları Kant'la yeniden dağıtılmıştır. Bizim mevcut düşüncelerimiz Kant kargosu ile bize ulaşan düşüncelerdir. Elbette yolda değişime ve dönüşüme uğramıştır.
Sonuç olarak sokaktaki adamda dahil artık Kant'ın açtığı kargo yollarından gidiyoruz. Alternatif yol yok ama alternatif araçlar var. Örneğin yasak olmasına rağmen at arabası ile otobanda gidebiliyoruz. İşte Kant öncesinde düşünüp davrananlar at arabasıyla otobanda gitmeye çalışanlardır.

13-1330

Devrimcilik nedir?

Atatürk'ün ilkelerinden biri hatta en önemlisi devrimciliktir. Devrim kime ve neye karşı yapılır? Atatürkçü devrim kime ve neye karşı yapılmıştır? Gene yapılması gerekirse kime ve neye karşı yapılmalıdır?
Bilindiği gibi ortaçağ dinsel otoritenin tahakkümünde olan bir çağdı. Devrimcilik uhrevi dinsel otoriteye karşı Dünyevi laik otorite kurmaktır. Bütün rejimler kanla kurulur ve kanla değiştirilir.
Cumhuriyetimiz kanla kurulmuştur. Cumhuriyetimizi yıkıp şeriat devleti kurmak isteyenlerde bunu kanla yapmak istemektedirler. Takiyye ile ya da ketenpere ile yaptı yaptılar, olmadı kanla yapacaklardır. Ilk hedef Anayasadan Türk kelimesini kaldırmaktır. Ikinci hedef ise Laik hukuk sistemi yerine Şeriat hukuku kurmaktır.
Savaş siyasetin başka araçlarla yapılmasıdır. Iç siyasetimiz iç savaşa doğru gidiyor. Iç siyasetimizin başka araçlarla yapılması gerektirdiğinde Atatürkün devrimcilik ilkesi devreye girer. Kanla kurulan rejimimizi kanla koruma mecburiyeti hasıl olabilir.
Gönül ister ki laik hukuk sistemi işlesin de böyle bir alternatife gerek kalmasın. Gerek kalınırsa da II. Mahmut'un yobazlara karşı bayrağının altında toplan uygulaması gibi devrimci bir uygulamaya gerek duyulabilir.
Atatürk gençliğe hitabesinde bu durumu ayen beyan izah etmiştir. Şartlar neyi gerektiriyorsa gereken yapılacaktır.

13-1331

Feodal...

Feodal kelimesi aslında kilit bir kelime. Ilk önce kendime soruyu sorarım. Ben feodal miyim? Evet feodalim. Yetişme tarzı insanın feodal olup olmadığını belirler. Ikincisi ise feodal olduğumun farkında olarak kendime özeleştiri getirebiliyor muyum? Toplumu değiştirmeye kendimden başlayabiliyor muyum?
Insan ve içindeki toplum bir bütündür. Meşhur aynı gemideyiz muhabbeti. Geniş anlamda feodal kelimesinin açıklaması tarım devrimine kadar gider.
Feodaliteden moderniteye geçiş sancılı bir süreçtir. Biz henüz başaramadık. Birbirimizle sokaktaki ilişkimizden devlet yönetimine kadar feodaliteyi görebiliyoruz.
Sonuç olarak feodaliteye karşı mücadeleyi kendimizden başlatmamız gerekiyor.
Insan ilişkilerini yeniden organize ediyoruz. Kadın cinayetlerinden sokaktaki magandanlığa, koltuklara yapışmış liderlerden, kendini vazgeçilmez görenlerimize kadar hepimizin genel sorunu feodaliteden moderniteye geçişi başaramamızdır.
Bazen basit bir kelime her kapıyı açan maymuncuk gibi bütün sorunların açıklayıcı anahtarı olabiliyor.
Feodal olduğumuzu anlamak zaten sorunun çözümü için ilk bireysel başarımızdır.
Allahın izni ile toplumsal olarak da feodaliteden kurtulacağız. Ama tabii bir yüz yıl daha sürebilir.

13-1332

181. Warm(2) *cuqal "warm", *cik "fire" (~*cuka>*cuke>*č'eḵ'à>*č(i)ak->čaq->çak- "1. ateş yakmak 2. çakmak taşı") 3/11
182. Wash(1) *cik(w)a "wash", *sik(w)a "blue, green" (~cika>*saka>*šaḵ'a>*čakir>çakır "açık gri, grimsi mavi") 3/5
183. Water/Drink *aq(w)a "water" (~*haka>*heku>*iȁk'i>*iak>ak- "akmak") 11/16
184. Water(1) *ama "eat"; *mani(*ma(n)) "water; drink" (~*hama>*heme>*eme(~ *ami)>*em->em-, emig (MK) "1. meme(dişi) 2. emmek 3. meme ucu") 14/11
185. Water(2) *poi "water" (*paku "water") (~*pahu>*pohi>*p'i̯àge>*jag-> yağ-, yağ-mur "yağmur, yağmak" 42/2
186. Water(4) *si "water" (iči "water") (~*ciwe>*siwe>*si̯uba>sib>su "su") 9/17
187. Water(5) *k(w)ati (~ *kati>*kudu>*kùdá>*kud- > kud, kudug (MK) >kuyu "kuyu") 30/11
188/183
189. Water(12) *kam ~ *kom "water;drink" (~*kama>*kema>*ke̯ma (~ -o)>*gemür->*kemür-(MK)>kemir "kemirmek") 23/17
190. Water(16) *pa "eat"; *hobi "water; rain; drink" (~*hopi>*hopa>*op'à>op>op- (MK) >op- /öp- "içmek, öpmek") 16/11
191. We (2) *ma "I; we" ; *ma "we (inclusive) (~*ma>*mi>*bi̯>*be->ben /men > ben "ben") 34/12
192. We-Two Inclusive *ki ~ *ka "I, we" (~*hika> ~*ka > *-k "çoğul eki, şey") 11/18
193. Person(3) *pan "aunt, mother"(*-win "female", *wi(ni) "wife", *win "person" (~*pana>*pena>*p'i̯un(e)>*enük (~ *ünek) > enik "kedi, köpek yavrusu") 45/12
194. Woman(2) *kuna (~*kuna>*kune>*kune(~ g-)>*güni>küni(MK)>gönü, günü "kuma")25/3
195. Girl_ *kila (*kuna "woman(2)") (~*kela>*kälu>*kele>*gelin>gelin "gelin") 22/3
196. Wood(2) *ake (*qaywa "plant", *kui "tree") (~*kajwa>*kojw(a)>*kiba> *kibak / *kabak > kavak "kavak ağacı") 21/2
197. Year(2) *wata (~*wata>*wete> *oṭ'è>*ötü->ötüken(MK)) 58/17
198. Arm_ *pito "arm,wing" (~*pata>*pahda>*p'ágdi>*adak>ayak "ayak")49/2

13-1033

140. See(2) *hin, *yan "eye, see", *neu "see", *win "see" (~*hene>*henje>*nja>*jal "tear">jaš>yaş "göz yaşı") 15/10
141. See(5) *isa "ear, hear"; *asa ~ *aša "eye"; *hica "see" (~*hica>*hiwa>*ebzo>*ö(j)>ö- "düşünmek") 10/19
142. See(6) *ka "ear"; *yok "know" ; *k(w)a "know"; *huka "see" (~*huka>*úk' u> *uk- >uq-(MK, KB))11/5
143. Breast(1) *kamin / *kani (~*kani>*kuñi>*kuñe (*kujñe) > *göjñ-il >köñül>gönül "gönül") 25/12, 24/1
144. See(7) *ila (*hila>*ila>*iler- "belli belirsiz görünmek. MK" 12/18
145. Seed(2) *icu (~*cuhi>*sijhu>*sájgo>*sag- >sağ- "sağmak") 2/2
146. Skin(1) *toke (~*toke>*towqe>t'juk'e>*tü:k>tü>tüy "tüy") 52/6
147. Skin(4) *k(w)ati (~*kanpi>k'ómp'(e)>*kömbe, -lek >gömelek "mantar") 24/13
148. Sleep(1) *cima (~*cimna>~*zimna>žioñè>*jañ>jañku(yañku)>yankı "yankı" (gördüğünün rüyada yankılanması) 5/1
149. Sleep(2) *(a)ta "be"; *tah "make"; hitaw ~ itaw "sleep; lie down, sit down" (~*taha>*daha>*de>*jat->yat- "yatmak, uyumak") 50/18
151. Snake(6) *pan (~*panta>*pan(t)a>*pat'e>*bit>bit"bit"45/9
152. Stand(2) *nuka (*nuka>*njok'e>*jok->jukaru>yukarı "yukarı") 39/5
153. Star(1) *(a)sin (~*cana>*cajna>*zajna>*žiàjnà>*jan-, *jan-tır->jan-(MK)>yan- "yanmak") 6/6
154. Stone(3) *take "head"; *tak "stone; mountain". (~*take>*tage>*tega>*dag>dağ "dağ" 52/5
155. Suck *c'uq(w) (~*cuku>*zuku>*zjúko>*jog-urt>jogrot, jurgut, jugrut>jugrut, jogurt (MK)>yoğurt "yoğurt") 3/13
156. Sun(5) *cul (~*culu>*ziale>*jal->yal-ın "yakmak" 4/10
158. Fire(7) *cik "fire" (also *cuqal "warm") (~*cuka>*c'èk'à>*c(i)ak->çak- "ateş yakmak") 3/11
159. Sun (7) *hasi (~*hasi>*hase>*ase>isig(isilik)>ıssı>ısı "ısı") 10/12
160. Burn(2) *pak "burn" peq' ~ poq' "burn" (~*paka>*buku>*bugà>bug>buğ>buhar "buhar") 42/17
161. *k(w)ati (~*kati>*kudu>*k'júdo(rgu)>*kudruk(Moğolca; *kudurga)>kuyruk "kuyruk") 30/4
162. Tail(2) *tuk (~*tuku>*toke>*tok'a>*tok>tok "boynuz tabanı, tıraşlı kafa") 52/7
163. Talk *mal "talk", *mali "talk" (~*mali"dua etmek,söylemek"> *meli "dua etmek" >mjóle "sunmak">*belek>belek "hediye") 36/13
164. That(1) *mo "he/she;that" (~*mo>~*mu> *bu(-n)>bu "bu") 34/14
165. That(4) *ha (~*ya>*ha> *ha(*he)>*é>*an->an-da, oñ-a (MK, KB)>anda(MK) "orada, onda, ondan sonra") 10/6
166. That(5) *sa (~*ca>*sa>*~*se> -si "sahip olmak, son ek) 1/2
167. Think *ali(ear), *al "know, think" (~*hali>*ali>*ałi>*ełit>ešit->işit- "işit, duy") 13/2
168. This(1) *ko, *ki ~ *ko (~*ko>*kö> ko "bu" (Çvş. Salar)) 19/11
169. This(3) *hu "one"; *wi "this"; *wi ~ wa "two" (actually "other") (~*hu>ó>*o-l>o "bu") 10/8
170/168 That(5)
171. Thorn *kica ~ *kasi "thorn;bite" (~*kica>*kiža>*k'eza>*kajira->kajra-> kayra "bilemek", kayırak "bileme taşı") 29/3
172. Two(11) *take, *tuk, *tap "two". (~*tawa>*tuku>*tjubu> *teber>teber, teberew "ikinci"Çvş.
173/172 Two(12)
174. Uncle *koko (*kaka) (~*haka>*aka>*(i)aka>ağa > ağa "1. ağabey; yaşlı amca; baba; büyük baba 2. Yaşlı (saygı duyulan kişi). 11/19
175. Uncle(Maternal),(1), *taq "maternal uncle" (~*hata> ~*hete> *et'è>*ata/*ete>ata "1. baba 2. amca 3. ata) 18/13
176. Up(1) *yaq (~*haka>*hugu>*júgu>*jüg->jükse->yükse-l /yükse-k "yükselmek, yüksek") 12/2
177. Urine(1) *seki (~*seki>*swiki>*sik'i / *sik-di>*sik>sid-(sid-ik) "1. idrar 2. idrar yapmak") 50/8 - Gülensoy 637 sik "erkeklik organı" si: "işemek" + -k). sik- "(erkek için) cinsel ilişkide bulunmak" (DLT: sikil-, sikiş, sikit, siktür-). Moğolca sige- "to urinate" <*si-ge (Talat Tekin makaleler I, 337, 344)
178. Vagina(1) *put (~*puta>*p'ute>*p'ot'e>*ü:t>üt "delik"(MK)) 48/6
179. Vulva(1) *naq(w) "vulva;hole" (~*hanka>*hanga>*àña>*añ-> añil ačuq "ağzı açık (MK).> anuk "ağzı açık") 14/20
180. Walk *hiwet (~*wete>*judu>id->id- "göndermek") 58/6

95. Hand~Give~Measure *ma-n ~ *ma-k ~ *ma-r (maya "avucun etli kısmı") 37/5
96. He/She(2) *ti ~ *ta (te "bu") 50/12
97. He/She(1) *hi (*i- "bu", i-naru "buraya" Trkm.) 10/7
98. Head(1) *puta (bıyık) 48/16
99. Hit(1) *tika (tokuş) 51/19
100. Ear(1) *kamo(*kamon) (kabak "kel") 23/11
101. Hause_ *toh (oda/otağ) 18/12
102. I(4) *ka~ki(I, We), *ki~*ka (we-two inclusive) (-k "suff. of 1st p. plur. in some tenses) (Çoğul eki) 11/18
103. Interrogative (2) *ki~*ka~*ku (*kune "who") (kim) 19/10
104. Interrogative(3) *min~*men~*man (-mi "sorgulayıcı zamir") 34/13
105. Interrogative(4) *xa / *yak (kim) 19/10
106. Louse(1) *ti (ti-la "ısıran böcek") 51/8
107. Make(1) *tah / *hitaw (yat- "yatmak") 50/18
108. Man (3) *ipa (*apa/aba "baba, ayı") 16/4
109. Man(6) *koto (kendi) 24/15
110. Many(4) *pu(*paa, *po) (on "sayı") 41/20
111. Meat(4) *ati (*ite ~eti, et-mek/ek-mek "ekmek") 18/4
112. Moon(3) *nunta (*ñaná >*anár>ayaz "ayaz") 40/5
113. Morning *qaya (*kani "yesterday, evening) (*kani>*koyni>gioynu>gün(el)/günál >kün > gün/güneş) 25/4
114. Mosquito(1) *puro (*polunk, *poru) (*poru>*p'era>*arı>arı "arı") 47/4
115. Mouth(2) *kua (*ko "eat", *hik "tooth", yok "tooth", *waki "flesh; feed) (*kua~*kuwa>käjwa>*kepu>*geb->gev- "çiğnemek, geviş getirmek") 30/12
116. New(2) *c'um (*cunu>žujñu>*zèjná>*jañi/jeñi>jäñgi/jeni>yeni/yengi "yeni") 6/13
117. Night_ *tamp "moon", *tumak "night", *tampa "yellow". (*tuma>t'amu>tumak/duman "duman" (Dolgopolsky-2216) 63/16
118. Night(4) *kači "night", *kati(actually *kaCi) "sun; day, moon". (~*kači>kacwi>keči>*geč(-e)>keč>geče>gece "gece")
119. Now(1) *ere (~*here>*ere>*er>er/erte((MK)>er-ken "erken") 17/19
120. One(😎 *čeñe (~*cene>*sene>sjóna>s(i)ñar>sinar(MK)"çiftlerden biri") 6/17
121. One(9) *hu (~*hu>ó>o "bu") 10/8
122. One(10) *ma-n "one" ~ *mo"he/she;that" (~*mo>*mu>*bu-n>bu "işaret zamiri") 34/14
123. Owl(1) *tuku (~*tuku>t'jak'a>*tiakigu>takagu(MK)>tavuk "tavuk") 52/13
124. Person(3) *win "person", *pan "aunt, mother (also*-win "female", *wi(ni) "wife", win "person" (~*pana(female)>*pene>*p'jun(e)> *enük (~*ünek)>enük(MK)> enik "köpek yavrusu") 45/12
125. Pitch(resin) *salak ~ *sakal (*cala>*sala>*sila>sil- >sil-ik "tükürük") 4/19
126. Plant *qaywa "plant", *kui "tree", *ake "wood". (~*kaywa>koywa>kiba(~-p-)>*Kibak/*Kabak> kavak "ağaç") 21/2
127. Owl(1) *tuku (~*tuku>*t'jak'u>*tiakigu>taqigu>tavuk "tavuk") 52/12
128. River(1) *pala (~*pala>*bala>*bjùlò>*bulak "pınar")44/9
129. Road(1) *nama / Road(3) *niyana (~*nana>*ñeni>*en->en->in- "inmek") 40/4 129/130
131. Rope(1) *cak(w) (~*caka>*zaka>*zakt'i>*jartuk/*jatruk>jastuk>yastık "yastık") 2/14
132. Round(2) *molok (~*moro>*muro>*múra>*bur(a)->bur- "döndürmek") 37/14
133. Saliva(1) *tupa (~*tupa>*t'ùp'i>*tüpkür->tükür- "tükürmek") 55/3
134. Saliva(2) *tok(w) (~toku>*tuku>tjùke>*dök- "dökmek") 51/15
135. Salt(2) *sil / *si (~*sila>*swali> *čalu>*dal-g->dalga "dalga") 4/5
136. Say(1) *ti (~*tehe>*te>de>de- "demek, söylemek"
137. Say(2) *k(w)ala (~*kala>*Kä(IH)ä>k'jali>*kele> kele/kala "dil, konuşmak") 21/16
138. Say_ (3) *kohe "say", *yaq "say"; *wok "bark, cry, howl" (*woko>*oki>*oqi->oku- "ezbere okumak") 57/1
139. Say_ *wali (~*wali>*ulo>*uli->ulu- "ulumak") 57/6

13-1335

43. Cry (1) *wuni (inle- "inlemek, ağlamak") 19/8
44. Cut (2) *cik(w) (çukur) 2/5
45. Cut_ *kaci (*kati) (kes- "kesmek") 19/19
46. Die(3) *tik (tüke- "tükenmek") 52/3
47. Die (7) *wanu (en /entük- "acı çekmek") 15/20
48. Dig(1) *kuj ("dağ geçidi, mağara") 30/14
49. Dig(2) *tik (dik- "dikmek") 52/10
50. Dog(1) *(a)kuan (kancık "dişi köpek") 25/1
51. Dog(6) *nuq (eger "av köpeği") 39/7
52. Dog(7) *puku (börü "kurt") 48/2
53. Ear(5) *tine(*cine) (dinle- "duymak, dinlemek") 6/5
54. Ear(7) *ali(think) (işit- "işitmek") 13/2
55. Ear(😎 *isa (ö- "düşünmek") 10/19
56. Ear(10) *ka (uk- "anlamak") 11/15
57. Earth(2) *tampi (çapak "göz çapağı") 7/5
58. Earth(4) *nan(u) (anız "sürülmemiş tarla") 40/1
59. Eat(1) *pa~pe (op- / öp- "emmek") 16/11
60. Eat_ (swallow; tooth) (kovuk "ağız boşluğu") 22/10
61. Eat_ *ko (*geb->gev- "çiğnemek, geviş getirmek") 30/12
62. Fire_ *(i)to (dögün "dövme" MK) 51/2
63. Fire(7) *cik (çak-"çakmak, vurmak") 3/11
64. Fire(9) *pet (üt- "ütülemek, yakmak") 48/12
65. Fire ~ Burn *apali (yıldız) 43/17
66. Fish(4) *waki (güve "küçük böcek") 21/1
67. Flea(3) *k(w)it (karkuç/karkıç "sokan böcek" MK) 30/8
68. Fly(1) *ta (id- "göndermek") 58/6
69. Foot(2) *asih (uca "kuyruk sokumu kemiği") 10/20
70. Frog(1) *k(w)akat (kurbağa) 28/14
71. Full_ *paa (on"10") 41/20
72. Give(2) *yak (ko- "koymak") 19/12
73. Give(3) *huk(w) (ko- "koymak") 19/12
74. Go(1) *(a)mina (mañ- "binmek") 14/6
75. Go(4) *ko (*Kob->kov- "kovmak") 20/20
76. Go_ ja(h) (aylak "başıboş gezen") 11/10
77. Go(6) *wan (in- "inmek") 40/4
78. Good(1) *ici (es "akıl") 11/3
79. Good(5) *poy (oñ "1. sağ 2. bol, verimli) 41/20
80. Good(6) *hayu (evet) 19/1
81. Good(4) *kuli/*kulik (koş "çift") 23/8
82. Goose *laq (*laqlaq) (leylek) 32/1
83. Fly_ *kumpa(*k'ampa) (komurska "karınca") 23/16
84. Hand(2) *atu (toy "şölen, bayram") 50/17
85. Bone(2) *tui(*cui) (uca "sırt") 10/20
86. Hand(4) *kuc(kuc~kic) (kasık) 19/16
87. Hand(7) *saka "kol, bacak" *caka (Leg2) (çıkanak "dirsek") 2/8
88. Hand(9) *hapa (koy- "koymak") 19/12
89. Hand(10) *tap "hand; finger, arm" (toynak) 55/10
90. Hand(3) *(w-)iš (değ- "değiş tokuş, değer" 1/17
91. Hand (😎 *kapi (kıç) 26/5
92. Good_ *kani (komşu) 26/3
93. Go(4) *ko (kov- "kovmak") 20/20
94. Hand(13) *pel (aya "avuç içi") 43/12

13-1996

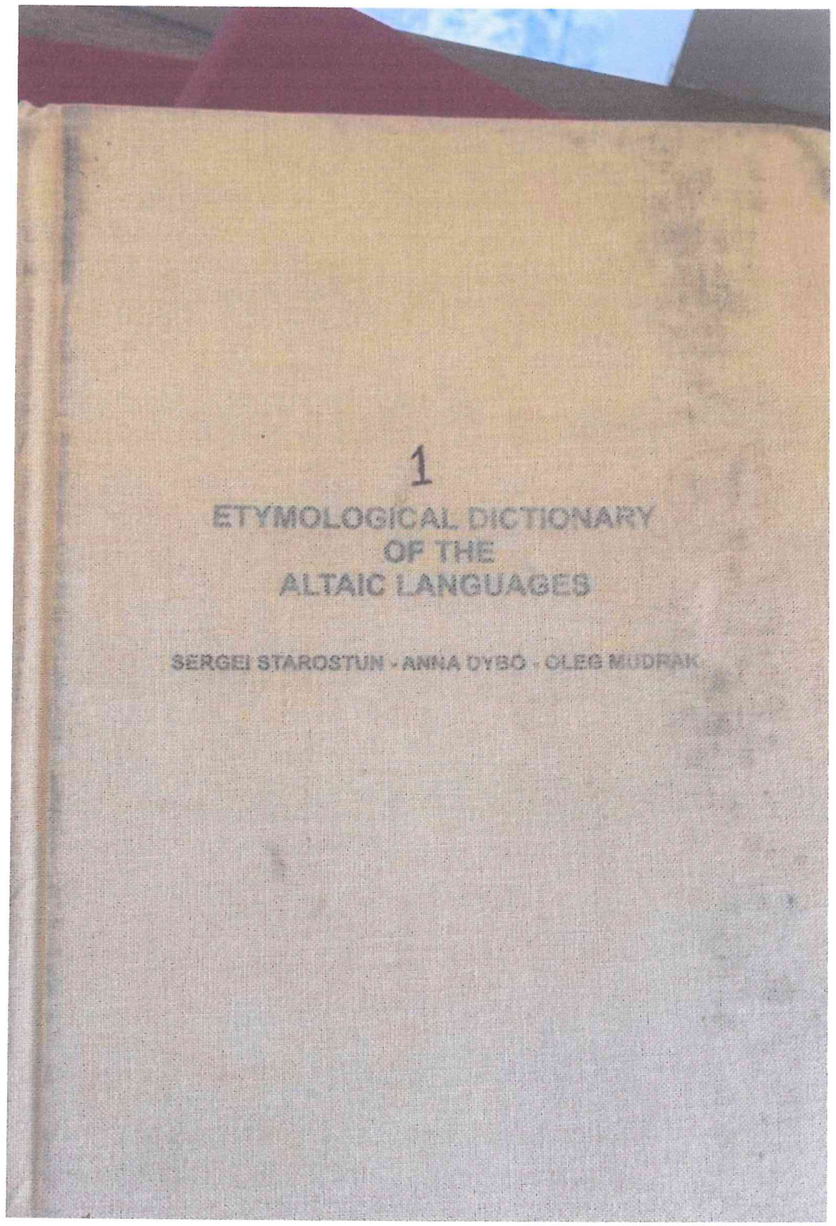
Amerindler...
15 bin yıl önce Amerika kıtasına geçen Homo sapiens'in 910 kelimelik sözlüğünde geçen 198 Türkçe kelime.
Dizin kitaba göre uygun olması için Ingilizce yapılmıştır. 1. Above(2) *apa-k (yüksek/yüksel) 16/8. *apa-k ile başlayan kelime Amerindçesi, parantez içindeki Türkçeye kadar gelen hali (yüksel/yüksek)16/8 ise starlingdb .org / All Datanases / Long-range etymologies / view / Sayfa:16 / Madde başı:8
Above_ alttan kesme işareti olunca da bu kelime sözlükte yok ama sitedeki adreste Ruhlen'in yapılandırması indeksinde var anlamındadır.

1. Above(2) *apa-k (yüksek) 16/8
2. Above_ *kali (kalkmak) 21/15
3. Arm(1) *poq (boyun) 43/16
4. Arm(2). *k(w)ana (kol). 22/17
4. Arm(4). *k(w)ala (kol) 22/17
5. Ashes. *pak ~ pul (bakır) 43/3
6. Aunt *pan (enik) 45/12
7. Aunt_. *(i)nan (ana). 15/12
8. Axe *supa (çapa). 7/16
9. Bad(2). *čaka (sökel"hasta") 3/14
10. Bad(3). *q'ac (kic "kızmak") 20/7
11. Be(1). *upi (yatmak) 42/5
12. Be(3). *hi (öj,öjün "zaman, yaş") 11/8
13. Belly(3) *mat (bötege "kuş gursağı") 38/5
14. Big *pala (üleş) 43/14
15. Bird(1) *c'ik ~ c'uk (sülün) 3/9
16. Bite *kua (geviş) 30/12
17. Bitter *paska (bökse"gögüs" / bögsig "göbek") 41/13
18. Black(2) *k'ara (kara) 28/12
19. Blood(3) *hita (sağ- "sağlıklı") 1/19
20. Blue/Geeen *sik(w)a (çakır) 3/5
21. Back *kana (koñ "uyluk, kaslar") 24/17
22. Bone_ *pak (incik "baldır kemiği") 46/2
23. Bone(1) *pak (pek "sert, katı") *pake "stone". 43/6
24. Bone(2) *tui(*cui) (uca "kuyruk sokumu")
25. Bow/Arrow *poku (bük- "bükmek") 43/7
26. Break *kati (ketmen/getmen "kazma, çapa").
27. Bring *tuk (değ- "değmek") 52/13
28. Burn(2) *pak (bu_"buğu") 42/17
29. Burn(4) *mołok (balk "parlamak") 36/11
30. Butterfly(1) *palpal (abaçak"çekirge") 46/14
31. Buy *teu (toy "bayram, şölen") 50/17
32. Carry(1) *apa (abuç>avuç) 16/5
33. Carry(2) *ko(n) (ko- "koymak") 19/12
34. Child_ *makin (boğa"erkek") 35/15
35. Child(4) *hali (il "1.barış 2.kişi,ülke") 13/5
36. Close(1) *q'apa (kap- 1.kapak 2. kapı 3. kapatmak) 26/16
37. Broad *pata (atız/etiz "sulanan alan, sınır") 48/14
38. Cloud(2) *pa(n)k (buğ- "buğu") 42/17
39. Broad_ *pala (alan "alan") 43/19
40. Come(1) *nani (in- "inmek") 40/4
41. Come (2) *ta (id- "göndermek") 58/6
42. Cover (1) *tek'u (turluk "1.keçi ağılı 2. çadır) 52/15

13-1337

Ana Altayca Sözlük

Sözlükte toplam 2787 kelime var. İlk Türkçe(Proto-Türkçe)'ye geçen kelime sayısı ise 2017 tane yani %72 oranında kelime İlk Türkçe'ye girmiş.
İlk Türkçenin araştırılması gereken ilk evresi. İkinci daha üst evresi ise Dolgopolsky'nin Nostratik Sözlüğü. Orada da 2805 kelimeden 486 tanesi Türkçeye geçmiş. Diğer Ana Altay dillerine geçen kelimeleri çıkartmadığım için oranlayamayacağım.
Onun da bir üst yapılanması ise Amerindçe / Boreanca yapılanması. Yani Geç Homo sapiens'in sözlüğü. Orada da toplam 910 kelimeden 198 tanesinin izi Türkçemize kadar geliyor.
Düzenlenen 28 kelimelik Küresel Etimoloji yapılandırmanın 9 tanesi de Türkçemizde var. (Bengtson ve Ruhlen'in Küresel Etimoloji adlı makalesinde)
1. bun- "bükülmek". 2. bur "küller, toz". 3. kam-a "ele geçirmek, elle tutmak". 4. kançık "dişi köpek". 5. kim "sorgulayıcı zamir" 6. kuma "kadın". 7. mani "halk şarkısı". 8. mi "ne". 9. tek "yalnız".
Şimdilik bu kadar.

13-1338

Kitap okuyabilecek dinginlikte olmak.

Descartes'in meditasyonları hemen aklıma geliyor. Meditasyon ne demek? Meditasyon sakin düşünebilme dinginliği demek. Meditasyon yapan insanlar nefesini kontrol eder. Nefes alışverişimi kontrollü yapabiliyorsam kitap okuyabilecek dinginlikteyim demektir.
Tempolu çalıştığım dönemlerde haliyle kitap okumaya zaman bulamıyordum. Buda benim için rahatsız ediciydi. Zaten okuyabilecek haleti ruhiyede yoktu.
Şimdi kitap okuyabilecek ve ders çalışabilecek dinginlikteyim.
Nazım Hikmet'in bu şiiri ile kendimi özdeşleştiriyorum.

Bugün pazar

Bugün beni ilk defa güneşe çıkardılar
Ve ben ömrümde ilk defa gökyüzünün
Bu kadar benden uzak bu kadar geniş
Bu kadar mavi olduğuna şaşarak
Kımıldamadan durdum
Sonra saygıyla toprağa oturdum
Dayadım sırtımı duvara

Bu anda ne düşmek dalgalara
Bu anda ne kavga ne hürriyet
Bu anda ne düşmek dalgalara
Bu anda ne hürriyet ne karım

Toprak, güneş ve ben

Bahtiyarım.

Kitaplarım, araştırmalarım ve ben
Bende Nazım usta gibi bahtiyarım.

13-1339

Eşzamanlılık ve Artardalık

Eşzamanlılık insanın uzay ve zamanla ilk muhatap olduğu andır. Uzay ise yanyanalıktır. Iki şeyi yanyana gördügümüz ilk andır. O zaman uzayla muhatap olabilmek için zamana da ihtiyacımız vardır. Işte uzayda iki şeyi yanyana gördügümüz ilk an eş zamanlılıktır.
Düşen su damlasını ilk gördügümüz an zihnimizin onun fotoğrafını çektigi andır. Bu birinci safhadır. Zihin tekrar bir fotoğraf daha çekiyor. Iki fotoğrafı peşpeşe algılaması ise artardalıktır. Tıpkı çizgi filmin mantıgi gibi. Çizgi filmler çizilen resimlerin hızlı bir şekilde peşpeşe hareket ettirilmesi ile bizde hareketli oldugu izlenimi uyandırırlar.
Suyun pıt sesinin ilk anda zihnimizin çektigi resmi eşzamanlılık+yanyanalıktır. Su damlasını uzay ortamında başka şeylerle beraber görürüz. Ikinci safha ise ilk anın çekilmiş fotoğrafının bir sonraki anda tekrar fotoğrafının çekilmesidir. Zihnin bu işlemleri peşpeşe yapması artardalıktır.
Insan zihni saniyede 10-12 arasında fotoğraf çeker. Bu fotoğrafları çizgi film kareleri gibi bir saniye içinde 12 sefer peş peşe anlama yetimizde geçince artarda oldugu izlenimi ediniriz. Pıt pıt sesini duymamız artardalıktır. Pıt sesi eşzamanlılıktır.
Işte pıt sesini duymamızı hissetme yetimizin uzay ve zaman görümüzün(yanyanalık ve eşzamanlılıgin) ilk dış dünya ile muhatap oldugu andır. Daha sonraki art ardalık anları ise iç dünyamızda devam etmektedir. Iç dünyamıza gelene kadar malzemeler uzay ve zaman tornasından geçerek biçim alırlar. Bu tornadan geçen malzemeler iç dünyamızda istiflenirler. Içimizde bu işlemi yapan ise anlama yetisi ve akıl yetisidir. Eş zamanlılıktan gelen malzemeyi art zamanlı olarak ilk sağ eline alan anlama yetisidir. Sol eliyle istife ya da belleğe koyan ise akıl yetisidir. Art arda olan şeyleri bir bütün altında anlamamızı sağlayan akıl yetisidir.
Işte bu işlemlerin oldugu mekan ise ben mekanıdır. Ben mekanı ise insan zihninin içidir.

13-1340

Sağcı solcu ayrımı nedir?

Fransız ihtilalinin temel amaçlarından olan demokratik cumhuriyetin kurulmasını ve toplumun laikleştirilmesini savunan sol akım, kendini eski rejim ile bir gören gelenekselci sağ akıma karşı tanımlamıştır.

Peki bizde nasıldır? Cumhuriyeti kuran Atatürk rejimine karşı kendilerine Osmanlı torunuyum diyen Abdülhamiti lider gören monarşi yanlısı kimseler sağcıdır.
Bu sağcılar hakiki sağcılar olup diğer arada kalan sağcıları sağcı mısın yoksa solcu musun diye tercihe zorlamaktadırlar.
Sessiz istila ile beraber sessiz Iran tipi Islam devrimi gerçekleştirilmek istenmektedir.
Yeni kuşaklar eğitim kurumlarında Erbakan'ın arka bahçesi olarak yetiştirilmektedir. Bu süreç ben Atatürkçüyüm diyen tek bir fert kalmayana kadar devam edecektir.
Kim mi engel olacak? Hiç kimse engel olmayacaktır. Geçmiş olsun. Beterin beterini yaşayacağız. Bu günleri mumla arayacağız.
Geleceğe dair bütün umutlarımız yıkılmıştır.
Buna direnebilecek bütün kurum ve kuruluşlar yok edilmiştir.
Bir tek gönlümüzdeki Atatürk sevgisi ve Laik Cumhuriyete olan inancımız kalmıştır.

13-1341

Terminolojimiz nedir?

Her insan bilinçli ya da bilinçsiz olarak belli bir terminolojiye göre düşünür ve davranır.
Peki ben terminolojimin farkında mıyım? Nasıl düşünüp davranıyorum? Insanların farklı terminolojilere göre düşünüp davranması ne demek?
Içinde yaşadığımız toplum Islami terminolojiye göre düşünüp davranıyor ve yaşıyordu. Ta ki elimizdeki toprakları kaybetmeye başlayana kadar. Batılıların yaşam tarzıda bize göre farklıydı. Onların yanında ikinci sınıf durumuna düşmüştük. Cihana hükmeden padişahlarımız yoktu artık. Varsa da müneccimler kanalıyla eski ihtişamlı günlerimize geleceğimizi zannediyorlardı.
Islami terminolojiye alternatif pozitif bir terminoloji gelişti. Pozitivist terminoloji akıldan başka bir rehber tanımaz. Bu ikili terminolojimize Marksizm akımı ile beraber üçüncü bir terminoloji hayatımıza yaygın olarak girdi. Diğer terminolojilerin toplumda karşılığı yoktur.
Ortalama insanımızın zihni bu üç farklı terminolojiyle eklektik bir terminoloji oluşturdu.
Bu durum üç ayrı dil gibidir. Örneğin Türkçe, Ingilizce ve Almanca gibi üç ayrı dilde konuşmak gibidir.
Bizim kendi kişisel terminolojimizin farkına varmamız nerelerde eklektik ya da diğer terminolojilere atlayarak düşündüğümüzü farketmemizdir.
Rahmetli Uğur Mumcu'nun tanımına göre "Isviçre medeni kanununa göre evlenen, Italyan ceza yasasına göre cezalandırılan, Alman ceza muhakemeleri yasasına göre yargılanan, Fransız idare hukukuna göre yönetilen, Islam hukukuna göre gömülen kişidir."
Reel olarak Islami terminoloji sadece cenaze işlerinde bizim hayatımızda var. Dünyevi olanı batı gibi gibi yaşayacağız. Uhrevi olana Islami terminoloji ile yolcu edilecegiz.
Dünyevi gerçeklik batının gerçekliğidir. Uhrevi gerçeklik Islami tercihimizdir.
O zaman bizim terminolojimiz dünyevi gerçekliğimiz(herkese göre) ile uhrevi gerçekliğimiz(bize göre) arasında gidip geliyor. O zaman batılıyla uhrevi gerçeklik konusunda ayrışıyoruz. Onlara göre olan bir öbür dünya gerçekliği ile bize göre olan bir öbür dünya gerçekliği var. Tabii öbür dünya gerçekliğinin subjektif yeterliliği var.
Bir batılı bizimle beraber dünyevi gerçeklik içinde yaşayabilir. Suç işlerse mahkemelerimizde yargılanır. Idare edilirken de dünyevi kurallara göre idare edilir.
Sorun nerede başlıyor? "Islam medeni kanununa göre evlenen, Islam ceza yasasına göre cezalandırılan, Islam ceza muhakemeleri yasasına göre yargılanan, Islam idari hukukuna göre yönetilen, Islam hukukuna göre gömülen"
tamamen islami terminoloji ile yaşamak ve yaşatmak isteyenlerin aslımıza dönmek(!) istemeleridir.
Görünüşte gayet mantıklı ama zaten öyle yönetiliyorduk. Bütün topraklarımız elimizden gitti, Anadoluda da esir kaldık. Buradan da sürülme ya da burada yok edilme tehlikesi ile karşı karşıya kaldık.
Demek ki dünyevi olarak batı hukukuna göre yönetilecegiz, Islam hukukuna göre gömülecegiz. Son kalemizde var olabilmemizin başka alternatifi yoktur.
Eklektik terminolojimizde de dünyevi olandan bahsederken batı terminolojisine göre hareket edecegiz. Uhrevi olandan bahsederken Islami terminolojiye göre hareket edecegiz. Dünyevi olanla uhrevi olanı birbirine karıştırmamak, ne zaman nerede neden bahsettigimizin farkında olmak kendi kişisel terminolojimizin de farkında olmamız demektir.
Karmaşık gibi görünen şey bazen çok basit olabiliyor. Yeter ki trafik kurallarına uyar gibi kuralları bilerek hareket edebilelim.

13-1342

Tanrı kutup yıldızının etrafında gök çarkını çevirdiği için yerde de zaman akmaktadır. Yoksa yerde her şey donuk vaziyette duracaktı. Sonuç olarak yerin kökü göktedir.
Temel ana fikrin diğer kelimelerde de dağılımını görebilmekteyiz.

13-1343

Türk zihin yapısında "kök"ün anlam içeriği.

Eskiden "kök" anlam yüklemesi olan yaşayan kelimelerimiz. "kök, damar, yıldız(kök,damar), saç, dip, töz" Bu altı kökün etimolojilerini tarayarak bütüncül bir temele oturtabiliriz.

Öncelikle tözden başlayalım. Zaten töz kelimesinin etimolojisini çözünce hepsini de çözmüş olacağız.

Töz ve töre aynı kökten geliyor. Etimolojisi ise şöyle.

Ana Altayca; *t'òre "yasa, yönetmelik" > Ilk Türkçe; *tör´"1. kurma, kök 2. kaynak, atalar"> Türkçe; töz "kulağın kökü". Şorca; tös-tük "ağaç gövdesi". Tuvaca; dös "ağacın dalı". Çuvaşça; türe "özveri, ruh". Türkçe; törü "hukuk" (EDAL - II 1464)

Kök'ün etimolojiside şöyle yapılandırılmış.

Boreanca; ~*koko "çivi". Amerindçe; ~*kiko "diş". Nostratikçe; ~*kuyki "çivi, kırmak, gagalamak". Ana Altayca; *k'ịujk'è "kök, gövde". Ilk Türkçe; *kök "kök". Türkçe; kök "kök" (starlindb / search /root)

Damar kelimesinin etimolojisi.

Boreanca; ~ *tama "kök, kemik".
Nostratikçe; ~*to(h)ma "kök, kemik"
Ana Altayca; *tèmò "kök, güç, ruh"
Ilk Türkçe; *damor "1. damar 2. kök"
Eski Türkçe; tamar "damar" (MK, KB)
Türkçe; damar "damar"

yıldız(kök) kelimesinin etimolojisi.

Nostratikçe; ~*zilu "söküp atmak, kökünden sökmek"
Ana Altayca; *ziùldu "kök, damar"
Ilk Türkçe; *jildir´"kök"
Eski Türkçe; jildiz (MK)
Orta Türkçe; ildiz
Yakutça; silis
Özbekçe; yıldız
Türkçe; yıldız
Alınan kaynak; (starlingdb / search / root)

Saç kelimesinin etimolojisi.

Nostratikçe; ~ *sença "saç, kuş tüyü"
Ana Altayca; *sịòče "saç(başın), tüy"
Ilk Türkçe; *s(i)ač "1. saç(başın) 2. saç 3. saç(başın arkasında). 4. kök
Eski Türkçe; sac "saç"
Türkçe; saç "saç"

Dip kelimesinin etimolojisi.

Ana Altayca; *tup'e "alt"
Ilk Türkçe; *dü:p "alt, kök"
Eski Türkçe; tüp (düp)
Türkçe; dip

13-1344

Ne demek istendiği toparlanacak olursa öncelikle ağacın gövdesinin uzantısı dalı ile baştaki saçın uzantısına soyut anlam yükleme yapılarak saçın içinde ruh olduğu düşünülmüş. Saçın ayrıca mezara kesilerek konması ve saçın uzatılması hep saçta ruhun olduğu soyut anlam yüklemeye gönderme yapıyor. Damardaki kandada ruhun dolaştığı düşünülmüş. Kulağın kökü olması ise Gök Tanrının Türkün kulağına üfleyerek ona ruh vermesini düşünebiliriz. Kulağımızın dibine ruhumuz işlemiştir. DLT'de tözün anlam yüklemesi ise yukarıyı göstermesidir. Ruhumuzun kökünün yukarıdan geldiğini düşünürsek her şeyin kökü yukarıdan gelmektedir. Atalarımızın ruhuda yukarıdadır ve bizim ruhumuzda yukarıya gidecektir.Hatta Gök

Sürüngenlerde annelik duygusu yokmuş.

Duygusal zeka ve akıl memelilerde gelişmiştir. Insanda ise neokorteks yani irade gelişmiştir. Kendi kendisini iradi olarak hareket ettirebilme kabiliyeti.
Emre Bilgiç hocam bu durumu Kant'ın Anlama yetisi(sürüngen safhamız), akıl yetisi(memeli safhamız). Irade yetisi (neokerteks) safhamız olarak sınıflandırıyor.
Burada püf noktası akıl yetisi olan memeli hayvanların akli yönlendirmelerini kendi iradelerinin değil, içgüdülerinin yapmasıdır.
Homo sapiensin hikayesi yani bizim hikayemize farklı bir bakış açısı. Düşündürücü.
Anlama yetisi ile akıl yetisi arasındaki farkı da kısaca anlatmak lazım. Kabaca anlama yetisi dışarıdaki bir şeyi görerek anladığımız şeydir. Bunu gözler olarak kabul edersek. Akıl yetisi ise dışarıdan bir şey görmeden düşünerek ya da gözümüz kapalı iken anladığımız. Anlama yetisi ile akıl yetisinin koordineli çalışmasına da düşünme yetisi diyebiliriz. Burada kafa karışıklığına sebebiyet veren şey ise anlama yetisinin bir dışarıdan gördüğümüze anladım dememiz ile ikinci olarak gözümüz kapalı iken düşünerek anladım dememizin "anlama yetimizin" ikinci anlamı olarak olarak düşünememizden kaynaklanmaktadır.

10-1345

Türk-Islam sentezinin mantıksızlığı.

Hiç Rus-Hristiyan sentezi duydunuz mu? Ya da Endenozya-Islam sentezi duydunuz mu? Din ile milliyeti sentez yapan herhangi bir teori yok.
Bir millet bir dini tercih eder. Tercih ettiği dinin kendi kültürüyle oluşmuş biçimi olabilir. Buna da ne demek gerekiyor? Türk müslümanlığı, Fars müslümanlığı, Arap müslümanlığı demek gerekiyor. Türklerin müslümanlığı algılayış biçimi farklıdır. Farslıların farklıdır. Arapların farklıdır. Bu durum üç farklı Islam ideolojisini ortaya çıkarmıştır. Bu ideolojiler Islam aleminde erk mücadelesi vermektedirler.
O zaman Hristiyan olan Türkler Türk-Hristiyan sentezi, Budist olan Türkler Türk-Budist sentezi. Musevi olan Türkler de Türk-Musevi sentezi kursunlar. Niye öyle teoriler yok? Sebep ne? Madem teorisyensiniz, teori üretiyorsunuz bunlarada teori üretin.
Hatta hepsini birleştirip Türk-Dinler teorisi bile yapabilirsiniz.
Türklerin tercih ettiği dinlerin mantıklı ayetlerini ya da söylemlerini toplayın Türk-Din sentezi yapın. Madem bir işe başladınız sonucada ulaştırın.

13-1346

Türk Zihninin Çalışma Sistematiği

Homo sapiens'in zihni döngüsel çalışır. Güneşin doğuşundan batışına, sonra ayın doğuşuna ve batışına kadar gider. Süreç kendisini tekrar eder. Bu tasavvur her şeyi yuvarlak tasvir etmemize sebebiyet vermiştir. Çadırımızın yuvarlak olması da bizim mikro evrenimizdir.
Tarım devrimi ile yaklaşık 10 bin yıl önce yerleşik düzene geçince köşeyi keşfederek yuvarlak evlerimizi kare biçiminde yapmaya başlamışız. Bu durum "döngüsellikten çizgiselliğe geçiş" olarak kabul edilmektedir.
Şimdi Türk zihin yapısının ayağını bastığı yeri merkez görerek yüzünü güneşe dönüp dört yönü nasıl yapılandırdığının 6 biçimini buldum. Bunlar daha fazla da olabilir.
Şimdi bunları döngüsel olarak sıralayalım.
Öncelikle yüzümüz doğuya dönük olarak Doğu; sabah, Güney; öğlen(gün ortası). Batı; akşam. Kuzey; gece(gece yarısı) olarak döngüselliği kurgulayalım.
1. Renkler; Merkez; sarı. Doğu; mavi/yeşil. Güney; kırmızı. Batı; beyaz(ak). Kuzey; siyah(kara)
2. Hayvanlar; Merkez; öküz. Doğu; koyun. Güney; kuş(horoz). Batı; köpek. Kuzey; domuz.
3. Gökyüzü; Merkez; Zuhal yıldızı(Satürn). Doğu; Ağaç yıldız/Müşteri yıldızı(Jüpiter). Güney; Sin yıldızı (Sirius). Batı; Zühre yıldızı (Çoban yıldızı). Kuzey; Ülker (yıldız kümesi)
4. Mevsimler; Merkez; yok. Doğu; Ilk bahar. Güney; yaz. Batı; Son bahar. Kuzey; kış.
5. Vücut Yönleri; Merkez; yok. Doğu; ön. Güney; dışarı. Batı; arka. Kuzey; içeri.
6. Yeryüzü unsurları; Merkez; toprak. Doğu; Ağaç(orman). Güney; ateş. Batı; maden. Kuzey; su.

Bunlar birleşik olarak da söylenebiliyor. Örneğin; Ağaç yıldızı dediğimizde bunun doğuda olduğunu da söylemiş oluyoruz. Ya da Karadeniz dediğimizde bu denizin kuzeyde olduğunu da söylemiş oluyoruz.

13-1347

Küçük burjuvanın proleterleşmesi ne demek?

Yeşil ışığın sarı olması demektir. Ikinci evre ya tekrar yeşil yanacaktır ya da kırmızı yanacaktır. Tekrar yeşile dönerse devletin düzeninde sorun olmaz. Ama kırmızı olursa sosyal çalkantılar kaçınılmaz demektir.
Bizim arkamızda abimiz olmadığı için sosyal çalkantı bizim için parçalanmanın yolunun açılması demektir. Onun için kendi göbeğimizi kendimizin kesme mecburiyeti vardır.
Proleter, küçük burjuva ve burjuva gibi kavramlar matematikteki bir, iki ve üç gibidir. Marksist terminolojiye ait olan bu kavramlar kapitalist terminolojinin de vazgeçemeyeceği kavramlardır. Onun için matematiğin bir, iki ve üç kavramları gibidir dedim.
Burada kilit yol küçük burjuvadadır. Proleterle burjuva arasında tampon vazifesi görür. Tamponun kalkması da ozon tabakasının delinmesi gibidir. Kırmızı ışık yandı demektir.
Havanın pusunda adamın hası belli olur derler. Sinsi küçük burjuva tipleri takip ederek sosyal hava durumunu görebiliriz. Böyle dönemlerde onlar susarlar. Meşhur AKP demagogları şu anda susuyorlar. Neden mi? Çünkü zaten parayı buldular. Sosyal çalkantı olur, yarın ibre CHP'ye döner, onlarda CHP'li oluverirler. Aslında maksat CHP, AKP, Tarikat falan değil. Parayı bulmada hangi kanaldan hareket edilebileceğidir. Parayı bulduktan sonra riske girmeyip bütün siyasilerden uzak durmak en mantıklı yoldur. Bizde her şey çıkar üzerine yürür. Siyasi rantı paraya çevirmek kaymaklı kadayıftır. Zengin olmanın en kestirme yoludur. Ama tabii riskli durumlarda parayı bulduysak eğer "artık ben siyasetle uğraşmıyorum." demek zeki olmanın da göstergesidir.
Siyasetçi ile entelektüel arasındaki fark da burada ortaya çıkıyor. Entelektüel insan siyasi ve ekonomik rant beklentisi olmadan siyasetle uğraşan insandır. Hayatı pahasına da olsa siyasi söyleminden vazgeçmeyendir. Havanın pusunda adamın hasının belli olması siyasi, ekonomik ve ünlü olmanın rantiyesi peşinde koşmayanların meydana çıkması demektir. Entelektüel sorumluluğu ile hareket edenlerin meydanda olması demektir.
Can pazarı kar pazarına benzemez. Kar pazarında çıkarlar ön plandadır. Can pazarında ise inançlar ön plandadır.
Geçici olarak inançların ön plana çıkması demektir. Sonra görevi zaten çıkar pazarındakiler kendiliğinden alacaktır.
Inancımız mı nedir? Atatürk'ün kurduğu Laik Demokratik Hukuk Devletini ilelebet yaşatmaktır.

13-1348

Transandantal

TDK'nın internet sitesinde şöyle yazıyor.
"deneyüstü"
Deneyüstü ise şöyle açıklanmış. "Deneyle kazanılması imkansız, akılla ilgili olan bilgi; transandantal".

Buna da şükür, en azından "aşkınsal" dememiş. Açıklama yetersiz ama düz pozitivist mantıkla da anca bu kadar anlatılabilir. Ikincisi ise Ingilizceden yapılan çevirilerde "transendental" yazarken, Almancadan yapılan çevirilerde ise "transandantal" yazıyor. Burada transandantal yönünde tavır alınmış. Bende transandantal diyorum. Tabii tam oturmadı zaman içinde transendental da olabilir. Ilk dönemlerdeki "hermenötik" kavramı da şimdi hermeneutik olarak kullanılıyor. TDK sözlüğümüzde hermenötik /hermeneutik kavramlarının her iki biçimininde karşılığı yok. Tıpkı hermeneutik gibi sonradan transendental olabilir. Zaten burada yazarkende transendental yazınca altta kırmızı çizgi çıkıyor. Demek ki transandantalın şansı daha yüksek.

13-1349

Bu espiriyi sevdim.

Rus ozanlarından Samuel Marshak, 1914 yılından önce, Londra'ya ilk geldiğinde, yeteri kadar İngilizce bilmiyordu. Yolda giderken birine rastlayıp saatin kaç olduğunu şöyle sordu. "What is time?" Aldığı yanıt, "Bu felsefi bir sorudur, bana niye soruyorsunuz?"du.
"What time is it?" diye sorulacak sorunun "What is time" biçiminde sorulması ile konunun nasıl birden bire değiştiğini, filozofik bir yapıya büründüğünü görüyoruz.

15

13-1350

Amerindçeden Türkçeye

sızı- "acı çekmek"

Boreanca; CVRV ~*cere "acı çekmek"
Avrasyatik / Nostratik; *c' VHrV ~*cehre
Ana Altayca; *sırú (~ -o) "acı"
Ilk Türkçe; sir- "1. acıyı hissetmek, 2. acı, ızdırap"
Karahanlıca; sizla- (MK)
Orta Türkçe; sizgi
Kırgızca; siz
Gagavuzca; sizi
Türkçe; sızı- "sızlamak"

Hint-Avrupa; *swergh- "hasta olmak, acı çekmek"
Hititçe; istark- "hastalanmak"
Toharin; särk / sark "hastalık"
Eski Hintçe; *surksati "dikkat etmek, önemsemek veya dert etmek"
Slavca; sorga_/copóra "huysuz, ulaşılmaz kişi"
Proto-Almanca *swurgo(n).... "dert"
Eski Ingilizce; sorg 'sorge'; sorgain
Ingilizce; sorrow "üzüntü"
Eski yüksek Almanca; sorga
Almanca; sorga "endişe, keder, korku, tehlike"

Uralca; *súre "ölmek"
Fince; sure- "yas tutmak, incinmek, ölmek"
Estonca; sure- "ölmek, yok olmak, bayılmak"

Kartvelce; *cq̇ar- "sinirlenmek, kızmak"
Gürcüce; cqer-, cqr-

Afroasyatik / Semitik *cg̃ / hr "acı çekmek, kederlenmek"

Çin-Kafkas *ch(r)añ "sorunlu, kederli"

Alınan kaynak; Starlingdb / Long-range etymologies / Sayfa:8 - Satır:11

13-1351

Güneş ve Ay birbirini kovalar.

Anadoluyu merkez kabul ederek yüzümüzü güneşin doğacağı yöne dönersek, gün doğumunda mavi bir gökyüzü ile karşılaşırız. Işte o mavi gökyüzünün olduğu taraftaki deniz Gök Denizdir, (Hazar Denizidir). Doğan güneş güneye doğru hareket eder. Gün ortasında kızıl olan olan tepemizdeki güneş tarafındaki deniz Kızıl Deniz'dir. Yolculuğuna devam eden güneş batıdan batar. Ayı kovalayan koşturmacasında yenik düşer. Ay öne geçer. Güneşin battığı yerdeki Ayın parlaklığı ise beyazdır. Onun için güneşin battığı yerdeki deniz Ak Denizdir. Ay yolculuğuna devam eder. Tıpkı güneşin gün ortası gibi gecenin tün(gece) ortasına gelir. Her iki kolumuzu yukarı kaldırarak işaret ettiğimizde gece ortasını ve gün ortasını gösteririz. Artık geceye karanlık hakimdir. Kuzeyin hakimi artık karanlıktır. Işte gecenin ortasında olan denize de Kara Deniz deriz.
Ay da güneşin kovalamacasından yorgun düşer tekrar güneş fırsatı yakalayarak öne geçer ve güneş yeniden doğar.
Orta Asyada Ötükende iken güneşin doğuşunu karşılarken yönlere verdiğimiz renkleri, Anadoluya gelince devam ettirmişiz.
Ötüken merkezli zihin yapısından Anadolu merkezli zihin yapısına evrilmişiz. Coğrafyamızı değiştirmişiz ama kültürel kodlarımızı değiştirmemişiz.
Her insanın bir merkezi olmalı elbet ama bizim vazgeçemeyeceğimiz iki merkezimiz vardır.

19-1352

Neokorteks / Iradenin kökeni

Sürüngen beyni yüzmilyonlarca yaşında, limbik sistem yaklaşık 150 milyon yaşındadır ve evrimlerini tamamlamışlardır. Karşılaştırırsak, neokorteks daha çok genç, 20-30 milyon yaşındadır ve evrimini henüz tamamladı. Altmış beş milyon yıl önce dinozorların nesli tükendi ve memeliler baskın tür haline geldiler. Memelilerin yüzlerce alttürü de böylece çoğalma şansı buldu.....
.....Ilk primatlar için en büyük maymunlar (the Great Apes: goril, orangutan ve şempaze gibi kuyruksuz büyük maymunlar) 18 milyon yaşındadır. Büyük maymunlar, homininler ve onların ataları Hominidlerdir. Insan neokorteksinin gelişimi, iki milyon yıllık Homo habilis'ten bu yana homininler grubunda izlenebilir.....
Alınan kaynak; Akıllılık Eleştirisi - Meriç Bilgiç - Sayfa:86

Sonuç olarak "Sürüngen beyni" zekamızın temelini oluşturuyor. Bu da Kant'ın "anlama yetisi"ne denk geliyor. "Limbik sistem" yani memelilerin ortaya çıkması ile "akıl yetisi" safhasına geçiliyor. Memelilerde akıl yetisi var ama iradi olarak kendi kendini hareket ettirme yetisi yok. Onları hareket ettiren, istemelerine ulaştıran içgüdüleridir. Homo habilis ile yani 2 milyon yıl öncesinde içgüdülerin değil, kendi irademizle kendimizi hareket ettiren canlı haline geldik. Bu durumda "Neokorteks / Iradenin oluşması"dır. "Akıl yetisi"ni iradi olarak yönlendirebilen "Irade yetisi"dir.
Bilmelisin diyen anlama yetisinin kavramları aracığıyla düşünebilen akıl yetisini içgüdüler "yapmalısın" talimatı verirken. Bu talimat verme yetkisi içgüdülerden "saf ben" kontrolündeki "irade yetisi"ne geçmiştir. Aynı anda "saf ben"de tetiklenerek iradi olarak varlığının bilincine varmıştır.
Sonuç olarak hayvanlardaki teorik akla emir veren pratik akıl içgüdüye dayalı isteme iken insanlarda bu içgüdüye dayalı istemeyi irade yönlendirmektedir. Içgüdülere dayalı olmayan insan istemelerininde yolu açılmıştır. Insan gerek içgüdüye gerekse içgüdüye dayalı olmayan istemelerindende sorumlu hale gelmiştir. Işte bunada "ahlak yasası" diyoruz.
Numenal özgürlük idesinin fenomenal ahlak yasası olarak dışa vurumu bizim yapıp etmelerimizi irademizin kontrolüne verdi. Iradi olarak kendi kendimize yapıp ettiğimiz için ahlaki olarak da sorumlu hale geldik.

13-1353

Amerindçeden Türkçeye

Sağ ve Sol

Kanlı canlı, sağlıklı kelimesiyle sağ taraf aynı kök kelimeden geliyor.
Sol taraf ise gevşek, zayıf ve sol-ak kelimeleri ise sol tarafın zayıf taraf olduğunu gösteriyor.
Sağ elin daha çok kullanıldığı ve sağ kolun daha kuvvetli olduğu izlenimi uyandırıyor. Ikincisi de güneş doğduktan sonra sağ tarafa doğru gidiyor. Sağ aydınlık, yaşam, kuvvet ise solda zayıflık, gevşeklik, karanlık ve ölümü hatırlatıyor. Yüzümüz doğan güneşe dönük olunca sağ güneyde, sol ise kuzeyde kalıyor. Vücud yönü ile coğrafi yönün eşgüdümüde o an için sağlanmış oluyor.

sağ kelimesinin etimolojisi

Boreanca; ~*caha "kan, nefes"
Amerindçe; * hita / *hica "kan"
Avrasyarikçe / Nostrarikçe; *hashi "kan"
Ana Altayca; *segù "sağlıklı; kan"
Ilk Türkçe; *sag "sağlıklı"
Türkçe; sağ "sağ taraf, sağlıklı"

Diğer oñ "sağ" kelimesinin etimolojisi ise şöyle.

oñ (hlk.) 1. Sağ; 2. Bol, verimli; 3. boş; 4. Kolay
(EUTS; DLT)(Gülensoy - 506)

Sol kelimesinin de iki etimolojisi var.

Boreanca; ~ *sula "hafif, gevşek"
Avrasyatikçe / Nostratikçe; ~*sula "gevşek"
Ana Altayca; *solo "gevşek, gevşek olmak"
Ilk Türkçe; sol "sol"
Türkçe; sol "sol"

ir- / yir- "sol, kuzey"

Ana Altayca; ŋira "omurga"
Ilk Türkçe; *jir "sol, kuzey"
Eski Türkçe; jir-garu (Orkh.), ir-, jir- (OUygr.)

Alınan kaynak;
starlingdb / search / left and right

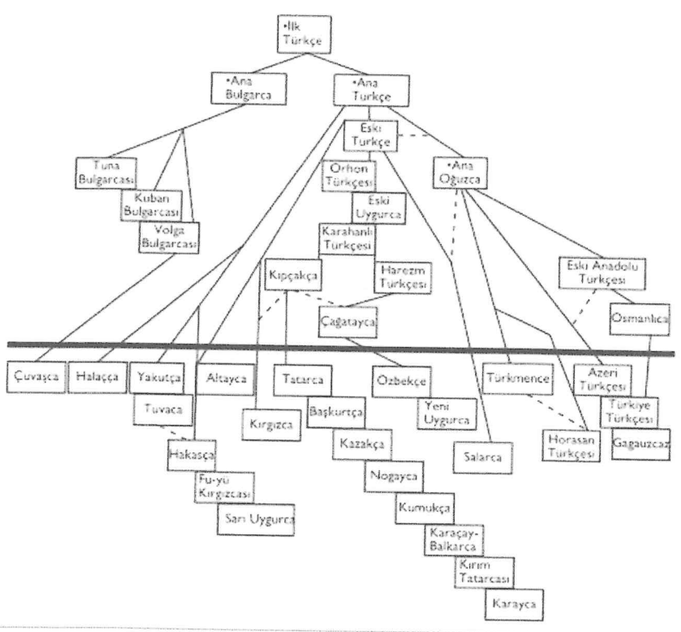
13-1359

Türkçe ne demek?

Türkçe kelimesinin bir dar anlamı var. Birde geniş anlamı var. Dar anlamı Türkiyede konuştuğumuz "Türkiye Türkçesi"dir. Geniş anlamı ise diğer Türk dünyasında konuşulan 30'a yakın "Türk lehçeleri"dir. Onlarda "Azerbeycan Türkçesi", "Kırgız Türkçesi", "Çuvaş Türkçesi", Yakut Türkçesi" gibi ifade edilmektedirler.
Bu söylem "yaşayan Türkçe" için geçerlidir. Birde daha önce yaşamış "Tarihi Türkçe" vardır. Kafa karışıklığı burada başlıyor. Öncelikle bahsettiğimiz Türkçenin tarihi mi yoksa yaşayan Türkçe mi olduğunu anlamamız gerekiyor. Örneğin "Karahan Türkçesi" dediğimiz zaman bu yaşamayan tarihi bir dildir. Ya da "Eski Uygur Türkçesi" dersek bu da yaşamayan bir tarihi dildir. Eğer "Uygur Türkçesi" demiş olsaydık yaşayan Uygurların konuştuğu dilden bahsetmiş olurduk.
Tarihi Türkçemize gelmeden önce Türkçemizin içinde bulunduğu "Altay Dil Ailesi" vardır. Yani önceden Türk, Moğol, Mançu-Tunguz, Kore, Japon ve Aynu dilleri tek bir dil imiş. Altay dil ailesi de "Nostratik Dil Ailesi"nden kopmuş. Nostratik Dil Ailesi de "Borean Dil Ailesi"nden kopmuş. Borean dil ailesini de Homo Sapiens'in anlaşılmaya çalışılan tarihi dil ailesi olarak kabul edebiliriz.
Tarihi Türkçe kavramlarımızın ilki "İlk Türkçe" ya da "Ön Türkçe" kavramıdır. Bu dil ailesi M.Ö. 3-4 bin yıl önce Altay dil ailesinden kopmuştur.
Milada geldiğimiz dönemde ise kendi içinde ikiye ayrılmıştır. "Ana Türkçe" ve "Ana Bulgarca". Ana Bulgarcanın yaşayan tek dili "Çuvaş Türkçesi"dir. Diğer bütün yaşayan diller "Ana Türkçe"den gelmektedir. Yukarıdaki şemada kalın çizginin altındaki diller "Yaşayan Türkçeler"dir. Kalın çizginin üstündeki diller ise "Tarihi Türkçeler"dir.
Sonuç olarak örneğin " Osmanlı Türkçesi" dediğimiz zaman bunun tarihi bir Türkçe olduğunun ilk önce aklımıza gelmesi gerekiyor. Tarihi ve yaşayan Türkçelerimizin dünyada genel kabul gören tasnifleri aşağı yukarı şemadaki şekildedir.

Tablo 2.3

Talat Tekin'in Tasnifi

16

13-1355

değ-er "değerli" ve değ- "değmek"

Değer deyince ilk önce aklıma değişim değeri ve kullanım değeri gibi kavramlar geliyor. Mecazi olarak da bizim için değerli olan insanlar, inançlar ve amaçlar aklıma geliyor.
Değ-er kelimesinin etimolojisi ise değiş tokuş değeri olan mallar üzerine kurulmuş. Diğer değ- "değmek" kelimemiz ise başka bir etimolojiden geliyor. Ilginç olan ise değ-er "değerli" kelimesinin ana kökü vermek iken. değ- "değmek" kelimesinin kökü de almak üzerine kurulu. Alırken dokunmuş oluyoruz. Verirken değiş tokuş etmiş oluyoruz diye düşünebiliriz. Tabii burada hareket eden kendimiz oluyoruz.

Şimdi kelimelerin etimolojisi nasıl yapılandırılmış onlara bakalım.

değ-er "değerli"

Boreanca; *cihe (CVHV) "vermek".
Amerindçe; ~*ice "ver", (*(w-)iš "el")
Avrasyatik / Nostratik ; ~*cuhu "vermek"
Ana Altayca; *cjòge "vermek, takas etmek"
Ilk Türkçe; *deg- "1. maliyet, değerli olmak 2. fiyat 3. değişiklik, takas 4. pay, kısım 5. değer 6. değişim, takas
Eski Türkçe; teg-im 1, teg-im-lig.....
Karahanlıca; teg- 1 (MK), teg-ir 4 (MK), teg-iš 5 (KB), "karşılığında verilen" (MK), teg-š-üt "değişim fiyatı" (MK)
Türkçe; değ- 1, değer....
Not düşülmüş; Genellikle anlamsal olarak biraz şüpheli olan *değ- "dokunmak, ulaşmak" kelimesinin bir gelişimi olarak kabul edilir; dış paralellikler de iki kökün başlangıçta farklı olduğunu gösteriyor gibi görünüyor.
(starlingdb / Borean / Sayfa: 1. Madde başı: 17)

Ikinci kelimemiz değ- "değmek"

Boreanca; *tuka "almak, getirmek"
Amerindçe; *tuk "getir"
Avrasyatikçe / Nostratikçe; ~*tuka "dokunmak"
Ana Altayca; *tjok'e "dokunmak, ulaşmak"
Ilk Türkçe; *deg- "dokunmak, ulaşmak"
Eski Türkçe; teg-
Karahanlıca; teg- (MK, KB)
Türkçe; değ- "değmek"

Alınan kaynak; starlingdb / Borean / Sayfa; 52. Madde başı: 13.

13-1356

Amerindçeden Türkçeye

Bir, iki ve çok(on, yüz)

Matematiksel düşünme doğal düşünmenin bir üst aşamasıdır. Onun için ilk sayı kavramları bu, şu, o, diğeri, eşi gibi kavramlarla bir ve iki anlatılmaya çalışılmış. Hatta ekki yani eki de eki>iki şeklindedir.
Bugün bildiğimiz bütün sayıların kökeni bir şeyleri göstermekle başlamıştır. Haliyle parmak ve el ile bağlantılı olarak ilk sayılarıda düşünebiliriz.
İlk insanlar ellerine baktıklarında bugünkü gibi otomatik olarak parmakları ile sayı saymıyorlarmış. Anne ve yavruları gibi, baş ve diğerleri gibi baş parmağı ayrı diğer parmakları ayrı düşündükleri kanaatindeyim. Aynı şekilde karşısındaki insanın başına,ellerine ve ayaklarına bakarkende eline bakar gibi baş ve diğer parçaları gibi düşünmüştür.
Sadece on sayısının Amerindçeden Türkçeye gelen etimolojisi ile yazımı tamamlamak istiyorum.

Amerindçe; *po "büyük", *pu "birçok", *paa "dolu; yeter, hepsi. (aslında; "hepsi; büyük) Ayrıca bknz. *poy "iyi"
Boreanca; ~*poho "çok"
Avrasyatik / Nostratik ; ~*po(H) "on, çok"
Proto- Altay; *p'obo "çok, on / yüz
İlk Türkçe; *on "on"
Türkçe; on "on"

Alınan kaynak; starlingdb / Borean . Sayfa : 41/20

13-1357

Toplumsal hafızamızın gelişimi.

Toplumsal hafızayı Homo Habilis'den başlatabiliriz. Homo Habilis'in taşı yontarak kullanmasına(2 milyon yıl önce), Homo Erectus'un ateşi kontrol ederek (900 bin yıl önce) yakabilmesine kadar götürebiliriz.
Toplumsal hafızamız bildiklerini aktararak günümüze kadar gelmiştir.
Fakat bazı toplumların bilgi hafızası diğer toplumlardan geri kalabilmektedir. Örneğin bizim toplumsal hafızamız uzaya araç gönderip geri getiren bir tecrübeye henüz ulaşamamıştır.
Hatta birinci dünya savaşından sonra çok kötü durumda olan Almanya nüfusu azalsada toplum hafızasında mevcut teknolojik gelişmesini muhafaza etmiştir. Yani toplum yapmasını bildiği bir şeyi yeniden yapmıştır.
Örneğin otomobil teknolojisinde söz sahibi olması onların toplumsal hafızasının geçmişine dayanmaktadır.
Peki sadece teknolojide mi? Felsefede de toplumsal hafızası bilgi birikimini aktarmıştır. Burada şöyle bir gerçekle yüzleşiyoruz. Toplumsal hafıza yaşam biçiminden, felsefeden, teknolojiye kadar birbirini tetikleyen bir bütündür. Batının teknolojisini alalım, felsefesini almayalım mantığı yanlıştır. Onların felsefeleri teknolojilerinin gelişimine katkı sağlamıştır. Şimdi bizde insansız hava araçları ve otomobiller yapıyoruz diye düşünebiliriz. Işte bununda gerisinde batılılaşmanın toplumsal hafızasının arka planı vardır. Bu Tanzimat Fermanı'na kadar gider. Türkiye sadece teknolojide gelişim sağlamadı, felsefede de gelişim sağladı. Teknolojideki gelişimi konu ile içiçe olanlar bilir. Felsefe ile ilgili gelişimide felsefeyle içiçe olanlar bilir.
Sonuç olarak bireysel entelektüel çabalarımız toplumsal hafızanın o alandaki gelişimine hizmet etmektedir. Bu da toplumun yapabilme kabiliyetini belirlemektedir.
Bireysel olarak hiç bir kitap dahi yazmamış olsak bile etkileşimle toplumsal hafızaya bir şeyler katıyoruz ya da toplumsal hafızadan bir şeyler alıyoruz. Tıpkı birleşik havuzlardaki su seviyelerinin sonunda birbiriyle aynı seviyede olması gibi. Tabii bu havuzda yüzenler için geçerlidir. Havuzdan bihaber olanlar toplumsal hafızadan uzak vasat olarak yaşayanlardır.

13-1358

Damar

Boreanca; ~ *tama "kök, kemik"
Avrasyatik / Nostratik ; ~ *tahma "kök, kemik"
Proto-Altay; *tèmò (~ -a) "kök, güç, ruh"
Ilk Türkçe; *damor "1.damar 2. kök"
Eski Türkçe; tamar, tamir.
Karahanlıca(MK, KB); tamar
Türkçe; damar.

Görüldüğü gibi damara kutsallık yüklenmiş. Damarlarda ruhun dolaştığı düşünülmüş. Sonradan kutsal anlam yüklemelerini kaybetmiş. Aslında bütün kelimelerimizin kutsal ya da soyut anlamları var ama kutsallık arzeden kelimelerimiz yerine yabancı dinlerdeki kelimeleri almışız. Bizim kutsal kavramlarımızı ise somuta indirgemişiz. Özellikle Islami dönemde bunu yapmışız. Yoksa Uygur döneminde Budist ve Maniheist terimlerin çoğunun Türkçedeki gündelik dilden anlam genişlemesine uğratmışız. Hatta Kaşgarlı döneminde bile bu gelenek devam etmiş. Yavuz Sultan Selimden sonra dilimizde zihniyetinizde Araplaşmış. Bu bizim için sonun başlangıcı olmuştur. Cumhuriyet döneminde ise yeniden başlasak da başaramadık. Arap zihniyetinin tahakkümünü kıramadık. Arap hayranlığını aşamadık. Gönüllü mevali olmayı kabul ettik. Koyu milliyetçimiz bile Arap'a laf söyleyince Türke düşman kesiliveriyor. Müslüm olmayanın kanını gözünü kırpmadan akıtıverir. Türk olup olmamasının hiç bir ehemmiyeti yoktur onlar için.

13-1359

Hiç ile Yok arasındaki fark nedir?

Hiç bir fark yoktur. Sadece hiç kelimesi Farsçadır. Yok kelimesi Türkçedir. Tabii benim demek istediğim ilk aklımıza gelen anlamları ama irdelersek farklı anlamlar da çıkarabiliriz.
Öncelikle Tietze sözlükte her iki kelimenin ilk anlamına bakalım.
hiç/hic 1/AD. heç 1 b.m. (var olmama hali, namevcut şey) <Fa. hiç, krş Az. Tk. heç (Cilt III - sayfa:482)
yok 1/yoh "var sözcüğünün karşıtı, bulunmayan, olmayan" < ETk. yok<*yo- fiilinden isim yapan -k genişlemesi, G. Clauson 1972 s. 895. (Tietze; Cilt; IX , Sayfa:391)

Görüldüğü gibi kelimenin ilk zihnimizde canlanan ve genel kabul gören ilk anlamları aynı anlamda olmalarıdır. Fakat her iki kelimenin de ikinci ve üçüncü anlamlarından bahsedersek işin içinden çıkamayız. Kelimelerin ikinci ve sonraki anlam yüklemeleri ise karmaşıktır.

13-1360

Etimoloji ve Epistemoloji

Etimoloji kelimelerin kökenini araştıran bilim dalıdır. Epistemoloji ise insanın aklının nasıl çalıştığını araştıran felsefi disiplindir.
Etimoloji bir sosyal bilimdir. Epistemoloji ise felsefi disiplindir. Insan aklının nasıl çalıştığı henüz net olarak bilinememektedir. Akıl, zeka, hayal, bilinç, özbilinç, anlama, bilme ve de daha ilave edebileceğimiz bir sürü kavramı bir arabanın parçaları gibi yerli yerine koyup izah edemiyoruz. Genel bir mutabakat sağlayamıyoruz. Onun içindir ki sadece felsefi önermeler yapabiliriz.
Burada felsefe ile bilim arasındaki farkıda gözlemleyebiliyoruz. Bilim, bilinen verilerden hareket eder. Örneğin etimoloji için yazılı kaynaklar esastır. Geriye doğru yazılı kaynaklardan hareket eder. Felsefi önerme için ise herhangi bir yazılı kaynak gerekmiyor. Örneğin şu filozofun dediği kaynaktır. Onun üzerine devam ediyoruz demeyebiliriz. Örneğin Kant felsefe tarihini geriye doğru detaylı araştırmamış. Wittgenstein'da öyle ama ikiside önemli filozoflardır. Ama dilbilim konusunda yani etimoloji konusunda yeterli donanım olmazsa olmazdır. Genel kabul gören asgari donanım diyelim.
Yeni farkettiğim bir şey oldu. Ben aslında bu iki disiplin arasında gidip geliyorum. Dilde etimoloji felsefede epistemoloji beni cezbeden iki alan. Iki alanı koordineli olarak bir bütün olarak anlamaya çalışıyorum. Fakat benim çalışma alanım Türk dilinin etimolojisi, epistemoloji de ise insan zihninin bilme kabiliyeti. Hedefim ise buradan Türk felsefesine yeni bir yol açmaktır.

13-1361

Yüksek

Yüksek kelimesinin etimolojisinin anlamı Boreanca /Amerindçeden günümüze şöyle gelmiştir.
Amerindçe *yaq (up1) "yukarı". Boreanca; ~*haka "uzun, yüksek". Avrasyatikçe / Nostratikçe; ~*hugu "ayağa kalkmak". Proto-Altayca; *júgu "yukarı, yukarıda". Ilk Türkçe; *jüg- " 1. yukarı 2. yükselmek 3. tepe 4. yüksek. Eski Türkçe; jügeri. Türkçe; yüksel-, yüksek. (staelingdb / Borean 12/2)
Kelimelerin basit anlam bütünlüğünün yanında birde mitolojik anlam yüklemeleri vardır. Insanın ayakta olması, yukarı doğru elini kaldırması hayat ağacıdır. Ayağını bastığı yer, yeraltına giden hayat ağacının kökü, gövde ağacın gövdesi, kalkık eller ise hayat ağacının üst kısmıdır. Gök Tanrı, Üstte göğü, altta yeri yaratmış, ikisinin arasında insanoğlunu yaratmıştır. Insanla evren bir bütün düşünülmüş. Makro kozmos evren ise, mikro kozmos da insandır.
Her şeyin ölçüsü eskicil dönemden beri gene hep insan olmuştur. Gündelik dildeki basit gibi gözüken kelimelerimizde 10 binlerce yıllık tarihi derinliği olan kelimelerimizdir.

13-1362

Borean / Kuzey Yarımküre

Günümüzde transatlantik olarak biliriz. Gene gündelik hafızamızda Amerika kıtası sonradan keşfedilmiştir. Avrupalılar ile Amerikalıların aynı kültürden oldukları için birleşmeleri gibi bilinir.
Aslında insanoğlu Amerika kıtasını 15 bin yıl önce keşfetmiştir. Amerikan yerlileri buradan gidip de bağlantımızın koptuğu atalarımızdır.
Borean kelimesinin anlamı da kuzey yarımküredir. Aynı dil ailesinden geldiğimizi söyleyen bir teoridir. Greenberg'e göre kabaca Amerikan yerlileri, Hint-Avrupa, Ural ve Altay dilleri tek bir dil ailesinden kaynaklanıyor. Anadoluda son gelişmiş halini alan kültürün kuzey yarım küreye yayıldığı düşünülüyor. Işte burada Hint-Avrupa mı yoksa Altay kültürünün mü baskın olduğu tartışması var. Aslında Anadolu kültüründe Hattiler ve Sümerler sonradan Anadoluya gelen ilk yerleşimcilerdir. Ve de Hint-Avrupalı değildirler. Onlardan önce Göbeklitepelilerde kuzey yarımküre kültürünün ilk izlerini görüyoruz. Onlar döneminde zaten Hint-Avrupa dil ailesi yoktu. Ama Altay dil ailesi vardır diyebiliriz. Çünkü en geç kopan dil ailesi Hint-Avrupa dil ailesidir. Hititlerin Hint-Avrupa dil ailesinden olduğu kabul ediliyor. O da daha geç döneme aittir.
Türkçe Altay dil ailesi içinde baskındır. Nostratik dil ailesi içindede Ana Altayca baskındır. Borean dil ailesinde ise Nostratikçe baskındır. Sonuç olarak Türkçe bütün dil ailelerinin en baskın dilidir.
Türkçe derken bahsedilen "Proto-Türkçe / Ilk Türkçe" kavramıdır. Geniş anlamda Türkçedir. Dar anlamda Türkçe ise Türkiyede konuştuğumuz Türkiye Türkçesidir. Diğer Türk Cumhuriyetlerinde konuşulan Türkçelerle birlikte düşünüldüğünde Türkçe kelimesi geniş anlamda düşünülmüş olur. Aralarında lehçe farkı vardır. Dil olarak da dersek hepimiz Türk dil ailesine mensubuz.
Bitirirken söylemek istediğim ise Amerika kıtasına giden ilk Amerikan yerlilerinin dili Amerindçedir. Amerindçe herhangi bir dil ailesine dahil edilmiyor. Boreanca ile atbaşı gidiyor. Türkçeden Amerindçeye ya da Amerindçeden Türkçeye gidip gelen tıkalı dil kanallarımızıda açmamız gerekiyor. Tabii uzmanların ortaya koyduğu dil verileri üzerinde çalışarak.

19-1363

Üç temel çelişki.

Çelişkileri öncelik derecesine göre örneklendirecek olursak. Birincisi bir insanın can güvenliğidir. Ikincisi yaşamını devam ettirmesidir. Üçüncüsü ise türünü devam ettirmesidir.
Toplumdaki üç temel çelişkide birincisi insanın özgürlüğüdür. Ikincisi sınıf çelişkisidir. Üçüncüsü ise meshep çelişkisidir. Milliyet çelişkisi dördüncü çelişkidir.
Özgürlük istegi sınıf çelişkisini önceler. Sınıf çelişkisi ise meshep çelişkisini önceler.
Bu saydığım öncelikler modern toplum için geçerlidir. Peki biz modern bir toplum muyuz? Hayır.
Yarı feodal ya da feodal bir toplumuz. Peki feodal toplumun öncelikleri nedir? Birincisi meshep çelişkisidir. Meshep çelişkisi aşılamadığından diğer çelişkiler kaotik bir ortam yaratır. O zaman bizim için en tehlikeli toplumsal hareket ne sınıf hareketidir. Ne de hepsini önceleyen özgürlük hareketidir. Çünkü henüz her şeye din penceresinden bakan feodal toplum aşılamamıştır.
Cumhuriyetimiz hangi saiklerle kurulmuştur. Bugün ne duruma gelmiştir. Modernizm feodal dinciliğe karşı egemen olmuş milletlerin başarısıdır. Biz bu başarıyı pozitivist öncülerin iktidarında yakaladık.
Cumhuriyetin kuruluş döneminde komünist ülkeler bizi desteklemiştir. Eğer biz şeriat devleti kurmaya kalksaydık aynı desteği alamayabilirdik. Zaten şeriat devleti ile ayakta kalınabilseydi Osmanlı batmazdı.
Komünist ideoloji ile pozitivist ideoloji kardeştir. Hatta Erbakan hepsinin yahudi zihniyeti olduğunu söyleyerek feodal dinci ideolojinin alternatifini yani yeniden şeriat ideolojisini savunmuştur. Devamında gelen iktidarlarda özellikle milliyetçilik adı altında ümmetçilik politikaları yürütmüştür. Halihazırda milliyetçi olduğunu zannedenlerde ümmetçidir.
Sonuç olarak biz ümmetçilik uçurumundan kendimizi kurtarıp modernizmin gerektirdiği tarzda milli bir devlet nasıl olabiliriz? Öncelikle devletin birinci tehditinin ümmetçilik olduğunu ve ümmetçiliğe karşı mücadelenin devlet politikası olması gerektiğini idrakine vararak ve bu yönde mücadele edilerek sonuca varılabilir.
Mevcut durumda şeker hastasını şekerle besleyerek onun mutlu olmasını sağlıyoruz. Ümmetçiliğe karşı ümmetçi politikalarla devleti ayakta tutmaya çalışıyoruz.
Gidişatımız gidişat değildir. Devletimizin yıkılma tehlikesi soldan değil sağdan özellikle milliyetçi olduğunu iddia eden ümmetçilerden gelmektedir. Şeker hastasını şekerle iyileştireceğini zannetmelerinden kaynaklanmaktadır.
Ne yapmalıyız? Atatürkçü pozitivist ayarlarımıza geri dönmeliyiz. Ama nasıl?

13-1369

Amerindçeden Türkçeye

dinle- "dinlemek"

Amerindçe *tine "kulak" (ear5). Ilginç olan ise Amerindçe; *c'imak "hole1" (delik) adı altında. Ağız (mouth4) *čik (ağız). Nose4 (burun) *sunik ~ *sinik kelimeside burun ve koku olarak anlamlandırılmış. Kafadaki deliklerle ilgili bizim mitolojimiz aklıma geldi. Gök Tanrı Türk'ün kulağına üfleyip ruh, burnuna üfleyip can vermiştir. Ağız kapalı düşünülmüş olsa gerek. Ağzın açılması yeme ve içme ise dişle bağlantılı kelimelerde şöyle devam etmektedir. Örneğin geviş getirmek. *kua "bite(ısırmak)". *ko "eat (yemek)". *kua "mouth(ağız)". *waki "flesh; feed (et, beslenme)". *hik "tooth(diş). *yok "tooth (diş)". Türkçe; kev- > gev- "geviş getirmek, çiğnemek" köküne kadar geliyor.
Sonuç olarak zincirleme kelimelerin birbirleri ile bağlantısıyla ilk zihin yapımızdaki oluşumu üzerine akıl yürütebiliriz.

13-1365

Ateş demekle ağız yanmaz.

DLT'de "ot tese ağız köymes" (I, 43-11) şeklinde geçiyor.
ot/od kelimesinin 30 bin yıllık geçmişi var.
Boreanca; *qota > Nostratikçe; *hota. > Ana Altayca; *ota. > Ilk Türkçe *ot > Türkçe; ot olarak günümüze kadar gelmiş. Her ne kadar bizde kullanımdan kalkmış olsada diğer Türk lehçelerinde yaşamaktadır. Örneğin; Azerbaycan Türkçesinde; od. Özbekçe; ut. Türkmence; ot. Halaççа hut. Çuvaşça; vot. Yakutça; uot. Salarca; oht.
Baştaki uzun ünlünün -Ilk Türkçe ot=ooot şeklinde okunması- sonradan oluşan diğer Türk lehçelerinde izini görebiliyoruz. Örneğin Halaççada kelime başındaki /h/ harfinin olması eskicil özellik midir?. Yakutçada ise ooot=out şeklini almış. Çuvaşçada ise başına /v/ eki almış. Özbekçede ise ot / ut olmuş. Belki de ot > hut > ut şeklinde evrim geçirmiş. Ayrıntısı artık uzmanlık gerektiriyor.
Ilginç olan başka bir şeyde uzun ünlü hikayemiz Ana Altaycada başlıyor. Nostratikçe ve Boreancada uzun ünlü yok. Ama uzun ünsüz var mı diye sorsak var cevabı alırız. Ünlüler pek ciddiye alınmamış. Üvey evlat muamelesi görmüş. Eski Türkçe ve Arapça ve çoğu dilde yazarken belirtilmiyordu. Araya ünlü harfi sen düşünüp koyacaksın. Haliyle a/e/u/ü/ı/i harflerinden hangisini koyacağımız mesele haline geliyor. Onun için Boreanca yapılandırmasında KVTV şeklinde geçiyor. Buradaki /V/ harfi herhangi bir ünlü. Yani KATA / KOTO /KUTU / KOTU / KETE / KITE / daha da uzatabileceğimiz şekilde yapılandırabiliriz. Şimdiki kullanımı ot olduğu için geriye doğru ilk yapılandırmasını KOTO şeklinde olduğunu düşünebiliyoruz.
Ikincisi sesli harfler Nostratikçeye gelince envai çeşit oluyor. En az 3-5 tane /B/ harfi var. En az 7-8 tane /H/ harfi var. 50 çeşit sessiz harf var diyebiliriz. 20 çeşitte sesli harf olsa. Alfabe 70 harfli olur. Allahtan kelime başı hep sessiz harfle başlıyor. Ana Altaycaya gelince baştaki sessiz harf düşünce sesli harfle başlayan kelimelerimiz oluşuyor. Yukarıdaki örnekte Nostratikçe *hota'nın > Ana Altayca *ota olması gibi...

Alınan kaynak; starlingdb/ Borean "fire"

13-1366

Mitostan Logosa ve Arkhe

Felsefe tarihine Antikçağ felsefesi ve Modern felsefe olarak bakılır. Fakat felsefe tarihi aşama aşamadır. Mahşerin üç atlısı Antik felsefe için Sokrates, Platon ve Aristo ise Modern felsefe için Descartes, Kant ve Hegeldir. Tabii ki mahşerin başka atlıları da var.
Felsefenin amacı her şeyi bir bütün olarak kavramaktır. Öncelikle kendisini bir bütün olarak kavrayıp bize bakış açısı oluşturur. Yol ve yordam gösterir. Bu durum birazda bir kültürün içindeki insanların düşünce ve davranışları gibidir. Felsefi bakış açısı kültürlerin düşünce ve davranışlarınıda değiştirebilmektedir.
Konumuzu başlıktan başlayarak toparlayacak olursak mitolojik dediğimiz dönem mantık öncesi mantıktır. Ilkel densede pirimitif denmesi daha doğrudur. Çünkü kendine göre bir mantığı vardır. Ilkel insan mitolojik dünyası ile gerçek dünyayı kendi mantığına göre eşgüdüm içinde yürütmektedir. Kendi içinde bir mantığı vardır. Işte bundan dolayı mantık öncesi mantık demekteyiz.
Mitostan logosa geçiş ise mantık öncesi mantıktan mantığa geçiştir. Bunun başlangıç sloganı ise arkhedir. Ben iççi diyorum. Arkhe ilk madde ya da oluşumu sağlayan ilk şey nedir sorusunun cevabını aramaktır. Thales ilk madde sudur demiştir. Doğadaki her şeyin suyun başka halleridir diyerek arkhe(iççi) ile beraber mitostan logosa gelişi başka deyişle mantık öncesi mantıktan mantığa geçişin filozofudur. Artık mitostan arındırılmış arkhe(iççi) ile doğa filozofları felsefeyi başlatmıştır. Tabii arkheye (iççiye) ateş, hava, toprak diyende olmuştur. Dördünün karışımıdır diyende olmuştur. Bizim için başlangıç önemlidir. Doğa filozofları dış dünyaya yönelmiştir. Sokrates ise "Insan nedir?" sorusuyla dış dünyayı algılayan insan nedir sorusuyla aslında Protagoros'un "her şeyin ölçüsü insandır. Varolanların varlığının da varolmayanların var olmadığının da" diyerek arkheyi(iççiyi) insana yöneltmiştir. Insan kendi zihninden dış dünyaya açılmaktadır. Platon'un idealar dünyası öbür dünya olmuş. Ortaçağ boyunca bizi esir almıştır. Biz Ortaçağin idealitesi olan Platondan, realitesi olan Aristoya modern dönemde geçebildik. Ortaçağda felsefede öbür dünyaya yönelimden takılı kaldık. Descartes ile bu dünyaya yönelime yani önce düşündüğüm için bu dünyada varım diyerek modern arkheyi(iççiyi) başlattık. Zihnin içinden dış dünyaya Kantla çıktık. Hegel ile dış dünyada sosyalleştik.
Şimdi neredeyiz. Postmodern denen yeni bir ortaçağdayız. Bizim Beşiktaşın sloganı gibi şimdiki felsefe "çarşı her şeye karşı". Iyi de çarşı ne diyor? O belli değil. Çarşı sadece karşı. Şu anda felsefenin durumu Kant öncesi ergen olmama durumuna benziyor.
Bu da aşılacaktır. Ortaçağa nasıl insanoğlu kendi aklının yönelimi ile girdiyse postmodern felsefeyede kendi aklının yönelimi ile girmiştir. Buradan kendine çıkış yolu bulacaktır.
Şu anki felsefenin durumu Atatürk'ün Nutuk'undaki ilk cümle olan "1919 yılı mayısının 19 uncu günü Samsun'a çıktım." Cümlesiyle içinde bulunduğumuz haleti ruhiye gibidir. Zihnin tekrar postmodern işgalden kurtarılması gerekmektedir. Ama nasıl? Bu sorunun cevabını hep beraber arayacağız.

13-1367

Altın dakikalar...

Insan zihni geriye doğru sürekli muhasebe yapar. Zihninden geçirdiği bir insanı nasıl hatırlar? Zihninde kalan altın dakikalarla hatırlar.
24 saat yıllarca beraber yaşadığımız insanları bile geriye doğru düşündüğümüzde altın dakikalarla anarız.
Altın dakikalar yaşandığı anda hissedilmiyor. Aradan onlarca yıl geçince geçirdiğimiz anın altın dakika olduğunu bilebiliyoruz. Belkide şu anda yaşadığımız dakikalarımız zihnimizde altın dakikalar olarak kalacaktır.
Zihnimiz geriye doğru altın dakikalar ile çalışır. Ne kadar yaşadığımız değil, ne kadar altın dakika yaşadığımızdır geriye kalacak olan...
Tabii ki iyimser bakış açısıyla....

13-1368

Etimoloji ilginç bir şey...

Kesin olarak bildiğin bir şeye bile farklı yorum getirebiliyor. Tabii o farklı yorumu getirmek için o işin uzmanı olmak gerekiyor.
Örneğin "kulaç" kelimesini Kaşgarlı Mahmut'un dediği gibi kol+aç "kol aç" şeklinde bilirdim. Fakat az önce Ana Altayca sözleri tararken farklı bir yorumla karşılaştım.
Ana Altaycaya kadar gidiyor. Yani 8 bin yıl öncesine kadar gidiyor diyebiliriz. Eğer Boreancaya kadar gidiyor demiş olsaydım 30-15 bin yıl arası demiş olacaktım. Nostratikçeye kadar gidiyor demiş olsaydım 15-10 bin yıl arasında demiş olacaktım. Ana Altayca deyincede Ana Altaycanın Nostratikçeden kopması 8 bin yıl öncesi olduğu düşünülüyor. Ilk Türkçeninde Ana Altaycadan kopması ise 3-4 bin yıl öncesi olduğu düşünülüyor. Bilinen yaygın yazılı kaynaklarımız ise Orhun kitabeleri ile 700 yılında başlıyor. Yani 1300 yıl öncesine dayanıyor.
Şimdi Ana Altayca nasıl yapılandırılmış ona bakalım. (starlingdb / Proto- Altay 29/14)
Ana Altayca; *Kula- "uzanmak"
Ilk Türkçe; *Kula- " 1. El sallamak; üstünden atlamak. 2. uzatmak 3. kulaç
Kökünün koldan yapılandırılmamış olduğunu görüyoruz. Peki kol kelimesi nasıl yapılandırılmış?
Kol kelimesinin kökü Amerindçe / Nostratikçeye kadar gidiyor. Amerindçe; *kala "kol". Boreanca; ~*kala "kol, bacak"
Avrasyatikçe / Nostratikçe; *kala "kol"
Ana Altayca; *k' õjli "uzuv (vücudun uzanan kısmı)
Ilk Türkçe; *Kol "1.kol 2. el"
Türkçe; kol "kol"
Çuvaşça; xol "omuz"
Türkmence; Gol
Azerbaycan Türkçesi; Gol
Halaçca; qol
.....
"kula" kökünün Nostratikçe iki türlü daha yapılandırması var. Dolgopolsky sayfa: 1003 ve 981'de şöyle yapılandırlmış.
*kula(981) "düşmek, parçalanmak". Kazakça ve Özbekçe; qula-
*kula(1003) Ana Altayca; *k'Ula "yuvarlamak, döndürmek". Özbek, Qq; qula- "düşmek"

IJ-1369

Düşünmek

Ana Altayca; *tul̇di "duymak"
Ilk Türkçe; *dül̇-ün "düşünmek, anlamak"
Eski Türkçe; tüšü-t-le-n-il (Eski Uygurca), tüšün-
Türkçe; düšün-
Tatarca; töšen-
Özbekçe; tušun-
Azerbaycan Türkçesi; düšün-
Yakutça; tüs "ciddi, makul"
Kırgızca; tüsün-
Kazakça; tüsin-
Nogayca; tüsin-
Gagavuzca; düsün-
Karayca; tüsün-
Karakalpakça; tüsin-
Kumukça; tüsün-
.....

Tunguz-Mançu *doldi_"duymak"
Korece; tid- "duymak"

Alınan kaynak; starlingdb - Proto-Altay - (Meaning; hear)

13-1370

Descartes, Kant ve Hegel Wittgenstein gibi düşünseydi...

Descartes...

1. Düşünüyorum, öyleyse varım. 1.1. Düşünüyorum, öyleyse Tanrı vardır. 1.1.2 Düşünüyorum, öyleyse doğa vardır.

Aynı bağlamda Kant şöyle devam ederdi...

1. Düşünüyorum. 1.1. Düşünüyorum, öyleyse transandantal benim vardır. 1.1.2. Transandantal benin zihnimin dışına uzanan kısmı empirik bendir. 1.1.3. Empirik ben, transandantal ben içinde hareket eder. 1.1.4. Düşünüyorum, öyleyse transandal benim ile senkronize hareket eden empirik benim vardır.

Hegel'de böyle devam ederdi...

1. Benim karşımdaki ben dolayımı ile vardır. 1.1. Benim toplumun beninin bir parçasıdır. 1.1.2. Doğanın beni Geistin/Tanrının bir parçasıdır.

Descartes'te zihnin içinde başlayan süreç, Kant'la dış dünyaya uzanırken, Hegel'le de toplumsallaşarak süreci tamamlar.

13-1371

1. Düşünüyorum, öyleyse varım. 1.1. Düşünüyorum, öyleyse Tanrı vardır. 1.1.2 Düşünüyorum, öyleyse doğa vardır.

Aynı bağlamda Kant şöyle devam ederdi...

1. Düşünüyorum. 1.1. Düşünüyorum, öyleyse transandantal benim vardır. 1.1.2. Transandantal benin zihnimin dışına uzanan kısmı empirik bendir. 1.1.3. Empirik ben, transandantal ben içinde hareket eder. 1.1.4. Düşünüyorum, öyleyse transandal benim ile senkronize hareket eden empirik benim vardır.

Hegel'de böyle devam ederdi...

1. Benim karşımdaki ben dolayımı ile vardır. 1.1. Benim toplumun beninin bir parçasıdır. 1.1.2. Doğanın beni Geistin/Tanrının bir parçasıdır.

Descartes'te zihnin içinde başlayan süreç, Kant'la dış dünyaya uzanırken, Hegel'le de toplumsallaşarak süreci tamamlar.

13-1372

Moderniteden feodaliteye...

Modern olan her şeye karşıyız. Göya yerli ve milli olacağız diye feodaliteye geri dönmeye çalışıyoruz?
Feodalken iyiydik de niye Cumhuriyet diye yeni bir rejim kurduk? Niye kurum ve kuruluşlar inşa ettik?
Zaten başımızda padişahımız vardı? Özgürlük istedik. Bunun Cumhuriyet ve demokrasi ile olacağını düşündük.
Şimdi ne oldu? Kurum ve kuruluş kaldı mı? Demokrasi ile seçilen padişah sistemine döndük. Padişah ne derse o oluyor.
Kurumlar ne oldu. Onları da tarikatlar arasında pay ettik. Aslında Fetö tarikatından aldık. Diğer tarikatlara bütün bakanlıkları ve askeriyeyi pay ettik. Böyle daha demokratik oldu.
Bunun adıda şimdi yerli ve milli demokrasi.
Sonuç ne oldu. Afganlılar bize geliyor. Gençler Avrupa ülkelerine kaçıyor. Afganlılar için feodal baskıdan kaçış bizdeki onlara göre görece daha iyi olan feodal yönetim. Bizdeki feodaliteye geri dönüşten kaçan gençlerde modern yönetimlerin olduğu ülkeleri tercih ediyor.
Moderniteden feodaliteye geçmeye çalışmak da böyle bir şey işte, suyu pompayla yukarı doğru akıtmaya çalışmaktır. Fakat su doğası gereği yan yollardan aşağı doğru akacaktır. Işte bizde olan değişimde budur. Feodal rejimden rahatsız olanlar modern rejimlere gidiyor. Görece daha iyi feodal rejim olan bizim rejimimizede katı feodal rejimlerdekiler geliyor. Su akıyor yolunu buluyor.
Sonuç olarak Afganlılar içeri, Türkler dışarı. Sonuçta kimden oy alacaksak ona göre insanlarıda dizayn ediyoruz.
Zaten Osmanlının başına Türkler bela idi. Türkleri yönetimden uzaklaştırınca rahat etti. Bizim göya yerli ve millilerde, Arap kafalı feodallerde Arap kafalı yerli ve milliler ile onların müttefikleri ithal Afgan kafalılarla içeride egemenlik sağlayıp, laikleride dışarı sürerek yerli ve milli özgün bir Afganistan modeli inşa ediyoruz.
Sadece mal ithalatı ve ihracatı yapmıyoruz. Insan ithalatı ve ihracatı da yapıyoruz.
Türk Cumhuriyetlerine modernite ihraç edecegimize onlardan feodalite ithal ediyoruz. Hem onları hem de kendimizi bilinmeyen yeni emperyalist oyunların yemi yapıyoruz.
Önceliğimiz yarım kalan fodaliteden moderniteye geçişi tamamlamak olmalıdır. Fizik kanunlarında her şeyin yerçekime göre hareket etmesi neyse toplum bilim kanunlarında da feodaliteden moderniteye doğru hareket etmek aynı şeydir.

12-1373

Kant'tan sonra felsefe özünde Kantçı olmuştur.

"Kant'tan sonra felsefe özünde Kantçı olmuştur. Diyalektik, fenomenoloji, varoluşçuluk, mantıksal atomculuk, yapısalcılık, Viyana Çevresi'nin mantıksal pozitivizmi, dilbilimsel analiz, post-yapısalcılık, bunların tamamı, Kantçı olmasalardı oldukları şey olamazlardı. Deneycilik bu eleştirel paradigma içerisinde gayet iyi bir şekilde işliyor. Rasyonalizm ise bazı bilişsel yetilerimizin doğuştan olduğu iddiası ile ayakta kalabiliyor." (Stephen Priest, The British Empiricists)

Emre Bilgiç hocanın bu paylaşımı yerindedir. Kant, düşünce tarihinin geçtiği bir köprüdür. O köprüden geçmeden geriye doğru yolculuk yapamayız. Diyalektik, fenomenoloji, varoluşçuluk ve atomculuk gibi kavramlar daha önceden de var olsa da Kant'ın süzgecinden geçerek başka türlü bir bakış açısı kazanmıştır. Bu bakış açısının temel mantığı ise "Uzay ve zamanı görmeyiz. Uzay ve zamanla görürüz."dür. Uzay ve zamanı zihnimizin içine alarak, zihnin içeriden dışarı bakan kısmına uzay demiş. Zihnin kendi içindeki faaliyetlerinide zaman manifoldundan hareket ettirmiştir. Hatta dışarı uzanan uzay bile zaman manifolduyla varoluşunu gerçekleştirmektedir. Işte zamanı uzaya göre önceleyen felsefelerinde başlangıcıdır.

19-1374

Amerindçeden Türkçeye

Erken

Amerindçe; *ere “now; today” / Boreanca; ~ *here “erken” > Avrasyatik / Nostratik; *here “erken” > Ana Altayca; *ere (~ -i) “erken” > Ilk Türkçe; *er 1. erken 2. sabah erken 3. yarın 4. (sabah güneşi) > güneşli dağ yamacı. > Eski Türkçe; (ir ~ er 4, er-kenin,) erte (EskiUygurca) > Türkçe; er, erte. Uygurca; ä(r)tä “sabah”. Azerbaycan Türkçesi; ertä. Hakasça; irte “sabah”.....
Proto- Moğolca; *er-te “erken”
Tunguz - Mançu; *erü-n “zaman”
Korece; *iři- “erken”
Uralca; *äre “yıl”
Kartvelce; *ar-d- “erken”
Mısırca; hrw “gün”
Merkez Çad; *yiraw- “gün”
Not; bakınız Semitik hVr- “gün ışığı”

Alınan kaynak; starlingdb / Proto-Altay 25/17

13-1325

Yorumlamak

Clauson, Tarama Sözlüğü ve Kaşgarlı Mahmut'ta kelimenin köküyle ilgili maddeleri hızlı bir şekilde taradım. Vardığım sonucuda kısa ve öz olarak şöyle anlatayım.

Öncelikle yürümek, hareket etmek köküne dayanıyor. yor- / yör- / yür- , yöre "etrafını dolaşmak", bir nevi anlamaya çalışmak.
Kelimenin fiziki anlamı bağlı olan bir şeyi çözmek, soyut anlamı ise gene bir rüyayı açıklamak ya da yıldızlara bakarak açıklamada bulunmak.
Kaşgarlı'da /yör-/ "(bağdan) çözmek", /yör-/ " (düş) tabir etmek". /yöre/ "Oğuzcada her şeyin etrafı kenarı".
Yorumlamanın güncel anlamı ise çok geniş. Örneğin yabancı dilden bir cümle çevirmek bile yorumlamaktır. Duyduğumuz ya da gördüğümüz bir şeyi birebir anlatmak bile yorumlamaktır. Yorumlamak, bizim subjektif bakışımızdan bağımsız olamaz. Subjektif bakış derken de insanın subjektif olduğu gerçeğidir. Objektif olmak aslında kendi subjektifliğimizi doğrulamaya çalışmaktır. Objektifliği kendi subjektifliğimize araç yapmaktır.
Hermenötik "yorum bilgisi". Hermes'in Tanrının sözlerini insanların anlayacağı şekilde anlatmasıdır. Peki Hermes Tanrının sözlerini bize çevirirken kendi subjektifliğinide işin içine katmamış mıdır?
Yorum yapan falcının bilgilerinin dışında karşısındakine karşı zihninde oluşan olumlu ya da olumsuz duygulardan bağımsız etik yorum yapabiliyor mu?
Insan kendi subjektifliğinden bağımsız yorum yapabilir mi?
Burada etik kavramı devreye giriyor. Ne kadar etik olmaya çalışsak da acaba etik olmayı ne kadar başarabiliyoruz?

13-1376

dinle- ve dinlen

Dinleye bir /n/ harfi ilave edince dinlen oluyor gibi insan ilk önce düşünebiliyor. Ama köklerini geriye doğru araştırınca dinle- kelimesi Amerindçe *tine "kulak" kelimesine kadar gidiyor. Dinlemekten de düşünmek kelimesine gidiyor. Insan dinlediği zaman düşünüyor. Duyduğu kelimeleri ya da cümleleri zihninde resim olarak canlandırıyor. O zaman düşünmenin kökünün dinlemek ile ilgili kavramlardan geldiğini düşünebiliriz. Peki resimlerin zihnimizde canlanması ne demek? Daha önceden gördüğümüz şeyler demek. Görmek kelimesi de "tanımak, bilmek" gibi kavramların köküne ev sahipliği yapıyor. Geçmişten bugüne gelene kadar birbirinin yerine kullanıldığı da görülmektedir. Bu da doğaldır.
/dinlen/ kavramı ise ti:n ~ tı:n (/:/ bu işaret önündeki sesli harfi uzatarak söylemektir. tıın, tiiin gibi) köke gönderme yapıyor. Bununda en arkaik anlamını "nefes, kan, ruh" olarak yapılandırılmış. Işte metafiziğe hoş geldiniz.
Göz ve kulak ile ilgili kavramları fizik içinde düşünebiliriz ama iş "nefes, kan ve ruh" kelimelerinin köküne gelince metafiziğe giriş yapmış oluruz.
Fizikten metafiziğe ya da metafizikten fiziğe gidip gelmemiz en ilkel ya da pirimitif dönemlerimize kadar gider.
Sonuç olarak /dinle-/ ve /dinlen/ gibi basit olarak gördügümüz iki kelime bile bizi 30 bin yıl geriye götürebilecek tarihi bir yolculuğa çıkarabiliyor. Kalın sağlıcakla...

13-1377

Tuz

Amerindçe; *si "salt" (615). Boreanca; CVRV ~ *cire "acı, tuz" > Avrasyatik / Nostratik; cwVwVeV "tuzlu, ekşi" > Ana Altayca; *čįoberé "tuz, acı, asitli" > Ilk Türkçe; *dur´"tuz" > Türkçe; tuz "tuz"

Alınan kaynak; starlingdb Proto-Altay 13/8

13-1378

Göbeklitepelilerin dili hangi dil ailesine ait?

Proto-Hint Avrupa olduğu düşünülüyormuş. Nostratikçe dense normal karşılayacağım. Nostratik dil ailesinden en geç kopan dil ailesi Hint-Avrupa dil ailesi olarak kabul ediliyordu. Hepsinden ileri dil ailesi idi. Altay dil ailesi erken kopan bir dil ailesi idi. Şimdi ne oldu? Gelişmiş bir medeniyet eski olunca tabii ki Hint-Avrupalı olacak. Batının oryantalizmi bitmedi gitti.
Doğal olarak Proto-Altay denmesi gerekiyordu. Sosyal bilimlerle kim uğraşırsa nalıncı keseri gibi kendine yontuyor.

Not; nalın "takunya", nalıncı ise hamamlarda kullanılan takunyaları yapan usta demekmiş.

13-1379

Irk

Irk kelimesini duyunca ilk önce aklıma ırk bitig gelir. Türkçe ırk "fal", bitig "yazı, kitap" demektir. Irk Bitig ise fal kitabı demektir. Bilindiği gibi Orhun kitabeleri taş üzerine yazılmıştır. Irk Bitig ise aynı alfabe ile kağıt üzerine yazılmıştır. Orhun kitabeleri 732 yılında yazılmıştır. Irk Bitig de yüz yıl sonra 800 ile 900 yılları arasında yazıldığı düşünülüyor. Kesin yazılış tarihi tespit edilememiştir.
Ikinci olarak ise ırk deyince aklıma Istiklal marşında geçen Arapça kökenli ırk kelimesi gelmektedir. Karşılığı ise millet demektir. Milletin tarifi ise aynı dile ve kültüre sahip olan insanlar demektir. Mehmet Akif Ersoy kelimeyi millet yerine kullanmıştır.
Üçüncü olarak ise aklıma Alman ırkçılığı gelmektedir. Yeni durumu anlatmak için genelde eskiden kullanılan bir kelime tercih edilmektedir. Bu kötü durumu anlatan kelimede haliyle kötü görülmektedir. Bu duruma ise anlam kötüleşmesi denmektedir.
Kelimenin son kullanıldığı dönemdeki anlamına göre geriye doğru anlam yüklemelerini yaparsak hataya düşmüş oluruz.

13-130

😀

Emoji, resim yazısı. Insanoğlu yazıya resim yazısı ile başlamıştır. Günümüzde gene resim yazısına (emojiye) geri dönmüştür.
Yukarıdaki gülen emojiyi görünce aklıma ne geliyor?
Ilk aklıma gelen cümle "Maymunda gülermiş ama gülme taklidi yapamazmış". Ikinci gelen cümle ise "Bir tebessüm kafadaki bin mefhumu dağıtır." Üçüncü cümle ise bir Çin atasözü "Yüzü gülmeyen dükkan açmasın."
Hiç unutamadığım ve en sevdiğim insanlar beni görür görmez gülümseyen insanlardır. Elbette sadece beni görünce tebessüm etmiyorlardır. Ama olsun gene de benim için en tesirli insanlardır.

17-1781

Dün kendim için ne yaptım?

Her sabah kalktığımda kendi kendime bu iki soruyu sorarım, dün kendim için ne yaptım? Bugün kendim için ne yapacağım?
Ekmek parası peşinde koştum diyenlere lafım yok.
Ben dün ekmek parası peşinde koşmadıysam ne yaptım? Yediklerim içtiklerim benim olsun da öğrendiklerim herkesi ilgilendirir.
O zaman soruyu şöyle sormak lazım. Ben dün herkesi de ilgilendirecek ne yaptım?
Her gün sohbet ettiğim adamla konuştuğumda yeni bir şey olarak ne öğrendim? Yoksa dünkü, önceki günkü, bir yıl önceki ya da okuldan mezun olduğum günkünün dışında hiç bir şey yapmadım mı?
Peki karşılaştığım insan beni ne diye dinlesin, bende yeni olan ne var? Hiç bir şey yok mu? Ya da ben hergün karşılaştığım insanla havadan sudan muhabbet dışında ne konuşacağım? Yeni olarak neyi araştırmış, neyi öğrenmiş?
Yoksa hergünkü gibi bugünde boş muhabbetle havanda su mu döveceğim?

13-1382

Dünyanın ucu ve bucağı neresidir?

Insan zihni güneşin ve ayın birbirini kovalayan doğal döngüselliğinden neoletik dönemde çizgiselliğe dönüşmüştür. Göçebe çadırı döngüselliğe göre yuvarlaktır. Yerleşik düzen evleri ise kare şeklinde çizgiseldir. Yani kenarlar bucak, kenarların dönüm noktası ise uçtur.
Dünyayı da kare şeklinde suyun üstünde yüzen bir tahta gibi düşünmüştür. Alabora olmasını engelleyen ise dağların ağırlığıdır. Ötüken merkezden yüzümüz güneşe dönük olarak yani bugünkü Moğolistan'ı merkez alarak dört yöne giderek kare şeklinde olan dünyanın ucunu ve bucağını aramışız. Örneğin Moğolistan merkezli güneye gidince denize ulaştığımızda kenara/bucağa ulaştığımızı zannederek kenardan yani sahili takip ederek ucunu da bulmaya çalışmışız. Ötüken merkezli dört yöne giderek yaptığımız aramalardan sonuç alamayacağımıza kanaat getirmiş olacağız ki sonunda "dünyanın ucı bucağı yok" demişiz.

13-1383

Okumak ya da okumamak

Okumak ile okumamak arasındaki fark araba ile gitmek ile yaya gitmek arasındaki fark gibidir. Ikincisi okumak bir alışkanlıktır. Bir insan ya okuyordur ya da okumuyordur. Eğer okuma alışkanlığınız yoksa okumuyorsunuz demektir. Öncelikle okuma alışkanlığını edinmek gerekiyor. Resimler, videolar, filmler falan hep sıvı içecek gibidir. Mideye et ya da ekmek gibi katı yiyecek girmedimi tokluk hissi yaşayamayız. Tok olmak için yemek yemek lazımdır. Ne kadar film seyredersek seyredelim okumak lazım. Okuma alışkanlığımız yoksa okuma alışkanlığı edinmek lazım. Okuma alışkanlığı sigara alışkanlığı gibidir. Belli bir zaman sigara içmediğiniz zaman artık sizi nasıl rahatsız ediyorsa okuma alışkanlığı olanda bir kaç gün geçince bir şeyler okumayınca rahatsızlık hisseder. Aylarca hiç bir şey okumadıysanız sizin okuma alışkanlığınız yok demektir. Eğer okuma alışkanlığınız yoksa muhabbet sırasında "bende çok okurum" demeyin. Neden bunu deme ihtiyacı hissederiz? Karşımızdakinden daha aşağı pozisyona düşmemek için, o zaman çaba sarfedip okuma alışkanlığı edinmek gerekiyor.
Üçüncüsü ise okuma alışkanlığı olanların sorunudur. Genelde şöyle denir. 10 bin tane kitap okumuş. Iyi de okuduğu 10 bin kitaptan çıkardığı sonuç nedir? Hangi alanda uzmanlaşmış. Okumak için okumak olmaz. Okumak bir hedefe yöneliktir. Ne okuyor sunuz? Her şey okurum. Her şeyin uzmanı diye bir şey yok. Insanın bin tane ömrü olsa her şeyin uzmanı olamaz. Bir tane ömrümüz olduğuna göre ne okuyacağımızı ya da arabayla nereye gideceğimize karar vermemiz lazım. Buna da belli bir alanda uzmanlaşma deniyor. Bilgi yarışmalarında birinci olmak için mi okuyorsunuz? Birinci olunca ne olacaksınız. Herkes size çok bilgili diyecek. Malumat sahibi olmak güzel bir şeydir. Esas olan ise bir alanda uzmanlaşmak için okumak. Okuma alışkanlığı işin bel kemiği olsada esas olan araştırmaktır. Araştırmalar bir hedefe yönelik olmalıdır. Bize sistematik bir kavrayış kazandırmalıdır.
Bir konu söz konusu olduğunda sistematik olarak onun başlangıcından şimdiye kadar olan kısmı hayatımızın filim şeridi gibi gözümüzün önünde geçmesi gibi zihnimizde canlanmalıdır. Örneğin evren nedir sorusunu duyunca zihnimizde büyük patlamadan günümüze kadar geçen süreç bir anda canlanmalıdır. Gidiş geliş yolu oluşmalıdır. Örneğin Taksime gideceğim dediğimde hemen hangi otobüslerle nereden nereye gideceğimiz zihnimizde canlanır. Onun gibi bir konu söz konusu olduğunda ilk anından günümüze kadar anında ufuk turu yapılmalıdır. Başka bir örnek verecek olursak tarih deyince ilk aklımıza ne gelmelidir. Gene büyük patlama gelmelidir. Doğa tarihinin başlangıcı güneşin ve dünyanın oluşumu ve devamında canlının oluşumu ile insanın da bu canlı türleri içinde ortaya çıkışına kadar olan kısmından sonra tarih ikiye ayrılır. Doğa tarihi ve Insan tarihi. Insan fiziki olarak doğa tarihine tabidir. Ama zihinsel olarak kendi tarihini oluşturmaktadır. O zaman doğa tarihinin bir parçası olan insan ile zihinsel tarihin ilk izi olan, zihinsel faaliyet ile ilk yonttuğumuz taştan bugüne kadar gelen tarihimiz. Görüldüğü gibi hemen kendime göre bir sistem oluşturdum.
Sonuç olarak okumak bir hedefe yönelik olmayınca ömrümüz bittiğinde ben ne üzerine kafa yordum sorusuna cevap veremeyiz.
Zihinsel faaliyet ise insandan insana geçen bir şeydir. Örneğin ilk ateşi yakmasını beceren insandan bugüne kadar insan zihni bu faaliyeti birbirine aktararak getirmiştir. Aynı şekilde bütün alanlarda toplumun zihinsel faaliyeti diğer toplumlarıda etkilemektedir. Zihinsel faaliyetleri gelişmiş olan toplumlar vericidir. Zihinsel faaliyetleri gelişmemiş olan toplumlar alıcıdır.
Bireysel çabalar ve sosyal kurumların zihinsel faaliyetleri ile bir toplum gelişir. Bizim bireysel çabamız ya da zihinsel faaliyetimiz toplumun zihninin gelişimine katkıdır. Ölüp gitsek de faaliyet gösterdiğimiz süreç içinde çevremize etki etmişizdir. Ya da çevremizden etkilenmişizdir. Ateşi yakmasını bilen insanı nasıl diğer insanlar umursayamazsa diğer zihinsel faaliyet ile kendini geliştiren insanı diğer insanlar umursamamazlık yapamaz. "çok okurum" demekle de zihinsel faaliyet olmuyor. Ben çok zekiyim okumadan her şeyi bilirim demekle de olmuyor. Okuma alışkanlığı edinmeden bir arpa boyu ilerlemenin mümkünatı yoktur.

13-1384

KB ve DLT

Kısaltmalar sevilmezmiş ama ihtiyaçtır. Çünkü sürekli uzun uzun yazmak zahmetinden bizi kurtarır.
Bu iki kısaltmayı görünce aklıma hemen 1071 tarihi gelir. Malazgirt zaferinin olduğu dönemde yazılmış kapsamlı yazılı kaynaklarımızdır. Malazgirt zaferi kadar önemli ve değerlidir.
KB'in açılımı Kutadgu Bilig'dir. Yazarı ise Yusuf Has Haciptir. Genelde KB diye bir tek şekilde sembolleşmiştir. Fakat DLT'ye gelince iş karmaşıklaşıyor. Ismi bir sefer uzun ve karışık "Divan-u Lugat-it Türk (DLT)". Yazarı ise Kaşgarlı Mahmut'tur. Aslında DLT'de her yerde KB gibi yazılmış olsaydı benim bu yazıyı yazmama da gerek kalmayacaktı.
DLT'yi belirtmek için en yaygın kullanılan ikinci kısaltma KM'dir. Bu da Kaşgarlı Mahmut demektir. Yabancı kaynaklarda ise MK olarak da geçebilmektedir. Bu da onların deyişi ile Mahmut Kaşgari'dir. Başka kullanılan kısaltmalar ise "Kaşgari", "Kaşgarlı" ya da "Divan"dır.
DLT neden bu kadar önemlidir? Geriye doğru tarihimize baktığımızda ilk durağımızdır. DLT sadece ilk etimoloji sözlüğümüz değildir. Türk tarihi ile ilgili bütün araştırma alanlarını kapsayan ayrıntılı bir kaynaktır. Kaşgarlı Mahmut o dönemdeki bütün Türk coğrafyasını gezerek konuştuğumuz kelimelerin aksanından yaşam tarzımıza kadar her şeyi ayrıntılı olarak yazmıştır. 1070 yıllarında bir insan ne yer ne içer, ne giyer, nasıl yaşar gibi bütün sorularımıza aşağı yukarı cevap verebilmektedir.
Mesela bin yıl önce iki insan karşılaşınca birbirine ne diyordu. Neçe "nasılsın" ya da Köngül neçe "gönlün nice" diyordu. Bunun gibi bin yıl önceyle ilgili merak ettiğimiz bütün soruların cevabını bulmak için ilk başvuracağımız kaynak DLT'dir.

13-1385

bıldır ve baldır

Bu baldır bizim bildiğimiz baldır değil. Ilk bahar mevsiminin başlangıcı, kuzulama mevsimi. bıldır ise geçen yıl. Birbirine karıştırılmaması gerektiği tembihleniyor.
Proto-Altay *bàlu "erken, eski" > Proto-Türkçe; *baldir > Türkçe; baldır (starlingdb Proto-Altay 5/17)
Bıldır ise şöyle yapılandırılmış. (EDAL 1109)'da.
Proto-Altayca; púlo "geçen yıl, yaşlanmış, yıpranmış" > Ilk Türkçe; *bildur (/*buldir) "geçmiş zaman, geçen yıl) > Türkçe; bıldır "geçen yıl"
Fakat Gülensoy'da *bir+yıl+turur > Eski Kıpçakça; bıltır > bıldır şeklinde farklı yapılandırılmış. Bende böyle biliyordum ama başka türlüde yapılandırması varmış demek ki.
Baldır kelimesinin bütün anlamları Gülensoy sözlük 59'da şöyle açıklanmış.
DLT baldır "üvey"
baldır oğul "üvey oğul"
baldır tarıg "ilk bahar başında ekilen ekin"
baldır kuzu "ilk doğan kuzu"
Ilk anlamı ise baldır "bacağın dizden ayak bilegine kadar olan bölümü, incik"
Gene DLT'de baldır "dağın burnu gibi çıkan yeri" diye bir açıklama daha yapılmış.

Ayrıca baldırıçıplak "yoksul", baldır "yaş meşe odunu", baldırıkız "semizotu" gibi açıklamalarının da olduğu belirtilmiş.

Sonuç olarak bir+yıl+turur > bıldır şeklinde yapılandırmaya şüphe uyandırdı. Ikincisi de baldır ile bıldır anlamlarının farkları net olarak açıklanmış oldu.

13-1386

Amuderya

Amuderyadaki amu kısmını starlingdb sözlügü Amerindçe / Boreanca'ya kadar götürüyor.
Şöyle yapılandırıyor.
Amerindçe; *jume "su", Boreanca; JVMV ~ *jume "deniz, su". Avrasyatik / Ana Altayca; ~ *jama "deniz" > Türkçe; Amu-derya "büyük nehir" (starlingdb Proto-Altay; sayfa 4/13)

13-1987

Çıkarcı bir milletiz.

Mustafa Öztürk ne kadar güzel anlatıyor. Ne kadar çıkarcı olduğumuzu ve de çıkarımıza uygun düşerse demokratik, çıkarımıza uygun düşmezse teokratik olduğumuzu, dini kalıplarımızla çıkarımızı eşleştirip yaşayıp gittiğimizi... Ilke, prensip falan boş laflar. O anki çıkarımıza uyarsa ilkeden ve prensipten dem vururuz. Yoksa ilke ve prensip saçmadır.
Bu Pazartesi iş çıkışı minibüse bindim. Minibüs tıka basa dolu, pazartesi olduğu için pazar çantaları ile biniliyor. Ikincisi ise bebek arabalarıyla da biniliyor. Şöförün arkasında bir yerde yancı gibi konumlandım. Şöför sürekli biraz sıkışalım diyor. Daha çok yolcu, daha çok para demektir. Bir kızcağız öğrenci dedi. Yancı olarak parayı uzattım. Şöför lise öğrencisi mi, üniversite öğrencisi mi diye sordu. Kızcağız lise dedi. 5 lira imiş. 95 lira para üstünü geri verdim. Beş dakika geçmeden kızcağız yanlış binmişim inebilir miyim dedi. Araba durdu, kapı açıldı ama kız inmiyor. Herkes bekliyor. Sonra kız paramı alabilir miyim deyince şöför 5 lirayı gönderdi. Kız parasını almadan inseydi sesini çıkarmayacaktı. Şöför çakallığının ilk hamlesini gösterdi. Sonra bebek arabalı bir kadın inecek var dedi. Bebek arabasıyla inince biraz yer açıldı. Şöför hemen bilseydim bebek arabalı olduğunu almazdım, demek ki ondan sıkıştık diye durum değerlendirmesi yaptı. Az ileride gene durdu. Bu sefer bebek arabalı bir kadın binmeye çalıştı. Yancı olarak şöföre alalım mı deyince alalım dedi. Kadın aşağıda bebek arabasıyla bekliyor. Bebek arabalı kadın genç biri yok mu diye sorunca gayri ihtiyari ben gencim diyerek indim hemen bebek arabasını ön tarafından kaldırıp minibüse koymaya yardım ettim. Bu arada dışarıdan bakınca yaşlı biri gibi gözüktüğümü de anlamış oldum. Biraz ileride gene elinde poşetlerle bir karı koca bindi. Zorla kapı kapandı. Millet mırıldansada kadın ne yapayım bir saat sonra minibüs gelir deyince haklı ya kadın diye kendi kendime düşündüm. Biraz ileride minibüs gene durdu. Bu sefer gene poşetli bir kadın aşağıda ama ilk merdivenden çıkacak boşluk olduğu halde karı koca hiç kıpırdamıyor. Az önce sen mazlumdun ama koşullar değişti. O da değişti.
Kendi kendime ne kadar çıkarcı bir millet olduğumuzu düşündüm.
Mustafa Öztürk'ün videosunu dinleyince hakikaten çıkarcı bir millet olduğumuzun, ilke ve prensip ile uzaktan yakından alakamızın olmadığını bir kez daha test ettim.

13-1388

Usta

Usta, şaman olmasada şamana eşdeğerdir. Öncelikle Türklerde insanın bir tek ruhu yoktur. Bir çok ruhu vardır. Topraktan gelen kısmı, havadan gelen kısmı ve Göktanrının yukarıdan gönderdiği kısmı birleşerek insan ruhu bedenle birlikte tek ruh gibi senkronize hareket eder bu senkronize etmeye de "sür kut" denir. Aslında bahsedilen konu ile ilgili ruh kelimesi yerine Yakutlarda kut kelimesi kullanılmaktadır. Bizde ruh yerine kut diyerek devam edelim.
Sür kut; toprak kutunun(vücudumuzun), hava kutunun(nefesimizin) ve ana kutumuzun(Göktanrının gönderdiği ruh), senkronize çalıştıran "sür kut"tur. Insan ölünce toprak kutu toprağa, hava kutu havaya, ana kutu ise Göktanrının yanına gider.
Öbür dünyada şamanların ve insanların ruhları ayrı ayrı yerlerdedir. Insan ölünce ana kutu ya da ana ruhu hemen gökyüzüne çıkmaz. Şamanın yardımı ile gökyüzüne gönderilir. Bu süreç 40 günde tamalanır. Önce iki üç gün kendi evi etrafında dolanır. Hatta evine gelir eşyalarını arar. Sevdiği insanı da yanında götürmek ister. 40 gün diken üstünde durulur. 40 gün geçince artık geri gelme ihtimali kalmaz. Bu dünyadaki ailesi rahat bir nefes alır. Bunları önlemek için mezarlığa giderken dolambaçlı yollardan gidilir ki ana kut(ruh) yolları karıştırıp geri gelmesin. Evdeki elbiseleri hemen dağıtılır. Geri gelmesi için bahanesi kalmasın diye. Kırgızlar cenaze evden mezarlığa taşınırken arkasından geri gelme diye bağırırlarmış.
Şamanlar transa geçip ruhlar dünyasında da gezinebildiği için onlar sıradan insan değildirler. Onun için bu dünyada ve öbür dünyada yerleri özeldir. Şaman aklınıza gelebilecek insanın her sıkıntısı için başvurduğu özel bir insandır. Başı ağrıyanda şamana gider. Cenazesi olanda şamana gider. Rüyasını yorumlamak isteyende şamana gider.
Şimdi ustalık ruhunu açıklamak için gerekli alt yapıyı oluşturduk. Ustalık ruhu(kutu), Usta öldükten sonra hava kutu gibi havada asılı durur. Usta olmak için çaba gösteren yeterli performans gösterirse havada asılı duran ustalık ruhu ona girer. Ölüncede gene sür kut dağıldığında başka bir usta olmak isteyen kişinin kutları arasına katılmak için havada tekrar asılı kalır.
Demircilere Şamanlar kadar değer verilirmiş ama bahsedilen sebeplerden dolayı tam şaman kadar değerli değildirler.
Gök Tanrı devlet yöneticisine de kut(ruh) gönderir. Bu kut devlet yöneticisini cesur, atılgan ve diri tutar. Devlet yöneticisini bağlayan tek şey halkın koyduğu kendi kanunlarıdır. Bu kanunlar her yıl toplanan kurultaylarla yeniden gözden geçirilirmiş. Eskiden bu kanunlara töre deniyormuş. Bu kelime anlam kötüleşmesine uğramış, töre cinayeti gibi kavramlar yerine kullanılmaktadır. Ama asıl kullanım yeri halkın kendi koyduğu kanunlardır. Töreye uygun hareket etmeyen hükümdarın kutu Göktanrı tarafından geri alınmış demektir. Halk onu iktidardan indirme hakkına sahiptir.
Göğün direği adalettir. Göğün direği ise alt, orta ve üst dünyaları bir arada tutan çadır gibi bir şeydir. Eğer bir toplumda adalet olmazsa göğün direği çöker, çadır başımıza yıkılır. Yani üstteki gök çöker, alttaki yer yarılır. Onun için hükümdarın halkın koyduğu kanunlara göre hareket etmesi elzemdir. Çünkü o hükümdar indirilip yerine yenisi gelene kadar kargaşa ve kaos sürer.
Sonuç olarak usta olmak sıradan insan olmayı aşmaktır. Ama şaman olmak gibi bir üst mertebeye de çıkmak değildir.

13-1389

Aşı boyası

Buradaki aşı kelimesi kırmızı toprak anlamında imiş. Kırmızı toprağı ıslatarak duvara süren ilk insan izleri 250 bin yıl öncesine dayanıyor.
Aşı kelimesinin kökü Nostratikçe'ye kadar gidiyor.
Avrasyatik / Nostratik; *Hali "kil, kum" > Ana Altayca; *áli "kum" > Ilk Türkçe; aši > Türkçe; aşı "kırmızı toprak, aşı toprağı" DLT'de aşu. (Gülensoy 40)
(starlingdb Proto- Altay 2/9)

13-1390

Fetişizm, Totemizm ve Animizm

Ormanda ağaçların meyvelerini yiyerek yaşadığımız dönem cennette olduğumuz dönemdi. Cennetten kovulmamız ya da yaşadığımız ormanların iklim şartları ile bize rahat bir hayat yaşatamaması bizi yaşamak için gezgin hale getirmiştir.
Hayvan sürülerinin peşine takılarak onların aleminde ot yiyen canlıdan leşlerin etini yiyen canlı haline geldik. Hayat işte... Insan nelerle karşılaşacağını hayatının nasıl şekil alacağını bilemiyor.
Fetişizm dönemimiz ilk dönemimiz. Örneğin bir ayının karşısındaki bir hayvanı parçaladığını görmemiz bize ayının gücü karşısında fetiş bir saygı uyandırır. Beni de aynı şekilde parçalayabilir. O zaman ona karşı saygılı olmalıyım. Fetiş saygı en ilkel saygıdır. Insanın gözünü korkutarak ona saygılı davranmasını sağlamaktır. Bizi tahakküm altına almak isteyen bu ilkel duygumuzu kullanır. Örneğin oryantalizm. Batıya karşı itaatkar olmazsak bizi yok eder. Rusyaya karşı itaatkar olmazsak bizi yok eder. Çine karşı itaatkar olmazsak bizi yok eder. Peki kendimizi nasıl koruyacağız. Güçler arasındaki rekabette ancak kendimizi koruyabiliriz. Mahallenin kabadayısından çekiniriz. Niye? Çünkü bize zarar verir. Zaten onun istediği de kendisine karşı fetiş bir saygıdır.
Fetişizm şiddet yoluyla oluşan saygıdır. Doğaya karşı saygılı davranmazsak doğa bizi cezalandırır. Örneğin suya tükürürsek seller basar ve su bizi boğar. Ardı arkası kesilmeyen yağmurlar yağar. Şimşekler çakar. Tanrıları da kızdırmamak lazım.
Totemizm safhası ise güce kendini monte etmektir. Ben ayı gibi güçlü değilim ama ayının soyundan geliyorum. Kendime ayı maskesi takarak bu gücümü gösterebilirim. Totemiz safhası güce kendimizi monte etmemizdir. Mahallenin kabadayısı olmayabilirim ama onun yaltakçısı olurum. Diğer insanlara karşı arada kendime bir güç odağı oluştururum. En azından sıradan insanların üstüne çıkarım. Amerikanın yaltakçısı olurum. Amerikan hayranı olarak, Amerikanın adamı olarak kendimi diğer insanlardan üstün gösterebilirim. Onları yönetmekte ayrıcalıklı ve seçkin olurum. Onun dediğini yaparsam abisi gelip bizi dövmez. Veya Çin ya da Rus hayranı da olabilirim.
Animizm safhası ise son safhadır. Totem ruhlarından benim ruhumun bağımsız hale gelmesidir. Ya da Tanrının benim ruhumu özel olarak diğer insanları yönetmesi için gönderdiğine inandırmak en etkili ve kalıcı safhadır. Işte peygamberler bizim gibi yer içerler ama onlar özel insanlardır. Onların ölmesi ile sıradan insanın ölmesi aynı şey değildir. Kendileri öldükten binlerce yıl sonra bile insanlar ona saygılı olmaya devam etmektedir. Einstein bile onların ününün yakınından geçemez.
Çünkü o bu dünyanın ve öbür dünyanında sahibi Tanrının özel olarak gönderdiği adamdır. Einstein olmak için dirsek çürütmek lazım. Ama peygamber olmak için dirsek çürütmeye gerek yok. Hatta okuma yazma bilmeye bile gerek yok. Zaten peygamberlerin hepsi sığır çobanı. Benim gibi sıradan cahil bir insanın Einstein gibi bir adamdan da ünlü olması en yüksek mertebedir. Aslında Hasan Mezarcı büyük oynuyor. Tutarsa binlerce yıl namı yürür. Hatta insanlık varoldukça namı var olur. Einstein'dan daha iyi buluş yapan onun icadını gölgede bırakabilir ama peygamberin namını kimse gölgede bırakamaz.
Sonuç olarak animizm safhasının doruğu tek ve hakim ruhun Tanrının olmasıdır. Birde onun yancılarının olmasıdır. Ermiş insan ne iş yapar mesela? Milyonlarca hacı hoca nasıl geçinir? Bu işte bir meslek, bizim ruhlar alemi ile ilgili ihtiyacımızı karşılarlar. Damıtılmış gerçek siyasetçiler onlardır. Bildiğimiz siyasetçiler ise onların yan sanayileridir.

13-1391

Dilcilerin en önemli kabul ettikleri 110 kelimeyi kendime göre yorumladım.

Öncelikle 110 kelimeyi bütüncül olarak anlatmayı deneyeyim.
"ölmek" ve "öldürmek" kavramlarını listemin başında düşündüm. Sonra "ben", "sen", "bir", "iki", "biz", "bu", "o", "adam", "kadın", "kişi", "isim", "ne?", "kim?", "değil", "yakın", "uzak", "kısa", "uzun", "küçük", "büyük", "ince", "şişman", "dolu", "bir çok", "hepsi", "ağır", "yeni", "yuvarlak". Daha sonra eylemlerimi anlatan kelimelerle devam ediyorum. "içmek", "yemek", "durmak", "vermek", "gel", "oturmak", "uçmak", "duymak", "bilmek", "söyle", "uyku", "yüzmek", "ısırmak", "kuru" (kurutmak), "görmek", "yürümek (gitmek)", "yalan" (yalan söylemek).
Akıp giden zaman için "yıl" ile devam ediyorum. "iyi", kötünün listede olmaması da ilginç. Renklere gelince "siyah", "beyaz", "kırmızı", "sarı" ve "yeşil". Vücudun dış ve iç organlarına gelirsek, önce dış organlardan başlayalım. "kafa", "saç", "kulak", "göz", "diş", "dil", "burun", "ağız", "boyun", "el", "meme", "göbek", "ayak", "tırnak", "cilt", "et", "diz", "tüy". Parmağın olmaması ilginç. Iç organlara gelince "kalp", "kan", "karaciğer", "kemik". Hayvanlara gelirsek "köpek", "kuş", "balık", "yılan", "solucan", "bit". Hayvanlarla ilgili diğer üç şey ise "yumurta", "boynuz", "kuyruk". Bitkilere gelirsek "tohum", "kök", "yaprak", "ağaç", "ağaç kabuğu". Ateş grubuna gelirsek "ateş", "kül", "sıcak", "duman", "yanık". Hava durumu ile ilgili kelimelere gelirsek "yağmur", "rüzgar", "soğuk", "bulut". Dış dünya ile ilgili son nesneleri ise şöyle sıralayabiliriz. "güneş", "ay", "yıldız", "gece", "kum", "yer", "dağ", "taş", "tuz", "yol", "su". Böylece 110 kelimeyi dizmiş olduk. Bu kelimelerin kökenlerini merkeze alarak diğer kelimelerimizi de bu kelimelerle bağlantılı hale getirebiliriz. Etimoloji çalışmasında bütünlüklü olarak nereden başlayacağımızla ilgili elimizde toplu bir liste olmuş oluyor.

Öncelikle bu kelimeleri aldığım siteyi söyleyeyim. NicoDico diye bir blog net adresindeki küresel dil ailesine ait bir makaleden aldım. Aslında 100 kelime idi. 10 kelime daha eklemeye ihtiyaç hissetmişler. Bu 10 kelime şunlar. 1- yılan (snake) 2- worm (solucan) 3- yakın (near) 4- uzak (far) 5- ağir (heavy) 6- kısa (short) 7- ince (thin)) 8- rüzgar (wind) 9-yıl (year) 10- tuz (salt)

110 kelimenin tamamının numaralı listesi ise şöyle.
1- ben(I) 2- sen (thou) 3- o (that) 4- Bu (this) 5- biz (we) 6- kim (who) 7- ne (what) 8- kadın (woman) 9- adam / er (man) 10- kişi (person) 11- isim / ad (name) 12- bir (one) 13- iki (two) 14- cilt / deri (skin) 15- tüy (feather) 16- diz (knee) 17- tırnak (finger nail) 18- göbek (belly) 19- meme (breast) 20- boyun (neck) 22- saç (hair) 23- diş (tooth) 24- burun (nose) 25- el (hand) 26- ayak (foot) 27- kulak (ear) 28- dil (tongue) 29- göz (eye) 30- ağiz (mouth) 31- kafa / baş (head) 32- ısırmak (bite) 33- içmek (drink) 34- yemek (eat) 35- oturmak (sit) 36- durmak (stand) 37- uyku (sleep) 38- yüzmek (swin) 39- yürümek (gitmek) walk (go) 40- vermek (give) 41- gel (come) 42- yakın (near) 43- uzak (far) 44- ağır (heavy) 45- kısa (short) 46- yeni (new) 47- ince (thin) 48- uzun (long) 49- soğuk (cold) 50- sıcak (warm) 51- küçük (small) 52- büyük (big) 53- yanık (burn) 54- şişman (fat) 55- yuvarlak (round) 56- dolu (full) 57- hepsi (all) 58- birçok (many) 59- yol (road) 60- ölmek (die) 61- öldürmek (kill) 62- söyle (say) 63- yalan (lie) 64- duymak (hear) 65- iyi (good) 66- karaciğer (liver) 67- görmek (see) 68- bilmek (know) 69- kan (blood) 70- kalp / yürek (heart) 71- yeşil (green) 72- sarı (yellow) 73- kırmızı (red) 74- siyah/ kara (black) 75- beyaz /ak (white) 76- rüzgar (wind) 77- gece (night) 78- duman (smoke) 79- yağmur (rain) 80- ateş (fire) 81- kül(ashes) 82- kuru (dry) 83- yıl (year) 84- ağaç (tree) 85- kum (sand) 86- güneş (sun) 87- tuz (salt) 88- taş(stone) 89- su (water) 90- yaprak (leaf) 91- kök (root) 92- yıldız (star) 93- ay (moon) 94- dağ (mountain) 95- ağaç kabuğu "bark" (of tree) 96- dünya / yer (earth) 97- bulut (cloud) 98- tohum (seed) 98- uçmak (fly) 99- kuyruk (tail) 100- yumurta (egg) 101- boynuz (horn) 102- et (meat) 103- köpek (dog) 104- balık (fish) 105- kuş (bird) 106- solucan (worm) 107- yılan (snake) 108- bit (louse) 109- kemik (bone) 110- değil (not)

13-1392

ece ~ eze ~ eke "büyük kız kardeş"
(Gülensoy 239)

Ikinci bir kelime daha var.
ece, ede " 1. Baba; 2. Amca 3. Erkek kardeş 4. Babaanne 5. Samimi arkadaş 6. Kadın
(DS. V,1658); eci, ece, ecim, ede, edee, egeçi, eycana, eyce "1. Abla 2. Büyük anne 3. Yenge" (s. 1660-61);
ece, ecem, eci, ecim, eçe, eçi, ede, edi, edigey, etde "1. Büyük kardeş 2. Baba (s. 1664).... (Gülensoy 239).
Daha da uzatılabilir.

Hepsi birbirine karışmış. Pirincin taşı nasıl ayıklanır? Aşağıdan yukarıya doğru gidersek anlamlar birbirine karışıyor. Ama yukarıdan aşağıya doğru gelirsek üç ayrı kök ile karşılaşıyoruz.
Birinci kök; Nostratikçe; ~ *hedini "evin babası". (Dolgopolsky 98). Ana Altayca; *edin " usta, padişah, mal sahibi". Ilk Türkçe; *edi "padişah, ev sahibi". edi / idi "sahip olmak" (Clauson).
Ikinci kök; Nostratikçe; ~ *heçi " baba, ata". Ana Altayca; Ilk Türkçe; *äči ~ *eçi "ata, yaşlı akraba". Çuvaşça; aça "baba". Türkçe; ece "yaşlı adam". Türkçe; eçe "büyük kardeş".
Üçüncü kök; En sağlam kök. Kökü Sümerce'de gözüküyor.
eke " büyük kız kardeş" (DLT, I, 685, eget "gerdek gecesi gelin için gönderilen hizmetçi kadın" (DLT, I, 52) - Osman Nedim Tuna - Sayfa: 7.
Nostratic Macrofamily - Bomhard / Kerns'in 558'inci sayfasında ise şöyle yapılandırılmış.
Proto- Nostratik; ~ *haka "kadın akraba". Ana Altayca; *eke "yaşlı kadın akraba". Çuvaşça; aka (*< äkä) "abla".
Ana Altayca Sözlükte; (EDAL 500). *ék'à "abla" Ilk Türkçe; *eke "abla". DLT, eke ; ege-t "gelinin hizmetçisi" Türkmence; ekeži. Çuvaşça; akka.

Sonuç olarak bu üç ayrı kökün anlamları ve kelimelerin kendi içinde değişimleri sonraki safhalarda birbirine karışarak içinden çıkılmaz bir hale gelmiştir.

13-1393

Uzay ve zamanın idealitesi, Özgürlüğün realitesi vardır.

Eğer Kant, Wittgenstein olsaydı. 1. Uzay ve zamanın idealitesi, Özgürlüğün realitesi vardır derdi. 1.1. Uzay ve zamanı görmeyiz, Uzay ve zamanla görürüz. 1.2. Numenal özgürlük, fenomenal ahlak yasasıdır diye devam ederdi.

Şimdi bu üç aforizmanın birbiriyle bağlantılı açıklamasını yapalım. Öncelikle Aristo'nun uzay ve zaman algısı nasıldı sorusunu cevaplamak gerekiyor. Daha doğrusu bu iki kategorilerisini, çünkü Aristo'da uzay ve zaman kategoridir. Yani uzay ve zamana biz dışarıdan bir gözlemci gibi bakarız. Uzayda duran şeyler hareket ettimi zamanda meydana çıkmış oluyor. Bu iki kategorinin dışında Nicelik, Nitelik diye devam eden 8 tane daha kategori vardır. Kant Uzay ve Zaman kategorisini ayırarak zihnin içini ve dışını algılayan görüler olarak yeniden yapılandırmıştır. Zihnimizin dışa bakan kısmı uzay, içe bakan kısmı ise zamandır. Geriye kalan kategorileri ise kendine göre yeniden düzenleme yaparak anlama yetisinin içine yerleştirmiştir. Böylece 1.1. Uzay ve zamanı değil, uzay ve zamanla görürüz deyişine de açıklık kazandırmış olduk.
1.2. Numenal özgürlük, fenomenal ahlak yasasıdır. Burada açıklanan ise uzay ve zaman içinde içgüdüleri ile kendi kendine hareket eden bir varlık olan insanın, iradesiyle kendi kendini hareket ettiren bir varlık haline dönüşmesi anlatılmaktadır. Işte bu durum bizim temel numenal idemiz olan özgürlük idesidir. Numenal özgürlük idesi ile fenomenal dünyaya açılım yaparız. Bu açılımı yaptığımızı nasıl anlarız. Kendi irademiz ile kendi kendimizi hareket ettirdiğimizin farkındalığına vararak. Eğer kendi kendimizi irademiz ile hareket ettiriyorsak o zaman yaptığımız her şeyden sorumluyuz demektir. Bu durumda ahlaki sorumluluk getirir. Ahlak yasasına tabiyiz demektir. Bu ahlak yasasını ise gene kendi iradenle kendin koyacaksın. Buna da 1.2.3. dersek öyle hareket etki ya da kendini hareket ettir ki o hareketin genel ahlak yasası olsun. Kendine yapılmasını istemediğin şeyi başkasına yapma değildir. Bunda dışarıdan gelebilecek etkiye göre içeriden hareket etme mantığı vardır. Biz ise kendi irademizin bilincinde olarak genel ahlak yasası olabilecek hareketimizi herhangi bir koşula ya da dış etkiye bağlamadan yapmalıyız. Kendi irademizle verdiğimiz kendi ilahi ahlak yasamızdır. Bu durumun öztürkçesi ise dışarıdan sana dayatılan ilahi ahlak yasalarını bırak kendi iradenle kendi ahlak yasalarını yap demektir. Bunada biz bugün laik hukuk diyoruz. Bireysel insan iradelerinin ortak mutabakatı ile yapılan ahlak yasaları ya da genel yasalar diyelim. Demokratik meclis dediğimiz şey budur. Pratik kolaylık sağlasın diye temsilciler seçerek bu işi yapıyoruz. Bu temsilcilerede milletvekili diyoruz. Öbür türlü 90 milyon insanın oluşturduğu meclis kurmak lazım. Bu ise fiziki olarak mümkün değildir. Meclisin karar veremediği durumdaki kritik konuları da halk oylamasına sunarak gene bireysel iradelerimizin ortak mutabakatıyla karar veriyoruz.
Demek ki modern olmak neymiş? Çember sakalı kesip gravat takmak değilmiş. Şalvar yerine pantolon giymek ise hiç değildir. Ilahi kanunları insan iradesinin koyabileceği kanunların önüne ön şart olarak koymak değilmiş. Demokrasiyi takiyye yaparak şerri hukuk kanunlarını dayatmak ise hiç değilmiş.
Bunu kime nasıl anlatırız bilemiyorum.

13-1394

Deizm ile Teizm arasındaki fark nedir?

Her ikiside evreni bir Tanrının yarattığına inanır. Deistler evreni ve bizi Tanrı yarattı ama özel olarak bize peygamber göndermediğine inanırlar. Teistler ise bize peygamber gönderdiğine inanırlar.
Tabii isteyen istediği gibi inanmakta serbesttir. Inanmak ispat gerektirmiyor. Budist de başka türlü inanıyor. Inançlar tartışılmaz olduğu gibi kabul edilir.
Sorun ise bir inancın diğerine benim inancım doğrusudur diye dolaylı ya da direk karşısındakine dayatmasıdır. Laik devletin görevi bir inancın borazanlığını yapmak değildir. Eşit olarak herkese ifade hakkı tanımaktır.
Örneğin diyanet işleri başkanının kalkıpta deizmi tehlikeli görmesi laik devlete uygun bir açıklama değildir. Şeriat devletine uygun bir açıklamadır. Bunun açıklamasına karşı deistlerin karşı açıklama hakkı var m? Yok. Örgütlenme hakkı var mı? O da yok. Biz farklı inançlar deyince Hristiyanlık ve Yahudiliği anlıyoruz. Budizme bile inanç gözüyle bakmıyoruz.
Işte bunlar hep Şerri anlayışla olaylara ve insanlara bakış açısıdır. Resmi bakış açısı haline getirilmiş bakış açıdır. Eksik bakış açısı yanlış bakış açısıdır.

13-1395

Üzerimde yıldızlı gökyüzü, içimde ahlak yasası.

Kant'ın bu cümlesi aslında bir çok cümlenin bir parçası. Sadece bu cümle düşündürücü açıklayıcı değil. Aynı şekilde "Dünyayı olduğu gibi değil, olduğumuz gibi görürüz" cümleside düşündürücü, insanı düşünceye sevkediyor.
Kant'ın sistemini bir bütün olarak kavramadan cümleleri pazılın parçaları gibi yerli yerine oturtamayız. Onun için filozofların aforizmalarını söylemekten ziyade üç dört aforizmasını bir araya getirerek düşünce sistemini bir bütün olarak anlamak gerekiyor. Ikincisi her filozofu aforizmaları ile bir bütün değerlendirmek gerekiyor. Iki üç tane filozoftan ayrı ayrı aforizmaları peş peşe söylediğimizde sanki fizik, kimya ve matematikle ilgili üç ayrı alandan bahsetmiş gibi oluruz. Nasıl ki fiziğin kendine göre bir sistemi varsa, aynı şekilde kimyanın ve matematiğin de kendine göre bir sistemi varsa her filozofunda kendine göre bir sistemi vardır.
Önemli olan filozofun aforizmalarını değil, sistemini anlamaktır.
Kant'ın bu iki aforizmasından sisteminden ne anladığımı açıklamaya çalışayım. Öncelikle üzerimde yıldızlı gökyüzü, içimde ahlak yasası deyişindeki üzerinde olan gökyüzünün aslında ayağını bastığı yeryüzü olduğunu da düşünmek lazım. Üzerimizdeki yıldızlı gökyüzünün bir parçasıdır ayağımızı bastığımız yeryüzü. Işte, önceki ve sonraki cümleleri okunsa bu anlaşılacak ama sadece bu cümle okununca böyle açıklama yapma ihtiyacı doğuyor.
Şimdi geriye içim ve dışım kaldı. Benim vücudum da üzerimdeki gökyüzünün bir parçasıdır. Hani meşhur hepimiz yıldız tozuyuz deyişindeki gibi. Beni diğer canlılardan ayıran bunun farkında olmamdır. Peki bu farkındalığı ne sağladı? Içgüdüleri ile kendi kendini hareket ettiren bir canlıdan iradi olarak kendi kendini hareket ettiren bir canlıya dönüşmemiz ile farkındalığa eriştik. Özgürlük demek yapıp yapmamaya kendi irademizle karar vermemiz demektir. Iradi olarak yapıp yapmamaya kendimiz karar veriyorsak bu kararımıza karşı da sorumluluğumuz da doğuyor demektir. Bu sorumluluğu yerine getirmek içinde ahlak yasasına tabii olmam gerekiyor. Nasıl bir ahlak yasasına göre hareket etmeliyim? Irademin içgüdülerimde olduğu dönemde hiç bir sorumluluğum yoktu. Artık sorumlu bir insanım.
Ikinci aforizma ise "dünyayı olduğu gibi değil, olduğumuz gibi görürüz". Yıldızlı gökyüzünü nasıl gördüğü ile alakalıdır. Doğal olarak uzay ve zamanı biz dışarıdan bir gözlemci olarak algılarız. Meşhur Aristonun zaman tarifine göre duran bir şeyin hareket etmesi zamandır. Her şey dursa zamanda durur. Insanın doğal bilişini sistemleştirmiş. Fakat Kopernikus'tan sonra doğal bilişimiz dumura uğradı. Haliyle Aristonun doğal bilişi de sorgulanır hale geldi. Dünya bizim etrafımzda dönmüyorsa, nesneleride biz olduğu gibi görmüyor olabilir miyiz acaba? Sorusunu sorarak Kant, Descartes'in insan zihninden dışarıya bakan yöntemine uzay ve zamanı da insan zihninin içine yerleştirerek kendi Kopernikus devrimini yapmıştır. Zihnimizdeki uzay zaman kategorileri dış dünyayı nasıl algılıyorsa dış dünyayı öyle biliyoruz. Örneğin doğal olarak her şeyi kırmızı görüyor olsaydık. Kırmızı bizim için doğanın rengi olacaktı. Uzay ve zaman bizim zihnimizin algıladığı biçimdeki uzay ve zamandır. Bütün renklerin beyazdan çıktığı teorisi bizim zihnimizin algılayış biçimidir. Gerçekte öyle mi acaba? X ışınları ile çalışan bir gözümüz olsaydı, yani görünür spektrumunuz X ışınları olsaydı dünyayı daha farklı algılardık. Estetikten fiziğe kadar bütün yargılarımız değişirdi. Karşımızdaki bakınca sadece iskeletlerini görürdük. Işte dünyayı olduğumuz gibi algılamamız bizim uzay ve zamanla dış dünyayı algılama kapasitemizdir.

19-1396

köni "doğru, gerçek"

Ilk bize hatırlattığı Hasan Köni diye bir profesörümüzün soyadı. Gündelik kullanımdan kalkmış ama DLT'den Amerindçeye kadar izini sürerek yeniden yapılandırılmış.
Öncelikle Nostratik dil ailesinin kurucusu Iliç Svidiç'in sözlüğünün birinci cildinin 163. numaralı madde başında yeniden yapılandırması şöyle. *kENV ~ *kena "bilmek" > Ana Altayca; Türkçe; *Kön(ä) "kabul etmek, güvenmek". Gülensoy 447'de ise köni "doğru, gerçek". kön- "doğru olmak, doğrulaşmak"
Daha geriye gidince starlingdb - Borean 25/5'de ise Boreanca; * ~ kana "bilmek". Amerindçe; *kan "see, look". olarak yapılandırılmış. Ilk Türkçe'de de *Kön- "katılmak, güvenmek" olarak yapılandırılmış. Her ne kadar bizde kullanımda olmasada diğer Türk lehçelerinde kelime yaşamaktadır.
Benim ilgi alanım olan "bilmek, anlamak" kelimelerine gönderme yapan yeni bir kelime ile karşılaştığım için mutluyum.

13-1397

Yabancılaşma

Türk milleti olarak kendi kendimize yabancılaşmamızın iki kaynağı vardır. Birincisi Avrupa hayranlığı, ikincisi ise Arap hayranlığıdır. Peki bunlar neden oluyor ve nasıl aşarız?
Arap hayranlığı, peygamberin müslüman olmasından ve din dilinin Arapça olmasından kaynaklanıyor. Avrupa hayranlığı ise akli bilimlerde ve akli yaşam tarzında Avrupanın üstünlüğüdür.
Birinci olması gereken din dilinin Türkçe olmasıdır. Bunu başarabilen herhangi bir Islam ülkesi yoktur. Bizimde bu çıkmazdan kurtulma ihtimalimiz yoktur. Ikinci yabancılaşmayı aşmanın yolu ise Avrupayı akli bilimlerde ve akli yaşam tarzında geçmektir.
Daha iyi yapan birisine hayranlık engellenemez. Hayranlık ise beraberinde kendine yabancılaşmayı getiriyor. Merak ve hayranlığın pozitif tarafı karşınızdakini aşmak için sizi tetiklemesidir. Negatif tarafı ise onun üstünlüğünü kabul ederek ona biat etmenizdir. Bunları aşmanın yolu gayet basit akli olanı öncelemektir.
Arap hayranlığını aşmanın yoluda gene akıldan geçiyor. Nasıl mı? Akıl mı, Vahiy mi? sorusuna, akıl diye amasız ve fakatsız net cevap vermekle başlar.
Zihni engeli kaldırdık mı geriye fiziki engel kalır. O da çaba ile olabilecek bir şeydir. Zihni engeli kaldırmadan fiziki engeli kaldırmamız imkansızdır.

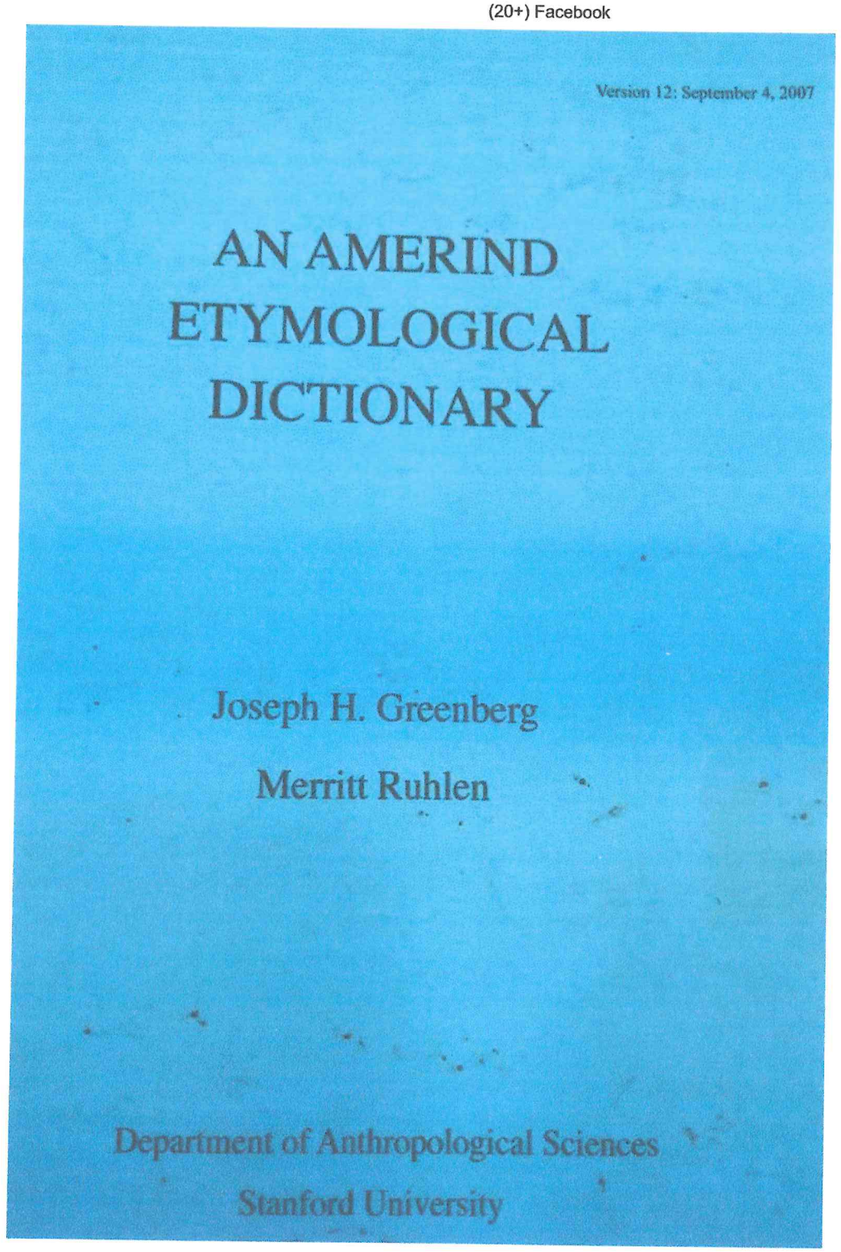
13-1398

Amerindçeden Türkçeye

Su

Su deyince aklıma ilk takılan yağ-mur geliyor. yağ- kökü yağmur olarak Sümercede (115) var. Fakat daha geriye doğru gidince Boreanca ~ *paha "dökmek", Amerindçe; *paku "su" kelimesi Ana Altayca; *p'iäge "yağmur", Ilk Türkçe; jag- >yağ- olmuş. Buradan sonra diğer Türk lehçelerinde yağmur kelimesinin çeşitli biçimleri bir bütün olarak gözüküyor. Yani /yağ-/ kök, /-mur/ ek biçiminde değil. Dolgopolsky'de sayfa 201 ve 2443'de Nostratikçe; ~ *yaku "dökmek" olarak yapılandırıyor. O zaman havadan dökülen olarak düşünmek lazım.
-mur "su" ekinin eskicil biçimi nasıl olabilir? Onu da şöyle düşünebiliriz. Amerindçe / Boreanca; *jume "su", Avrasyatikçe / Nostratikçe; *jamu "deniz", Ana Altayca; *amú "nehir, vadi" olarak yapılandırmış(19/6). Bakınız Türkçe Amu-Darya in Turk. ; Oyr. Umar "big river (Ob').? şeklinde not düşülmüş. Buradan hemen insanın aklına Amu-Darya'daki /Amu/ kelimesine aklı takılıyor. Umar'da rahatlıkla -mur şekline dönüşebilir. Buradan -mur kökeninin çıkarılabileceğini düşünüyorum.
Amerindçe'de su ile ilgili diğer yapılandırmalara gelirsek ilk dikkat çeken ak- "akmak" fiilidir. Boreanca ~ *haka "su", Amerindçe'de *aka "su" olarak yapılandırılmış. Bize de *haka > *heku > iak'i > iak- > ak- biçiminde dönüşüme uğrayarak gelmiş (11/16).
Ikinci kelimemiz ise em-ik / em-zik olarak em- "emmek" kökünden yapılandırılmış. Boreanca; ~ *hama "içmek, yutmak". Amerindçe; *ama "yemek" / *ma(n) "su, içmek". Avrasyatik / Nostratikçe; ~ *heme "emmek". Ana Altayca; *eme (~ *ami) "emmek". Ilk Türkçe; *em- "emmek". Proto-Türkçe; *em-ig, *em-ček " 1. meme(dişi) 2. emmek 2. meme ucu. Türkçe; emcek (hlk) "meme" (Gülensoy 251). emik "ağızlık". DLT "meme".
Başka bir kelimemiz /kuyu/. Boreanca; ~ *kutu "suya batırmak, batırmak". Amerindçe; ~ *kati "su". Avrasyatik / Nostratikçe; *kudu "batırmak". Ana Altayca; *kùdá "batık olmak, içine dökmek". Ilk Türkçe; *Kud- "1 (su) dökmek. 2. kuyuya dökmek. Türkçe; kuju >kuyu "kuyu"
/su/ ise şöyle yapılandırılmış. Boreanca; ~ *cuwu "sıvı" (Bizim sıvı kelimesi de /su/ kökünden geliyormuş. Gülensoy 633). Amerindçe; *si "su", *iči "su". c'i "su". (9/17). Avrasyatik / Nostratik *suwu "sıvı". Ana Altayca; *siuba "su". Ilk Türkçe; *sib- "su". Türkçe; su "su".
kemir- "kemirmek" kelimesinin kökü de yeme, içme olarak Boreanca; ~ *keme "yemek, yutmak". Amerindçe; *kam ~ *kom "su; içmek"Avrasyatik / Nostratikçe; *keme "yemek, yutmak". Ana Altayca; *kêma "ısırmak". Ilk Türkçe; *gEmür- "kemirmek". Türkçe; gemir-, kemir- "kemirmek"
Son kelimemiz ise /öp/ "öpmek". Boreanca: ~ *hopu "yutmak". (16/11) Amerindçe; * hobi "su, yağmur; iç". *pa "yemek". Avrasyatik /Nostratikçe; *hopu "içmek, su". Ana Altayca; *op'a "içmek, solumak". Ilk Türkçe; *op "emmek, yutmak". op- ~ öp "içmek; (çorba ve benzerleri) (Gülensoy 542). (DLT öprül- "içilmek", öpüm "yudum", öpür- "içirmek". *öp-pek "öpmek".

13-1399

Version 12: September 4, 2007
AN AMERIND
ETYMOLOGICAL
DICTIONARY
Joseph H. Greenberg
Merritt Ruhlen
Department of Anthropological Sciences
Stanford University

11

13400

Amerindçeden Türkçeye

Amerindler, Amerika kıtasına muhtemel Berling boğazından giden ilk İnsanlardır. Amerind kelimesinin açılımı America+İndiana > Amerind'tir. Sebebi ise Amerikaya giden Kristop Kolomp ve arkadaşlarının kendilerini Hindistana geldik zannetmesidir. Amerindler demek Hintliler demek anlamına gelen o günden kalan bir kavramdır. Daha sonra Amerikan yerlilerinin dili araştırılınca ilk Amerikan yerlilerine Amerindler denmiş. Kızılderelilerin ve Eskimoların dilleri de farklı sınıflandırılıyor. Genelde hepsine kızılderelide deniyor. Amerindlerin Amerika kıtasına gelmesi 15-25 bin yıl öncesine tarihlendiriliyor. Genel kabule göre Avrasya kıtasında konuşulan dil Amerindlerin arkaik dili ya da global etimoloji çalışmalarına göre üst Boreancadır. Amerindçe'nin mevcut kelimelerine göre geriye doğru giderek ilk kökenleri için yapılan etimoloji çalışmasında 800 adet kelime tespit edilmiş. Amerikan yerli dilleri uzmanı Greenberg ve öğrencisi Ruhlen tarafından bu sözlük düzenlenmiştir. Başka kaynaklarda da Amerindçe kökenli kelimeler ile ilgili öneriler vardır. Tabii öneride bulunmak için o işin uzmanı olmak lazım. Uzman gözü ile yapılmayan çalışmalara halk etimolojisi deniyor. Nazikçe açıklaması ise bilimsel olmayan çalışma demektir.
Herkes bu konuda araştırma yapabilir. Halk etimolojisine düşmemek için uzmanların görüşlerine ve önerine sıkı sıkıya sadakat gerekiyor. Önerileri araştırarak kendimce çıkarımda bulunabilirim.
Amerindçe neden önemlidir? Çünkü yaşayan bir dildir. Milyonlarca konuşanı vardır. Amerindçeden Türkçeye gelebilecek kelimelerim etimolojik çalışmaları gene sözlüklerde ve uzmanların oluşturduğu otorite global etimoloji sitelerinden takip edilebilir.
Amerindçeden Türkçeye biz diyebiliriz. Bir İngilizde Amerindçeden İngilizceye diyebilir. Bir Çinlide Amerindçeden Çinceye diyebilir.
Sonuç olarak Amerindlerin dili Homo sapiens'in en üst katmanında olan bir dildir. Homo sapiens'in dilide üç katmanda düşünülüyor. Homo sapiens'in diline Boreanca deniyor. Alt Boreanca 300-60 bin yılları arasına tarihlendiriliyor. Orta Boreanca ise 60-30 bin yılları arasına tarihlendiriliyor. Üst Boreanca ise 30-10 bin yılları arasına tarihlendiriliyor. 10 bin yıl öncesinde başlayarak dil aileleri yavaş yavaş ayrışmaya başlıyor.
Nostratikçe dediğimiz dil ailesi bizim yani Avrasya kıtasında egemen olan Boreandan sonraki dil ailesidir. Nostratik dil aileside Altay, Ural, Hint-Avrupa, Kartveliyan, Dravidiyan, Hami-Sami dil aileleri olarak ayrışmıştır. Bizim dil ailemiz ise Altay dil ailesi olarak Japon, Kore, Aynu, Moğol, Tunguz ve Türklerin olduğu ortak dil ailesidir.
Son olarak bu sadece bir teoridir deniyor. Teoriler ilk önerilerdir. Daha iyileri yapılana kadar eski teori geçerliliğini sürdürür. Örneğin Dünyanın merkez, evrenin de onun etrafında döndüğüde bir teori idi. Binlerce yıl insanoğlu buna inandı. Ancak 1543 Kopernikus bu teorinin yanlış olduğunu söyledi. Daha doğrusu, doğrusunu ispat etti. Yanlış olduğunu söylemek başka bir şey, doğrusunu ispat etmek başka bir şey. Doğrusu ispat edilene kadar eski teori varlığını sürdürür. Zaten gelişmede böyle bir şey, daha iyisini yapmaya çalışmak.

14-1401

Amerindçeden Türkçeye

*nuka > *ñiok'e > *jok- > yok- > yuk-arı "yukarı"

Amerindçe/ Boreanca (*nuka) > Avrasyarikçe / Nostratikçe (*nuka) > Ana Altayca (*ñiok'e) > Ilk Türkçe; (*jok-) > Türkiye Türkçesi; yuk-arı "yukarı"

Yararlanılan kaynaklar: 1)- starlingdb / borean (39/5). org. sitesi. 2). An Amerinde Etymological Dictionary - Greenberg / Ruhlen - Sayfa:208 Madde başı: 708 (STAND-2) *nuka. 3). Nostratic Dictionary -Dolgopolsky Sayfa:2460. 4). EDAL 1031 5). Gülensoy - 962
Yokuş kelimesini de aynı köke dahil edebiliriz. (Dolgopolsky 2460).

yok "bulunmayan, mevcut olmayan nesne" (Gülensoy 946) ise Ana Altaycada izi olan başka bir kökten geliyor.
Ana Altayca; *žok'e "her neredeyse" > Ilk Türkçe; *jok- "yok (hayır, mevcut değil)" > Türkçe; yok "yok" (EDAL 1550)

14-1402

tuşak ve tuzak

Tuzak kelimesini hepimiz biliyoruz. tuşak (hlk.) Hayvanların sakıncalı yerlere girmemesi için ön ayaklarına bağlanan ip" (Gülensoy 770). tuşakla- "hayvanın ön ayaklarını bağlamak".
Tuzak kelimesinin açıklaması tuşak kelimesine gönderme yapmıyor. Aynı şekilde Tuşak kelimesinin açıklaması da Tuzak kelimesine gönderme yapmıyor. Şöyle yapılandırılmış. Nostratikçe; ~ *tulege "ağ, örtmek" > Ana Altayca; *t'ulE- > ilk Türkçe; *t'ula "topallamak" > Eski Türkçe; *tuša "topallamak" > Hakasça; tuzax "zincirler", Yakutça; tuhax "ilmek, tuzak, zincir".
Dolgopolsky'nin Nostratik sözlüğünün 2207'inci sayfasında her iki kelimeyi de aynı kökten hareket ettiriyor. Ikincisi ise tuş "iki, karşı, eş" gibi anlamı olan başka bir kelime var. O da başka bir kökten geliyor. Nostratikçe; *tüho "iki" > Ana Altayca; *tüwu "iki" > ilk Türkçe; *t'u=l "bir çift yapmak, ikincisi" > Eski Türkçe; tuš "aynı yaşta, karşılık". > tuş "toka(karşılıklı sıkan)" (Dolgopolsky 2071).
Üçüncüsü ise tor "ağ" ile aynı kökten gelemez deniyor. Doğrudur. Avrasyatik(Nostratik) (93/7); ~*tobru "ağ, dokuma" > Ana Altayca; *t'ôbru "ağ" > Ilk Türkçe; *tor "ağ" > Eski Türkçe; tor "ağ" > Türkçe; tor "ağ" (EDAL 1449).
Sonuç olarak tuzak ile tuşak aynı kökten geliyor. tuş ile tor da ayrı köklerden geliyor.

14-1403

kıl- "yapmak"

Gündelik dilde en kolay hatırlayabileceğimiz örnek namaz kılmaktır. "Namaz kılma eylemini yapmak".
Felsefi terim olarak kılgısal akıl da pratik akıl yerine kullanıldı ama tutmadı. Yaygın kullanımı yok. Kılıç kelimeside güzel bir kelime. Fakat kılıç kelimesini Ana Altayca sözlük farklı yapılandırıyor. Boreanca; ~*kale "kesmek, bıçak" > kale > kàle > Ilk Türkçe; *Kiliċ > Türkçe; kılıç (22/7)
Kılmak ise Avrasyarikten (Nostratikten) başlıyor. Avrasyarik (Nostratik) ~ *keji "yapmak" > Ana Altayca; *ki (~ *k'i) > Ilk Türkçe; *Kil- > Türkçe; kıl-. Sümerce 47 ; kıl- "yapmak"
Sümercede izi olan başka bir benzer kelimemizde kıymaktır. Anlamı doğramak olarak yapılandırılmış. Sümerce; 46 kıd- > kıy- "kıymak". Dolgopolsky 1149'da ise şöyle; Nostratikçe; ~ *kutha "ayırmak" > Ana Altayca; Bilinmiyor demiş. Fakat Ana Altayca sözlük'te (EDAL 544) *gijo > Ilk Türkçe; *kıd- > Türkçe; kıy- "kıymak".
Sonuç olarak Nostratikçe'de de net olarak ayrışmış kelimeler. Sümerceyi de Nostratikçeye dahil ediyorlar. Kanaatimce Sümerce, Nostratikçe'den Ana Altaycaya geçiş devresinde olan bir dil. Nostratikçeden sonra herhangi bir dil ailesine bağlanmıyor.

14-1404

avuç, aya, maya "avuç içi"

Avuç kelimesi almak ve taşımak anlamına gelen ~ *hapa > *apa > *aba > *abuç > avuç (16/5) şeklinde olduğunu bütün Nostratik sözlükler söylüyor. Ayrıca Amerindçe'de *apa "taşımak" olarak da yapılandırılmış. Aya "avuç içi" ise ~ *palna > *p'alńa > *haya(T. Tekin) > aya "avuç içi" (49/2) Ayrıca Amerindçe'de *pel "el" olarak yapılandırılmış. Basmak kelimesinin köküde birbirine yakın, belki de Orta Boreanca'da eş anlamlı olarak kullanılıyordu. Kökü şöyle yapılandırılmış. ~ *palma "ayak, diz" > *balma > *balḿa > Ilk Türkçe; *bAlḿak > Eski Türkçe; basmak / paşmak. Türkçe; basmak. (43/11)

Maya kelimesine gelince bizde kullanılmasa da diğer Türk lehçelerinde kullanılmaktadır. Onun etimolojisi ise şöyle kurgulanmış.(37/5)
~ *mana > *maná > *maná > Ilk Türkçe; *bAń- 1. taban 2. ayak tabanı > Eski Türkçe; *maja "avucun etli kısmı". > Azarbeycan Türkçesi ; maja "tırnak tabanı". Özbekçe; mejelek "eldiven" (EDAL 902). Amerindçe'de de karşılığı var. *ma(n) "hand 14"
Buradan da ayak tabanı ile avuç içinin eş anlamlı kullanılabildiğini görebiliyoruz.
Bu sabah uyandığımda 30 bin yıl önce Sibirya'da yaşayan Mamut'ların belgeselini izledim 1.5 saat. Sibirya'dan Amerika kıtasına rahatlıkla gidip geliyorlarmış. Demek ki insanlarda aynı şekilde gidip geliyorlardı. Hatta Sibirya'daki bazı mamutlar Amerikan mamutlarının genini taşıyor. En önemlisi insanların mamutları avlaması. Beyin kısmındaki yağlı kısmı yemesi, derisini kesici taş aletlerle kesmesi. Tabii bende acaba hangi kelimeleri ve nasıl kullanıyorlar diye düşünmeden edemedim. Mamutların neslini de insanların tükettiği kabul ediliyor.

14-1405

Felsefe öğrenilmez, felsefe yapmak öğrenilir. Kant

Peki felsefe yapmayı nasıl öğreneceğiz. "Insanın insanı etkilediği" gerçeğine göre öğreneceğiz. Körle yatan şaşı kalkar misali, felsefe yapan birileri ile etkileşim halinde olduğumuzda kendiliğinden öğrenmiş oluruz. Hani bakarak öğrenilse kedi kasap olurdu misali gibi, yaparak öğrenmek gerekiyor. Baştan belki mantıksız ve kötü felsefe yapılabilir. Ama süreç içinde yapıla yapıla daha derli toplu felsefe yapılabilir. Bunun içinde bu iş üzerine mesai harcanması gerekiyor. Bu konuda akıl yürütenleri anlama çabası içine giriliyor kendiliğinden.
Reşit Rahmeti Arat'ın "ilim, merhale merhaledir" deyişinden hareket edersek Aristo ne demek istemiş? Platon ne demek istemiş? Descartes ne demek istemiş? Kant ne demek istemiş? Hegel ne demek istemiş derken, bizde kendiliğinden bu konuda anlama ve yapma kabiliyetine kavuşuyoruz. Ille de mükemmel bir filozof olmak gerekmiyor. Kendi çapımızda felsefe yapmış oluruz. Halı sahada top oynamak gibi. Ille de Pele olmak gerekmiyor. Önemli olan futbol oynamaktır. Futbol seyretmek değildir. Eğer futbolu kendimiz daha iyi futbol nasıl oynarım diye seyrediyorsak buna lafım yok.
Felsefe yaparken böyle şansımız olmuyor. Sadece futbol oynayanları seyreden seyirci olarak kalamıyoruz. Zaman içinde kendimizi felsefe yapar halde buluyoruz.

14-1406

narin "narrow"

Ilk bakışta Türkçe narin ile Ingilizce narrow "dar, ince" kelimeleri benzerlik gösteriyor. Fakat bunun gerçekten de böyle olup olmadığını etimoloji sözlüğüne bakarak çözebiliriz. Bu sabahki Nostratik sözlük taramamdaki olağan mesaime başlayınca narin kelimesiyle karşılaştım.
Sözlük aynen şöyle izah ediyor. (Dolgopolsky - 1488)

Nostratikçe; *naru "ince, dar" / Hint-Avrupa; *narwa "narrow" / Ana Altayca; *nar- "ince" > Moğolca; *narin "ince, dar, ince(kaba değil)" Bize Moğolcadan geçmiş.(Gülensoy- 489). Fakat bizde de karşılığı var. || *jar- > Kırgızca; zaro "ince, zayıf" / *jara- "zinde, zayıf, deri giysi" / *jargak " tüysüz deri" > žargaq (Türkmence, Nogayca, Kazakça)
Gerçekten de Ingilizceye böyle mi geçti acaba? Gene de işin doğrusunu uzmanları bilir. Şüphe payının her zaman açık olması gerekiyor.

14-1907

kadaş ve kardeş

Kaşgarlı Mahmut'ta kadaş kelimesi aynen şöyle açıklanmış. kadaş "kardeş, kardeşlerden yakın olanlar, akraba". karındaş > kardeş "aynı karından olan iki çocuk, karın arkadaşı".
Demek ki kardeşe hem "kadaş" hem de "karındaş" denebiliyormuş. Zamanla kadaş kelimesi ile kardeş kelimesi anlam kaynaşmasına uğramış sadece kardeş kelimesi her ikisi yerine de kullanılır hale gelmiş.
Ne zaman kardeş kelimesini düşünsem aradaki /r/ harfi hep dikkatimi çekiyor.

14-1408

Karakol

Karakol deyince aklımıza hemen karanlık bir kol geliyor. Karanlık bir koldan korkar gibi karakoldan da korkarız. Hatta karakolluk olduk deriz. Bir ara karakolu pempeye boyamışlardı. Pembekol diye halktaki karakol korkusunu ortadan kaldırmaya uğraşmışlardı.
Ama aslı öyle değilmiş. kara- "bakmak" , karagur "bakmak", karagu "kör", karakçı "yağmacı" (Gülensoy - 370). Sonundaki "kol" ekide bildiğimiz kol anlamında değilmiş.
karak kelimesi de şöyle; Halk arasında "gözü kararmak, net görememek", Eski Türkçede ise karak "göz bebeği, gözün renkli yeri; göz" (DLT) (Gülensoy 370)
Sonuç olarak karakol kelimesi eskiden gözcü olarak bırakılan kişi anlamında imiş. Beklediği yerde haliyle karakol oluyor. Bizim için sağı solu gözleyen insanlar olarak düşünebiliriz.
Pembekol yapmaya çalışan etimolojideki yanlış anlama dışında doğru davranmış bence. Karakol fobisinin oluşmaması lazım. Önceden karakola gayriihtiyari gidip çay kahve içerdik. Terör olaylarından sonra artık karakola girmek bile güvenlik taraması gerektiriyor. Işi olmayan gitmiyor. Ama küçük kasabalarda karakollar ziyaret edilebilir. Karakol fobisinin oluşması engellenebilir.
Beni telefon dolandırıcıları karakoldan arıyorum deyince. Karakolda mısın? Bekleyin geliyorum dedim. Gel dediler. Ben gittim karakola ama onlar orada yoktu. 🙂

14-1409

Metafizik

Aristo kitaplarını dizerken fizikten sonra gelen kitapları olarak tanımlamış.
Yapmak fiziksel bir faaliyet iken düşünmek metafizik bir faaliyettir. Fiziki olan bir şeyin zihnimizdeki şeklidir. Yani gözümüz kapalı iken gördüğümüzü zannettiğimiz şey metafiziktir. Çünkü fizikten sonra gelen bir faaliyettir.
Yapmak fiziktir dedik. Esas olan fiziktir. Çünkü yaparken diyelim yürüyoruz, fizik kuralları dışına çıkınca yanıldığımızı görebiliriz, ayağımızın tökezleyebilir mesela. Ama zihnimizde yürüdüğümüz zaman ayağımız hiç bir zaman tökezlemeden yürürüz. Onun için zihnimizdeki düşüncelerin gerçek hayattaki karşılığını ararız. Metafizik kurgumuz fiziğe denk gelemeyebilir. Evdeki hesap çarşıya uymaz demişler.
Fizik ile metafizik arasındaki ilk doğal ilişkimiz böyle başlar. Insan için metafizik yapan canlıdır da diyebiliriz. Esas olan fiziktir. Sakın fala inanmayın ama falsız kalmayındaki mantık gibi sakın metafiziğe güvenmeyin ama metafiziksiz de kalmayın diyerek bitireyim. Sürekli sınayın. Felsefede buna şüphecilik deniyor.
Bir Çuvaş atasözü de der ki "Çuvaş gözüyle görüp, eliyle tuttuğuna inanır".

14-1410

Türkçe felsefe yapmak.

Nermi Uygur'un ve diğer hocalarımızın Türk dili ile felsefe yapmak üzerine çalışmaları olduğunu gözlemledim. Bu da gayet doğaldır.
Yapılan hata Türk dilinin etimolojisi ve de bizim filolojimiz üzerine yeterli ve doygun çalışmaların dilbilim akademiyasının dışına çıkamamasıdır. Ikinci büyük hata ise gündelik dilden kopuk yapay bir dil terminolojisi üretilmesidir. Filozofların böyle bir hakkı vardır ama çok iyi bir filolog olmaları gerekir. Edebiyatçılarımız içinde filolog olmadan edebiyatçı olduklarını söyleyebiliriz. Filolojik altyapısı olan bir tane ne edebiyetçımız vardır. Ne de bir felsefecimiz.
Bu sorunun birde Türk dilbilimi cephesinden kaynaklanan yanı vardır. Edebi ve felsefi terimlerin Arapça ve Latince terimlerin etimolojileri üzerinden akıl yürütülerek anlaşılmaya çalışılmasıdır. Onların edebileşmiş ve felsefileşmiş kelimeleri de gündelik dilden üst aşamaya sıçramış kelimeleridir. Bizde gündelik dildeki Türkçe kökenli kelimelerimizi edebi ve felsefi terimler haline getirmeliyiz. Yabancı kökenli kelime protez gibidir. Protez bir yere kadar iş görür. Türkçe kökenli kelimeler arasında dans yapmak gerekiyor ki gerçek bir senfoni ortaya çıksın. Türkçe kökenli kelimelerimizin gündelik dil kullanımlarının edebi ve felsefi dil kullanımını sağlamamız gerekiyor. Gündelik dil ile edebi ve felsefi dil arasında köprü olması gerekiyor. Gündelik dil zemini üzerinden edebi ve felsefi dil zemininin yükselmesi gerekiyor. Edebiyatçı ve felsefecilerimiz ilk önce kullandığı kelimelerin kökeninin Türkçe mi, Arapça mı, Farsça mı olduğunun ayırdına dikkat etmeleri gerekiyor. Yerine Türkçesinin kullanılıp kullanılmaması ayrı bir tartışma konusudur. Türkçe kökenli olup olmadığının bilinip bilinmemesi ayrı bir konudur. Bir kelimenin etimolojisine bakması gerektiğinde de Arapça, Farsça, Latince kökenli kelimelerin etimolojileri önemseniyor. Türkçe kökenli bir kelimenin etimolojisi üzerine akıl yürütülmüyor. Yürütülememesinin sebebi de Türk dilinin etimolojisi üzerine bir alt yapısının olmamasıdır. Gündelik dilde kullandığımız basit kelimelerin bile muhakkak etimolojilerine bakılmaları gerekiyor ki ufuk açıcı kullanımlara fırsat tanıyalım.
Ikincisi hangi etimoloji sözlüklerine bakmaları gerektiğini de bilmiyorlar. Yaygın kabul görmüş etimoloji sözlüklerimizin olmaması da bu konuda bir engeldir. Kaşgarlı Mahmut'un etimoloji sözlüğü bizim baş yapıtımız olması gerekiyor. Bir Türk için en değerli kitap Kaşgarlı Mahmut'un yazdığı etimoloji sözlüğüdür. Bir entelektüellinin günde en az üç beş sefer onu kullanması gerekiyor. Kolay kullanımlı ve dizinli etimoloji sözlükleri yapılması gerekiyor. Uzman olmayan kişilerin yaptıkları etimoloji sözlükleride yanlış yoldur. Onların dilin kökenine hakim bir pozisyonları yoktur. Çünkü sözlüğü yazanlar zaten işin uzmanı değildir. Sonuç olarak her an elimizin altında olması gereken Kaşgarlı Mahmut'taki kelimelerin genişletilmesi ile kolay kullanımı olan etimoloji sözlüğümüzün acilen yapılması gerekiyor. Külliyatlı etimoloji sözlüğümüzün vazgeçilmez sözlüğümüz olması ise ideal olanıdır ama önce külliyatlı bir Türkçe kökenli kelimelerimizin etimoloji sözlüğünün yazılması gerekiyor.

14-1411

Kürt halkı ve Türkiye halkları... HDP

Dün HDP sözcüsü açıklamasında böyle bahsediyor. Işte tam HDP'nin oylarına ihtiyaç olduğu bir dönemde bu konu açılır mı denebilir. Siyasetçi açmaz. Entelektüel ise her koşulda doğru bildiğini söyler. Bir şeyi söylemek için yeri ve zamanını beklemez. Işte entelektüel ile siyasetçi arasındaki fark budur. Siyasetçinin oy alma kaygısı vardır. Entelektüelin ise doğruyu söyleme kaygısı vardır. Oyumu gene CHP'ye vereceğim ama entelektüel sorumluluğum gereği duyduğum rahatsızlığı da belirtmeliyim. Yeri ve zamanını beklersem sorumluluk bilinci ile hareket etmemiş olurum.
Cümleye geri dönersek ortada başat bir Kürt halkı var. Sonra diğerleri var. Artık diğer halklar kimse içini siz doldurun. Ifade özgürlüğü var. Öyle düşünebilir ve söyleyebilir. Kürt halkının olması yeterli değil onlar için. Birde Kürt toprakları var. Peki Kürt toprakları neresi? Güneydoğu Anadolu bölgesi. Artık bunun böyle genel kabul haline getirildiğini sağır sultan bile biliyor. Sadece Kürdistanın kurulması için zamanlama sorunu var. Devletin zayıf düştüğü bir anda bu hedefe ulaşılmaya çalışılacaktır. Bu hedefe ulaşmak içinde radikal ya da demokratik ne gerekiyorsa yapılmaktadır.
Kürdistan topraklarını ayırırsak geriye gene Türkiye toprakları kalıyor. Türkiye topraklarında da Türkiye halkı yaşıyor. Bu Türkiye halkına göre Türkiye topraklarını nasıl pay edeceğiz?
Ikincisi sadece Güneydoğu Anadolu toprakları Kürdistan toprakları için yeterli mi? Doğu Anadolu da artık Kürdistana dahil ediliyor. Aslında hedef Türkiye topraklarının tamamıdır. Nihai hedef ise Balkanlar ve Viyana kapılarıdır.
Şimdi ben de kalkıp Türk halkı ve Türk toprakları desem ne olur. Irkçı ve faşist olurum. Peki Kürt halkı ve Kürt toprakları diyen ne oluyor. "Özgürlük savaşçısı" kulağa ne kadar hoş geliyor. Türkçe kökenli kelimelerle bunların ifade edilmesi başka bir trajedi. Aynı şekilde Hristiyanlık propagandası yapılırken de Türkçe kökenli kelimeler kullanılıyor. Güzelim Tanrı kelimemiz önce konuşan papaz çevirilerinde sonrada Incil çevirilerinde kullanılınca heba oldu gitti.
Sonuç ne olacak. Sarı inegi verince kurtuluş olacak mı? diğer "Türkiye halkları"nın topraklarıda "Türkiye yüzyılında" ucun ucun verilmesi gerekiyor. HÜDAPAR da PKK'ya terör örgütü demiyor. Ilginç değil mi? Bağımsız Kürdistan için her ikiside mutabıklar. Sadece birisi Şeriat istiyor diğeri laik devlet. Bizi ilgilendiren bir şey yok, onların kendi iç meseleleri yani. Türkiyenin iç siyasetinin ne hale geldiği ayen beyan ortada. Herkes etegideki taşları döküyor. Ne demişler keser döner sap döner gün gelir hesap döner. Evdeki hesap çarşıya uymayabilir.

14-1412

Otodidaktik

Şöyle bir açıklaması var "kendi kendine eğitim, ustaların veya kurumların rehberliği olmadan eğitimdir". Demek ki bir insan ustalara ve kurumlara ihitiyaç duymadan kendi kendini eğitebiliyormuş. Peki bunun için ne gerekiyor? AR-GE araştırması yapan bir genç konuyla ilgili şöyle bir cümle kullandı. "Iki şeye ihtiyaç var. Birincisi bir leptop, ikincisi ise bir inter bağlantısı". Üçüncüsü ise araştıracağı konu üzerine mesai harcaması gerekiyor. En önemlisi ise istek ve heyecan. Bu mesainin ne kadar süreceğini araştıran belirleyemiyor. Araştırma onu alıp götürüyor.
Kant, "Saf Aklın Eleştirisi" için iki üç ayda yazarım demiş dostlarına ama tam on bir sene mesai harcamış. O döneminede suskunluk dönemi deniyor.
Ne demiş Sokrates "Sorgulanmamış yaşam yaşamaya değmez". Aslında üzerinde mesai harcanmadan yaşanan bir yaşam yaşamaya değmez demek istemiş.
Ne için mi mesai harcıyacağız? Konuyu nasıl mı seçeceğiz? Aslında bizim konu seçme çalışma gibi sorunumuz yok. Esas sorunumuz kısa sürede sonuç almaya çalışmak istememizdir. Ikincisi ise bir alanda çalışma yaparken başka bir alana sıçramamızdır. Kendi alanımıza geri dönememizdir. Bu iş meslek değiştirmek gibi, bir insan hayatı boyunca on meslek değiştirirse hiç birinde uzman olamaz. Uzmanlık için bir alana odaklanıp o alan üzerinde bir ömür boyu mesai harcanması gerekmektedir. Bir insan layikiyle bir şeyin uzmanı olabilir. Her şeyin uzmanı olmak için en az yüz tane ömür olması gerekiyor. Bizimde bir tane olan ömrümüzü en iyi ve hızlı mesaiyi hangi alanda harcamamız gerektiği konusunda karar vermemiz gerekiyor. Ölüp giderken geride ziyan olmuş bir ömür bırakmamak gerekiyor.

14-1413

Kant ve Vicdan

Kant bizi saf bir insan olarak vicdanımızla hesaplaşmaya itiyor. Saf insan ne demek? Dini değerlerin yüklediği sorumluluktan bağımsız insan olabilmenin değerini ve sorumluluğunu taşımaktır.
Mevcut dini değerlerin insani değerlere ters düşenini kabul etmiyor. Bu söylemini de "saf aklın sınırları içinde din" diyerek dine karşı olmadığını fakat insani değerlere ters düşen taraflarının terk edilmesi gerektiğini söylüyor.
Modern insan prototipini şekillendiriyor.
Ilgilendiği insan tipolojisi iyi insan olmayı tercih edecek olanlar içindir. Iyi bir insan olmayı tercih etmeyenin zaten Kantla işi olmaz.
Kant bize ne kazandırır? Vicdanımızla hesaplaşmanın sonraki acı sorumluluğunun önlemini önceden almamızı sağlar.
Laik hukuğun temel konusu da insandır. Sadece insana değer verir. Dini de insanı ilgilendiren bir değer olduğu için dikkate alır. Insandan bağımsız herhangi bir dini inancın laik hukuk için bağlayıcılığı yoktur. Kutsal kitapların ne yazdığı laik hukuku bağlamaz. Bütün dini, felsefi ve siyasal inançlara aynı mesafededir. Bir kişi dahi olsa kendini ifade etme özgürlüğü esastır. Çoğunluğun değil herkesin hakkını gözetir. Hak devlet başkanının icazeti ile verilmez hukuki sorumlulukla korunur. Devlet başkanıda laik hukuka bağlıdır. Hukukun üstünlüğü oy almış çoğunluğun üstünlüğü değildir. Laik hukukun üstünlüğü demektir. Yasama, yürütme ve yargının bu prensiplere göre hareket etme mecburiyeti vardır.
Biz laik hukuk devletini kurum kuruluşlarıyla tam manasıyla oturtturamadığımız için her seçim rejim tartışmasına dönüyor.
Avrupa ülkelerinde olan seçimler rejim sorunu yaratıyor mu? Yaratmıyor. O gidiyor, öbürü geliyor. Çünkü; kurum ve kuruluşları oturmuş, siyasilerin sınırları çizilmiş. Bizde öyle mi her seçimde sanki payitahta yeni padişah arıyoruz. Bununda sebebi laik hukuk sistemimizi kurum ve kuruluşlarımızla oturtturamamızdır.

14-1414

Gerçek

Gerçek kelimesinin ilk anlamlarının kökünün kabuklu yemişin içindeki, meyvaların içi gibi anlam yüklemeleri ile türetildiğini okuyunca bizdeki gerçek kelimesinin de muhtemel kökü üzerine insanı ister istemez düşündürüyor.
Sözlükler(Gülensoy 280); kirçek > gerçek değişimi olduğunu söylüyor. kert-ki > kerki "keser" (DLT ve EDAL 791), kert- "kertik açmak", kirk- / kerk- "kırkmak" gibi benzer kelimeleri de ilave edince insanı ister istemez kırarak içindeki bulmaya çalışmak gerçeği bulmaya çalışmak olarak düşündürüyor.
Kert, kerk, kırk, kerki, kirçek (gerçek) kelimesinin bir kökten geldiğini düşünebiliriz.

14-1415

Güzel mi, körklü mü?

Mesela körpe kelimesi şöyle açıklanmış. *körk "güzellik", körk-pe > körpe olmuş. Başka bir kelimemiz görk "güzellik gösteriş" ya da görkem "gösterişli"
Kelime başı /k/ lerin /g/ olduğunu ya da birbirlerinin yerine dönüşüm yapabildiğini bilirsek işimiz kolaylaşır. Kelime ortası bazı /r/ lerin de /z/ olduğu gerçeğini bildik mi sorun çözülüyor. Zaten kelime ortası bazı /r/ lerin /z/ olduğu, bazı /l/ lerin de /ş/ olduğu Türk dilinin iki ana kola ayrılmasıdır. Asli olan /r,l/ biçimidir. Asli olarak kalan sadece Çuvaşçadır. Diğerleri /z,ş/ olmuştur. Biz de dahil. O zaman Boreanca /Amerindçe'de de öyle mi? Asli bazı /r,l/ lerin yapılandırması var mı?
kör > köz > göz değişimlerinin izini geriye doğru takip edelim. Burada "gözü görmez", kelimesi yerine kullandığımız /kör/ kelimesi ile karıştırmamak lazım. Kör kelimesi Farsçadan bize girmiştir. Sözlükler; Farsça; kur "gözü görmez, ama" > Türkçe'ye kör olarak geçmiştir. Bizdeki kör kökü tam aksi görmek anlamındadır. Boreanca yapılandırmasına gelirsek (27/17). KVRV ~ *körü "anlamak, görmek" olarak olarak düşünebiliriz. O zaman incelediğimiz kelimede asli olan kelime başı /k/ ile kelime ortası /r/ harfini rahatlıkla görebiliyoruz. Buradan Avrasyatik (Nostratik) yapılandırması *gUrV ~ *gure "anlamak, görmek" > Ana Altayca; *gõre "görmek; anlamak" > Ilk Türkçe; *gör´(*gör-s) / *gör- " 1. göz(gör) 2. görmek, bakmak (*gör-) > Eski Türkçe; köz 1, kör- 2 (Orhun, Yenisey, Eski Uygur) > Türkçe; 1. göz "göz" 2. gör- "görmek"
Sonuç olarak köz+el > güz+el şekliyle *kör+k "güzel" kelimeleri aynı kökten türemişlerdir.
Birde yak-şi > yahşi "güzel" diye bir kelimemiz daha vardır. O da yak- "yakmak, sıcaklık" gibi kelimemizin mecazlaşması ile oluşmuştur.

14-1916

anlayışlarının mantıksız olanlarının uygulamadan kaldırılmasıdır. Kant dinlere karşı çıkmaz. Dinlerin mantıksız uygulamalarına karşı çıkar.
Ideal olanı ise laik hukuk devleti içinde dinlerin mantıksız ve de dolayısıyla adaletsiz ahlak anlayışlarının uygulamalarının engellenmesidir. Örneğin Islam hukukuna göre kadın mirastan yarım hak alıyor. Erbakan rahmetli olunca abileri kız kardeşlerine sana yarım hak verelim deyince hemen laik hukuk mahkemelerine koştu ve de hakkını tam aldı. Demek ki laik hukuk ideal hukuktur. Insan aklının değişen şartlara göre aklıyla değiştirebildiği hukuktur.
Sonuç olarak ben kendim, bizzat şahsım. Ahlaklı mıyım yoksa ahlaksız mıyım diye kimseye sormuyorum. Davranışlarımı kategorik imperatif ya da koşulsuz buyruğa göre düzenliyorum. Sürekli kendimle bir iç hesaplaşma yapıyorum.

14-14/7

Kategorik imperatif ve Hipotetik imperatif.

Türkçeye koşulsuz buyruk ve koşullu buyruk olarak çevriliyor. Hemen buradan bir ipucu yakalıyoruz. Koşulsuz olan ne, koşullu olan ne?
Aslında kendi kendisine sorduğu bir soru, ben ahlaklı mıyım yoksa ahlaksız mıyım? Dini olmayan bir insan ahlaklı olabilir mi? Dindar ahlakı ile dindar olmayanın ahlakı arasındaki fark nedir?
Bütün bu soruların cevabını Kant'ın verdiği bir örnekle cevaplandırmaya çalışalım. Öncelikle Kant, dışarıdan birisine göre onun ahlaklı mı yoksa ahlaksız mı olduğuyla ilgilenmiyor. Kendi kendine soruyor, ben ahlaklı mıyım yoksa ahlaksız mıyım?
Örneği anlatarak sorularımızın cevabını arayalım. Bir bakkal olduğunuzu düşünün, küçük bir çocuk sizden alışveriş yapıyor. Paranın üstünü tam verip vermediğinizin bilincinde değil. Siz o çocuğa para üstünü verirken tam veriyorsunuz. Buraya kadar sorun yok. Gerekçesini yazıyor. Tıpkı kendi kendinizi mahkeme eden hakim ve savcı gibi. Mahkemede sizden başkası yok. Bu mahkemenin adı vicdan mahkemesidir. Eğer diyor, çocuğa para üstünü eksik verirsem, bu fark edilir. Ailesi gelir bakkala itiraz eder. Çevreden de duyulur. Benim işim bozulur, güvenilirliğim sarsılır diye para üstünü tam veriyorsanız bu hipotetik imperatiftir. Dürüst olmanızı bir koşula bağlıyorsunuz. Başka bir deyişle siz realistsiniz. Eğer para üstünü verirken ben her koşulda çocuk ya da turist olsun prensip olarak doğru olanı yaparım felsefesiyle hareket ediyorsanız bu durumda kategorik imperatiftir, koşulsuz buyruktur. Ben herhangi bir koşula bağlı olmadan doğru olan neyse onu yapıyorum. Böyle bir insansanız siz idealistsiniz demektir. Belli bir koşula bağlı davranış ahlaklı bir davranış değildir. Türkçesini söylersek kaz gelecek yerden tavuğu esirgemiyorsunuz. Kaz gelmeyeceğini bilseniz de gene tavuğu veriyorsanız siz ahlaklısınız sonucuna varıyor. Daha doğrusu kendi kendine soruyor. Bu yazıya dökülünce de kızım sana söylüyorum gelinim sen duy hesabı kendine söylerken de bize de söylemiş oluyor.
Modern felsefe insana kendi aklından başka rehber tavsiye etmez. O zaman şöyle bir soru ortaya çıkıyor. Ben herhangi bir dini öğretiye bağlı olmadan ahlaklı bir insan olarak yaşayabilir miyim? Evet, yaşayabilirsin. Ahlaklı bir insan olmaya aklının kanunları ile cevap verebilirsin. Biz bu aklımızın kanunlarına genellikle benim prensibim böyle diyoruz.
Dinler bize ahlaklı olmayı dışarıdan tavsiye ediyorlar. Modern insan demek dinden bağımsız ahlak anlayışına sahip olabilen insan demektir.
Dinlerin tavsiye ettikleri ahlak anlayışı hipotetik imperatif midir yoksa kategorik imperatif midir? Öncelikle sen bir insan olarak ahlaklı olup olmamayı kendin düşünüp beceremezsin. Ben sana ahlaklı olmayı öğreteceğim demektir. Nasıl öğretecek? Sana uyacağın ahlak kanunları göndererek. Bu kanunlara uymazsan cezasını da söylüyor. Elin mi kesilir, kolun mu kesilir, kırk kamçı mı yersin, bunlar şeriat kanunlarında yazıyor. Kadının görevi de işlenen suça göre cezanı vermektir.
Şimdi şöyle bir mantık daha gelişti. Madem ahlaklı olup olmadığıma kendim karar verebiliyorum. Ahlaksızlık olarak gördüğümüz suçların cezalarının kanunlarını da kendi kendimize verebiliriz. O zaman kutsal kitabın kanunlarıyla değil, kendi aklımızın kanunlarıyla yönetilebiliriz. İşte halkın kendi kendini yönetmesine Cumhuriyet ve laik kanunlar diyoruz. Laik kanunlar demek, insan aklının kanunları demektir. Ama siz derseniz ki ben kulların kanunlarını kabul etmiyorum Allah'ın kanunlarını uygulayacağım. O zaman o rejimin adı da şeriat oluyor.
Allahın kanunlarının hipotetik imperatif mi yoksa kategorik imperatif mi olduğuna dönecek olursak. Siz iyi bir insan olursanız Allah da size iyilik yapar. Bu durum çıkara dayalı bir iyi olma durumudur. Siz kötülükten korktuğunuz için iyi insan oluyorsunuz. Zaten dini öğretilere rağmen ceza korkusu olmayınca kimse iyi insan olmuyor. Iyi insan olmak için gene kendi prensibinizi koymanız gerekiyor. Bu da nedir? "En yüksek iyi iyi niyettir". Ben ahlaklı bir insan olabilmem için ilk önce dinlerden bağımsız insan ahlakının gerektirdiği kanunlara sadık olmam gerekiyor ki koşullu ya da karşılığında çıkar beklentisi olan bir ahlak anlayışına düşmeyeyim. Fakire sadaka verirken Allah bana daha fazlasını verecek beklentisiyle değil de, ben bir insan olarak diğer bir insan herhangi bir kişiden ya da Allahtan karşılık beklemeden yardım etmem gerekiyor mantığından hareket etmem gerekiyor. Ideal olanı ise kimsenin dilenmesine gerek kalmayan sosyal bir devlet kurmaktır. 14-1418
Din deyince aklımıza kitaplı dinler geliyor. Dünyada kitabı olmayan 5 bin tane din var. Hepsi de kendine göre bir ahlak anlayışı oluşturmuş. Ideal olanı ise insanın ahlak anlayışının temel alınarak dinlerin ahlak

Boy, Boyun, Boğaz ve Boğum

Boğum kelimesinden başlayacak olursak Nostratik sözlükten Amerindçeye / Boreancaya kadar giden izi var. Amerindçe; shoulder (2) *peko "omuz", arm (1) *poq / *boke "kol" şeklinde kök kelimeler düşünülmüş. Boreanca; PVKV ~ *poke "el, kol" > Avrasyatikçe (Nostratikçe); *bVgu ~ *bugu "eklem, uzuv" > Ana Altayca; *biugu "eklem yeri" > Ilk Türkçe; *bogum "eklem yeri" > Türkçe; boğum/boğun "boğaz kısmı" (EDAL 358)

Boğaz kelimesi ise başka bir kökten geliyor. Ana Altayca sözlükten ilerisini göremedim.
Ana Altayca; *boku "boğaz" > Ilk Türkçe; *bogur, *bogur-dak "boğaz" > Türkçe; boğaz "boğaz" (EDAL 371)

Boy kelimesine gelince Nostratikçe sözlükte iki tane ayrı ayrı anlamı var. Birincisi Nostratikçe; *bodV ~ *boda " gövde, karın" > Ana Altayca; *bòda " gövde, bağırsaklar, karın" > Ilk Türkçe; *bod "vücut, boy" > Türkçe; boy "boy, vücut" (Sayfa:244)

Diğer anlamı ise Nostratikçe; *mutV ~ *muto "adam, kişi" > Ana Altayca; *bod "kendi" Ilk Türkçe *bod / *bod-un "klan, kabile" ve devamındaki anlamı ise yukarıdakine gönderme yapıyor. Anlaşıldığı kadarıyla Nostratikçe; ~*bodo "gövde, karın" ile ~ *muto "adam, kişi" kavramları Ana Altaycaya gelince birbirleriyle kaynaşarak tek kelime oluyorlar. (Sayfa; 1410)

14-1419

Uzay ve zaman

Uzayı karayolu, zamanı havayolu kabul edersek. Insanoğlu ilk uçakla uçana kadar hep karayolunu kullanmıştır. Ilk uçakla beraber hava yolunu da kullanmaya başlamıştır.
Insanoğluda düşünce tarihinde uzayı hep sabit duran bir şey kabul etmiş, zaman onu hareket ettirmektedir. Bunu da karayolundan başka yol yoktur demek olarak kabul edebiliriz.
Düşünce tarihinde ilk havayolunu kullanan kimdir? Hava yolunun esas olduğunu, karayolunun bile havayolu olmadan olamayacağını bize gösteren Kanttır. Çünkü karada gitsek bile gene havada gideriz. Kant'ta zaman olmazsa uzayı da anlayamayız. Zaman uzayı önceler. Uzayla ilk karşılaştığımız anda bile zaman vardır. Bir an, bir an daha, bir an daha derken uzaydaki şeyi dururken görmek için bile zamana ihityacımız vardır. Buna eş zamanlılık diyoruz. Ikinci aşama ise uzayda duran bir şeyi eş zamanlılık ile kavradıktan sonra o şey hareket edince bu sefer zamanda art ardalık devreye girer.
Eş zamanlılık fenomenoloji, art ardalık ise analitiktir. Fenomenoloji ilk anın tekrarıdır. Analitik ise ilk anların sonraki dönemi olan art arda olan anların tekrarıdır. Insan her iki zaman biçimini de kullanmaktan vazgeçemez. Onun içindir ki fenomenoloji ve analitik tavuk ve yumurta misali gibidirler. Ama önce tavuk vardı. Ama önce zaman vardı dersek doğruya yönelmiş oluruz. Karayolundan da havayolundan da vazgeçemeyiz. Sorun hangisini ne zaman önceleyeceğimizdedir. Hangisinden hangisine geçiş yaptığımızı bilmemizdedir. Sürekli havada duramayız. Uçaktan uçağa aktarma yaparken bile karayolunda en azından yürürüz.
Onun içindir ki hem fenomenolojik hem de analitik ile düşünüp davranmaktan vazgeçemeyiz. Yapmamız gereken hangisiyle ne zaman hareket ettiğimizin ayırdına varabilmektir.

14-1420

Ilk kelimelerimiz

Çocuğun doğal olarak ilk kelimeleri haliyle anne, baba, su gibi kelimelerdir. Peki insanoğlunun ilk kelimeleri hangileridir acaba?
Bu konuda akıl yürüten ve borean dilini yapılandıranların ilk kelimesinin mantığı yürümek üzerine, bencede mantıklı. Insan kendi kendine hareket eden bir canlı olduğu için yürümek en önemli unsuru. Ikinci olarak yapılandırdığı kelime ise yol üzerine, bu da mantıklı. Insanın hareket edebileceği zemin yoldur. Üçüncü kelime ise "ısıran böcek" kelimesidir. Doğada açıkta olduğumuz zaman bizi ilk rahatsız eden "ısıran böcek"lerdir. Dördüncü kelimemiz ise gece ve karanlık ile ilgili kelimelerimizdir. Ölümle ilgili ilk kelimelerimiz de gece ve karanlığa gönderme yapan kelimelerimizdir.
Listedeki kelimeler öncelik derecesine göre kemik, gökyüzü, bağırmak, akmak, hakikat, uyumak gibi kelimelerle liste uzayıp gidiyor.
Bana ilginç gelen ise kelimeleri üretirken yürütülen mantıktır. Örneğin hakikatle ilgili kelimelerimiz kabuklu meyvelerin kırılıp içindekinin alınması, uyumak ile ilgili kelimeden de aldatmak ve yalan söylemek gibi kavramların üretilmesidir.
En ilginci ise Tanrı ile ilgili kavramın ta... çağırmak kavramından üretilmesidir. Bizdeki biçimi te>de "demek", tengri "tanrı" şeklindedir.

14-1421

Kopernikus 1543

Kopernikus adamın adı. 1543 ise ölüm tarihi. Yazdığı kitabı öldükten sonra yayınlanmasını istemiş. Sebebi ise kilise tarafından öldürülme korkusudur. Ve de öyle olmuş. Kopernikus'un iddiası kilisenin kutsal kitaplara dayandırarak inandığı ve itiraz edilemez bir genel kabul gören -dünyanın evrenin merkezinde olduğu, gökyüzünün de dünyanın etrafında döndüğüdür- iddiasına karşı çıkmasıdır.
Belkide insanın ateşi kullanmasından sonraki en önemli devrimdir. Çünkü sadece yanlış bildiğimiz basit bir gerçeğin keşfi değildir. Kutsal kitaplara olan inancında sarsılmasıdır. Hani Tanrı evreni bizim için yararmıştı. Gök kubbe de yerin etrafında dönen annenin biricik yavrusu için yaratılmıştı. Ama biricik olmadığımız belkide milyonlarca kardeşimizin olduğu gerçeği bizi hayal kırıklığına uğrattı. Artık biz özel değildik.
Fiziki Kopernikus devrimi beraberinde zihinsel bir devrim daha getirdi. Eğer biz biricik değilsek peki neyiz? Işte bu sorunun tatmin edici cevabı Descardes ve Kant'ta son şeklini aldı. Biricik olan senin kafandır. Evren senin kafanın içindedir. Işte Kant'ın Kopernikus devrimi dediği şeyin çıkış noktası da insanın kafasının içinden dış dünyaya açılmasıdır.
Şairin sözleri ile bitireyim...

Delikanlım!...
Kainatın en muazzam şeyi yıldızlar ve kafandır.
Kafanın içi yıldızlı karanlıklar kadar korkunç, mübarek ve iyidir.
Delikanlım, sen ki ya bir köşe başında kaşından kan sızarak gebereksin ya da bir dar ağacında can vereceksin.
Söylediklerimi belki anladın, belki anlamadın. Kesiyorum sözümü.

Işte Kopernikus devriminin bize yansıması böyle. Yerli ve milli kilise kafalılara karşı bizim mücadele biçimimizde böyle....
Başka bir şairde şöyle demiş...
Bitmedi bu kavga sürüyor ve sürecek. Yeryüzü aşkın yüzü oluncaya dek...

14-1422

Su (Water)

Su ile ilgili kavramlarımıza göz atarsak Amerindçeden Türkçeye kadar gelen bir sürü kavramımız var.
Öncelikle en yaygın kullandığımız su kavramının Amerindçe karşılıkları şöyle;
Water (4) *si, Water (11) *c'i (ičі) kavramlarının hepsi sayfa;9/17'de toplanmış ve şöyle yapılandırılmış.
Boreanca; CVWV ~ *civi "sıvı" / Amerindçe ; *ci / *si "su" > Avrasyatikçe sVwV ~ sivi > Ana Altayca; *siuba "su" > Ilk Türkçe; *sib "su" > Eski Türkçe; sub > Karahanlıca; suv > Türkçe; su "su"

Ikinci kelimemiz Amerindçe; *hobi (Water 16) "su; yağmur; içmek". Boreanca; HVPV ~ *hopi "yutmak" > Avrasyatikçe (Nostratikçe); HVpV ~ *hopi "içmek, su". > Proto-Altayca; *op'à "içmek, solumak" > Proto-Türkçe; *op "emmek, yutmak" > Eski Türkçe; op ~ öp "öpmek".
öp kelimesi aynı zamanda çorba içmektir. öpke "karaciğer ve akciğer"dir. öpke>öfke "hızlı hızlı nefes almak" öfkeli durumdaki hali belirtmektedir. Nefes almak ve içmek olan dudaklarla içe doğru çekme eyleminden türemiş kelimelerimizdir. Ayrıyeten Gülensoy 540'da da öppe "yanak" / öppek "öpmek" > öpmek olarak belirtilmiş.
Üçüncü kelimemiz ak- "akmak". Amerindçe; water/drink; aq'(w)a / uq'(w)a. Boreanca; HVKV ~ *haka "su" > Avrasyatik (Nostratik); *heku "su" > Proto-Altay; *iàk'i "sıvı, akış" > Proto-Türkçe; *iak "akmak" > Türkçe; ak- "akmak"
Dördüncü kelimemiz ise emik/emzik. Amerindçe; *ama "yemek", *mani "su, içmek" (water 1). Boreanca; HVMV ~ *hama "içmek, yutmak". > Avrasyatikçe (Nostratikçe) *hEmV ~ *heme "emmek" > Ana Altayca; *emV ~ *eme > Ilk Türkçe; *em-ig, *em-ček "1. meme 2. emmek 3. meme ucu > Türkçe; em-, emzik.

14-1923

Ustanın çekici bin altın.

Ustanın çekiç kullanması ile felsefecinin dil kullanması aynıdır. Diyeceksiniz ki edebiyatçı felsefeciden usta değil midir? Edebiyatçı felsefecinin yanında kalfadır.
Insanoğlunun doğal dili önce edebileşmiştir. Sonra felsefileşmiştir.
Öne çıkan medeniyetlerde edebileşmişmeden felsefileşmeye geçmiş medeniyetlerdir.
Kimdir bu medeniyetler? Çin medeniyeti, Hint medeniyeti, Fars medeniyeti, Eski Yunan medeniyeti ilk çırpıda sayabileceğimiz medeniyetlerdir.
Peki ya Türk medeniyeti? Işte nasıl ki şimdi Ortadoğunun ilerisinde, batının gerisinde isek tarihsel süreçte de felsefileşmiş medeniyetlere karşı asimile olmama mücadelesi vermişiz.
Bizim edebileşmeden felsefileşmeye geçişimiz milattan sonra 500 yıllarına tekabül eder. Diğer saydığım medeniyetlerin felsefileşmesi ise takribi milattan önce 500 yıllarına tekabül eder. Felsefileşmede bin yıl geriden geliyoruz. Hatta bunu 500 yıl daha geriye bile götürebiliriz. Felsefileşmemiz Budizm felsefesi ile tanışmamızla başlamıştır. Nasıl ki ilk müslümanlığı ve müslümanlık öncesi Fars felsefesi olan maniheizm ile Fars tesirini Toharlara kadar hissedebiliyorsak, daha öncesi için ise Budizm tesiriyle Çin felsefesi dolayımı ile karşılaştık.
Çinliler Budizm felsefesininin Çin versiyonunu Konfüçyüs ile inşa etmişlerdir. Çinlilerin bize tesir etmesinin altında yatan sebep felsefileşmiş olmasıdır. Aynı şekilde Farslı olan Toharların tesir etmesi de felsefileşmiş medeniyet olmasından kaynaklanıyor. Biz müslümanlıkla tanıştığımızda felsefileşmiş medeniyettik.
Budizmde mahayana meshebini kendi kültürümüze yakın bulup nasıl tercih ettiysek. Müslümanlıkta da Farslıların Şii ekolüyle kendi müslümanlığımızı inşa ettik. Ahmet Yesevi Türk müslümanlığının kurucusudur. Şii tesirinin Türk versiyonudur. Sonrasında mevlevilik ve bektaşilik gibi iki ekole ayrılmıştır.
Modern dönemde ise tanzimat fermanı ile geç başlayan modern anlamda felsefileşme çabamız ise Atatürkün kurduğu pozitivist felsefeye dayalı modern felsefi akımlarla kurulmuş bir cumhuriyettir.
Cumhuriyetimizin kütüphane dolusu kitap yazan aydınları Türklerin felsefileşme sürecinden bihaberdirler.
Cumhuriyet döneminde oluşturulmuş zihniyetin Cumhuriyet öncesine bakamayan at gözlüğü takmışlardır.
Islamcı camia ise bunun bir önceki dönemi olan Osmanlı döneminin öncesini göremeyen bir at gözlüğü ile dolaşmaktadır.
Her iki bakış açısınında Türk tarihine felsefi bir geri planla bakamamaları bütünü kavrayamayan aydınlar yetişmesine sebebiyet vermiştir.
Türk tarihine bakışta at gözlüklerini çıkararak edebileşmeden felsefileşmeye giden sürecimizi ayrıntılı olarak anlama, kavrama ve açıklama yoluna gitmeliyiz. Yoksa karanlık el yordamı ile fili anlamaya çalışan kör adam gibi Türk felsefesini ve tarihini hiç bir zaman bir bütün olarak anlayamayız.

14-1424

Global Etimoloji

Konu ile ilgili makale yazan bu işin uzmanlarından Bergtson ve Ruhlen'in yeniden yapılandırdıkları 27 kelimenin 9 adetinde Türkçe kökenli kelimelere gönderme yapıyorlar. Bu kelimeler yazarın sıra numarasına göre şöyle.

2)- *BU(N)KA "bükmek". Proto-Türkçe yapılandırması *bök(ä) ~ bük(ä) > Türkçe; bük- "bükmek"

3)- *BUR "küller, toz". Proto-Türkçe; bor > Türkçe; bor "sarı toprak, ekilmemiş toprak"

5)- *KAMA "tutmak(elde)" Proto-Türkçe; *kam-a "almak, zapt etmek". Eski Uygurca; qama "esir almak, kuşatmak". Kırgızca; kama "çevrelemek, tutuklamak". Tatarca; kama "sığırları ağıla koymak". Nogayca; kam-ty "ele geçirmek"

9)- KUAN "köpek" > Türkçe; kancık "dişi köpek"

10)- KU(N) "kim" > Türkçe; kim "kim"

11)- KUNA "kadın" > Proto-Türkçe; küni "eşlerden birisi" > Kaşgarlı(DLT) küni >Türkçe; kuma "(eski) Birinci kadının üzerine alınan ikinci kadın" /Azerbaycan Türkçesi; günü /Kırgızca; künü.

16)- MENA "düşünmek" > Türkçe; mani "türkü söylemek"

17)- MI(N) "ne" > Türkçe; mi? "Sorgulayıcı zamir"

23)- TIK "parmak, bir" > Türkçesi; tek "Yalnız, sadece"

Alınan kaynak Makale Adı; Global Etymologies. Makale yazarları; John D. Bengtson ve Merritt Ruhlen

14-1425

Ilk isim nasıl konulmuştur?

Öneriye göre kişinin tanınması ve varlığını belirtmesi için gece karanlıkta isimlerini söyleyerek diğerlerine varlıklarını bildirme ihtiyacından doğmuştur.

Alınan kaynak makalenin adı ; Borean Speakers: an introduction to languages - nicodicoblog-net

14-1926

yağ- "yağmak", -mur "su" = yağmur "yağan su"

12

14-1927

Ateş

Ateş deyince aklıma ilk önce ateşin tarifi geliyor. Kontrol altındaki yanmalara "yanma", kontrol dışı yanmalara ise "yangın" deniyor. Insanoğlunun ilk ateşle karşılaşması kontrol dışı yangınlarla olduğu muhakkak. Ateşi kontrol etmesi ya da kendisinin ateş yakması ise dönemine göre bir devrimdir.
Ateş deyince aklıma ikinci gelen ise Yakutların kibrite "Rus ateşi" demeleri geliyor. Kendi ateşlerini kendi geleneksel yöntemlerine göre yakmalarına kutsallık atfetseler gerek.
Ateş kelimesini Gülensoy sözlük Farsçadan "geri ödünçleme" olarak açıklamış. Yani önce biz Farsçaya ateş kelimesini ödünç vermişiz. Sonradan da Farslıların söyleyiş biçimiyle geri almış. Türkçe; ot-aş > Farsçaya atiş olarak geçmiş. Atişide biz ateş olarak geri almışız. atiş>ateş şeklinde açıklaması var. Tabii ayrıntılı ve tartışmalı açıklamalar uzmanların işi.
Şimdi Türkçemizde varolan ateşle ilgili kelimelerin geriye doğru Sümercede Amerindçeye kadar giden yapılandırmalarına bakalım.
Ilk önce ot>od "ateş" kelimesinden başlayalım. Fire (1) (h)oti olarak madde başı var. *qoti şeklinde ilk yapılandırması düşünülüyor.
Amerindçe (h)oti "ateş" > Avrasyatik (Nostratik) *qoti "burn, fire" > Ana Altayca; *ot'a "fire; hot, warm" > Ilk Türkçe; ot "fire" > Türkçe; od "ateş".
Devamında ise iki önemli kelimemiz geliyor. Bunlar yak- "yakmak" ve yal- "yanmak" kelimeleridir. Her ikisinin de *ya- ortak kökünden geldiğini söyleyen Türkologlarımız olsa da buna itiraz eden de oluyor. Dolgopolosky'nin Nostratik sözlüğünün 505'inci sayfasında itiraz eden kaynak aynen şöyle açıklanıyor. " Clauson *ya_fiilinden türetildiğini varsayar. Fakat S (AJ 175 (13))'de bu varsayımı reddediyor. Çünkü; ona göre Türkçe sx. -k- / -q- asla geçişli fiiller oluşturmaz". Tabii bu açıklamalar ancak uzman gözüyle yorumlanabilir.
Fakat Amerindçeye kadar giden köküne bakınca yak- ve yal- kavramlarının farklı kökten geldiğini düşünebiliriz. Amerindçeden yolda gelirken Sümercede de "yalın 'alev' Sümerce 120 ve yal "yanmak, alevlenmek" Sümerce 118) olarak yal kökünü rahatlıkla görebilmekteyiz. Yal kökünün yapılandırmasını izini geriye doğru giderek "yıldız" kelimesinde yakalayabiliriz. Referans *pali "yanmak, ısıtılmak". Amerindçe *a-pali "ateş, yanık, sıcak, yanacak odun"
Boreanca; PVLV ~ *pali "yakmak" > Avrasyatikçe (Nostratikçe) *palV ~ *pali "yakmak" > Ana Altayca; *p'iolo "yıldız" > Türkçe; jul-duz "yıldız" > yıldız "yıldız" olarak gelmiş. yul / yal şeklinde düşünebiliriz. (43/17)
Diğer kökümüz olan yak köküne gelirsek şöyle yapılandırılmış. Amerindçe; *tuk "burn", *toki "day, sun" referans olarak *toka şeklinde yapılandırılmış. Boreanca; TVKV "to burn" > Avrasyatikçe; *dekO "to burn" > Ana Altayca; *dekà "to burn" > Ilk Türkçe; *jak- "to burn" > Türkçe; yak- "yakmak" olarak açıklanmış.
Diğer kelimelere gelirsek çak- "çakmak(vurmak), ateş yakmak" ise Fire (7) 'de Amerindçe *cik olarak belirtilmiş. Bakınız *cuqal "ılık" olarak da açıklama yapılmış. Sümerce 11'de de çak- "çakmak, vurmak" olarak gözüküyor.
Yapılandırması ise şöyle; Boreanca; CVKV ~ *caka "ateş yakmak" > Avrasyatikçe (Nostratikçe) *cVkV ~ *caka > Ana Altayca; č'ek'a "ateşe vermek" > Proto-Türkçe č(i)ak- > Türkçe; çak- "vurmak, çakmak".
Isilik kelimesi ise şöyle yapılandırılmış.
Sun (7) Amerindçe *husi "ateş", *hasi "güneş". Referans *hes denmiş. Boreanca; HVCV ~ *hasi "güneş" > Avrasyatik (Nostratik) *HaSe "yakmak" > Proto-Altay; *ase "ateş yakmak, sıcak" > Ilk Türkçe; *isig "sıcak" > Türkçe isi / ısı/ isilik olarak çeşitli varyantları vardır. (10/12)
yan- "yanmak" ise şöyle yapılandırılmış.
Amerindçe; (a)sin "star (1)"
Boreanca; CVNV ~ *cina "yakmak, parlamak" > Avrasyarikçe (Nostratikçe); *Cajna "yakmak, parlamak" > Ana Altayca; *žiàjnà "yakmak, küller, katran" > Ilk Türkçe; *jan-, *jan-tir- "yakmak, tutuşturmak" > Türkçe; yan- "yanmak" (6/6)

14-/428

Dil Aileleri

Ben ve kardeşlerim Türk dil ailesini oluşturuyoruz. Yani Türkiye Türkçesi ile diğer yirmiye yakın Türk lehçeleri.
Babam ve kardeşleri ise Altay dil ailesini oluşturuyor. Bunları de genel kabule göre Türk, Moğol, Mançu-Tunguz, Kore, Japon ve Aynu olarak kabul edebiliriz.
Dedem ve kardeşleri ise Nostratik dil ailesini oluşturuyor. Bunlar Hint-Avrupa, Altay, Ural, Hami-Sami, Kartvelian, Dravidian dil aileleridir.
Dedemin dedesinin ve kardeşlerinin oluşturduğu oluşturduğu dil ailesinin adı ise Borean dil ailesidir. Bu dil ailelerini Afrika dilleri, Okyanusya dilleri, Amerikan yerlilerinin dilleri, Avrupa dilleri, Asya dilleri gibi dünyadaki bütün dil ailelerini kapsayacak küresel dil ailesi olarak kabul edebiliriz.
Borean deyimi yerine aslında Küresel dil ailesi denmesi daha doğrudur. Ama Nostratik dil ailesinin bir üst yapılanması olarak Borean dil ailesi deyimi genel kabul görmesede kullanılıyor.
Burada en önemli mesele herhangi bir dil ailesine yerleştirilemeyen Amerindlerdir. Amerind kelimesi Amerika+Indiana = Amerind olarak söylenmesinin sebebi Amerikaya giden ilk Avrupalıların kendilerini Hindistana geldiklerini zannetmeleridir. Haliyle konuştukları dili de Indiana (Hintçe) zannetmeleridir. Amerikan yerlilerine Amerind denmesinin altında yatan sebep böyle açıklanıyor.
Amerindlerin Amerika kıtasına Berling boğazı üzerinden gelmeleri tahmini milattan önce 15-20 bin yıl öncesinde olduğu kabul ediliyor. Amerindçe şu anda milyonlarca konuşanının olduğu yaşayan bir dildir. Fakat geçmişe dönük yazılı kaynağının olmaması handikaptır. Avrasya kıtasında Sümerlere kadar geriye giden doğru giden 6 bin yıllık yazılı kaynağımız var. Fakat Amerindlerin dilinin etimolojik sözlüğünde 900 kelime, Amerind dilleri uzmanı Ruhlen-Greenberg tarafından yapılandırılmıştır. Bu sözlük ve diğer dil ailerinin torundan dedeye doğru giden yapılandırması ile Küresel kelimeler üzerine çalışmalar yapılmaktadır.
Amerindlerle bütün milletler kendini akraba görebilir. Etimolojik çalışmalarını Amerindçeye dayandırabilir. Bizimde Sümercede tespit edilen 165 kelimemizle Amerindçedeki kökünü yapılandıran starlingdb adlı sitedeki gene konunun uzmanları dilbilimcilerin gönderme yaptığı en az 200-300 kelimemiz vardır. Bu konuda bizim dilimizle bağlantılı kelimeler üzerine yazılı bir iki makaleden başka bir çalışma yoktur. Uzman gözüyle çalışılması gereken bir konudur. Bende starlingdb sitesindeki yapılandırmalara sadık kalarak kelimelerimizin kökeninin dayandırıldığı Amerindçe kelimeler üzerine akıl yürütmeye çalışıyorum. Amatörcede olsa söylenenlere kendimden bir şey katmadan, asıllarına sadık kalarak açıklamaya ve anlamaya çalışıyorum.

14-1429

Felsefeci gözüyle bakmak.
Bilinenden başka bir bilinene ulaşmaya çalışmak bilim adamı gözüyle bakmaktır. Bilinenden bilinmeyene doğru ufuk turu yapmak ise felsefeci gözüyle bakmaktır.
Aslında bilinmeyene doğru yolculuk doğal olarak dinin işidir. Felsefeci din adamına alternatif olarak bilinmeyene yolculuk yapmaktadır.
Felsefe tarihinin Platon'a düşülen bir not olduğu deyişinden hareket edersek, Platon somut dünyanın nedensellik yasası ile soyut dünyayı kurmuştur. Soyut kurguda olsa dinlerin mucizevi söylemlerine bir alternatif olarak çıkmıştır. Din felsefesi de Platon felsefesinin devamı olarak Plotinos tarafından kurulmuştur.
Kant ise bilinmeyene yolculukta Platon'a getirdiği eleştiride "soyut dünyanın nedensellik yasasına göre işlediğini nereden biliyorsun?" sorusuyla soyut dünyanın antinomik olduğunu yani her iki karşıt akıl yürütmeden hangisinin doğru olacağına karar verilemeyeceğini söylemiştir.
Modern dönemde ise dinden bağımsız bilinmeyene soyut yönelme yöntemine felsefe tam bağımsız olarak yönelmiştir.
Artık bütün disiplinlerin felsefesi soyut olan üzerine akıl yürütmedir.
Felsefeci gözüyle bakmak, hayal gücü yetisi ile soyut olana herhangi bir dinsel söylemi temel almayarak bakabilmektir. Bir nevi saf akıl gibi saf hayal gücü yetisi ile hareket edebilmektir.
Neden bütün bunları anlattım? Türkçe kökenli kelimelerimizin bilinen yazılı kaynaklara göre araştırılması bilimseldir. Yazılı kaynaklara dayanarak ya da yazılı kaynakları kapsayıp aşarak hayal gücü yetisi ile hareket etmek transandantaldır. Bir üst sıçramadır. Yazılı kaynaklara dayanmadan yürütülen akıl yürütmeler ise transendenttir. Bir nevi dini söylemlerin felsefi versiyonlarına benzemektedir. Türkçe kökenli kelimelerimizi tek tek kelimeler olarak değil kelime grupları içinden çıkarılabilecek tek tek kelimeler olarak düşünmek başka türlü bir yöntemdir. Esas mesele ise o kelime gruplarının arkasında yatan mantığa ulaşabilmektir.
Bu kadar laftan sonra pratik olarak Amerindçe'de sleep(uyumak) ile ilgili beş maddeyi inceleyerek soyuttan somuta giden bir akıl yürütme gerçekleştireyim. Doğru ya da yanlış olduğu kadarıyla, en azından akıl yürütmüş oluruz.
Sleep (1) *cima olarak amerindçe'de gözüküyor. Diğer dört kelimemiz somut yatmak ve uyumak kekimelerine gönderme yapıyor. Türkçeye kadar yapılandırma yapılabilen ise üç kelimemiz vardır. Boreanca CVMNV / cVm "gece, rüya"> Amerindçe; *cima > Avrasyatikçe; *zVm(n)V "düşünmek, hayal etmek" > Ana Altayca; *zioñè "rüya, yankı" > Ilk Türkçe; *jan- > Türkçe; yankı (5/1) olarak yapılandırılmış. Görüldüğü gibi soyut hayal gücü yetisini de kapsayan bir anlamdan "anlam daralması"na uğrayarak yankı- kelimesi olarak dilimizde varlığını sürdürmektedir.
Sleep (2) ise şöyle; Boreanca TVHV "koymak" > Amerindçe; tah / (a)ta "yapmak / olmak" > Avrasyatikçe; *dVhV ~? *dehe "koymak" > Ana Altayca; *de_"yatmak" > Ilk Türkçe; jat- "yatmak" > Türkçe; yatmak "yatmak" (50/18) olarak yapılandırılmış.Sleep (3) *hino ve Sleep (5) *ka ~ ko yapılandırmalarının tarihi lehçelerimizde ve günümüz lehçelerindeki izi şimdilik gözükmüyor. Fakat ~ *ka ~ ko kelimelerini de Sleep (4) *kanak / konak kelimeleri ile bağlantılandırabiliriz. Ya da * ko- "koymak, el" kavramıyla bağlantılı düşünebiliriz. Araştırmaya muhtaç. Fakat Sleep (4)'e gelince ilginç bir durum var. *kanak / *konak gibi Amerindçe yapılandırma "uzanarak yatmak, oturmak" gibi somut kavramlarla açıklanmış. Sümerce'de kom- "ağıl, ahır" (Sm. 52). Kelimesi günümüzde ise Kom "Ağıl, yayla evi ve çiftlik" olarak sözlükte geçiyor. Bu köke dayandırabilir miyiz? Bilemiyorum. Bir uzman gözüyle incelemek lazım. Ben tespit edilen yapılandırmalar üzerinden hareket ediyorum.
Sonuç olarak felsefeci gözüyle soyut olarak yapılandırmada böyle akıl yürütebiliyorum.

14-1430

See_ KVMV (KVNV) ~ *kune > Ana Altayca; *kune / *kuyne > Ilk Türkçe; *göjn-il > köñül > gönül şeklinde yapılandırılmış. Anlam olarak "kalp, orta, göbek" şeklindeki ilk anlamlar Türkçe'de "ruh hali" anlamına kaymıştır.
Sonuç olarak zihin kavramlarında kulak ve ağiz dolayımı ile türetilen kelimeler göze dayalı üretilen kelimelere göre daha baskın oluyor.
Ilk zihin yapımızın göz merkezli değil söz merkezli bir ağirlıkta olduğu anlaşılıyor.

14-1431

es ve esirge

es "bellek, hafıza, hatır". es-irge ise aynı kökten türemiş bir kelime. esirge "esirgemek, korumak, himaye etmek". Sak da aynı şekilde "düşünmek ve sakınmak" anlamlarındadır.
Aklıma esti derken es- "esmek" fiiline gönderme yaparız. Insana aklının havayla çalıştığını düşündürüyor. Hemen buradan tin "ruh, düşünmek, nefes almak" kelimesi akla gelir. Hatta dinlenmek de tinlenmekdir. Çalışırken hızlı hızlı nefes almaya başlarız. Çalışmayı durdurarak ya da yerine bir başkasını görevlendirerek nefesini normal şekilde almasını sağlarız. Dinlenince yani nefesi normale dönünce tekrar çalışmaya başlar hale geldi demektir. Bu kelimelerin kökenlerini ayrıntılı inceleyince başka köklerede gönderme yaparlar. Zamanla anlam kaynaşması içine girmiş olabilirler.
Asıl konumuz es kelimesinin önemi. es kelimesinin eski biçiminin Amerindçe olduğunu kabul edersek *ici "kendini kollamak" (11/3) kelimesine karşılık gelir. Sümercede ise es- "esmek" (Madde başı:21). tın "nefes, ruh" (Madde başı: 97) olarak gözükür. Dolgopolsky ise (sayfa 1773'te) es ve us kelimelerini aynı kökten yapılandırmış. *q(ä)sV ~ * kese "hatırlamak, aklımda" > es / us "hafıza, akıl" şeklinde açıklamış.
Hafıza ve akılla ilgili en köklü kavramlarımız ise "uk ve ög" (anlamak ve düşünmek) kavramlarıdır. Kutadgubilig ile Kaşgarlı Mahmuttan bu tarafa gelememişler. Ama oradan Amerindçeye kadar geri götürünce kulak kavramına giderler. Hatta sadece onlar değil işit ve dinle kavramlarının da Amerindçe kulak kavramına kadar kökleri vardır. Ilginç olan ise işit kelimesi Amerindçe döneminde aynı zamanda düşünmek yerine de kullanılıyormuş.
Greenberg-Ruhlen'in Amerindçe Etimoloji Sözlüğündeki madde başları ise şöyle.
Ear 5 " *tine (dinle-).
Ear 7 / Think " *ali (işit-).
Ear 8 " isa (ö- "düşünmek").
Ear 10 / Know 2 / Know 3 " *ka (uk- "anlamak").
Ear_ *kamo (kabak "başın üst tarafı") 23/11

Say 1 Amerindçe; *ti "söylemek" > Sümerce (98) ti "demek" > Türkçe; de- "demek" (51/6)
Say 2 Amerindçe; *kwala > Çuvaşça; kala, Kırgızca; kele "konuşmak" (21/16)
Say 3 Amerindçe; *kohe "söylemek, çağırmak" > Ana Altayca; oki "şarkı söylemek, okumak" > Türkçe; *oki- "ezbere okumak" > oku- "okumak" (57/1)
Say_ Amerindçe; *wali "ulumak, ağlamak" > Avrasyatikçe (Nostratikçe) > *ulo "ağlamak, ulumak " > Ilk Türkçe; uli- "ağlama, uluma" > Türkçe; ulu- "ulumak" (57/6)

Yaygın olarak kullandığımız söz ve söyle- ve anla- gibi kelimelerimizin kökleri ise Nostratikçeye kadar gidebiliyor. Bunları da Dolgopolsky şöyle yapılandırmış.
*SûrV ~ *süre > sör´> söz "konuşmak, beyan etmek" (Dolgopolsky - Sayfa: 1971)
*šoKo(h)ê > *söglä- > söyle- "söylemek" (Dolgopolsky - Sayfa: 1996)
*hAwñV ~ *havna > añV ~ ana > an-la "algı, akıl, ruh" (Dolgopolsky - Sayfa: 748)
Bilmek kelimesinin kökü ise Avrasyatikçe olarak yapılandırılmış. Avrasyatikçe(Nostratikçe); bVlV ~ *bele "çalışmak, yardım etmek" > Ana Altayca; *béli "tanımak, yardımcı olmak" > Ilk Türkçe; *bil- "bilmek" (10/16)
Amerindçede göze gönderme yapan kelimelere gelince ilginç olan bir şeyle karşılaşıyoruz. Kulak kelimesi göz kökünden türüyor. Daha doğrusu başın üst tarafındaki organların genel adı olarak kullanılırken kök anlamının göze tekabül eden kelimede varlık kazandığını düşünebiliriz. Daha doğrusu "başın üst tarafı" açıklaması öyle bir mantıktan akıl yürütmeye yönlendiriyor.
Eye 4 *tuki ~ tuku (tuğra) 52/16
Eye 5 *k(w) ał (kulak) 22/10
Eye 11 / Eye 12 / See 2 *yan (yaş "göz yaşı") 15/10
See 7 Boreanca; HVLV ~ *hila "göz, görmek" /Amerindçe; *ila "görmek" > Avrasyarikçe (Nostratikçe) *HwVlV ~ *hwila "görünür olmak" > Ana Altayca; *ila "apaçık, görünür" > Ilk Türkçe; *iler- "belli belirsiz görünmek". > Karahanlıca; iler- "belli belirsiz görünmek" (12/18)

Gönül kelimesi de Amerindçe; 14-1932

Aynı kitabı tekrar okumak.

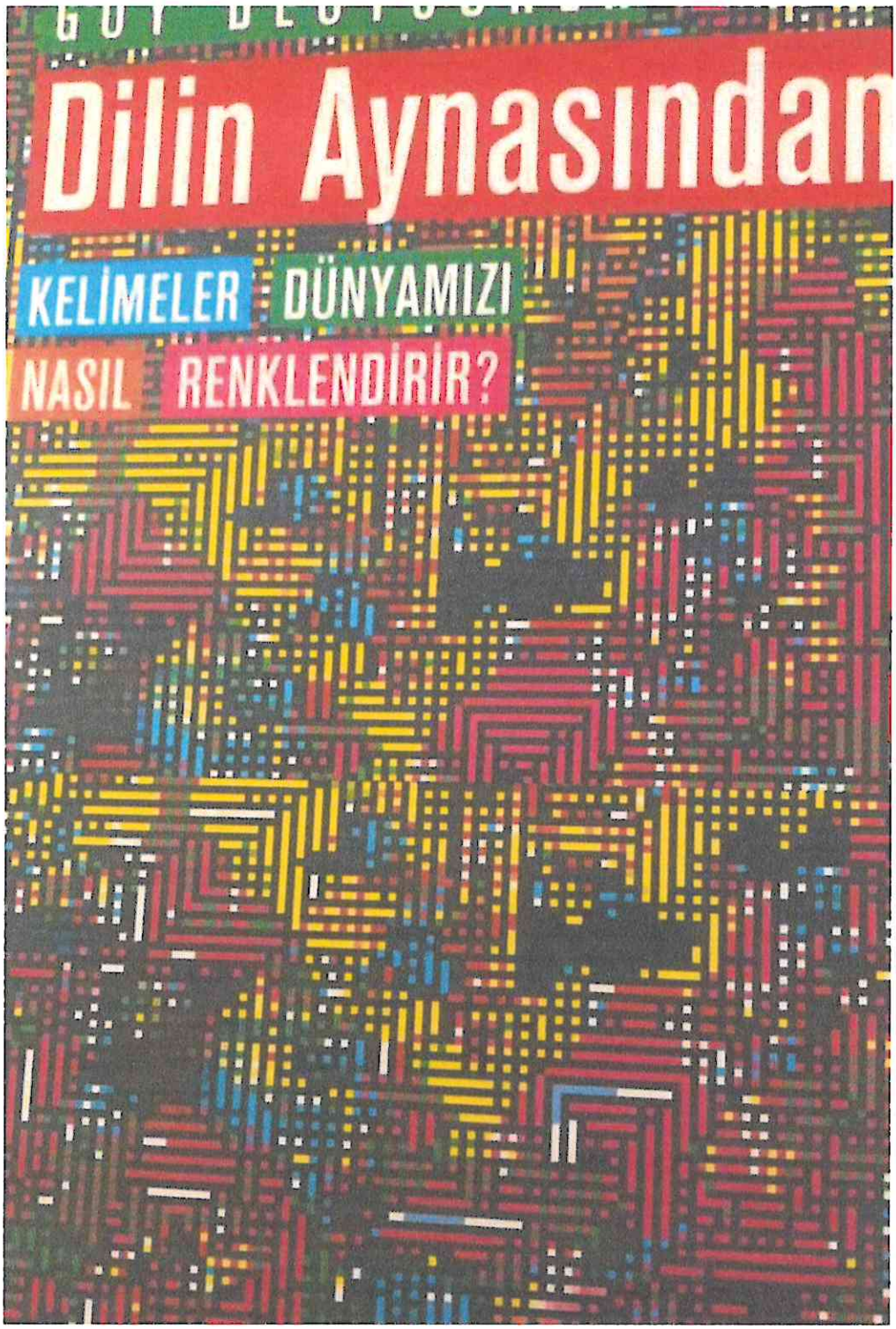
Aynı kitabı tekrar okumak çoğu zaman sıkıcıdır. Ilginç olan ise felsefi kitapları tekrar tekrar okumak insana sıkıcı gelmiyor. Her okuyuşta insan başka bir şey bulabiliyor. Bazende anlamak için tekrar tekrar okumak gerekiyor. Insanın felsefi formasyonu o kitabı anlayacak seviyeye gelmemiş olabiliyor.
Felsefi metinleri tekrar tekrar okumanın hazzı cebir problemi çözerken alınan hazza benziyor. Cebir problemi ile felsefi metin arasındaki fark tatmin duygusudur. Cebir problemi çözülünce tatmin duygusuna ulaşıyoruz. Ama felsefi metinde tatmin duygusuna ulaşamıyoruz. Sadece anlamış olmanın verdiği bir tatmini yaşıyoruz. Ilginç olan ise yeniden okuyunca yeni şeyler de görebiliyoruz.
Özellikle yıllar önce okuduğum makalelerle tekrar karşılaşınca o gün ne anladığım ile bugün ne anladığım arasındaki farkı gözlemleyebiliyorum. Belli bir zaman sonra tekrar okuyunca belki başka bir yönden bakıyor olacağım.
Felsefi metnin büyüsünü hiç bir edebi metinde yakalayamadım.
Hani Yahya Kemal Beyatlı'ya sormuşlar ya... Ankaranın neyini seviyorsun diye, Istanbula dönüşünü seviyorum demiş. Banada edebiyatın neyini seviyorsun diye sorsalar felsefi olarak yazılanı derim.

14-1433

Dilin Aynasından

……Hiç bir dil -en "ilkel" kabilelerin dili bile- en karmaşık fikirleri ifade etmek için doğaları gereği yetersiz değildir. Bir dilin felsefe yapmaya uygunluk açısından eksiklikleri, neticede kimi özel soyut kavramlar için kelime hazinesinin ve belki bir kaç söz dizimi çatısının yokluğundan ibarettir. Ama bunlar kolayca başka dillerden ödünç alınabilir: Bütün Avrupa dilleri felsevi alet ve edevatını nasıl Latinceden tırtıkladıysa, Latince ise bütün hepsini nasıl Yunancadan toptan aşırdıysa, öyle… Bir kabile dilini konuşanlar, canları isterse aynı şeyi bugün de yapabilir ve Zulu dilinde ampirizm ve rasyonalizmin karşılaştırmalı değerlendirmesi üzerine akıl yürüterek ya da Batı Gröndland dilinde varoluşsal fenomenoloji üzerine atıp tutmak pekala mümkün olabilir.

Alınan kaynak; Dilin Aynasıından - Guy Deutscher - Sayfa:10

11

14-1434

ne... ne

Iki sefer peşpeşe ne.. ne dediğimiz zaman "ne istiyorsun" anlamına geliyor.
Tek sefer söylenen ne'nin ise ekleriyle beraber ihtiyaçtan dolayı bir sürü soru sorma biçimi ile anlam genişlemesine uğramış.
Ne sorusunun Amerindçe kökü "na" olarak geçiyor(38/10 starlingdb). Bizde de halk arasında "nereye" yerine "narya" dendiğini de söylüyor Gülensoy (Sayfa:490).
Amerindçeden Türkçeye gelirken yolda Sümerceye geçmiş konuyla ilgili kelimelerimize de bakalım. Osman Nedim Tuna'nın Türkçe-Sümerce dizininin 71-72-73 numaralı sıra dizininde şöyle açıklamış. Sümerce; 71. neme "nesne, şey, mal". Sümerce; 72. nemenin "her şey, bütün mallar, bütün şeyler". 73. nen "şey, mal, nesne" olarak 71. madde ile aynı anlam yüklemeleri yapılmış.
Gene Gülensoy sözlükteki 490'ncı sayfadan başlayarak "ne" üzerinden türetilmiş sözcüklerle bir ufuk turu yapalım.
narya (hlk.), bk. nereye.
nasıl "Ne gibi, ne türlü" <Türkçe; ne+ Arapça; as(ı)l = nasıl.
ne "(zm.) hangi şey; (sıf.) hangi; (sıf. ve zf.) soru yoluyla itiraz anlatır; (zf.) şaşma veya çokluk bildirir.
ne+den "sebep"
nedense "Bilinmeyen, belli olmayan bir sebep dolayısıyla" <ne+den i-se = nedense
ne gerek "neye lazım" > ne kerek (DLT) > ne kergek
ne... ne "Tekrarlama bağlacı"
nerede "Hangi yerde" < ne+re+de = nerede
nereden "Hangi yerden" < ne+re+den =nereden
nesne "Belli bir ağırlığı be hacmi, rengi, maddesi olan her türlü cansız varlık, şey, obje"
< ne erse ne = nesne ya da ne ise ne = nesne
neye ~ niye "Bir olayın sebebini veya amacını sormak için kullanılır" < ne (>i)+y+e = niye
nice "Kaç, ne kadar; oldukça çok; nasıl; uzun süreden beri" > Orta Türkçe; nece~neçe "ne kadar, kaç" (DLT). Uygurca näçä, näçük (< *näçä ök) > ne+çe "eşitlik eki"
niçin "bir olayın amacını, sebebini sormak için kullanılır" < ne için < *ne üçün
(DLT) neçük < ne üçün = niçin

14-1435

Göz ve Söz

Basit iki kelime gibi dursalarda aslında ana iki felsefi akımı temsil etmektedirler. Göz merkezli felsefe ile söz merkezli felsefelerdir. Göz görünür dünyadır. Söz düşünülür dünyadır. Kant'la beraber görünür dünyanın düşünülür dünyaya transforme edilmesi ve düşünülür dünyanında tekrar görünür dünyaya dönüş yapması, teorik aklın pratik aklı bilgilendirmesi, pratik aklın ise bilgileri kapsamında teorik aklı geliştirmesi olarak geri dönüşü açıklayabiliriz. Bu durum insan bilmesi ile hayvan bilmesi arasındaki farkı açığa çıkarmıştır. Hayvanlarla ortak olan teorik aklımızın anlama yetisi, pratik akıl olan akıl yetisi ile bir üst aşamaya sıçramıştır.
Peki bu nasıl olmuştur? Gözün yapısına bakınca bireysel olduğunu görürüz. Gözümüz ya görür ya da görmez. Ama sözün bireysel olduğunu söyleyemeyiz. Ağzımızdan çıkan sözü duyan bir kulağımızın olması gerekiyor. Kulak olmazsa söz bir işe yaramaz. Ses olmazsa da kulak bir işe yaramaz. Ikincisi sesin çıkması da nefes alma, gırtlak, ağız ve içinde hareket eden bir dili gerektiriyor. Sesin çıkması bile göz gibi ya görürüz ya da görmeyiz diyebileceğimiz bireysel bir olay değildir. Organların sosyal olarak koordineli hareket etmesi gerekiyor.
Duymadığımız zaman başka bir iletişim şekli ortaya çıkar. Elle anlatmaya çalışırız. Ya da dilini bilmediğimiz insanla konuşmaya çalışırken gene elle anlatmaya çalışırız.
Elde gözle koordineli olarak kullanabildiğimiz bir organdır.Elle söz yerine anlatabildiğimiz dilimiz de vardır. Fakat asıl dil ile düşünce birbirini tetikleyerek gelişmiştir.
Bunları niye anlattım? Insan ilk kavramlarını neye dayanarak üretmiştir? Dilimizden çıkan ilk kelimelerimizi neye dayanarak üretmişiz?
Amerindçeden Türkçeye doğru giden 15 bin yıllık serüvenimizi 6 bin yıl önce yaşamış Sümerlerin dilinde olan yaklaşık 165 kelimemizi de tahlil ederken neye göre hareket etmem gerektiğini düşündüğümde karşıma çıkan tabloda "göz, kulak ve el" üçlüsü dolayımından hareket ederek, bu üç organın yan anlamlarıyla beraber bütün kelimeleri nasıl bir yumağı çözer gibi çözülebileceğini düşündüm. Bu üç kelimeye dayalı türetilen kavramlar insan dilinin zihin yapısının oluşumunda üretilen temel kavramlardır. Bu üç kavram ilk hareket noktası olarak alınıp üzerinde çalışılabilecek kavramlardır.
Sonuç olarak nasıl bir çalışma yöntemi izleyeceğim konusunda sesli düşünmüş oldum.

14-1436

Varlık ve Yokluk

Insanoğlunun zihin yapısında yokluk diye bir şey yoktur. Şimdi anladığımız anlamda yokluk kavramı tıpkı sayı kavramı gibi sonradan türetilmiştir. Kelimelerin kökenine bakınca bunu daha iyi anlayabiliyoruz. Örneğin sayı kavramı sa- 'düşünmek'ten türemiştir. kök anlamı düşünerek hareket etmektir. Yok kavramı ise yokaru>yukarı'dan türemiştir. Aslında kelimenin kökeni bizim bugün anladığımız anlamda yok olmak değildir. yukarıya doğru gidendir. Ölüm kavramını da buna bağlı olarak düşünebiliriz. Ölüm yokoluş değildir. Yukarıya gitmektir. Yok kavramı anlam genişlemesine uğrayarak gözden kaybolmak anlamında kullanılmıştır.
par>bar>var olarak değişime uğrayan varlık kavramı ise "mevcut olan" hem görülebilen hem de elle tutulabilen anlamındadır.
Sonuç olarak insanoğlunun ilk oluşmuş zihin yapısında sonsuz deniz üzerinde yüzen bu kara parçası ezeli ve ebedi olarak hep vardı. Yokluk diye de bir şey yoktu sadece yukarı giden ya da gözden kaybolan vardı.

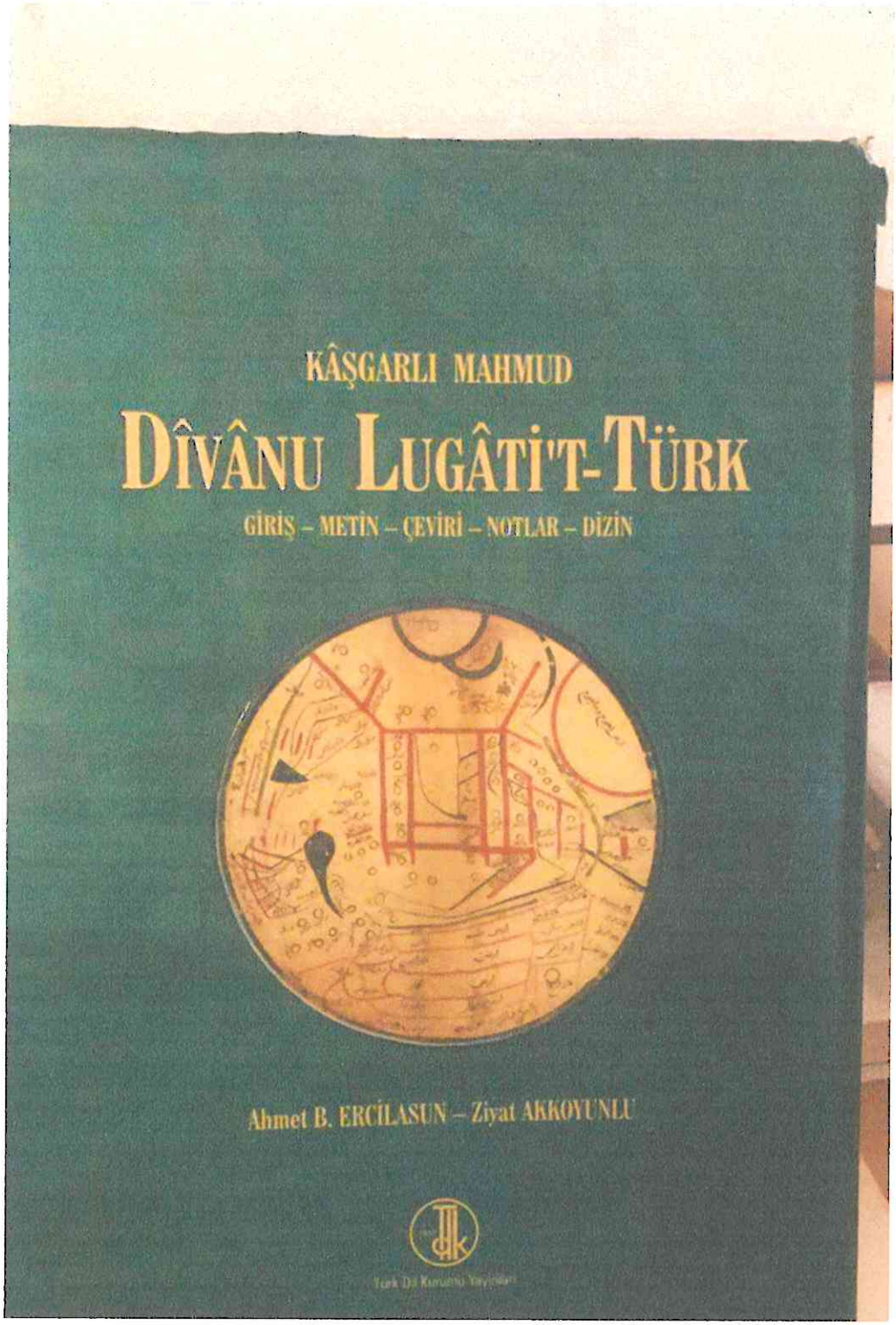
14-1437

Radikal siyasette eksen kayması.

Önceden radikal siyaset aşırı sağ ya da aşırı sol diye iki eksendeydi. Bugün için ise radikal siyasette aşırı sağın yerine Hizbullah ve El Kaide geçmiştir. Aşırı solu ise PKK domine etmektedir. Aşırı sağ meshep temelli bir örgütlenmedir. Şii meshebinin temsilcisi Hizbullah, Sunni meshebinin temsilcisi ise El Kaidedir. Tamamen dışarıdan yönetilen radikal sağ ve sol örgütlenmeler ile Türkiyenin iç siyaseti zorla dizayn edilmeye çalışılıyor.
12 Eylül öncesi dönemin koşulları oluşturulmaya çalışıyor. 12 Eylül öncesi anlaşılabilirdi. Dünyada iki türlü kutuplaşma vardı. Bu kutuplaşmaların bizim iç siyasetimize yansıması olarak algılanabilirdi. Ama bugün oluşturulmaya çalışılan kutuplaşma Ortadoğunun dizaynı için terör örgütlerinin yönlendirilmesidir. Dünyanın genel gidişatı ile alakası yoktur. Ortadoğunun gidişatı içinde bizimde kendimizi konumlandırmamızdır. Gidişatımız hayra alamet değil, Allah yardımcımız olsun.
Seçim tartışmaları da Hizbullah mı, PKK mı tartışması haline gelmiştir. Önceden de seçim zamanlarında Adalet Partisinin aşırı sağı, Cumhuriyet Halk Partisinin ise aşırı solu desteklediği iddia edilmekte idi. Eksen kaymasını bu suçlamalardan da gözlemleyebiliyoruz.
Biz ne Hizbullahçıyız. Ne El Kaideciyiz. Ne de PKK'lıyız. Biz Atatürkçüyüz. Ülkemizin anayasası ve siyaseti belli, felaketimiz anayasamızın temelleri ile oynamakla ve onu uygulamamakla başlayacaktır. Bu iktidar kendi gerici argümanları ile Atatürk düşmanlarını destekledi. Halende desteklemektedir.
Görünüşe göre her kim gelirse gelsin anayasamızın temellerine dinamit koymaya çalışacağı kesindir.

14-1438

İlk etimoloji sözlüğümüz.
Türkçenin etimoloji sözlüğünü yazan Radloff'a siz Türkçenin ilk etimoloji sözlüğünü yazdınız deyince itiraz ederek "Türkçenin ilk etimoloji sözlüğünü ben yazmadım, Kaşgarlı Mahmut yazdı" demiş.
Bu arada etimoloji sözlük fiyatlarıda almış başını gitmiş. Gülensoy'un etimoloji sözlüğünün ikinci eli bin lira, yenisi iki bin beş yüz lira olmuş. Böyle bir şey olamaz ya… Yüz liraya aldığım sözlük ne ara iki bin beş yüz lira olmuş?

30

14-1439

Pidgin ve Kreol

Pidgin, yabancı bir ülkede konuşmaya çalıştığımız tarzancadır. Kreol ise bu tarzancanın bizim çocuklarımızın ana dili olmasıdır. Pidgin Ingilizcesi ve Pidgin Almancası gibi kavramlar var. Ama bunların kreolleşip yeni diller oluşturup oluşturmadığını bilemiyorum.
Asıl beni düşündüren ise ilk insanların kendiliğinden oluşturduğu dillerin birbirleri ile olan temaslarında pidginleşmesi ve sonradan kreolleşmesi diye dil tarihinde geriye doğru akıl yürütebilir miyiz?
Dünyada konuşulduğu tespit edilen 7 bin dilin birbirleri ile temasları sonucunda pidginleşip kreolleşmiş olamazlar mı?
Sonuç olarak gaz ve toz bulutlarının karışarak yeni yıldızlar oluşturması gibi dillerde karışarak yeni diller oluşturarak bugüne gelmiş olamazlar mı?
Bildiğimiz yazılı kaynaklar 6 bin yıl öncesine gidiyor. Kabul edilen geriye doğru konuşulan dillerin kaynağı ise 150 bin yıldır. Bunu milyonlarca yıl geriye doğru gittiğini savunanlar da olabiliyor.
Gökyüzünde parlayan yıldızlara yakından bakınca büyük gözüküyor ama uzaklaşınca hepsi yıldız demetleri gibi duruyor. 7 bin tane dile de uzaktan bakıp yıldız demetleri gibi göremez miyiz?
Bütün doğal dillerin yeni doğan bir çocuk gibi olduğu sadece eğitim ile iki çocuğun farklılaştığı gerçeğinden hareketle her doğal dilin edebi ve felsefi dil olması ile bir çocuğun eğitimli bir çocuk haline gelmesini aynı görebiliriz.
Yıldızları seyretmekten aldığımız hazzın aynısını dilleri seyrederek de alabiliriz.
Tabii ki kendi dilimiz için de al bayrağımız için söylediğimiz bu dizeleri aynı içtenlikle söyleyebiliriz.

"Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak."

14-1440

Ötüken

Borean sözlüğünde ötü-ken olarak gözüküyor. ötü- "eski, geçmiş yıl". Ötüken'e ise "eski şehir" diye yapılandırılmış. Amerindçe *wata "yıl"> Avrasyatikçe; ~*w(e)te "yıl" >Proto-Altay *ōt'è "eski" > Proto-Türkçe *ōtü- "1. eski 2. eski, terkedilmiş ev 3. her şeyin eskisi 4. Türklerin ana vatanının adı ("eski ülke") > Eski Türkçe; ötüken > Türkçe; ötüken

Alınan kaynak; starlingdb / Long-range etymologies / Sayfa 58/17

STARLINGDB.ORG

The Tower of Babel

14-1491

Fenomenolojik mi, Analitik mi?

Genel felsefe tarihini akıl mı, deney mi? Diye iki biçimde toparlarsak. Modern dönemin başlangıcını aynı gelenekle empirik mi, rasyonalist mi? diye devam ettiririz. Kant'la beraber gidişat biçim değiştirdi. Fenomenolojik mi, analitik mi? Olarak devam etti. Bugün için tartışılan Postmodern mi, modern mi tartışmasına da fenomenolojik mi, analitik mi? diyebiliriz.
Daha başlangıcında iki disiplin birbirinden nasıl ayrılıyor?
Hissetme yetisini beş duyumuzun hissettiği an olarak kabul edersek fenomenolojinin başlangıcını da yapmış oluruz.Bu anı uçağın yere dokunduğu an gibi düşünürsek başlangıcımız fenomenolojiktir. Uçağın tekerleği üzerinde yürümesi ise analitiktir. Fenomenolojik olan hissetme yetisi ise analitik olan anlama yetisidir. Fenomenolojik olan uzay ve zamanla karşılaştığımız an ise analitik olan uzay ve zaman içinde hareket ettiğimiz anlardır. Bir an ile peşpeşe gelen anlar, başlangıç ile devam eden anlardır. Başlangıçta uzay ve zaman bir bütün sonraki dönemde ise uzay ve zaman ayrı ayrı olarak algılanıyor.
Fenomenolojik bakış açısı ile analitik bakış açısını birbirinden nasıl ayıracağız? Fenomenolojik bakış açısını uçağın yere değdiği an olarak kabul etmiştik. Fenomenolojik bakışta uçak yere inmiyor. Yere dokunuyor ve tekrar havalanıyor. Bu süreç devam ediyor. Arızalı uçağın hava alanında tam olarak yere inememesi gibi yaşanan bir süreç. Analitik süreçte ise uçak yere inerek tekerlekleri üzerinde hareket ediyor. Tekerlekleri üzerinde hareket ettiği süreç ise analitik süreçtir. Heidegger sık bir ormanlı yolda arabayla gitmek olarak anlatır. Güneş bize sürekli vurmaz. Kesik kesik vurur. Dünya tam açılmaz. Açılır ve kapanır der.
Iki ayrım noktasını Kant bize hissetme yetisinde anlama yetisine geçiş olarak açıklamıştır. Kant'ın terminolojisine göre bu geçişin sağlanması "transandantal tamalgı'dır. Hissetme yetisinin hissettiklerinin anlama yetisine transforme edilmesidir. Bunu yapanda hayal gücü yetisidir. Hayal gücü yetisi, hissetme yetisinin hissettikerini alıp anlama yetisine götürür. Ama götürürken yolda hissetme yetisinin hissettikleri biçim değiştirir. Görünür dünya düşünülür dünyaya transforme edilir. Gördüğümüz andaki şey ile düşündüğümüz andaki şey aynı şey değildir. Bizim biliyorum dediklerimiz düşündüğümüz andaki şeylerdir. Fenomenolojinin yakalamak istediği ise hissettiğimiz andaki şeyin transforme edilmeden olduğu andaki orijinal duygudur.
Fenomenolojik bakış da filozofları ayrım gösterir. Bergson mesela ne der? Bizim şairin anlatımı ile "ne zamanın içindeyim, ne de dışında, parçalanmaz bir anın akışındayım". Işte bu felsefi söylemin şairane anlatımıdır. Işte bu an uçağın yere temas edip tekrar havalandığı an ya da anlardır.
Son olarak hayal gücü yetisinin diğer bütün yetilere göre üstün bir yeti haline gelmesini açıklayarak bitireyim. Hissetme yetisinden aldıklarını anlama yetisine transforme ediyor dedik. Bu iki yeti arasında kendisi de bir kişilik olarak ortaya çıkıyor. Diğer her iki yeti için olmazsa olmazdır. Belki de diğer iki yeti hayal gücü yetisinin iki ayrı biçime öne ve arkaya gibi yayılmış halidir. Tabii anlama yetisi ile iş bitmiyor. Anlama yetisi teorik akıl ise akıl yetisi pratik akıldır. Anlama yetisi "bilmelisin" komutumuza cevap verendir. Akıl yetisi ise "yapmalısın" komutumuza cevap verendir. Anlama yetisi ne kadar bilirse bilsin akıl yetisinin talimatları ile hareket eder. Son durak akıl yetisidir. Hayvanla insanın kesin ayrışma noktasıdır. Hayvan da anlar ama düşünemez. Insan hayvanın bir üst modeli olarak anlama yetisini akıl yetisinin hükmü altına almıştır. Bunu nasıl yapmıştır? Iradi olarak "yapmalısın" talimatlarını vererek. Anladıklarını akıl süzgecinden geçirerek bunu yapmaktadır. Hayvanlarda ise anladıklarını akıl süzgecinden geçirme mekanızmasının izleri olsa da bunu tam iradi tahakkümle yönlendirememektedir. Hayvanlarda "yapmalısın" talimatını son kertede veren içgüdüleridir. Insanlaşma içgüleri iradi olarak tahakküm altına alabilme kabiliyetine sahip olmaktır.

14-1442

Yarın

Yarın lafını duyunca bir an dururuz. Acaba gece 12'den sonra başlayan yarın mı, yoksa sabah olduğu zamanki yarın mı?
Yarın kelimesinin karşılığını etimoloji sözlüklerinde taradıktan sonra en son baktığım Talat Tekin'in "Ana Türkçede Asli Uzun Ünlüler" adlı kitabının 255'inci sayfasında net cevaba ulaştım. Şöyle yazıyor. *yar "sabah", yarın "sabahleyin".
Peki kafamızın tereddütte kalmasına ne sebebiyet veriyor. Gün değişiminim gece 12'den sonra olması, biyolojik saatimizin ise dilimizdeki kelimelerin kökenine de yansımış biçimi gün değişiminin sabah şafak attığında olmasıdır. Gün değişimi neden gece 12'den sonra olmuş, neden sabah şafak atınca saat başlangıcı düzenlemesi olmuyor bilemiyeceğim. Ama biyolojik saatimiz ile mevcut saatin zamanı algılamamızda bizi tereddütte bırakan durumlara düşürdüğü de bir gerçek.
Birde Nostratik ve Borean yapılandırmasına bakalım. Ilk yapılandırmayı dilbilim uzmanları nasıl yapmışlar acaba?
Amerindçe'de sabah(morning) ile başlayalım. *qaya "sabah", *kani "dün, akşam". Kökün yapılandırması bizim gün/gün-eş kelimesine kadar geliyor(25/4). Boreanca; KVNV ~*kani> Amerindçe; *kani > Avrasyatik; *gojnV > Ana Altayca; giojni > Ilk Türkçe; gün-el´(gün-eş)/ gunal(gunaş) > Türkçe; 1. gün 2. güneş.
Tan kelimesinin yeniden yapılandırmasına da denk geldim(54/19). Boreanca; TVNV ~ Amerindçe; *tin > Ilk Türkçe; dañ > Türkçe; tan
Konuyla alakalı başka Amerindçede kökleri olan kelimelerimiz ise şöyle; 1. yal-ın "yakmak" (4/10). 2. isig "sıcak" (10/12). 3. buğu (42/17). Ilk etapta dikkatimi çeken bunlar. Daha ayrıntılı araştırma yapınca 15-20 kelimeye kadar da çıkarabiliriz. Sadece bu konu ile alakalı kelimelerimizi.

14-1443

Iyi

Iyi kelimesinin edgü> eyü>iyi şeklinde değişime uğrayarak geldiğini biliyordum. Fakat Uzun menzilli ve Avrasyatik(Nostratik) yapılandırmada daha da derinlemesine ve tatmin edici bilgiye sahip oldum. Ikincisi anlam olarak da iyi olan şeyi yapmamız olarak biliyordum. Geriye doğru anlam taramasını yapınca elde olan işe yarayan her şey için iyi dendiğini de gördüm. Işimize yarayan ve soyut olarak da iyi dediğimiz her şeyi iyi kavramı içine sığdırmışız.
En eski biçimi Boreanca şöyle yapılandırılmış. HVTV ~ *hata diye akıl yürütebiliriz. Çünkü Amerindçe; *ta "şey; sorgulayıcı bir kök" olması insana *hata>*ta olarak baştaki "ha" kelimesinin düşmüş olduğunu düşündürüyor. Diğer kelimelerde de benzer biçimlere rastlayabiliyoruz. Hatta bazen ön tarafına /a/ eki alabiliyor. *a-ta biçiminde de olabilirdi. Sonuna da ek alarak *tah biçiminde de olabilirdi. *ya-ta biçimi de görülüyor. En baştaki /h/ harfinin değişime uğraması ile örneğin *waha biçiminde de olabilirdi. Genelde baştaki /h/ harfinin düşmesi karakteristik. Her sessiz harfle başlayan kelimenin değişimi farklılık arzedebiliyor. Zaten Boreanca ve Nostratikçede sesli harfle başlayan kelime yok. Sadece Greenberg /a/ harfi ile başlayan kelimeler yapılandırmıştır. Onun dışındaki bu konunun uzmanlarında sesli harfle başlayan yapılandırma görülmez.
Boreanca HVTV yapılandırılması anlam olarak da "şey; sorgulayıcı kök" olduğunu söylemiştik.
Avrasyatik(Nostratik) yapılandırmaya gelince şöyle biçimlendiriliyor. HVdV biçiminde olması /t/ harfinin /d/ harfine dönüştüğünü bize gösteriyor. Küçük /t/ ile büyük /T/ arasındaki fark ise /t/ şeklinde olması daha kesin çizgilerle ortaya çıkıyor. Büyük /T/ şeklinde olması farklı söyleyiş biçimlerinden herhangi birisinin de olabileceği anlamına geliyor. /V/ harfi ise herhangi bir sesli harf anlamına geliyor. Yani /V/ yerine /a,e,u,ü,i,ı,o,ö/ harfinden herhangi birisini koyabileceğimiz anlamına geliyor. Eğer /v/ küçük ise bildiğimiz doğal /v/ harfi yerine kullanılmış demektir. Zannedersem karışıklık olmasın diye /V/ ile başlaması gereken sessiz harf yerine /W/ harfi kullanılıyor.
Nostratikçe HVdV'den devam edersek, Ana Altaycaya gelince HVdV>êda biçimini alıyor. Baştaki /H/ harfi düşüyor. /V/ harfi belirgin /ê/sesli harfl olarak kendini gösteriyor. Anlamı ise sadece "şey" olarak belirtilmiş. Buradan Ilk Türkçeye gelirken de sondaki /a/ harfi düşüyor. êda>ed- biçimine dönüşüyor. /-gü/ ekini alarak *ed-gü haline geliyor. edgü'deki /d/ harfi /y/ harfine dönüşüyor. /g/ harfi de düşüyor. edgü>eyü oluyor. eyü>iyi biçimine dönüşerek son halini alıyor. Ilk Türkçe anlamı ise üç maddede açıklanıyor. 1. şey, mal. 2. Iyi, mükemmel. 3. iyi amel, fayda. Bugünde aşağı yukarı aynı anlamlar kullanılıyor.
Son olarak hepsini bir arada sırasıyla ayrıntılı yeniden yapılandırmasını dizelim.
HVTV > HVdV > êda > ed > ed-gü > eygü >eyü > eyi > iyi

Alınan kaynak; EDAL 492 / starlingdb - Long-range etymologies - Sayfa:18/7 ve Gülensoy -353

14-1444

Felsefi formasyon nedir?

Bir entelektüeli saatlarca dinleriz. Hatta günlerce de dinleyebiliriz. Peki bu anlattıklarının hepsini bir bütünün parçaları gibi mi anlatıyor? Yoksa anlatttıkları ayrı ayrı yönlere mi gidiyor?
Sizi bir bütüne yönlendiriyorsa o insanı aylarca da dinleseniz sıkılmazsınız. Çünkü felsefi formasyonu var demektir. Örneğin Atatürk'ün bütün yazdıklarını ve çeşitli söylevlerini bir araya getirince size belli bir felsefi formasyonla anlatır. Hepsi zihnindeki bir bütünün parçasıdır.
Zihnimizde her şeyi bir bütün olarak nasıl kavrayabiliriz? Her şeyi bir bütün olarak en genel anlamda kavramak felsefenin işidir. Buna da felsefi formasyon ya da felsefi yeterlilik derecesi diyoruz.
Bizim tarihte iz bırakmış ve bugün yaşayan ileri genel entelektüelerimizin bile felsefi formasyonu yoktur. Hepsi topluma, insana ve evrene bir cephesinden bakar, hepsini bir bütün olarak anlama kabiliyeti yoktur.
Felsefi formasyonu sanatçı olmaya benzetebiliriz. Sanat ve felsefe bireysel yapılan bir eylemdir. Iki kişi bir şiir yazamaz. Iki kişi tıpatıp aynı felsefi formasyona sahip olamaz. Ne kadar insan varsa o kadar sanatçı varsa eğer ne kadar felsefe ile ilgilenen varsa o kadar da filozof vardır. Kötü şair olabilirsiniz ama şiir yazıyor olmanız esastır. Kötü filozof olabilirsiniz ama felsefe yapıyor olmanız önemlidir.
Felsefi formasyonu oluşturan da bazı felsefecilerin ya da akımların işidir. Örneğin Aristo ve Platon yaygın olarak söylenen iki felsefi formasyondur. Islam veya Hristiyan filozofları ya da ulemaları bile sonuçta ya Platon ya da Aristo'nun başlattığı felsefi formasyonun geleneğine göre hareket etmiştir. Hatta dinler sonrası modern dönemde oluşan iki felsefi akım olan rasyonalizm ve empirizm akımları da Platon ve Aristo geleneğinin devamıdır. Tabii Kant'tan sonra felsefi formasyonlar çeşitlendi ve biçim değiştirdi.
Her insan bilinçli ya da bilinçsiz olarak belli bir felsefeye göre hareket eder. Nasıl bir felsefeye göre hareket ettiğinin bilincinde olması ise nasıl felsefi formasyona hareket ettiğinin bilincinde olmasıdır.
Genelde eklektik, televizyonda kanal değiştirir gibi bir o programdan bir başka programa atlayarak izler gibi felsefi formasyonlar arasında gider geliriz. Sorun hangi kanalı ve hangi programı izlediğimiz ya da diğer kanala ne zaman geçtiğimizin farkında olmadığımız gibi hangi felsefi formasyondan hangi felsefi formasyona atlayarak konuştuğumuzun farkında olmayız.
Tanzimattan beri pozitivist felsefi formasyon ile tanıştık. Daha öncesinde Islami felsefi formasyona göre hareket ediyorduk. Komünizm felsefi akımı ile beraber Marksist felsefi formasyonda hayatımıza girdi. Marksizmi reddetsek de yeri geldiğinde Marksist felsefi formasyona görede düşünüp davranabiliyoruz. Televizyonda kanal değiştirir gibi bazen dini felsefi formasyonla, bazen pozitivist felsefi formasyonla bazen de marksist felsefi formasyonla meramımızı anlatıyoruz. Hangi televizyon kanalını seyrettiğimizi bilmediğimiz gibi hangi felsefi formasyonla düşünüp davrandığımızı da bilmiyoruz.
Ne mi yapmalıyız? Ilk önce kendi düşünce davranışlarımızın hangi felsefi formasyonlar arasında gidip geldiğini bilmemiz gerekiyor. Kanal değiştirdiğimiz anı farketmemiz gerekiyor. Bunun içinde felsefi bir alt yapı gerekiyor. Onun içindir ki felsefe eğitimi ilköğretimden başlatılmalıdır. Geçte olsa felsefe ile ilgilenmek ve en azından hangi burçtan olduğumuzu bilmemiz gibi ne zaman hangi felsefi formasyonla hareket ettiğimizi bilmemiz gerekiyor.

14-1445

Insan nedir?

Her şeyi bir bütün olarak anlamak için üç ayrı disiplinin senkronize çalışması gerekiyor. Bu disiplinler felsefe, bilim ve sanattır. Insan nedir sorusunun cevabını vermek içinde felsefe disiplinleri, bilim disiplinleri ve sanatçı gözüyle oluşmuş bakış açılarını bir bütün olarak değerlendirmek gerekir.
Ya da farklı bu üç pencereden ayrı ayrı bakmak gerekir. O zaman insanla ya da herhangi bir şey ile ilgili bir araştırma yapmak için üç ayrı disiplinin de uzmanlarının görüşüne başvurmak gerekiyor. Bütün disiplinler kendi içinde ayrışmıştır.
Sonuç olarak insana bir felsefeci gözüyle de bakabiliriz, bilim adamı gözüyle de bakabiliriz, sanatçı gözüyle de bakabiliriz. Bir insanın entelektüel yeterliliğe sahip olabilmesi için ayrı ayrı üç alandaki gelişmeleri de takip etmesi gerekiyor.
Bütün bu gelişmeleri değerlendirebilen lokomotif alan felsefedir. Bütün alanların felsefesi vardır. Bilimin felsefesi vardır. Sanatın felsefesi vardır. Felsefenin de felsefesi vardır.
Insan kendi kendini geliştiren ve herhangi bir alandaki gelişimini diğer insanlara da aktarabilendir. Ateşi bulmamızdan, ilk taş aletler yapmamızdan başlayan sürecimiz hızlı bir şekilde diğer insanlara aktararak devam etmektedir. Insan her şeyi bilmek isteyendir. Istediğine de ulaşmak için de doğru yöntem olarak bu üç alandan da faydalanabilendir. Bu alanların herhangi bir dalı üzerinden uzmanlaşmayı hedef alıp bütün alanlarında verilerinden faydalanabilendir.

14-1446

Evet

Amerindçe; ~*hayu "iyi"
Boreanca; HVWV ~ *havu "doymak"
Avrasyatik(Nostratik); *HVwV ~ *havu "çokluk, tokluk"
Ana Altayca; *ebo "yeterli, büyük"
Ilk Türkçe; *ebe "iyi"
Karahanlıca; yemet / evet
Türkçe; evet "iyi, peki"

Alınan kaynak; starlingdb. / Long-range etymologies / Sayfa; 19/1

14-1447

Komşu

Amerindçe; *kani "iyi", *k'unek "güzel", c'ul "güzel"

Boreanca; KVNV ~ *kani "uygun olmak, iyi olmak"
Avrasyatikçe(Nostratikçe); *kVnV ~ *kano "eşleştirmek, uygun yapmak"
Ana Altayca; *k'ano "karşılaştırma, diğer taraf"
Ilk Türkçe; *Kon- "1. Komşu 2. arkadaş, misafir"
Eski Türkçe; qonši 1. qonaq
Türkçe; komşu
Azerbaycan Türkçesi; Gonšu
Türkmence; Goñši 1, Gonaq 2
Karaim; qonšu
.....
Dolgopolsky'nin Nostratik Sözlüğünde ise şöyle yapılandırılmış(Sayfa:846).
Madde başı; 893. *kanV "çift, çiftlerden biri, yoldaş" > Ana Altayca; k'an- "arkadaş" > Ilk Türkçe; k(')oñ(u)ɬı "komşu" > Türkçe; *k'on > komşu

Yararlanılan kaynaklar; 1. Gülensoy - (432). 2. An Amerind Etymological Dictionary / Greenberg - Ruhlen. (Sayfa: 103) 3. EDAL - (Sayfa: 759). 4. Starlingdb / Long-range etymologies (Sayfa: 26/3)

14-1448

Kabak

Kabak kelimesinin ilk çağrıştığı bildiğimiz kabaktır. Ikinci çağrıştırdığı ise "kabak kafalı" deyimidir. Doğal olarak kabağın yüzeyi ile kafanın kabak olması özdeşleştirilmiş. Kabağın ikinci önemli özelliği ise su kabı olarak kullanılmasıdır.
Dolgopolsky, Nostratik sözlüğünde de aynı şekilde su kabı olarak yapılandırmış(Sayfa:805). Nostratikçe; kabV~ *kaba "su kabağı, kabak". Kap kelimesine de gönderme yapıyor.
Fakat Boreanca yani Nostratikçenin bir üst yapılandırmasında ise KVmPV ~ *kampa "başın üstü" şeklinde yapılandırıyor. Buradan da Amerindçe *kamo "kulak(başın üst tarafında olan)". Gene Amerindçe *k(w)an "boynuz". Göz ve Kulak kelimelerinin eş anlamlı olarak k(w)at "görmek". Boreanca ise "duymak" olarak yapılandırılmış.
Bütün bunlardan hareketle kabak kelimesinin başın üst tarafı olduğunun ilk kök anlamı olduğunu düşünebiliriz.
Gülensoy sözlükte de kabak kelimesinin ikinci anlamı olarak kabak(2) (hlk.) "Kısa boynuzlu hayvan; boynuzsuz hayvan" olarak belirtmiş.

Yararlanılan kaynaklar; 1. Gülensoy - Sayfa:355. 2. Dolgopolsky - 805. 3. starlingdb / Long - range etymologies. Sayfa: 23/11 ve 22/10

14-1449

hakimdir. Işte rasyonalizm/idealizm ile empirizm/materyalizm yol ayrımı bu iki farklı bakış açısı ile ayrışmaktadır.
Kant'ın üçüncü yolu ise her iki söyleminde tek başına olayı açıklayamayacağını ancak ikisi senkronize olursa tam açıklama olabileceğidir. Her şey empirik realite ile başlar. Yani hissetme yetisi ile gelen verilerle başlar. Ama zihnin doğuştan boş olmadığını fakat her şeyi tam açıklayacak kabiliyeti olmadığını da söyler. Doğuştan var olan zihnimizdeki kategoriler ile empirik realiteden/hissetme yetisinden gelen veriler anlama yetisinde sentezlenerek insan bilişine erişiriz der. Empirizm ve Rasyonalizm akımlarını birbirinin karşıt değil tamamlayanı olarak kabul eder.
Fenomenoloji ya da varoluşçuluk ise hissetme yetisi ile transandantal ben'in uzay ve zamanı birlikte algıladığı andır. Bu an fenomenolojiktir. Sonraki an ise anlama yetisinde ayrışan uzay ve zamandır. Bu da empiriktir. Zamanın sonsuzluğunun idealitesi ise uzay ve zamanın ayrışık olarak kabul edilmesidir. Sonuç olarak siz yumağın ya fenomenolojik ucunu yakalayarak çözümleme yapabilirsiniz ya da idealist ucunu yakalayarak çözümleme yapabilirsiniz. Yumak bu sana, belki de dördüncü beşinci uçları da vardır. Yumak tam anlamıyla çözülmüş uçlarının gittiği uzunluk netleşmiş değildir. Henüz daha uçların birleştiği düğüm noktaları vardır. Bize düşen ise yumağı çözmekte bir felsefi ekole göre hareket etmektir.

14-1450

Mustafa Altınay

·

"öz, varlıktan öncedir" mi, yoksa "varoluş/varlık özden önce mi" gelir?

Önce soruyu açmak gerekiyor. Sorunun püf noktası "varoluş/varlık" kısmıdır. Bu kısım açıklık kazanınca yumağın karmaşıklığındaki iki uç açığa çıkıyor. Tıpkı yumak olmuş karmaşık bir misineyi saatlerce uğraşarak sabırla çözmek için önce bir uç bulmak gerektiği gibi. O ucu takip ederek yumak haline gelmiş misinemizi çözebiliriz. Yumak halindeki misine çözülünce bazen üç dört misinenin karışımı da olabiliyor.
Her bir ipin ucu felsefi bir ekoldür. Yumağı çözebilmek için belli bir felsefi ekolden hareket etmek gerekiyor. Başka türlü yumakla aylarca uğraşsak da mesafe alamayız. Işte felsefede kendimize yol çizemememizin ve yumağın karmaşıklığında kaybolmamızın sebebi de kendimize bir uç seçmememiz veya bir uç seçerek yumağı çözümlemeye kalkışmamızdır.
Bu uçlar en genel anlamda idealizm ve materyalizm olarak belirir. Ama yumakta üçüncü bir uç daha var. O da varoluşçuluktur. Şimdi bu üç ucu materyalizm ucu ile hareket ederek yumağı çözmeye çalışalım.
Bilindiği gibi evren büyük patlama ile ortaya çıkmıştır. Insan ise büyük patlamanın devamında oluşan ve gelişen canlı türlerinden biridir. Doğal bir canlı türü kültürel bir canlı türüne dönüşmüştür. Bu dönüşüm anına da küçük patlama dersek konuyu daha kolay anlatırız. küçük patlama bir anda olmuş bir olay değildir. Doğal sebeplerin tetiklediği nedensel zincirlerle oluşmuştur. Insanın ayağa kalkması, elinin boşa çıkararak elinin ayağına göre farklı evrimleşmesiyle net olarak gördüğümüz ve de et yememiz ve kafatasımızın ve içindeki beynimizin paralel olarak büyümesi ile doğada farklı bir canlı türü olarak açığa çıktığımızı biliyoruz.
Felsefi ekolleri birbirinden ayırmak için ip ucumuz bu felsefi ekollerin zamanı nasıl algıladığıdır. Zamanı algılama biçimine göre felsefi ekollerin ayrışmasıdır. Ilkel insanın ilk zamanı algılayış biçimi varoluşsaldır. Burada "varoluş" ile "var oluş" yazılış biçimleri arasındaki fark zamanı algılayış biçimleridir. Örneğin "varlık ve zaman" dediğimiz zaman "uzay ve zaman" kavramına farklı bir bakış açısı getirmiş oluruz. Uzay ve zaman büyük patlama ile oluşmuştur. "varlık ve zaman" dediğimiz zaman büyük patlamanın öncesine gitmemiz gerekiyor. Çünkü buradaki varlık uzayın nerede olduğu belli olmayan bir varlıktır. Buradaki varlık uzayın içinde midir, dışında mıdır, ortasında mıdır? Zamanı yok sayarak varlığı nasıl ön plana çıkarabiliyoruz? Uzay ve zaman aynı anda ortaya çıkmamış mıdır? Şimdi bütün bunları unutarak insanın ilk ortaya çıkışını küçük patlama olarak kabul edersek, o anda uzay ve zaman ayrışmamıştır. Insanı doğal varlıktan kültürel varlığa eviren şimdiki zaman engelini aşmasıdır. Geçmiş ve gelecek zamanla beraber üçlü bir zamanla olaylara bakmasıdır. "Zaman yoktur, varoluşsal an vardır" deyişindeki anlayış uzay ve zamanın ayrışmadığı küçük patlama anı öncesidir. Küçük patlama anı öncesi için kullanılan kavram varoluşçuluktur ya da fenomenolojidir. Idealizm ya da materyalizm ekollerinde uzay ve zaman ayrık olarak devam etmektedir. O zaman varoluşçu felsefe idealizm ve materyalizmi önceler.
Burada Kant'ın çözümlemesi bizim için zihin açıcı olabilir. Kant'a kadar empirizm ve rasyonalizm akımlarının her ikisi de insanın bağımsız olarak empirizm ile her şeyi açıklayabileceği ya da rasyonalizm ile her şeyi açıklayabileceğine inanmasıdır. Kant ise empirizmden rasyonalizme giden üçüncü bir yolu bize göstermiştir. Bu iki yolun keşişim noktasında ise fenomenoloji ya da varoluşçuluk vardır.
Hissetme yetisinden gelen verilerle hareket etmek empirizmdir. Insan zihninin boş bir kağıt olarak kabul edilerek hissetme yetisinden gelen verilerle kağıda bir şeyler yazıldığını ve sistemin böyle oluştuğunu kabul etmektir. 14-145/
Rasyonalizm ise insan zihninin doğuştan bir boş kağıt olmadığını, onun içinde her şeyin yazılı olarak doğduğunu kabul eder. Zihninden dışarı doğru hareket eder. Meşhur "düşünüyorum, öyleyse varım" kavramında da insan zihninde doğuştan bir şeyler var olduğu için varlığımı biliyorum mantığı

Göz kulak olmak.

Bütün zihin kavramlarımızın etimolojisi göz ve kulağa gönderme yapıyor. Göz ve kulağın etimolojilerini geriye doğru araştırdığımızda görmek, duymak, anlamak, bilmek, düşünmek, zihin gibi kavramların tamamını görmek ya da duymak yerine rahatlıkla kullanıldığını görmekteyiz. Hatta nesne olarak göz ve kulak ile ilgili kavramlarımız bile görmek ve duymak algılarına dayanarak türetilmiştir. Yani insanoğlu ilk önce görmek ve duymak algılarının farkındalığına varmıştır. Sonra onların göz ya da kulaktan çıktığını keşfetmiştir. Isimlendirmeleri de bu gelişim safhalarına göre yapmıştır. Ve de göz yerine kulak, kulak yerine göz kavramını rahatlıkla kullanmıştır. Insana her ikisini de tek bir kavram gibi algıladığını düşündürmüyor değil de tıpkı kırmızı ile siyah ve laciverdi tek bir renk gibi koyu renk olarak algılaması gibi.
Tatmak, koku almak, dokunmak gibi kavramlarımızın da hayati önemi olsa da zihin ve zihin kavramlarını üretmede dolaylı ya da ikincil bir konumdadır. Örneğin koku almaya, dokunmaya ya da tatmaya gönderme yaparak üretilmiş hiç bir zihin kavramımız yoktur.

14-1452

Bilmek ile Anlamak arasındaki fark nedir?

Google amca şöyle cevap veriyor. "Bilmek herhangi bir konu hakkında sahip olduğumuz başlangıç noktası, anlamak ise bu alanda uzmanlaşmaktır". Bence saçma bir cevap olmuş. Beş duyumla hissettiğimi bilirim. Duyularım hissede hissede mi uzmanlaşıyor?
Bilmek beş duyumuzla hissetmekle başlar. Anlamak ise hissedilenleri yorumlamaktır. Hissedilenleri neye göre yorumluyoruz? Neye inanıyorsak ona göre yorumlarız. Inanç da kendi içinde ikiye ayrılıyor. Dini inanç ve felsefi inanç. Düşünüp ve davranma biçimimizi oluşturan inancımızdır. Her insan bilinçli ya da bilinçsiz olarak bir inanç terminolojisine göre hareket eder.
Insanın düşünüp davranmasını belirleyen inanç terminolojilerini bir bütün olarak inceleyen ise felsefedir. O zaman nasıl bir felsefeye göre düşünüp davranıyoruz? Belli bir dini inancın felsefesine göre mi düşünüp davranıyoruz yoksa belli bir felsefi inanca göre mi düşünüp davranıyoruz? Yoksa eklektik olarak biraz ondan, biraz bundan yere ve duruma göre mi davranıyoruz?
Geçmişten geleceğe doğru toplumsal hafızamız ilk inançlarımızdan beri kendine göre anlamlar ya da inançlar üretmiştir.
Sonuç olarak nasıl düşünüp davrandığımızı anlamak için hangi dini ve felsefi inançların terminolojilerden hareket ediyoruz sorusunun cevabını bulmamız gerekiyor. Dün neye inanıyorduk, bugün neye inanıyoruz, yarın neye inanacağız? Inançlarımızın geçirdiği evrimi bilmek gerekiyor. Bu bilmek inançları da aşarak bilmeye çalışmaktır. Buna da "felsefenin felsefesi" diyoruz. Ben hangi felsefi terminolojilere göre düşünüp davranıyorum sorusunun cevabını bulmaktır.
Ben kendi kendimi mi yönlendiriyorum yoksa beni belli bir felsefi ya da dini terminolojilerin akımında mı gidiyorum? Beni ben mi yönetiyorum yoksa beni bir başkaları mı yönlendiriyor?
Iradi olarak bunun bilincine varmaya Kant ergen olmak diyor. Ben yetişkin bir ergen miyim yoksa anne baba tarafından yönlendirilen bir çocuk muyum hala... Çocukluktan kurtulmak nasıl yönlendirildiğinin farkına varmaktır.

Not: Yorumlamak da "yorum bilgisi / hermenötik (hermeneutik) "olarak başlı başına bir felsefi disiplindir. Hermenötik kavramı Tanrı Hermes'den türemiştir. Hermes'in görevi Tanrıların söylediklerini insanların anlayabileceği şekilde anlatmaktır. Burada da yorumlamak hissettiklerimizden ne anladığımızı kendimize göre yorumlamamızdır.

14-1453

Amerindçeden Türkçeye

Pek "sağlam,sert"

Amerindçe; *pak "kemik", *pake "taş"
Boreanca; PVKV ~ *paka "sert, sağlam"
Avrasyatikçe; *pVKV ~ *peke "büyük, ağır"
Ana Altayca; *pèk'i "büyük, sağlam"
Ilk Türkçe; *bek "sağlam, kararlı"
Türkçe; pek "sağlam, kararlı"

Alınan kaynak; EDAL 1083 - starlingdb / Long-range etymologies - Sayfa; 43/6

14-1459

Amerindçeden Türkçeye

Ayak

Ayak kelimesinin pat.. pat… diye ayağı yere vurmaktan 'pada-k' diye türediği düşünülüyor.
Amerindçe ise pito "ayak, kanat" olarak yapılandırılmış. Kanat çırparkende kuşlar pat… pat… diye ses çıkarıyor. Anlam benzeşmesi düşünülebilir.
Boreanca ise PVTV ~ *pata "uzuv" şeklinde yapılandırılmış. Avrasyatikçe'de pVHdV~ *pahda "ayak, taban". Ana Altayca; *p'ágdi "ayak, ayak tabanı". İlk Türkçe (h)adak > ayak olarak geçmişten günümüze serüvenini tamamlıyor.

Yararlanılan kaynaklar;
1. Nostratik Macrofamily - Bomhard - Kerns ; Sayfa: 239.
2. EDAL Sayfa: 1118. (Starlingdb. org - Long-range etymologies - Sayfa: 49/2
3. Nostratic Dictionary - Aharon Dolgopolsky - Sayfa: 1574
4. Gülensoy - Sayfa: 45

STARLINGDB.ORG

The Tower of Babel

14-1455

.....

2. Amerindçe; *na "ben"
Türkçede izi yok.
Boreanca; NV ~ *na "birinci şahıs zamiri"
Altayca; *ña "birinci şahıs zamiri"
Moğolca; *na-m "birinci şahıs zamiri"
Korece; *nà "ben"
Japonca; a- "birinci şahıs zamiri"
Kartvelce; *naj
Afrikaca; Bantu lehçesi; *-né "ben, bana"

.....

3. Amerindçe; *ni ~ *na "bu"
Türkçede izi yok. Sadece Moğolca; *e-ne
Boreanca; NV ~ *na "gösteren bir öge"
Avrasyaca; *nV
Hint-Avrupaca; *en-, *on-
Hititçe; anni- "jener"
Toharca; anni- "jener"
Germence; *ina-, *jina-, *jaina- "pron. dem."
Uralca; *na "bu"
Fince; naa, naat "jene"
Macarca; -nál, nél "bei, als, zu"
Çin-Tibet; *nV "o"

.....

4. Türkçede 2. kişinin sonu -n
Amerindçe'de yok.
Boreanca; NV ~ *na "2.şahıs zamiri, sen"
Proto-Altayca; *ná "sen"
Türkçe; -n "2.kişinin sonu"
Afroasyatikçe; "nV "sen"
Çin-Kafkas; *na "sen"

.....

Alınan kaynak; starlingdb. org / Long-range etymologies (Boreanca) / Sayfa: 34 ve 38

STARLINGDB.COM

starlingdb.com

14-1456

Avrasyatikçe; mV ~ mi
Hint-Avrupa; *me-
Hititçe; mahhan "nasıl"
Toharca; mäkte "nasıl"
Ana Altayca; *mV
Türkçe; *-mi
Moğolca; *-mu-, -mi
Korece; *mi
Japonca; *me-si

Uralca; *mV
Kartvelce; *ma-
Afroasyatikçe; *mV "ne"
.....

4. Amerindçe; *mo "he / she; bu" ; *ma-n "bir"
Ana Altayca / Türkçe; /bu/ kelimesine karşılık geliyor. Ayrıca he / she gibi cinsiyet belirten kavramlar gerek Nostratik gerekse Borean dil ailesinde yoktur. Sonraki dönemlerde oluşmuştur. Türkçede var olan uzun ünlüler de Nostratik ve Borean dil ailelerinde gözükmez. İlk defa Ana Altaycada uzun ünlüler gözükür.
Boreanca; MV ~ *ma "göstermek, zamir"
Altayca / Türkçe; *bu(-n)
Uralca; *mu
Kartvelce; *ma-

Afroasyatikçe; *mV
Çin-Kafkas; *mV
Austric; *m
.....

5. Amerindçe; *ma ~ *mi "sen"
Boreanca; MV ~ *mi "sen"
Austric; *mV "sen"

Şimdi /ne/ kavramına geçelim. /ne/ kavramı Türkçede genelde soru zamirlerinde kullanılıyor. Zaten /n/ harfiyle başlayan sorudan başka Türkçe kökenli kelime sayısı da üçü geçmez. Ana Altaycada /n/ ile başlayan kelimelerimiz genelde *néñu > *jene > yenge'de olduğu gibi /j/ evresinden /y/'ye dönüşmüşlerdir. Ya da başdaki /n/ harfi düşmüştür. *ñáńa > ańaŕ >ayaz'da olduğu gibi.

1. Amerindçe; *na "soru".
Türkçe; ne "soru"
Boreanca; NV ~ *na "sorgulamak veya ilgili zamir"
Avrasyatikçe; ñiV "sorgulamak veya ilgili zamir"
Hint-Avrupa; ḭo- "o, hangi"
Eski Grekçe; īn "ona"
Germence; *iz "er", *inan, *ita "es"
Latince; is
Arnavutça; e

Türkçe; ne "ne"
Korece; *nV
Japonca; nV
Uralca; *jo- "hangi"
Kartvelce / Lazca; na "hangi"
Dravidçe; *jã-
Afroasyatik; *nV "kim, ne"
Austric; *anu "ne"

14-1457

Amerindçeden Türkçeye

me ve ne

İlk duyduğumuzda me kelimesi bir anlam ifade etmiyor ama ne kelimesinin soru sormak olduğunu biliyoruz. İngilizce me "bana" aklımıza gelir. Türkçede ise men>ben olarak değişime uğramıştır.
Boreancayı Uzun menzilli etimoloji diye çeviri sözlüğü çeviriyor. Aslında güzel bir deyim. Kısa menzilli olan Türkçemizin diğer Türk dil lehçeleri ile karşılaştırılması, uzun menzilli olanı ise Altay dil ailesi ile karşılaştırılmasıdır. Daha da uzatırsak Nostratik dil ailesi olarak kabul görmüş ve ondan da uzağa giden küresel dil ailesi ile ya da Borean dil ailesi ile menzile varılmış oluyor. Amerikaya göç eden ilk Amerikalıların (M.Ö. 18-25 bin yılları arası) dili olan Amerindçe ise herhangi bir dil ailesine girmiyor ama Borean dil ailesi ile atbaşı gittiğini söyleyebiliriz.
me ve ne kavramlarının Borean dil ailesinden dünyadaki dil ailelerine dağılımını starlingdb.com sözlüğü me/ma kelimesini 5 başlıkta, ne/na kelimesini de 4 başlıkta incelemiş. Bunların bize kadar gelen köklerini sözlükte anlatıldığı biçimi ile aktaracağım.

1- Boreanca; MV ~ *ma "yasaklayıcı"
Bizim de kullandığımız /yap-ma/, et-me/, /ver-me/, /vur-ma/ gibi olumsuzlama biçimimizin kökü buraya dayanıyor.
Avrasyatik; *ma

Hint-Avrupa; *mē
Eski Yunanca; mē
Arnavutça; mos
Toharca; mā

Altayca; *ma
Kartvelce; *ma
Dravidçe; *mal-

Afrika kökenli *mV ~ *ma
Çin-Kafkas; *ma
Austric; *mV ~ *ma
……..

2- Amerindçe; *ma "ben, biz"
Boreanca; MV ~ ma "ben, biz"

Türkçenin diğer lehçelerinde de men/ben olarak da karşılaşmaktayız.

Avrasyatikçe; *mV ~ ma "1. şahıs zamiri"
Hint-Avrupa; *(e)me-, (e)me-n-, *me "biz"
Ana Altayca; *bī "ben, biz"
Türkçe; men / ben, biz
Moğolca; *bi, *min-; ba, *man- "biz"
Tunguz-Mançu; *bi; *bue, *mü-n- "biz"
Japonca; *bà- "ben, biz"

Uralca; *mE, *mE "biz"
Kartvelce; *me- "ben"
Gürcüce; me(n) "ben"
Lazca; ma(n) "ben"

Dravitçe; *m-

14-1458

……..

3- Amerindçe *min ~ *men ~ *man "sorgulayıcı"
Bizdeki /geldi mi/ , /gitti mi/ gibi soru eki de buraya dayanmaktadır.
Boreanca; MV ~ *mi

Amerindçeden Türkçeye

Kalkmak

Amerindçe; *kali "yükselmek"
Boreanca; KVLV ~ kali "yükselmek"
Avrasyatikçe; *KaLi "yükselmek"
Afrikaca; *kul- "kaldırmak, yükseltmek"
Semitikçe; *kVlVl- "yükseltmek"
Berberi; *kul- "yükseliş"
Merkez Çad; *kul- "asansör"
Doğu Çad; *kal- "binmek"
Hint-Avrupaca; *kolen- "zirve, tepe"
Hititçe; kalmara-
EskiYunanca; kolono-s
Baltıkça; *kaln-a
Germence; *xall-u-c
Latince; collis
Kartvelyanca; *kl-
Proto-Altayca; *kela (~ k'-, -o) "yükselmek"
Proto-Moğolca; *kali- "uçmak"
Proto-Türkçe; *Kal(i) "yükselmek, zıplamak"
Eski Türkçe; qali- (Eski Uygurca)
Karahanlıca; qali- (MK -KB)
Türkçe; 1. kalk(j)- 2. kal-dir-
Tatarca; qalq-
Orta Türkçe; qalq-
Azerbaycan Türkçesi; Galx-, Gal-dir-
Özbekçe; qalp-, qalqi
Türkmence; Galk-, Gal-dir-
Hakasça; xali-
Oyratça; qali-
Yakutça; kilij-
Kırgızca; qalqi-
Kazakça; qalqi-
.....

Alınan kaynak; EDAL 659 (starlingdb.org)

14-1459

Amerindçeden Türkçeye

Kurbağa

Kur-bağa'daki iki birleşik kelime ilk Türkçeden beri geliyor. Asli olan ise ön ek gibi duran "kur-" kelimesidir. "baga ya da -baga" ilk Türkçeden beri varolan ikili biçimdir. Daha geriye doğru gittiğimizde "baka"nın değilde "kur-"un izini görebiliyoruz.

Amerindçe; k(w)akat "kurbağa"
Boreanca; KVRV ~ *kara "kurbağa"
Avrasyatikçe; *gwVrV ~ *gere "kurbağa"
Ana Altayca; *k'er(o) "kurbağa"
Ilk Türkçe; *Kir-baka / *Kur- "kurbağa"
Karahanlıca; qur-baga
Tatarca; qir-baqa
Orta Türkçe; kur-bağa
Türkmence; Gur-baGa
Kırgızca; qur-beqa
Türkçe; kurbağa
Tunguz-Mançuca; *xereki_"kurbağa"
Korece; *kòr'oàñ'í "salyangoz"
Mısırca; *krr "kurbağa"
Batı Çadça; ~*karankav "kurbağa"
.....

Alınan kaynak; EDAL 781 (starlingdb.org)

14-1461